

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

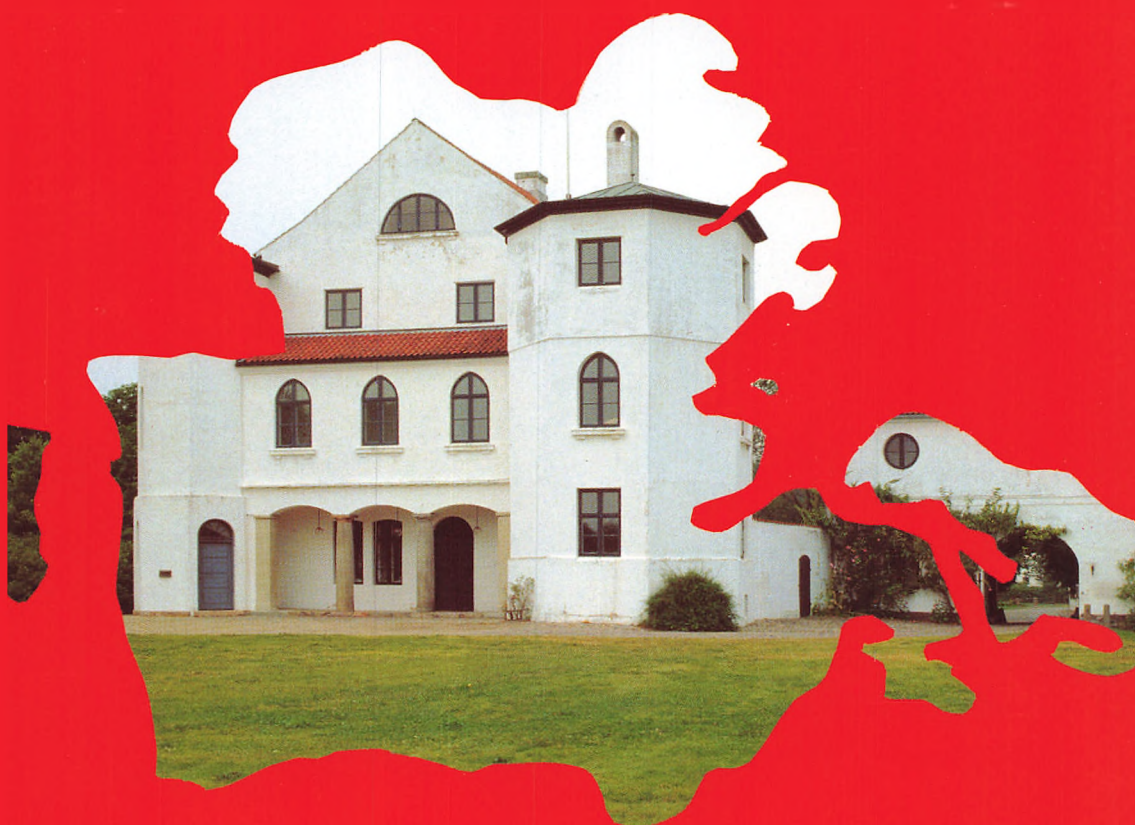
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK

1999

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

••• Aktiv i grænselandet •••

Folkeafstemningen i 1920 delte Sønderjylland ved Skelbækken. To nationale mindretal opstod, og anerkendelse af disse er en vigtig forudsætning for et godt samarbejde på tværs af landegrænsen. Der hersker gode forhold mellem mindretals- og flertalsbefolkning, - men stadig er der forskel på dansk og tysk. Ca. 50.000 sydslesvigere ønsker at leve som danske i det tyske samfund. En af forudsætningerne for et aktivt dansk kulturelt og folkeligt liv i Sydslesvig er støtten fra Danmark. Den giver midler til drift af danske børnehaver og skoler - ungdoms- og kirkeligt arbejde - biblioteker og meget mere.

Den danske stat og Grænseforeningen yder og formidler denne støtte. En stor medlemskare i Grænseforeningen er det folkelige grundlag for, at dette fortsat kan ske.

Bliv medlem af GRÆNSEFORENINGEN

»Det er Grænseforeningens formål at virke til støtte for danskheden i grænselandet - særligt syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold«

Protektor:
Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Årskontingentet varierer i lokalforeningerne omkring 75,- kr. For dette beløb får du fire gange om året bladet »GRÆNSEN«, - Grænseforeningens smukke årbog samt indflydelse på det lokale arbejde i din egen kreds.

Ring eller skriv efter Grænseforeningens brochure: Postboks 1530, Peder Skrams Gade 5, 1020 Kbh. K. Tlf. 33 11 30 63 eller hos den lokale formand.

Tønder Amt

Svend Kristiansen
Østerbyvej 32
6280 Højer
tlf. 74 78 32 15

Haderslev Vesteramt

Sigrid Andersen
Rangstrupvej 20
6534 Agerskov
tlf. 74 83 31 56

Haderslev Østeramt

Elisabeth Skau
Skovgaardvej 15,
Hammelev
6500 Vojens
tlf. 74 50 72 21

Sønderborg Amt

Marie Hess
Frydenlundvej 5
6430 Nordborg
tlf. 74 45 61 91

Aabenraa Amt

Ove Nissen
Dalsmark 3
6300 Gråsten
tlf. 74 65 07 45

SØNDERJYSK ALMANAK 1999

6. ÅRGANG

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

Sønderjysk Almanak

6. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening^o

**Redaktion: Henrik Skov Kristensen, Uffe Bjerre, Hanne Clausen,
Hardy Knudsen, Hans Schmidt, Tage Madsen, Johann Mikkelsen,
Lisbet Skau, Kern Haurum Pedersen og Hans-Ole Mørk (ansvarshavende)**

Forside: Brundlund Slot (foto: Poul Pedersen og Thomas Pedersen)

**Sats og tryk: Aabenraa Bogtrykkeri
Bogbinder Møller, Haderslev**

ISBN-nr. 87-984347-7-2

Indholdsfortegnelse

Forord

Forord 5

Almanak

Kalenderen 8

Solens opgang og nedgang 32

Højvandet ved vestkysten 33

Stjernesked 34

Formørkelser i året 1999 35

Artikler og digte

Inger Rahbek Andersen: Prolog 1999 38

Arne G. Larsen: For 50 år siden... 40

H.P. Clausen: Afstemningstale. 52

Slogs Herreds Hus 10. februar 1995 52

Helmuth Christensen: Over 25 år som

borgmester i Flensborg 57

Søren Ryge Petersen: Det magiske grantræ

Nis Branderup: Da Tinne å Jønne fekk bil 64

Henrik Becker-Christensen:

Det grænseoverskridende samarbejde,

Sønderjylland og EU 66

Jørgen Poulsen: Over markerne med varm

suppe - og på alverdens slagmarker 70

Jens-Peter Hansen: Tre billeder af

Franciska Clausen - en nytolkning 75

Elever fra Sundeved Ungdomsskole:

Ung i dag... 80

Walter Christiansen: Et ren Geweden 83

Sprogforeningen - oprettet 1880 til

fremme af dansk sprog og kultur 84

Sønderjydsk Skoleforenings

årsberetning 1998 86

Mindeord

Knud Brummer, Øsby 90

Harald Duggen, Skovsende 91

Ingrid Bøgh Andersen, Jaruplund 92

Christen Nielsen Christensen, Egebæk 93

Richard Andersen, Askov 94

Hans-Iver Toft, Roskilde 95

Jens Ole Lefèvre, Sønderborg 96

Lissen Jessen, Aabenraa 97

Jørgen Ulrich Lersey, Tønder 98

Hans Jessen Hansen, Bedsted 99

Erik Oksborg, Hammelev 100

Laurids Aalling, Selskær 101

Hans Peter Clausen, Flensborg 102

Christian Petersen, Bylderup 104

Maren Jacobsen, Sønderborg 105

Peter Cornelsen, St. Jyndevad 106

Anna Büchert, Flensborg 107

Håndbog og vejviser

Det danske kongehus 110

Regeringen Nyrup Rasmussen IV 111

Folketingsvalget den 11. marts 1998 112

Afstemningen om Amsterdam-traktaten

den 28. maj 1998 112

Valg til Sønderjyllands Amtsråd

den 18. november 1997 113

Valg til de sønderjyske kommunal-

bestyrelser den 18. november 1997 114

Valg i Sydslesvig 117

5-mandsudvalget 118

Sønderjyllands Statsamt 119

Sønderjyllands Amt 120

Regionalrådet for Region Sønderjylland/

Slesvig 121

Amtsprogramrådet 122

Kommuner i Sønderjyllands Amt 123

Foreninger, organisationer, institutioner m.v. 125

Kirkelige foreninger og organisationer 128

Fonde 129

Danske og frisiske foreninger og

institutioner i Sydslesvig 129

Musik, teater og kunst 136

Lokalhistoriske foreninger, arkiver

og samlinger 138

Biblioteker 144

Frie skoler 146

Kirkemusikskoler 149

Erhvervsskoler 149

Gymnasier og voksenuddannelsescentre 150

Videregående uddannelser 151

Turistforeninger 151

Vandrerhjem 152

Museer 153

Museer i Sydslesvig 155

Husholdningsforeninger 156

Landboforeninger 158

Familielandbrug 159

Land- og skovbrug 160

Haveselskaber 161

Husdyrbrugsorganisationer 161

Slagterier 162

Handel 162

Erhvervsråd og håndværker- og

industriforeninger 163

Finansiering 165

Jagt- og vildtforvaltning 166

Vildtforvaltningsområder og

vildtkonsulenter i Sønderjylland 166

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning 167

Jagttider og fredningsbestemmelser 168

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve . 171

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v. 172

Flagregler 172

Flagdage 173

Notater 174

Forord

Sønderjysk Almanak udkommer nu med 6. årgang - som landsdelens almanak og opslagsbog med nyttige oplysninger til foreninger, organisationer og andre, som ønsker information om sønderjyske forhold.

Almanakkens forsidemotiv er i år Brundlund Slot i Aabenraa, der åbnede som kunstmuseum i 1998.

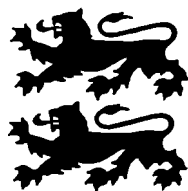
Som hidtil indeholder Almanakken en række artikler og indlæg med relation til Sønderjylland og sønderjyske forhold. Der er både artikler med personlig og historisk erindring og artikler med mere aktuelle emner, bl.a.: For 50 år siden. Over 25 år som borgmester i Flensborg. Det magiske grantræ. En Nis Branderup-historie. Det grænseoverskridende samarbejde, Sønderjylland og EU. Over markerne med varm suppe - og på alverdens slagmarker. Tre billeder af Franciska Clausen - en nytolkning. Ung i dag - elever fra Sundeved Ungdomsskole.

Almanakkens „vejviser“ med adresser og telefonnumre på foreninger, organisationer, skoler m.fl. i Sønderjylland og Sydslesvig forbedres og udbygges løbende. I år medtages resultaterne fra folketingsvalget den 11. marts 1998, fra afstemningen om Amsterdam-traktaten den 28. maj 1998 og fra valgene til amtsråd og kommunalbestyrelser den 18. november 1997. Valgtallene fra Sydslesvig er ajourført med resultaterne fra kommunalvalgene i 1998.

Endvidere rummer Almanakken som hidtil sine fyldige kalenderoplysninger med sol- og højvandskalender m.m., samt mindeord over kendte, afdøde personer fra landsdelen eller med tilknytning til landsdelen.

Sønderjysk Skoleforening vil også gerne her rette en varm tak til de mange, som støtter Almanakken. Det gælder annoncører, det gælder de mange, der beredvilligt har bidraget med indlæg og idéer, og det gælder foreningens tillidsmænd og medlemmer, der med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjysk Skoleforening og redaktionen ønsker med Almanakken en god jul og et godt nytår 1999.

Sydslesvigsk Forening

DEN STORE KULTURELLE FORENING I SYDSLESVIG SIDEN 1920

ANDELSKASSEN

De Sønderjydske Andelskasser

Sundeved Andelskasse

Asserballeskov Andelskasse

Tandslet Andelskasse

Rømø Andelskasse

Andelskassen, Tinglev

ALMANAK

JANUAR 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 4 min. og tiltager i månedens løb 1 time 31 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Fr. 1	Nytårsdag	Solens radius 16' 16''	UGE 53	08.41	15.45	15.42	07.23
Lø. 2	Abel	Vega kulm. midn. m.n. ○ F.M. 03.49		08.41	15.46	16.43	08.24
Sø. 3	Helligtrekongers s.	Enoch. Jorden nærmest solen <i>De vise mænd. Matt. 2.1-12</i>		08.41	15.47	17.52	09.14
Ma. 4	Methusalem	Sirius kulm. midn.	UGE 1	08.40	15.49	19.06	09.53
Ti. 5	Simeon			08.40	15.50	20.20	10.23
On. 6	Hellig 3 konger	Tusmørket varer 48 min.		08.39	15.52	21.32	10.48
To. 7	Knud, hertug			08.39	15.53	22.43	11.09
Fr. 8	Erhardt			08.38	15.55	23.52	11.28
Lø. 9	Julianus	○ S.kv. 15.22		08.38	15.56	–	11.46
Sø. 10	1.s.e.h. 3 k.	Paul Eremit <i>Den tolvårige Jesus i templet.</i> Luk. 2,41-52 el. Mark. 10,13-16		08.37	15.58	00.59	12.05
Ma. 11	Hyginus	(fjernest jorden	UGE 2	08.36	15.59	02.06	12.25
Ti. 12	Reinhold			08.35	16.01	03.12	12.47
On. 13	Hilarius	Tusmørket varer 47 min.		08.34	16.03	04.18	13.14
To. 14	Felix			08.33	16.05	05.22	13.46
Fr. 15	Maurus			08.32	16.06	06.22	14.27
Lø. 16	Marcellus			08.31	16.08	07.16	15.16
Sø. 17	2.s.e.h. 3 k.	Antonius. Castor kulm. midn. ○ N.M. 16.46 <i>Brylluppet i Kana. Johs. 2,1-11</i>		08.30	16.10	08.04	16.16
Ma. 18	Prisca	Procyon kulm. midn.	UGE 3	08.28	16.12	08.44	17.23
Ti. 19	Pontianus	Pollux kulm. midn.		08.27	16.14	09.17	18.36
On. 20	Fabian og Sebastian	Tusmørket varer 45 min.		08.26	16.16	09.45	19.53
To. 21	Agnes			08.24	16.18	10.09	21.11
Fr. 22	Vincentius			08.23	16.20	10.31	22.31
Lø. 23	Emerentius			08.21	16.22	10.53	23.51
Sø. 24	Sidste s.e.h. 3 k.	Timotheus ○ F.kv. 20.15 <i>Forklarsen på bjerget. Matt. 17,1-9</i>		08.20	16.24	11.15	–
Ma. 25	Pauli omv.		UGE 4	08.18	16.26	11.40	01.12
Ti. 26	Polycarpus	(nærmest jorden		08.17	16.28	12.10	02.33
On. 27	Chrysostomus	Tusmørket varer 44 min.		08.15	16.30	12.46	03.51
To. 28	Fred. 6.s. føds.	Carolus Magnus		08.13	16.32	13.31	05.05
Fr. 29	Chr. 7.s. føds.	Valerius		08.12	16.34	14.26	06.10
Lø. 30	Adelgunde			08.10	16.37	15.30	07.04
Sø. 31	Septuagesima	Vigilius ○ F.M. 17.06 <i>Arbejderne i vingården. Matt. 20,1-16</i>		08.08	16.39	16.41	07.47

JANUAR 1999

			Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)		
Fr.	1	Nytårsdag	53	01.50	14.19
Lø.	2			02.45	15.14
Sø.	3			03.34	16.02
Ma.	4		1	04.18	16.45
Ti.	5			04.55	17.24
On.	6	Hellig 3 konger		05.34	18.00
To.	7			06.13	18.40
Fr.	8			06.54	19.24
Lø.	9			07.40	20.12
Sø.	10			08.33	21.06
Ma.	11		2	09.31	22.07
Ti.	12			10.33	23.08
On.	13			11.34	–
To.	14			00.07	12.32
Fr.	15			00.59	13.26
Lø.	16			01.48	14.16
Sø.	17			02.36	15.05
Ma.	18		3	03.23	15.50
Ti.	19			04.07	16.32
On.	20			04.45	17.11
To.	21			05.22	17.42
Fr.	22			05.54	18.14
Lø.	23			06.28	18.48
Sø.	24			07.10	19.33
Ma.	25		4	08.01	20.31
Ti.	26			09.06	21.45
On.	27			10.26	23.10
To.	28			11.52	–
Fr.	29			00.29	13.08
Lø.	30			01.36	14.11
Sø.	31			02.33	15.05

FEBRUAR 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 timer 35 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 3 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ma.	1	Brigida	Solens radius 16' 14"	UGE 5	08.06	16.41	17.55	08.21
Ti.	2	Kyndelmisse			08.04	16.43	19.09	08.49
On.	3	Blasius	Tusmørket varer 42 min. Deneb kulm. mod nord		08.02	16.45	20.22	09.12
To.	4	Veronica			08.00	16.47	21.33	09.32
Fr.	5	Agathe			07.59	16.50	22.42	09.51
Lø.	6	Dorothea			07.57	16.52	23.50	10.10
Sø.	7	Seksagesima	Richard <i>Sædemanden. Mark. 4,1-20</i>		07.54	16.54	-	10.29
Ma.	8	Corintha	○ S.kv. 12.58 (fjernest jorden)	UGE 6	07.52	16.56	00.57	10.50
Ti.	9	Apollonia			07.50	16.58	02.02	11.15
On.	10	Scholastica	Tusmørket varer 41 min.		07.48	17.00	03.07	11.44
To.	11	Euphrosyne			07.46	17.03	04.08	12.21
Fr.	12	Eulalia			07.44	17.05	05.05	13.06
Lø.	13	Benignus			07.42	17.07	05.56	14.01
Sø.	14	Fastelavn	Quinquagesima. Esto mihi Valentinus <i>Jesu dåb. Matt. 3,13-17</i>		07.39	17.09	06.39	15.05
Ma.	15	Faustinus		UGE 7	07.37	17.11	07.15	16.17
Ti.	16	Hvide tirsdag	Juliane ○ N.M. 07.39		07.35	17.13	07.46	17.34
On.	17	Aske onsdag	Tusmørket varer 40 min. Findanus		07.33	17.16	08.12	18.54
To.	18	Concordia			07.30	17.18	08.36	20.15
Fr.	19	Ammon			07.28	17.20	08.58	21.38
Lø.	20	Eucharis	(nærmest jorden)		07.26	17.22	09.21	23.00
Sø.	21	1.s. i fasten	Quadragesima. Invocavit Samuel <i>Jesus fristes i ørkenen. Matt. 4,1-11</i>		07.23	17.24	09.45	-
Ma.	22	Peters stol		UGE 8	07.21	17.26	10.13	00.21
Ti.	23	Papias	○ F.kv. 03.43		07.18	17.29	10.47	01.41
On.	24	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Matthias		07.16	17.31	11.28	02.55
To.	25	Victorinus	Regulus kulm. midn.		07.14	17.33	12.18	04.02
Fr.	26	Inger			07.11	17.35	13.18	04.58
Lø.	27	Leander			07.09	17.37	14.25	05.44
Sø.	28	2.s. i fasten	Reminiscere Øllegaard <i>Den kanaanæiske kvinde. Matt. 15,21-28</i>		07.06	17.39	15.37	06.21

FEBRUAR 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ma. 1	5	03.22	15.52
Ti. 2		04.03	16.32
On. 3		04.40	17.03
To. 4		05.14	17.36
Fr. 5		05.47	18.10
Lø. 6		06.25	18.45
Sø. 7		07.04	19.26
Ma. 8	6	07.47	20.11
Ti. 9		08.37	21.03
On. 10		09.35	22.04
To. 11		10.40	23.11
Fr. 12		11.48	–
Lø. 13		00.15	12.51
Sø. 14	Fastelavn	01.15	13.48
Ma. 15	7	02.10	14.41
Ti. 16		03.00	15.31
On. 17		03.47	16.16
To. 18		04.30	16.55
Fr. 19		05.10	17.29
Lø. 20		05.43	18.01
Sø. 21		06.18	18.33
Ma. 22	8	06.56	19.15
Ti. 23		07.44	20.08
On. 24		08.48	21.19
To. 25		10.11	22.48
Fr. 26		11.43	–
Lø. 27		00.14	13.01
Sø. 28		01.23	14.03

MARTS 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 timer 38 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 23 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ma.	1	Albinus	Solens radius 16' 9"	UGE 9	07.04	17.41	16.50	06.50
Ti.	2	Simplicius	○ F.M. 07.58		07.01	17.43	18.03	07.15
On.	3	Kunigunde	Tusmørket varer 39 min. Merkur st. østl. elong.		06.59	17.46	19.14	07.36
To.	4	Adrianus			06.56	17.48	20.25	07.55
Fr.	5	Theophilus			06.54	17.50	21.34	08.14
Lø.	6	Gotfred			06.51	17.52	22.41	08.33
Sø.	7	3.s. i fasten	Oculi, Pertetua <i>Jesus uddriver en uren ånd. Luk. 11,14-28</i>		06.49	17.54	23.48	08.53
Ma.	8	Beata	(fjernest jorden	UGE 10	06.46	17.56	–	09.16
Ti.	9	40 riddere			06.44	17.58	00.53	09.43
On.	10	Ædel	Tusmørket varer 39 min. ○ S.kv. 09.40		06.41	18.00	01.55	10.16
To.	11	Fred. 9.s. føds.	Thala		06.39	18.02	02.54	10.56
Fr.	12	Gregorius			06.36	18.04	03.46	11.46
Lø.	13	Macedonius			06.33	18.06	04.32	12.45
Sø.	14	Midfaste	Lætare, Eutychius <i>Jesus bespiser 5000. Johs. 6,1-15</i>		06.31	18.08	05.11	13.53
Ma.	15	Zacharias		UGE 11	06.28	18.10	05.44	15.07
Ti.	16	Gudmund			06.26	18.12	06.12	16.27
On.	17	Gertrud	Tusmørket varer 39 min. ○ N.M. 19.48		06.23	18.14	06.37	17.50
To.	18	Fred. 3.s. føds.	Alexander		06.20	18.16	07.00	19.14
Fr.	19	Joseph			06.18	18.18	07.23	20.39
Lø.	20	Gordius	(nærmest jorden		06.15	18.21	07.47	22.04
Sø.	21	Mariæ bebud. dag	Judica, Benedictus Jævndøgn 02.46 <i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel. Luk. 1,26-38</i>		06.13	18.23	08.14	23.27
Ma.	22	Paulus		UGE 12	06.10	18.25	08.47	–
Ti.	23	Fidelis			06.07	18.27	09.26	00.46
On.	24	Ulrica	Tusmørket varer 39 min. ○ F.kv. 11.18		06.05	18.29	10.14	01.56
To.	25	Mariæ bebud.			06.02	18.31	11.11	02.56
Fr.	26	Gabriel			06.00	18.33	12.15	03.45
Lø.	27	Kastor			05.57	18.35	13.25	04.23
Sø.	28	Palmesøndag	Dr. Ingrid, Eustachius Sommertid begynder <i>Jesu indtog i Jerusalem. Matt. 21,1-9</i>		06.54	19.37	15.37	05.54
Ma.	29	Jonas		UGE 13	06.52	19.39	16.49	06.19
Ti.	30	Quirinus			06.49	19.41	18.00	06.41
On.	31	Fred. 5.s. føds.	Tusmørket varer 39 min. Balbina		06.47	19.43	19.11	07.00

MARTS 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ma. 1	9	02.19	14.55
Ti. 2		03.05	15.38
On. 3		03.45	16.12
To. 4		04.19	16.41
Fr. 5		04.49	17.09
Lø. 6		05.22	17.38
Sø. 7		05.54	18.10
Ma. 8	10	06.29	18.43
Ti. 9		07.07	19.41
On. 10		07.49	20.07
To. 11		08.41	21.03
Fr. 12		09.46	22.12
Lø. 13		11.03	23.27
Sø. 14		–	12.15
Ma. 15	11	00.36	13.19
Ti. 16		01.37	14.16
On. 17		02.33	15.07
To. 18		03.24	15.52
Fr. 19		04.10	16.34
Lø. 20		04.50	17.11
Sø. 21		05.27	17.43
Ma. 22	12	06.04	18.17
Ti. 23		06.42	18.58
On. 24		07.31	19.50
To. 25		08.35	20.59
Fr. 26		10.00	22.29
Lø. 27		11.34	23.56
Sø. 28	Palmesøndag - Dronning Ingrid - Sommertid begynder	–	13.48
Ma. 29	13	02.03	14.47
Ti. 30		02.57	15.35
On. 31		03.42	16.14

APRIL 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 1 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 13 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
To. 1	Skærtorsdag	Hugo. ☉ F.M. 00.49 Solens radius 16' 1''	06.44	19.45	20.20	07.18	
Fr. 2	Langfredag	Theodosius	06.41	19.47	21.28	07.37	
Lø. 3	Nicætas		06.39	19.49	22.36	07.56	
Sø. 4	Påskedag	Ambrosius (fjernest jorden <i>Jesu Kristi opstandelse. Mark. 16,1-8</i>	06.36	19.51	23.42	08.18	
Ma. 5	2. påskedag	Irene	06.34	19.53	–	08.43	
Ti. 6	Sixtus		06.31	19.55	00.45	09.13	
On. 7	Egesippus	Tusmørket varer 40 min.	06.28	19.57	01.45	09.50	
To. 8	Chr. 9.s føds.	Janus	06.26	19.59	02.39	10.35	
Fr. 9	Procopius	☉ S.kv. 04.51	06.23	20.01	03.27	11.29	
Lø. 10	Ezechiel		06.21	20.03	04.08	12.32	
Sø. 11	1.s.e. påske	Quasimodo, Leo <i>Den tvivlende Thomas. Johs. 20,19-31</i>	06.18	20.05	04.42	13.42	
Ma. 12	Chr. 4.s føds.	Julius	06.16	20.07	05.12	14.58	
Ti. 13	Justinus		06.13	20.09	05.37	16.19	
On. 14	Tiburtius	Tusmørket varer 42 min.	06.11	20.11	06.00	17.42	
To. 15	Chr. 5.s føds.	Olympia	06.08	20.13	06.23	19.08	
Fr. 16	Margrethe 2.s. føds.	Mariane. ☉ N.M. 06.22 Spica kulm. midn. Merkur st. vestl. elong.	06.06	20.15	06.47	20.36	
Lø. 17	Anicetus	(nærmest jorden	06.03	20.17	07.12	22.03	
Sø. 18	2.s.e. påske	Misericordia Domini, Eleutherius <i>Den gode hyrde. Johs. 10,11-16</i>	06.01	20.19	07.43	23.27	
Ma. 19	Daniel		05.58	20.21	08.20	–	
Ti. 20	Sulpicius		05.56	20.23	09.06	00.44	
On. 21	Florentius	Tusmørket varer 43 min.	05.54	20.25	10.01	01.51	
To. 22	Cajus	☉ F.kv. 21.01	05.51	20.27	11.05	02.45	
Fr. 23	Georgius		05.49	20.29	12.15	03.27	
Lø. 24	Albertus	Mars i opp. til solen	05.46	20.31	13.27	04.00	
Sø. 25	3.s.e. påske	Jubilate, Mark. evangeliet <i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen. Johs. 16,16-22</i>	05.44	20.33	14.39	04.26	
Ma 26	Cletus		05.42	20.35	15.50	04.48	
Ti. 27	Charl. Amalie	Ananias	05.39	20.37	17.00	05.07	
On. 28	Vitalis	Tusmørket varer 45 min. Arcturus kulm. midn.	05.37	20.39	18.09	05.25	
To. 29	Peter martyr		05.35	20.41	19.18	05.43	
Fr. 30	Bededag	Severus ☉ F.M. 16.55	05.33	20.43	20.25	06.02	

APRIL 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1 Skærtorsdag	04.21	16.46
Fr.	2 Langfredag	04.53	17.15
Lø.	3	05.25	17.41
Sø.	4 Påskedag	05.54	18.10
Ma.	5 2. påskedag 14	06.26	18.37
Ti.	6	06.58	19.09
On.	7	07.30	19.40
To.	8	08.10	20.20
Fr.	9	08.56	21.13
Lø.	10	09.58	22.19
Sø.	11	11.15	23.39
Ma.	12 15	–	12.35
Ti.	13	00.58	13.45
On.	14	02.05	14.44
To.	15	03.04	15.37
Fr.	16 Dronning Margrethe	03.56	16.26
Lø.	17	04.44	17.10
Sø.	18	05.29	17.48
Ma.	19 16	06.10	18.25
Ti.	20	06.48	19.02
On.	21	07.30	19.43
To.	22	08.20	20.36
Fr.	23	09.24	21.43
Lø.	24	10.46	23.05
Sø.	25	–	12.13
Ma.	26 17	00.27	13.23
Ti.	27	01.33	14.20
On.	28	02.27	15.05
To.	29	03.12	15.43
Fr.	30 Bededag	03.50	16.16

MAJ 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 14 min. og tiltager i månedens løb 1 time 48 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Lø.	1	Voldermisse	Philip og Jacob Solens radius 15' 53''	05.30	20.45	21.32	06.22
Sø.	2	4.s.e. påske	Cantate, Athanasius (fjernest jorden <i>Sandhedens ånd. Johs. 16,5-15</i>	05.28	20.47	22.37	06.46
Ma.	3	Korsmisse	UGE 18	05.26	20.49	23.39	07.14
Ti.	4	Florian		05.24	20.51	–	07.48
On.	5	Danmarks befrielse	Tusmørket varer 48 min. Gothard, De lyse nætter beg.	05.22	20.53	00.35	08.29
To.	6	Johannes ante portam		05.19	20.55	01.25	09.19
Fr.	7	Flavia		05.17	20.56	02.08	10.18
Lø.	8	Stanislaus	○ S.kv. 19.28	05.15	20.58	02.44	11.24
Sø.	9	5.s.e. påske	Rogate, Caspar <i>Bøn i Jesu navn. Johs. 16,23b-28</i>	05.13	21.00	03.14	12.36
Ma.	10	Gordinaus	UGE 19	05.11	21.02	03.40	13.52
Ti.	11	Mamertus		05.09	21.04	04.03	15.12
On.	12	Pancratius	Tusmørket varer 50 min.	05.07	21.06	04.24	16.35
To.	13	Kr. himmelfart	Ingenuus	05.05	21.08	04.47	18.01
Fr.	14	Kristian		05.04	21.10	05.10	19.29
Lø.	15	Sophie	(nærmest jorden. ○ N.M. 14.05	05.02	21.11	05.38	20.57
Sø.	16	6.s.e. påske	Exaudi, Sara <i>Åndens vidnesbyrd. Johs. 15,26-16,4</i>	05.00	21.13	06.11	22.20
Ma.	17	Bruno	UGE 20	04.58	21.15	06.54	23.35
Ti.	18	Erik		04.56	21.17	07.46	–
On.	19	Potentiana	Tusmørket varer 53 min.	04.55	21.19	08.49	00.37
To.	20	Angelica		04.53	21.20	09.59	01.26
Fr.	21	Helene		04.51	21.22	11.13	02.03
Lø.	22	Castus	○ F.kv. 07.34	04.50	21.24	12.27	02.32
Sø.	23	Pinsedag	Desiderius <i>Helligåndens komme. Johs. 14,22-31</i>	04.48	21.25	13.39	02.56
Ma.	24	2. pinsedag	Esther	04.47	21.27	14.50	03.16
Ti.	25	Urbanus		04.45	21.29	16.00	03.34
On.	26	Tamperdag	Tusmørket varer 56 min. Kronprins Frederik Beda	04.44	21.30	17.08	03.51
To.	27	Lucian		04.43	21.32	18.16	04.09
Fr.	28	Vilhelm		04.41	21.33	19.23	04.28
Lø.	29	Maximinus	(fjernest jorden	04.40	21.35	20.29	04.50
Sø.	30	Trinitatis	Vigand. ○ F.M. 08.40 <i>Jesus og Nikodemus. Johs. 3,1-15</i>	04.39	21.36	21.32	05.16
Ma.	31	Petronella	UGE 22	04.38	21.38	22.31	05.48

MAJ 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Lø.	1	04.26	16.46
Sø.	2	04.58	17.16
Ma.	3	18	05.31 17.43
Ti.	4	06.03	18.13
On.	5	Danmarks Befrielse	06.32 18.40
To.	6	07.05	19.12
Fr.	7	07.37	19.48
Lø.	8	08.21	20.36
Sø.	9	09.18	21.39
Ma.	10	19	10.31 22.56
Ti.	11	11.54	–
On.	12	00.16	13.09
To.	13	Kristi himmelfartsdag	01.28 14.13
Fr.	14	02.31	15.09
Lø.	15	03.27	15.59
Sø.	16	04.20	16.45
Ma.	17	20	05.08 17.29
Ti.	18	05.52	18.08
On.	19	06.35	18.47
To.	20	07.19	19.31
Fr.	21	08.07	20.22
Lø.	22	09.06	21.22
Sø.	23	Pinsedag	10.18 22.33
Ma.	24	2. pinsedag	21 11.35 23.47
Ti.	25	–	12.44
On.	26	Kronprins Frederik	00.53 13.40
To.	27	01.49	14.28
Fr.	28	02.36	15.07
Lø.	29	03.19	15.43
Sø.	30	03.56	16.19
Ma.	31	22	04.34 16.51

JUNI 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 2 min. og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 timer 27 min. Herefter og til månedens ende aftager dagen 5 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ti.	1	Nikomedes	Solens radius 15'46'' Antares kulm. midn.	04.37	21.39	23.24	06.26
On.	2	Marcellinus	Tusmørket varer 59 min.	04.36	21.40	–	07.14
To.	3	Fred. 8.s føds.	Erasmus	04.35	21.41	00.10	08.10
Fr.	4	Optatus		04.34	21.43	00.48	09.13
Lø.	5	Grundlovsdag	Kong Hans' føds. Bonifacius	04.33	21.44	01.19	10.22
Sø.	6	1.s.e. trin. <i>Den rige mand og Lazarus. Luk. 16,19-31</i>	Norbertus	04.32	21.45	01.45	11.35
Ma.	7	Jeremias	○ S.kv. 06.20	04.31	21.46	02.08	12.52
Ti.	8	Medardus		04.31	21.47	02.29	14.11
On.	9	Primus	Tusmørket varer 62 min.	04.30	21.48	02.50	15.33
To.	10	Onuphrius		04.30	21.49	03.12	16.57
Fr.	11	Prins Henrik	Barnabas apostel Venus st. østl. elong	04.29	21.50	03.36	18.23
Lø.	12	Basilius		04.29	21.51	04.05	19.49
Sø.	13	2.s.e. trin. <i>Det store festmåltid. Luk. 14,16-24</i>	Cyrellus. ○ N.M. 21.03 Capella kulm. midn. (nærmest jorden	04.28	21.51	04.42	21.10
Ma.	14	Rufinus		04.28	21.52	05.29	22.20
Ti.	15	Valdemarsdag	Vitus	04.28	21.53	06.27	23.17
On.	16	Tycho	Tusmørket varer 63 min.	04.28	21.53	07.36	–
To.	17	Botolphus		04.27	21.54	08.51	00.01
Fr.	18	Leontius		04.27	21.54	10.08	00.34
Lø.	19	Gervasius		04.27	21.55	11.23	01.01
Sø.	20	3.s.e. trin. <i>Det tabte får. Luk. 15,1-10</i>	Sylverius. ○ F.kv. 20.13	04.27	21.55	12.36	01.22
Ma.	21	Albanus	Solhverv 21.49 Længste dag	04.28	21.55	13.47	01.41
Ti.	22	10000 martyrer		04.28	21.55	14.57	01.59
On.	23	Paulinus	Tusmørket varer 64 min.	04.28	21.55	16.05	02.17
To.	24	St. Hansdag		04.28	21.55	17.13	02.35
Fr.	25	Prosper	(fjernest jorden	04.29	21.55	18.19	02.56
Lø.	26	Pelagius		04.29	21.55	19.24	03.20
Sø.	27	4.s.e. trin. <i>Vær barmhjertige. Luk. 6,36-42</i>	Syvsoverdag	04.30	21.55	20.25	03.49
Ma.	28	Carol. Amalie	Eleonora. ○ F.M. 23.37 Merkur st. østl. elong	04.30	21.55	21.21	04.25
Ti.	29	Petrus Paulus		04.31	21.55	22.09	05.10
On.	30	Lucina	Tusmørket varer 63 min.	04.32	21.54	22.50	06.03

JUNI 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ti.	1	05.11	17.24
On.	2	05.44	17.55
To.	3	06.18	18.25
Fr.	4	06.47	18.56
Lø.	5 Grundlovsdag	07.19	19.29
Sø.	6	07.58	20.14
Ma.	7 Prins Joachim 23	08.48	21.10
Ti.	8	09.53	22.19
On.	9	11.10	23.36
To.	10	–	12.28
Fr.	11 Prins Henrik	00.53	13.38
Lø.	12	02.03	14.39
Sø.	13	03.04	15.35
Ma.	14 24	04.00	16.26
Ti.	15	04.51	17.12
On.	16	05.39	17.54
To.	17	06.24	18.35
Fr.	18	07.05	19.17
Lø.	19	07.50	20.01
Sø.	20	08.41	20.54
Ma.	21 25	09.39	21.53
Ti.	22	10.43	22.59
On.	23	11.50	–
To.	24 Skt. Hansdag	00.05	12.50
Fr.	25	01.05	13.42
Lø.	26	01.57	14.28
Sø.	27	02.44	15.10
Ma.	28 26	03.29	15.50
Ti.	29	04.12	16.30
On.	30 Prinsesse Alexandra	04.52	17.08

JULI 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 22 min. og aftager i månedens løb 1 time 24 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
To.	1	Chr. 2.s føds. Fred. 2.s føds.	Theobaldus Solens radius 15' 44''	04.32	21.54	23.24	07.04
Fr.	2	Mariæ besøg.		04.33	21.54	23.51	08.12
Lø.	3	Cornelius		04.34	21.53	–	09.24
Sø.	4	5.s.e. trin.	Ulricus Vega kulm. midn. <i>Peters fiskefangst. Luk. 5,1-11</i>	04.35	21.52	00.15	10.39
Ma.	5	Anshelmus	UGE 27	04.36	21.52	00.36	11.56
Ti.	6	Dion	○ S.kv. 13.57 Jorden fjernest solen	04.37	21.51	00.56	13.15
On.	7	Villebaldus	Tusmørket varer 60 min.	04.38	21.50	01.17	14.36
To.	8	Kjeld		04.39	21.49	01.39	15.58
Fr.	9	Sostrata		04.40	21.49	02.05	17.22
Lø.	10	Knud, konge		04.42	21.48	02.36	18.44
Sø.	11	6.s.e. trin.	Josva. (nærmest jorden <i>Kristi nye lov. Matt. 5,20-26</i>	04.43	21.47	03.17	19.58
Ma.	12	Henrik	UGE 28	04.44	21.46	04.08	21.02
Ti.	13	Margarethe	○ N.M. 04.24	04.45	21.45	05.12	21.53
On.	14	Bonaventura	Tusmørket varer 58 min. Venus lyser klarest	04.47	21.43	06.25	22.32
To.	15	Apostl. deling		04.48	21.42	07.42	23.02
Fr.	16	Susanne		04.50	21.41	09.00	23.26
Lø.	17	Alexius		04.51	21.40	10.17	23.47
Sø.	18	7.s.e. trin.	Arnolphus <i>Zakæus. Luk. 19,1-10</i>	04.53	21.38	11.30	–
Ma.	19	Justa	UGE 29	04.54	21.37	12.42	00.05
Ti.	20	Elias	○ F.kv. 11.00	04.56	21.35	13.51	00.23
On.	21	Evenus	Tusmørket varer 54 min.	04.57	21.34	15.00	00.41
To.	22	Maria Magd.	Altair kulm. midn.	04.59	21.32	16.07	01.01
Fr.	23	Apollinaris	Hundredagene begynder (fjernest jorden	05.01	21.31	17.12	01.24
Lø.	24	Christina		05.02	21.29	18.15	01.51
Sø.	25	8.s.e. trin.	Jacobus <i>De falske profeter. Matt. 7,15-21</i>	05.04	21.27	19.13	02.24
Ma.	26	Anna	Neptun i opp. til solen UGE 30	05.06	21.26	20.05	03.05
Ti.	27	Martha		05.07	21.24	20.49	03.55
On.	28	Aurelius	Tusmørket varer 51 min. ○ F.M. 13.25	05.09	21.22	21.26	04.55
To.	29	Oluf		05.11	21.20	21.56	06.01
Fr.	30	Abdon		05.13	21.18	22.21	07.13
Lø.	31	Germanus		05.14	21.16	22.43	08.28

JULI 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1	05.31	17.42
Fr.	2	06.08	18.16
Lø.	3	06.37	18.46
Sø.	4	07.09	19.19
Ma.	5	27	07.41 19.58
Ti.	6	08.25	20.47
On.	7	09.21	21.48
To.	8	10.30	23.01
Fr.	9	11.50	–
Lø.	10	00.22	13.01
Sø.	11	01.38	14.17
Ma.	12	28	02.46 15.17
Ti.	13	03.46	16.11
On.	14	04.41	16.58
To.	15	05.29	17.41
Fr.	16	06.10	18.20
Lø.	17	06.48	18.57
Sø.	18	07.27	19.38
Ma.	19	29	08.07 20.23
Ti.	20	08.53	21.12
On.	21	09.47	22.08
To.	22	10.47	23.11
Fr.	23	11.50	–
Lø.	24	00.15	12.50
Sø.	25	01.16	13.45
Ma.	26	30	02.11 14.35
Ti.	27	03.01	15.22
On.	28	03.48	16.08
To.	29	04.34	16.50
Fr.	30	05.17	17.30
Lø.	31	05.54	18.07

AUGUST 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 58 min. og aftager i månedens løb 2 timer 10 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø.	1	9.s.e. trin.	Peters fængsel Solens radius 15'45" <i>Den uærlige godsforvalter. Luk. 16,1-9</i>	05.16	21.15	23.04	09.45
Ma.	2	Hannibal	UGE 31	05.18	21.13	23.24	11.03
Ti.	3	Nikodemus		05.20	21.11	23.45	12.23
On.	4	Dominicus		Tusmørket varer 49 min. ○ S.kv. 19.27, Deneb kulm. midn.	05.22	21.09	–
To.	5	Osvaldus		05.24	21.06	00.08	15.05
Fr.	6	Kristi forkl.		05.25	21.04	00.37	16.25
Lø.	7	Donatus	Uranus i opp. til solen	05.27	21.02	01.12	17.41
Sø.	8	10.s.e. trin.	Ruth. ☾ nærmest jorden De lyse nætter ender <i>Jesus græder over Jerusalem. Luk. 19,41-48</i>	05.29	21.00	01.57	18.48
Ma.	9	Romanus	UGE 32	05.31	20.58	02.54	19.43
Ti.	10	Laurentius		05.33	20.56	04.01	20.26
On.	11	Herman		Tusmørket varer 46 min. ○ N.M. 13.08, Solformørkelse	05.35	20.54	05.17
To.	12	Chr. 3.s føds.	Clara	05.37	20.51	06.35	21.27
Fr.	13	Hippolytus		05.39	20.49	07.53	21.50
Lø.	14	Eusebius	Merkur st. vestl. elong.	05.41	20.47	09.09	22.09
Sø.	15	11.s.e. trin.	Mariæ himmelf. <i>Farisæeren og tolderen. Luk. 18,9-14</i>	05.43	20.45	10.23	22.28
Ma.	16	Rochus	UGE 33	05.45	20.42	11.34	22.46
Ti.	17	Anastatius		05.46	20.40	12.44	23.05
On.	18	Agapetus		Tusmørket varer 44 min. ○ F.kv. 03.47	05.48	20.38	13.52
To.	19	Sebaldus	☾ fjernest jorden	05.50	20.35	14.59	23.52
Fr.	20	Bernhard		05.52	20.33	16.03	–
Lø.	21	Salomon		05.54	20.30	17.03	00.22
Sø.	22	12.s.e. trin.	Symphorian <i>Jesus helbreder en døvstum. Mark. 7,31-37</i>	05.56	20.28	17.57	01.00
Ma.	23	Zakæus	UGE 34	05.58	20.26	18.44	01.46
Ti.	24	Bartholomæus		06.00	20.23	19.24	02.42
On.	25	Ludvig		Tusmørket varer 42 min.	06.02	20.21	19.57
To.	26	Irenæus		06.04	20.18	20.24	04.57
Fr.	27	Gebhardus	○ F.M. 01.49	06.06	20.16	20.48	06.12
Lø.	28	Lovise	Augustinus	06.08	20.13	21.09	07.30
Sø.	29	13.s.e. trin.	Joh. halsh. <i>Den barmhjertige samaritaner. Luk. 10,23-37</i>	06.09	20.11	21.29	08.50
Ma.	30	Benjamin	UGE 35	06.11	20.08	21.50	10.10
Ti.	31	Bertha		06.13	20.06	22.13	11.32

AUGUST 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø. 1		06.28	18.37
Ma. 2	31	06.57	19.10
Ti. 3		07.26	19.43
On. 4		08.05	20.27
To. 5		08.53	21.23
Fr. 6		09.57	22.34
Lø. 7		11.17	–
Sø. 8		00.01	12.45
Ma. 9	32	01.26	14.02
Ti. 10		02.38	15.05
On. 11		03.40	15.59
To. 12		04.33	16.45
Fr. 13		05.16	17.26
Lø. 14		05.52	18.00
Sø. 15		06.25	18.35
Ma. 16	33	06.56	19.10
Ti. 17		07.32	19.48
On. 18		08.11	20.31
To. 19		08.54	21.20
Fr. 20		09.46	22.16
Lø. 21		10.46	23.21
Sø. 22		11.52	–
Ma. 23	34	00.30	12.58
Ti. 24		01.34	13.58
On. 25		02.31	14.51
To. 26		03.24	15.41
Fr. 27		04.13	16.28
Lø. 28		04.56	17.12
Sø. 29		05.36	17.50
Ma. 30	35	06.12	18.24
Ti. 31		06.41	18.56

SEPTEMBER 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 48 min. og aftager i månedens løb 2 timer 16 min.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
On.	1	Ægidius	Tusmørket varer 41 min. Solens radius 15'51"	06.15	20.03	22.40	12.54
To.	2	Elisa	(nærmest jorden	06.17	20.00	23.12	14.14
Fr.	3	Seraphia	○ S.kv. 00.17	06.19	19.58	23.53	15.30
Lø.	4	Juliane Marie	Theodosia	06.21	19.55	–	16.39
Sø.	5	14.s.e. trin. <i>De ti spedalske.</i> Luk. 17,11-19	Regina	06.23	19.53	00.45	17.37
Ma.	6	Magnus	UGE 36	06.25	19.50	01.47	18.23
Ti.	7	Louise	Robert	06.27	19.48	02.58	19.00
On.	8	Mariæ føds.	Tusmørket varer 40 min. Fomalhaut kulm. midn.	06.29	19.45	04.14	19.28
To.	9	Gorgonius		06.31	19.42	05.31	19.52
Fr.	10	Burchhardt	○ N.M. 00.02	06.33	19.40	06.48	20.13
Lø.	11	Hillebert		06.34	19.37	08.03	20.31
Sø.	12	15.s.e. trin. <i>Vær ikke bekymrede.</i> Matt. 6,24-34	Guido	06.36	19.35	09.16	20.49
Ma.	13	Cyprianus	UGE 37	06.38	19.32	10.27	21.08
Ti.	14	† ophøjelse		06.40	19.29	11.37	21.29
On.	15	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Eskild	06.42	19.27	12.45	21.52
To.	16	Euphemia	(fjernest jorden	06.44	19.24	13.50	22.20
Fr.	17	Lambertus	○ F.kv. 22.06	06.46	19.21	14.52	22.54
Lø.	18	Chr. 8.s føds.	Titus	06.48	19.19	15.48	23.37
Sø.	19	16.s.e. trin. <i>Enkens søn fra Nain.</i> Luk 7,11-17	Constantia	06.50	19.16	16.38	–
Ma.	20	Tobias	UGE 38	06.52	19.14	17.20	00.28
Ti.	21	Matthæus		06.54	19.11	17.55	01.28
On.	22	Mauritius	Tusmørket varer 39 min.	06.56	19.08	18.25	02.36
To.	23	Linus	Jævndøgn 13.31	06.58	19.06	18.50	03.49
Fr.	24	Tecla		06.59	19.03	19.12	05.07
Lø.	25	Cleophas	○ F.M. 12.51	07.01	19.00	19.33	06.28
Sø.	26	17.s.e. trin. <i>Jesus som gæst hos farisæeren.</i> Luk. 14,1-11	Chr. 10.s. føds. Adolph Venus lyser klarest	07.03	18.58	19.54	07.50
Ma.	27	Cosmus	UGE 39	07.05	18.55	20.16	09.14
Ti.	28	Venceslaus	(nærmest jorden	07.07	18.53	20.42	10.38
On.	29	St. Michael	Tusmørket varer 38 min.	07.09	18.50	21.13	12.02
To.	30	Hieronymus		07.11	18.47	21.51	13.21

SEPTEMBER 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On. 1		07.12	19.29
To. 2		07.45	20.11
Fr. 3		08.31	21.05
Lø. 4		09.33	22.17
Sø. 5		10.54	23.51
Ma. 6	36	–	12.29
Ti. 7		01.22	13.49
On. 8		02.33	14.52
To. 9		03.31	15.44
Fr. 10		04.19	16.28
Lø. 11		04.56	17.04
Sø. 12		05.30	17.37
Ma. 13	37	05.56	18.08
Ti. 14		06.27	18.40
On. 15		06.57	19.16
To. 16		07.31	19.53
Fr. 17		08.10	20.35
Lø. 18		08.53	21.25
Sø. 19		09.47	22.27
Ma. 20	38	10.53	23.40
Ti. 21		–	12.08
On. 22		00.54	13.17
To. 23		01.58	14.18
Fr. 24		02.53	15.12
Lø. 25		03.44	16.02
Sø. 26		04.31	16.47
Ma. 27	39	05.14	17.29
Ti. 28		05.50	18.08
On. 29		06.24	18.41
To. 30		06.55	19.17

OKTOBER 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 timer 32 min. og aftager i månedens løb 2 timer 19 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Fr.	1	Remigius	Solens radius 15'58"	07.13	18.45	22.39	14.34
Lø.	2	Ditlev	○ S.kv. 06.02	07.15	18.42	23.38	15.35
Sø.	3	18.s.e. trin.	Mette	07.17	18.40	–	16.24
<i>Det store bud. Matt. 22,34-46</i>							
Ma.	4	Franciscus	UGE 40	07.19	18.37	00.46	17.02
Ti.	5	Placidus		07.21	18.34	02.00	17.32
On.	6	Fred. 7.s føds.	Tusmørket varer 38 min. Broderus	07.23	18.32	03.15	17.57
To.	7	Fred. 1.s føds.	Amalie	07.25	18.29	04.31	18.17
Fr.	8	Ingeborg		07.27	18.27	05.46	18.36
Lø.	9	Dionysius	○ N.M. 13.34	07.29	18.24	06.59	18.54
Sø.	10	19.s.e. trin.	Gereon	07.31	18.22	08.11	19.12
<i>Den lamme i Kapernaum. Mark. 2,1-12</i>							
Ma.	11	Fred. 4.s føds.	UGE 41	07.33	18.19	09.22	19.31
Ti.	12	Maximilian		07.35	18.17	10.31	19.53
On.	13	Angelus	Tusmørket varer 39 min.	07.37	18.14	11.38	20.19
To.	14	Calixtus	(fjernest jorden	07.39	18.12	12.42	20.51
Fr.	15	Hedevig		07.41	18.09	13.41	21.29
Lø.	16	Gallus		07.43	18.07	14.33	22.16
Sø.	17	20.s.e. trin.	Florentinus. ○ F.kv. 17.00	07.45	18.04	15.17	23.12
<i>Kongesønnens bryllup. Matt. 22,1-14</i>							
Ma.	18	Lukas evang.	UGE 42	07.47	18.02	15.55	–
Ti.	19	Balthasar		07.49	17.59	16.25	00.15
On.	20	Felicianus	Tusmørket varer 40 min.	07.51	17.57	16.51	01.25
To.	21	11000 jomfr.		07.53	17.54	17.14	02.40
Fr.	22	Cordula		07.55	17.52	17.35	03.59
Lø.	23	Søren	Jupiter i opp. til solen	07.58	17.50	17.55	05.21
Sø.	24	21.s.e. trin.	FN dag, Proclus Merkur st. østl. elong. ○ F.M. 23.02	08.00	17.47	18.17	06.45
<i>Den kongelige embedsmand. Johs. 4,46-53</i>							
Ma.	25	Crispinus	UGE 43	08.02	17.45	18.41	08.11
Ti.	26	Amandus	(nærmest jorden	08.04	17.43	19.10	09.39
On.	27	Sem	Tusmørket varer 40 min.	08.06	17.40	19.46	11.04
To.	28	Marie Sophie	Frederikke, Simon og Judas	08.08	17.38	20.32	12.22
Fr.	29	Narcissus		08.10	17.36	21.29	13.30
Lø.	30	Absalon		08.12	17.34	22.35	14.24
Sø.	31	22.s.e. trin.	Reform. beg., Louise	07.14	16.32	22.48	14.06
Sommertid slutter Venus st. østlig elong. ○ S.kv. 13.04. <i>Den gældbundne tjener. Matt. 18,21-35</i>							

OKTOBER 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Fr.	1	07.30	19.59
Lø.	2	08.17	20.53
Sø.	3	09.18	22.09
Ma.	4	40	10.40 23.47
Ti.	5	–	12.15
On.	6	01.14	13.31
To.	7	02.19	14.32
Fr.	8	03.12	15.22
Lø.	9	03.56	16.03
Sø.	10	04.32	16.40
Ma.	11	41	05.01 17.12
Ti.	12	05.30	17.42
On.	13	05.57	18.14
To.	14	06.26	18.45
Fr.	15	06.58	19.20
Lø.	16	07.31	19.58
Sø.	17	08.11	20.41
Ma.	18	42	09.00 21.38
Ti.	19	10.01	22.50
On.	20	11.16	–
To.	21	00.09	12.31
Fr.	22	01.19	13.38
Lø.	23	02.19	14.37
Sø.	24	FN-dag	03.13 15.31
Ma.	25	43	04.02 16.21
Ti.	26	04.46	17.07
On.	27	05.28	17.48
To.	28	06.06	18.27
Fr.	29	06.40	19.07
Lø.	30	07.20	19.51
Sø.	31.	Sommertid slutter	07.07 19.47

NOVEMBER 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 timer 13 min. og aftager i månedens løb 1 time 48 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ma.	1	Alle helgen	Solens radius 16' 7"	UGE 44	07.16	16.29	–	14.39
Ti.	2	Alle sjæle			07.18	16.27	00.04	15.04
On.	3	Hubertus	Tusmørket varer 41 min.		07.21	16.25	01.19	15.25
To.	4	Otto			07.23	16.23	02.34	15.44
Fr.	5	Malachias			07.25	16.21	03.47	16.01
Lø.	6	Leonhardus	Saturn i opp. til solen		07.27	16.19	04.58	16.18
Sø.	7	Alle helgens s. <i>Saligprisningerne. Matt. 5,1-12</i>	Engelbrecht		07.29	16.17	06.09	16.36
Ma.	8	Claudius	○ N.M. 04.53	UGE 45	07.31	16.15	07.19	16.57
Ti.	9	Theodor			07.33	16.13	08.27	17.20
On.	10	Luther	Tusmørket varer 43 min.		07.35	16.11	09.33	17.49
To.	11	Morten Bisp	(fjernest jorden		07.37	16.09	10.34	18.25
Fr.	12	Torkild			07.40	16.07	11.29	19.08
Lø.	13	Arcadius			07.42	16.05	12.16	20.00
Sø.	14	24.s.e. trin. <i>Synagogeforstanderens datter. Matt. 9,18-26</i>	Frederik		07.44	16.04	12.56	21.00
Ma.	15	Leopold		UGE 46	07.46	16.02	13.28	22.06
Ti.	16	Othenius	○ F.kv. 10.03		07.48	16.00	13.55	23.17
On.	17	Anianus	Tusmørket varer 44 min.		07.50	15.59	14.18	–
To.	18	Hesychius			07.52	15.57	14.38	00.32
Fr.	19	Elisabeth			07.54	15.56	14.58	01.51
Lø.	20	Volkmarus			07.56	15.54	15.18	03.12
Sø.	21	Sidste s. i kirkeåret <i>Når menneskesønnen kommer. Matt. 25,31-46</i>	Mariæ ofring		07.58	15.53	15.40	04.37
Ma.	22	Cecilia		UGE 47	08.00	15.51	16.06	06.04
Ti.	23	Clemens	○ F.M. 08.04 (nærmest jorden		08.02	15.50	16.38	07.32
On.	24	Chrysogonus	Tusmørket varer 46 min.		08.04	15.48	17.19	08.58
To.	25	Catharina			08.05	15.47	18.13	10.14
Fr.	26	Conradus			08.07	15.46	19.18	11.17
Lø.	27	Facundus			08.09	15.45	20.32	12.06
Sø.	28	1.s. i advent <i>Jesus i Nazarets synagoge. Luk. 4,16-30</i>	Sophie Magd.		08.11	15.44	21.49	12.43
Ma.	29	Saturninus		UGE 48	08.13	15.43	23.07	13.11
Ti.	30	Chr. 6.s. føds.	Andreas ○ S.kv. 00.18		08.14	15.42	–	13.33

NOVEMBER 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ma. 1	44	08.07	21.01
Ti. 2		09.25	22.31
On. 3		10.51	23.51
To. 4		–	12.05
Fr. 5		00.53	13.04
Lø. 6		01.44	13.53
Sø. 7		02.27	14.35
Ma. 8	45	03.01	15.12
Ti. 9		03.34	15.45
On. 10		04.02	16.19
To. 11	Morten Bisp	04.32	16.50
Fr. 12		05.03	17.22
Lø. 13		05.31	17.54
Sø. 14		06.05	18.28
Ma. 15	46	06.39	19.09
Ti. 16		07.23	19.59
On. 17		08.20	21.03
To. 18		09.29	22.19
Fr. 19		10.45	23.34
Lø. 20		11.58	–
Sø. 21		00.39	13.03
Ma. 22	47	01.38	14.01
Ti. 23		02.31	14.54
On. 24		03.21	15.44
To. 25		04.07	16.32
Fr. 26		04.48	17.16
Lø. 27		05.29	17.58
Sø. 28		06.11	18.44
Ma. 29	48	06.58	19.38
Ti. 30		07.54	20.43

DECEMBER 1999

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 25 min. og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 timer 56 min. Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
On.	1	Arnold	Tusmørket varer 47 min. Solens radius 16'13"	08.16	15.41	00.23	13.52
To.	2	Bibiana		08.18	15.40	01.36	14.10
Fr.	3	Svend	Merkur st. vestl. elong. Aldebaran kulm. midn.	08.19	15.39	02.48	14.26
Lø.	4	Babara	Charlotte Frederikke	08.21	15.38	03.59	14.44
Sø.	5	2.s. i advent	Sabina <i>De 10 brudepiger. Matt. 25,1-13</i>	08.22	15.38	05.08	15.03
Ma.	6	Nikolaus	UGE 49	08.24	15.37	06.17	15.25
Ti.	7	Agathon	○ N.M. 23.32	08.25	15.36	07.24	15.51
On.	8	Mariæ undf.	Tusmørket varer 48 min. (fjernest jorden	08.27	15.36	08.27	16.24
To.	9	Rudolph		08.28	15.35	09.25	17.04
Fr.	10	Judith		08.29	15.35	10.15	17.53
Lø.	11	Damasus		08.31	15.35	10.58	18.50
Sø.	12	3.s. i advent	Epimachus, Rigel kulm. midn. <i>Zakarias' lovsang. Luk. 1,67-80</i>	08.32	15.35	11.32	19.54
Ma.	13	Lucia	Capella kulm. midn. UGE 50	08.33	15.34	12.00	21.03
Ti.	14	Crispus		08.34	15.34	12.24	22.15
On.	15	Tamperdag	Tusmørket varer 49 min. Nikatius	08.35	15.34	12.44	23.29
To.	16	Lazarus	○ F.kv. 01.50	08.36	15.34	13.03	-
Fr.	17	Albina		08.37	15.34	13.22	00.47
Lø.	18	Lovise		08.37	15.35	13.41	02.06
Sø.	19	4.s. i advent	Nemesius <i>Han bør vokse, men jeg forringes. Johs. 3,25-36</i>	08.38	15.35	14.04	03.30
Ma.	20	Abraham	UGE 51	08.39	15.35	14.31	04.56
Ti.	21	Thomas		08.39	15.36	15.07	06.22
On.	22	Japetus	Tusmørket varer 49 min. Solhverv 08.44, Korteste dag ○ F.M. 18.31. (nærmest jorden	08.40	15.36	15.53	07.45
To.	23	Torlacus	Betelgeuse kulm. midn.	08.40	15.37	16.53	08.57
Fr.	24	Juleaften	Alexandrine, Adam	08.41	15.37	18.05	09.56
Lø.	25	Juledag		08.41	15.38	19.25	10.40
Sø.	26	2. juledag	St. Stephan <i>Ikke fred, men sværd. Matt. 10,32-42</i>	08.41	15.39	20.46	11.13
Ma.	27	Joh. evang.	UGE 52	08.42	15.40	22.05	11.38
Ti.	28	Børnedag		08.42	15.41	23.22	11.59
On.	29	Noah	Tusmørket varer 49 min. ○ S.kv. 15.04	08.42	15.41	-	12.17
To.	30	David		08.42	15.42	00.36	12.34
Fr.	31	Sylvester		08.42	15.44	01.48	12.52

DECEMBER 1999

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On. 1		09.01	21.59
To. 2		10.16	23.13
Fr. 3		11.27	–
Lø. 4		00.15	12.28
Sø. 5		01.07	13.20
Ma. 6	49	01.51	14.04
Ti. 7		02.31	14.44
On. 8		03.05	15.23
To. 9		03.39	15.57
Fr. 10		04.13	16.33
Lø. 11		04.44	17.07
Sø. 12		05.16	17.37
Ma. 13	50	05.46	18.10
Ti. 14		06.20	18.43
On. 15		07.00	19.26
To. 16		07.48	20.22
Fr. 17		08.49	21.30
Lø. 18		10.00	22.46
Sø. 19		11.16	–
Ma. 20	51	00.00	12.27
Ti. 21		01.06	13.32
On. 22		02.05	14.32
To. 23		02.59	15.28
Fr. 24	Juleaften	03.49	16.20
Lø. 25	Juledag	04.36	17.05
Sø. 26	2. juledag	05.19	17.48
Ma. 27	52	05.59	18.32
Ti. 28		06.43	19.18
On. 29		07.33	20.11
To. 30		08.30	21.13
Fr. 31		09.34	22.20

Alle oplysninger i denne kalender er meddelt af Københavns Universitet, bortset fra højvandtiderne (se side 33). De i kalenderen angivne tidspunkter for solens og månens opgang og nedgang er beregnet for disse himmellegemers centre og gælder for København. Alle klokkeslæt i denne kalender er i perioden fra 28. marts til 31. oktober angivet i sommertid, som er en time mere end mellemeuropæisk tid, der er normalt i Danmark.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i nedenstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for

månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 01.17. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17 minutter, hvorved man får 01.34. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 01.37.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

MÅNED	AABENRAA		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
December II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Januar I – December I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Januar II – November II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Februar I – November I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Februar II – Oktober II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Marts I – Oktober I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Marts II – September II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
April I – September I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
April II – August II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I – August I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II – Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I – Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i kalenderen beregnet for Vidåslusen. Udgangspunktet er højvandet ved Havneby som angivet i Farvandsvæsenets tidevandstabel.

Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid med hensynstagen til dansk sommertid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Vidåslusen, må man ved:

Nordslesvig

Havneby, Rømø	trække 33 min. fra
Rømødæmningen	trække 23 min. fra
Lakolk	trække 1 t. og 3 min. fra
Koldby	trække 3 min. fra
Ballum sluse	trække 18 min fra

Rejsby sluse	trække 3 min. fra
Vester Vedsted	trække 13 min. fra

Fanø

Nordby	lægge 2 min. til
Sønderho	trække 43 min. fra

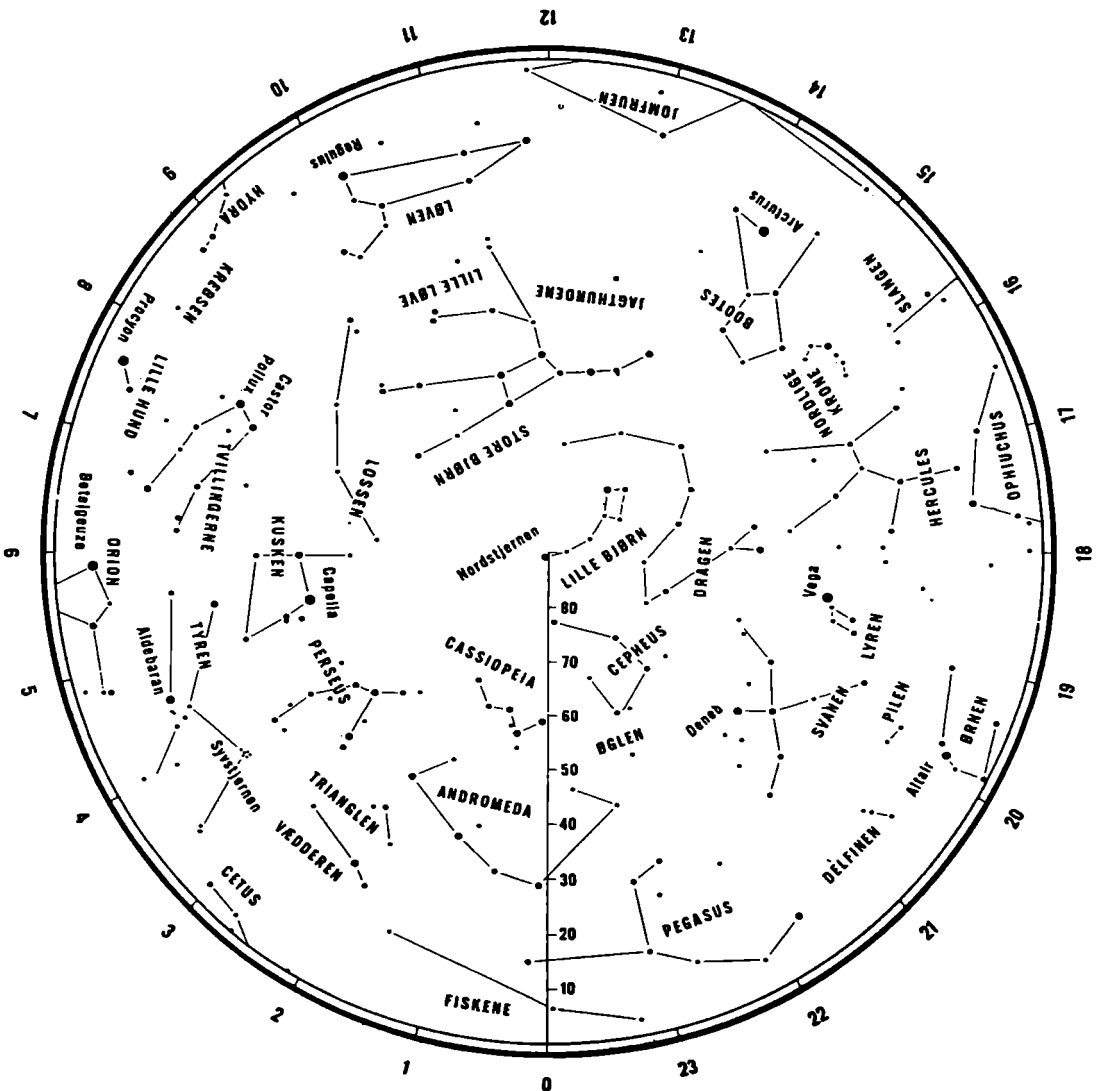
Sydslesvig

Dagebøl	
(forb. til Før)	trække 40 min. fra
Schlüttsiel (forb. til Halligerne)	trække 1 t. og 9 min. fra
Husum (forb. til Pellworm m.v.)	trække 1 t. og 10 min fra
Frederiksstad	trække 46 min. fra
Tønning	trække 1 t. og 40 min. fra
Wyk	trække 59 min. fra
St. Peter	trække 2 t. og 19 min. fra
Westerland	trække 2 t. og 14 min. fra

Stjernesked

Stjernesked viser sig hver nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3. – 4. januar (Kvadrant-

tiderne), 22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orionderne) og 13. december (Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 1999

1. Ringformet solformørkelse den 16. februar, ikke synlig i Danmark.

Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort.

I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en ringformet formørkelse, i de øvrige områder ses den som partiel formørkelse.

2. Partiel måneformørkelse den 28. juli, ikke synlig i Danmark.

3. Total solformørkelse den 11. august, synlig i Danmark som partiel formørkelse.

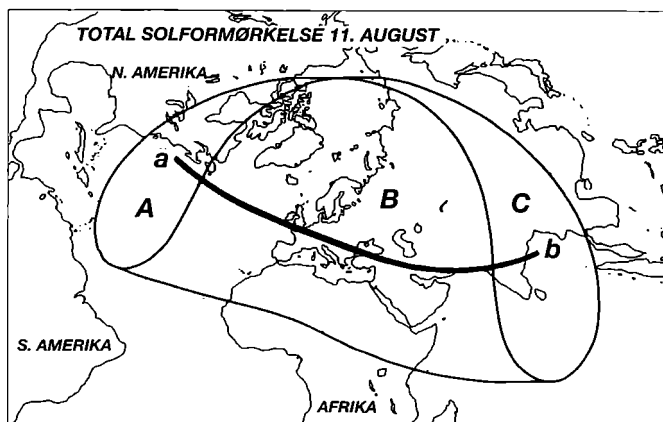
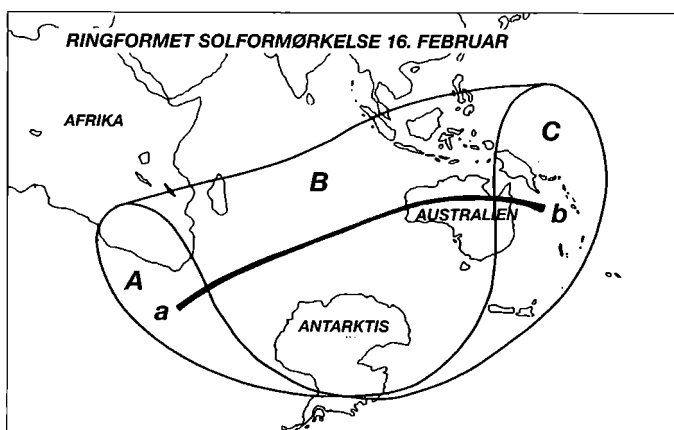
Formørkelsen	begynder	maksimum	ender	maksimalefase*)
København	11.22	12.38	13.54	81,6%

De angivne tidspunkter er givet i sommertid.

*) Den maksimale fase angiver den del af solens diameter der er formørket ved maksimum.

Formørkelsens synlighedsområde i øvrigt fremgår af nedenstående kort.

I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en total formørkelse, i de øvrige områder ses den som partiel formørkelse.

Her finder du din lokale Bog & idé-butik:

▶ GRÅSTEN

Gråsten Bog & idé
Ulsnæscentret
Telefon 74 65 44 22

▶ HADERSLEV

Lorentzen Bog & idé
Apotekergade 13
Telefon 74 52 25 02

▶ NORDBORG

Nordborg Bog & idé
Storegade 5
Telefon 74 45 14 62

▶ PADBORG

Padborg Bog & idé
Nørregade 16
Telefon 74 67 31 08

▶ SØNDERBORG

Sønderborg Bog & idé
Perlegade 15
Telefon 74 42 18 20

▶ TOFTLUND

Toftlund Bog & idé
Søndergade 5
Telefon 74 83 11 19

▶ TØNDER

Andersen & Nissen
Bog & idé
Storegade 26
Telefon 74 72 13 42

Jefsen Bog & idé
Storegade 5
Telefon 74 72 23 41

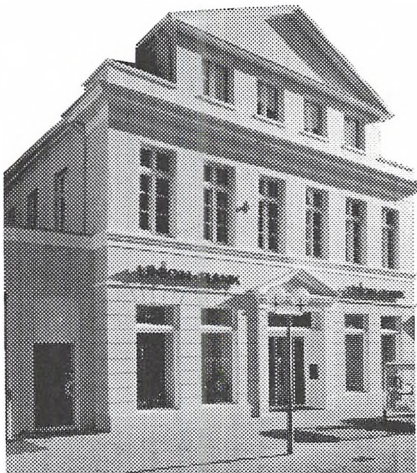
▶ AABENRAA

Bo Bojesen Bog & idé
Ramsherred 28
Telefon 74 62 33 52

Vitaminer til hovedet

Tlf.: 75 81 63 00 henviser til de øvrige Bog & idé-butikker i Danmark

Deres bank

for
forretninger
i Tyskland

UNION-BANK

Aktieselskab

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 28 55

Filialer i
D-24941 Flensburg
Schleswiger Str. 85
og
D-24955 Harrislee
Süderstr. 89

Tlf. 04 61 / 9 02 10 - 0
Fax 04 61 / 9 02 10 - 10

Tlf. 04 61 / 7 00 32 - 0
Fax 04 61 / 7 00 32 - 32

ARTIKLER OG DIGTE

Prolog 1999

Hvis æ vå femten år igen,
så ve'e æ nok, hvor æ vil' hen.
Så vil' æ væk fra det derhjem'
for nu skul' æ nok sjel bestem'!

Men kun' æ klar'et så, monstro -
få naue og spis - et stej og bo?
Jo - der vå ingen ti og spild':
å etteskol' vå, hva æ vil'

Det sværest vil' væe og bestem' sæ for jen ...
skul' æ vælg den? - elle den? - elle den?
De er vidt forskelle - stoe og små.
Skul' æ bar vælg - å må og få
en etteskol', hvor æ vil' gå?

Nej, nej - æ måt betænk mæ godt!
Å Als da ligge Nordborg Slot
og Broagerlands - blive æ så var
med fællesskab og medansvar
og tæt derved da ligge jo faktisk
Dybbøl - kreativ ja, og praktisk
og Sundeved? Jo, den er it så stoe
og der ka æ høe om Grundtvigs oe.
Frøslevlejrens? Ja la mæ nu se:
Natur - kultur - histor - jo, måske -
og Rinkenæs? Der ku æ og gå
KFUM og KFUK ---

Æ tøs æ ållere'e ka fornem'
at det blive vanskle det her og bestem'.

Aabæk ka'et jo gå hen og bliv,
Hvis æ it er møj for og løjs og skriv...
Nej - det er minsandten it let - æ troe
æ nu vil se æ lidt mo noe
og æ får øje å Skamlingsbanke
en skol med Kolds og Grundtvigs tanke
og Kongeådalens - FDF...
Hva beslutning ska æ da træf?

Den næste skol æ komme te
er Indre Missions' i Sommersted -
og så er der Vojens - den støst æ seer
og der kun' æ sikkert og let slå mæ ne'e

eller Rejsby Europæisk - vå det en ide?
Æ må snar beslut mæ - naue må der ske.
Men Agerskov - ja - den er der jo osse
og det vå måske da helle it så tosse,

og så Løgumkloster - og nu er'et it let
og det har'et minsandten da helle alle væt -
for etteskole - ja Kloster har to:
Den jen den bygge å kristen tro
Løgumkloster Efterskole - L.M.E.
Den anden skol æ får og se.
- Idræts- og Natur - gir goj beské
om dannels og om demokrati
og det er og naue, som æ godt ka li'.

Hvis æ tøs, at løjsen og skriven er svær
så kan æ å Emmerske nok få'et lær.
Æ Ungdomsring har en skol i Rens
og nu må æ sandle en tur over æ græns -
„Dansk Skoleforening for Sydslesvig“ drive
en skol i Ladelund, hvor en skrive
og løjs å både dansk og tysk -
men nu må æ tebach te det sønderjydske
for hel ållelængst deru'e mo vest
er Højer Ungdomsskole - skul' den væ'e bedst?

Hvor i verden skul' æ slå mæ ne'e
i den velsignels af mangfoldighe'e?

Ållemest så haj æ lyst
og prøv dem åll - fra kyst te kyst -
uen undtagels - jen ette jen
- hvis æ vå femten år igen ...

Inger Rahbek Andersen

For 50 år siden...

Af Arne G. Larsen

Året 1949 var storpolitisk især præget af oprettelsen af Atlantpagten samt af, at såvel Vesttyskland som Østtyskland fik egne regeringer. Endelig var det i 1949, at Mao Tse-tung kunne slutte „den lange march“ med oprettelsen af Den kinesiske Folkerepublik, mens den slagne Chiang Kai-chek med en større hærstyrke og ikke ubetydelig kapital henlagde residensen til det kinesisk ejede Formosa, som han siden navngav Taiwan.

Sønderjylland 1949

I lighed med tidligere år har jeg gennemgået samtlige numre af dagbladet „Hejmdal“, hvorfra bringes såvel forside- som lokalsideomtaler i kronologisk rækkefølge.

3. januar: Mange skibe i havsnød i nytårsstormen. Fire druknede. Tagkonstruktionen på „Strandgården“ i Aabenraa blæste ned med afløsning af det planlagte rejsegilde 14. januar til føtte.

5. januar: Vogelgesang-gårdenes skæbne: Vogelgesang rådede i maj 1945 over 103 ejendomme på tilsammen ca. 3.000 ha plus yderligere en del jord. 86 regulære landejendomme blev overtaget af Statens Jordlovsudvalg. 21 drives ved bestyrer, ca. 720 ha i alt. Desuden er solgt 19 ejendomme på i alt 460 ha, og 8 på ca. 200 ha er under afhændelse. For 22 gårde er situationen uafklaret. En udførlig fortegnelse over købere, forpagtere og bestyrere er utvivlsomt blevet læst med stor interesse. Største ejendom er „Ladegård“ ved Haderslev på 142,2 ha.

Folketingsmand Jørgen Gram, Gabøl, har solgt en hingst efter „Sønderho“ for 25.000 kr., hvoraf 12.000 kr. på vilkår.

En lille erindringsbog af pastor Schmidt anmeldes af pastor Jens Holdt, Bredebro. En udmærket karakteristik af pastor Schmidts sammensatte personlighed. Som bekendt var

pastor Schmidt i årene 1920-39 det tyske mindretals repræsentant i det danske folketing.

Fru Wilhelmine Sass begravet - offer for det ulykkelige skud ved en tysk fest i Løgumkloster sidst i december. Pastor Petersen, Løgumkloster, sagde bl.a. i mindetalen: Døm ikke, at I ikke også selv skal dømmes. Mange taler. Red. Ernst Siegfried Hansen, Aabenraa, udtalte ønsket om, at denne hændelse må være med til at udjævne uoverensstemmelserne mellem dansk og tysk.

I 1948 blev der i Tønder kirke døbt 159 børn, heraf 32 på tysk. En oversigt for samtlige sogne i Tønder amt vedr. antal døbte, konfirmerede, viede og begravede i 1948.

6. januar: Ny rekord i går, hvor amerikanske og britiske fly gennemførte 751 flyvninger med 6.393 tons varer til det blokaderamte Berlin.

Dagens leder imødegår ret skarpt dr.phil. Holger Kjær, Askov, som den 4. januar havde skrevet om: Demokrati og national mindretalsret. Debatten drejer sig om de nye skolelove for det tyske mindretal: privatskoleordningen af 4. juli 1946.

7. januar: Folketingsmand Erik Appel, Ellehus, afslutter en kronik således: Lad os danske og tyske søge fællesskabet i det menneskelige og lad os ikke forvanske det skete ved fortolkninger, der intet har med virkeligheden at gøre.

10. januar: Mangeårig formand for Sønderjydsk Skoleforening, landstingsmand H. Jepsen Christensen, følger op med artikel om „Den sønderjyske skolelov“. Tværtimod at ophæve Kongeåen som grænse er den trukket skarpere op end nogensinde før til skade for dansk skoleliv syd for grænsen, skriver Jepsen Christensen.

11. januar: Forsiden: Grænseforeningen går til regeringen vedr. sin økonomi under de meget store skoleopgaver i Sydslesvig.

12. januar: Forsiden: Knud Kristensen vil ud

H. Jepsen Christensen (1880-1956)

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

af Rigsdagen i protest mod den af regeringen førte Sydslesvig-politik. Han nedlagde sit mandat den 15. januar.

17. januar: Lærerne vil have bestemmelsen om præstens adgang til at overvære religions-timerne i skolerne afskaffet.

18. januar: Forsiden: 1. april lukker Kiel de danske kommuneskoler i Flensborg og Slesvig. Vil forhandle med den danske regering om omdannelse til privatskoler. Kiel ønsker ny ordning med mindst 15 elever mod nu 10, fordi den danske regering har besluttet, at der skal være mindst 15 børn i de tyske skoler i Nord-slesvig. Kiel vil ikke forhandle med SSF eller SSW - kun med den danske skoleforening i Sydslesvig.

3-sp. mødereferat: Sønderjylland har plads til 4.000 landbrug mere.

20. januar: Forsiden: Kiel indfører den danske skoleordning af 1946.

21. januar: De fængslede i Løgumkloster-sagen løsladt imod politiets protest.

25. januar: Skarpt indlæg fra Jepsen Christensen mod „Hejmdal“ i forbindelse med skolelov-

ene og situationen i Sydslesvig vedr. private/kommuneskoler. Leder samme dag vil give loven af 4. juli 1946 en fair chance i stedet for at drage i ledning imod den.

26. januar: Folketingsmand Fr. Heick om skolespørgsmål nord og syd for grænsen: Den nugældende ordning fra 1946 tidsbestemt. Kan tages op til revision. I referat fra venstremøde i Toftlund sagde Heick: Den sønderjyske befolkning står bag loven, uanset om Kiel eller Askov angriber. Det kan vi tage med sindsro.

28. januar: Forsiden: Amtmand grev Schack afgået ved døden i nat. Mange mindeord i avisen.

31. januar: Forsiden: Lærer myrder ung pige i Kollund med dolkestik.

4., 5. og 7. februar: Pastor N. P. Nielsen har tre grundige og seriøse kronikker om hjemmetyskhedens stilling i dag.

4. februar: 39 nye husmandsbrug i Sønderjylland i løbet af foråret.

5. februar: På ny appelsiner til Sønderjylland - 2,20 kr. pr. kg.

7. februar: 9.000 norske soldater gennem Sønderjylland til den norske brigade i Slesvig-Holsten. 15 busser i fast rutefart mellem grænsen og Frederikshavn.

8. februar: „Farvel Danmark - tak for alles“, trediesidste flygtningetransport med 750 flygtninge sydpå via Padborg.

12. februar: Forsiden: Folketingsdebat om afståelse af noget af den sønderjyske præstegårdsjord, der omfatter ca. 5.000 ha, foruden 12.000 ha som Jordlovsudvalget råder over. Erik Appel støttede forslaget. Jørgen Gram gik stærkt imod.

15. februar: Det tyske mindretals ledere for landsretten i dag. 2. akt af retsopgøret indledt i Sønderborg - efter 64 møder ved underretten.

Sidste tyske flygtninge rejst hjem

15. februar: De sidste 808 tyske flygtninge rejste hjem i formiddag. I foråret 1945 kom ca. 250.000 flygtninge til Danmark. De blev fordelt på ca. 1100 lejre og forlægninger, bl.a. 200 skoler. Oksbøllejren størst med 36.000 flygtninge. 6.000 flygtningebørn født i Danmark. Ca. 17.000 flygtninge begravet.

Frederik Heick (1904-71)

Privat foto

Den sønderjyske Menighedsrådsforening vil ikke give afkald på ejendomsretten til præstegårdsjorderne.

19. februar: M&K-tilfælde i besætning ved Vojens.

22. februar: Tog påkører ved Vollum militærlastbil med 30 soldater, der deltager i den store militærmanøvre. To dræbt, 15 kom til skade. Bilens fører blændet.

24. februar: Vådeskudsulykken fra Løgumkloster for retten.

26. februar: Johan Christensen fik 5 måneder og Reinholdt Johansen 3 måneders fængsel. Anklageren appellerede dommene.

2. marts: Bevæget generalforsamling i Den sønderjyske Menighedsrådsforening vedr. præstegårdsjorden. En resolution baseret på at være forstående og medvirke ved magelæg i præstegårdsjorden fik 190 ja - 72 nej - 58 stemte ikke. Bl.a. bliver der ca. 15 ha jord til hvert menighedsråds besiddelse. J. M. Rasmussen, Sønderborg, udtalte: „Evangeliets røst er dog det afgørende, og den er da vist ikke så afhængig af jorden, som man vil gøre den til“!

3. marts: „Sønderjyllandshallen“ færdig om et år. Første planer fremme i 1938.

I denne tid uendelig mange overskrifter vedr. forhandlinger om Atlantpagt, nordisk pagt m.v. Desuden talrige artikler af Jepsen Christensen og Jakob Pedersen vedr. uenighed om grænsepolitik m.v.

8. marts: Hans Bruun første sønderjyske danmarksmester i brydning. Modtaget med hyldest på Hotel Danmark i Aabenraa. Bruun var ellers KZ-fange og overlevede den berygtede døds-march. Fire år efter alligevel på ny i form.

11. marts: Helse: Ved kong Frederiks 50 års fødselsdag. Flere sider herom, bl.a. „små historier om kongen“ fortalt af I. P. Nielsen.

12. marts: Kongeparret og de tre prinsesser på altanen - forsidebillede.

14. marts: S. P. Hansen afløser Johs. Juhl, Branderup, som formand for SI. Juhl, der har været formand helt siden 1920, udnævntes til æresmedlem af SI.

19. marts: Landsretten forhøjede Løgumklosterdommene væsentligt: Christensen fik fængsel i 1 år og 6 måneder, Reinholdt Johansen 6 måneders fængsel.

24. marts: Ved langvarigt møde i folketinget udtaler Erik Appel, at han ikke vil være med til at udlevere Danmark til en stormagtsgruppe.

25. marts: Forsiden: Danmarks tilslutning til Atlant-pagten vedtaget i folketinget med 119 stemmer imod 23 - bl.a. Erik Appels. Landstinget vedtog dagen efter.

28. marts: Tønder Landmandsbank intet udbytte i to år. Bestyrer af filialbank har svindlet for over en halv mio. kr. Berøvede sig selv livet.

30. marts: Bøgh Andersen afløser Cornelius Hansen som formand for SSF.

1. april: Franz von Jessen død. Forfatter af bl.a. „Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie“ (1901) og „Haandbog i det slesvigske Spørgsmaals Historie“ (1938).

4. april: Jordlovsudvalget udlejer jord for 3.000.000 kr. om året. Alene i Tøndermarsken for 160.000 kr.

8. april: Tipstjenesten i Sønderjylland organiseret. Mange søger om kuponforhandling.

Dybbøl Mølle istandsættes

11. april: 50.000 kr. til istandsættelse af Dybbøl Mølle. 25.000 kr. skaffes ad privat vej. Resten skaffer De danske Soldaterforeninger ved et ekstrakontingent på 50 øre pr. medlem.

12. april: Større sukkerration i udsigt! Drikkevand i marsken indeholder 2500 gange

Franz von Jessen (1870-1949)

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

for mange bakterier. Stadsdyrlæge Skjoldager, Tønder: Godt drikkevand må ikke indeholde over 20 bakterier pr. kubikcentimeter, men jeg har i marsken set helt op til 50.000 bakterier i 1 kubikcentimeter.

16. april: 40 personer fra Slagelse utilfredse med, at intet hotel i Sønderborg ville servere morgenmad søndag kl. 5, hvorfor de betegner Sønderborg som en ugæstfri by, hvad turistchef H. Beck dog meget naturligt betegner som en urimelighed.

19. april: I 1948 underviste folkeskolen i Haderslev amt 8.247 børn. Desuden 5 privatskoler med 619 elever, heraf 248 i Haderslev Realskole.

35 tipsforhandlere antaget i Sønderjylland.

20. april: Run på A. Hundevadt i Haderslev i dag. Politiet måtte regulere tilstrømningen, da provinsens største forretning genåbnedes efter schalburgtage.

21. april: Aabenraa Børnehjem ind i det tidligere tyske konsulat. Daværende amtsfuldmægtig J. P. Caspersen med i tilsynsrådet.

28 piger og 32 karle fra Tønder amt til Lingiaden i Stockholm, hvor 15.000 unge fra 57 nationer deltager.

22. april: 4 huse i aske og 4 andre brandhærgede ved ildsvåde i Højer. Byens politibetjent Gregers Jørgensen var hos barberen, da branden udbrød, men løb ud med sæbeskum på den ene kind og fik slået alarm! Tusinder af nysgerrige.

25. april: Forsiden: Sydslesvigsk Udvalg af 5. maj 1945 ønsker Ejder-grænsen. Professor Hansen Larsen angriber skarpt regeringen.

26. april: 523 sydslesvigere på højskole i Danmark. Det lykkedes at opnå udrejsetilladelse for alle i dagene 2.-5. maj.

27. april: Møllehus åbnet i 5 minutter som grænseovergangssted for 42 kreaturer, der skal på græs syd for Vidåen. Dansk toldvæsen, dansk politi, tysk toldvæsen og engelske myndigheder overvågede. Aldrig har en flok kreaturer vel haft så mange myndigheder som drivere, hedder det i charmerende redaktionel tilføjelse!

30. april: I Aabenraa amt 63 dansksprogede skoler, ingen tysksprogede, men 1 tysk og 1 dansk privatskole hhv. i Aabenraa og Rønshoved.

2. maj: SSW har 27.834 medlemmer. I enstemmig resolution hedder det: „Den danske folkegruppes stærke vækst i Sydslesvig betinger under hensyntagen til landets politiske fortid, at den hjemmehørende befolkning får ret til selv at bestemme sin skæbne som grænsebefolkning“.

„Landsdelens smukkeste vandrerhjem“ indviet i gammel Rømmøgård i Mølby.

6. maj: Jepsen Christensen henstiller indtrængende, at vedtagelsen af lovforslaget om den sønderjyske præstegårdjord stoppes.

Siltoft. En tysk kone sneg sig over grænsevejen i Siltoft for at se nogle smukke nye gardiner hos den danske nabokone. Hun var i sit malketøj, da hun skulle videre for at malke. Pludselig kom en tysk soldat ind i stuen. Konen blev anholdt, afleveret til politiet i Tønder, hvor hun sad i arresten i tre dage, hvorpå hun blev ført til Flensborg, hvor englænderne holdt hende i arrest i fem dage, før hun blev frigivet! Det tilføjes, at hver soldat fik 20 kr. plus 4 ekstra dages orlov for hver påbegribelse af illegale grænseoverskridere!

7. maj: Dyrlæge Jens Møller går amok i landsretten i Sønderborg.

11. maj: Bonn hovedstad i Vesttyskland.

Tysk skole- og sprogforenings årsmøde: Der er nu 5 tyske skoler i Sønderjylland med 293 elever samt 149 elever i såkaldte vandre-skoler.

12. maj: Berlin fester, 327 dage lang russisk blokade slut.

Peder H. Schmidt, Spandet, imødegår Jepsen Christensen vedr. den sønderjyske præstegårdsjord. Flere senere indlæg fra de to om uenigheden.

17. maj: 13 tyske privatskoler kan overtages uden udbetaling til rimelig låneordning. Det gælder skolerne i Brunde, Bylderup, Løgumkloster, Tinglev, Uge, Skovby, Løjt, Broager, Padborg, Vr. Terp, Ø. Terp, Rinkenæs og Sdr. Vilstrup.

27. maj: DSK i Aabenraa amt har 7.345 medlemmer i 90 foreninger.

28. maj: Fårhuslejren tømmes i stærkt tempo. Benådninger i anledning af grundlovsjubilæet. Kun ca. 300 fanger tilbage i lejren.

Danmarks største håndboldstævne i Haderslev. 139 hold, 245 kampe.

30. maj: 29 brandværn i Aabenraa amt med i alt 659 medlemmer.

4. juni: Over hele forsiden kæmpebillede: „Den grundlovgivende Rigsdag 1915 i folketings salen”. På side 3 stor artikel plus det berømte billede af Den grundlovgivende rigsforsamling 1848.

7. juni: Over hele forsiden: Fra jubilæumsfestlighederne i Rigsdagen.

10. juni: Kongeparret budt hjerteligt velkommen til Sønderborg.

13. juni: Rødning Frimenigheds 75 års jubilæum fejret med 5-600 deltagere. Folketingsmand Erik Appel prædikede ved festgudstjenesten.

14. juni: Vandrerhjemmet på Lembeckesvej i Haderslev indviet.

15. juni: Artikel af Svend Thorsen: Et af historiens luner: Hvorledes gik det til, at Genforeningsdag og Valdemarsdag faldt sammen.

16. juni: Grænsekommandoets fremtid. Lige efter krigen omfattede det 1.200 soldater til grænsebevogningen. Nu ca. 400, hvoraf 30 i Aabenraa. Hjemmeværnet rykket ind på Grænsekommandoet, hvis chef er oberst grev

Sponneck.

20. juni: Forstander Morten Bredsdorff flytter fra Tønder seminarium til Vordingborg seminarium. Vil sejle derover i sin nye sejlbaad!

Forsiden: „De 1.000 faners fest“ på Dybbølden 19. juni blev en smuk oplevelse. Ca. 30.000 mennesker i Kongeskansen. Tre km langt faneoptog.

24. juni: Nyt stadion i Aabenraa med plads til 10.000 tilskuere. 850.000 kr.

27. juni: Angreb på Sprogforeningens formands stilling til Sydslesvig. Får skyld for tilbagegang på 1.453 til nu 16.963 medlemmer. 972 tillidsmænd. Jacob Pedersen afviser, at tilbagegangen har noget at gøre med, at han støtter regeringen vedr. Sydslesvig. Sønderjysk Skoleforening har fået 1.494 nye medlemmer. Nu i alt 29.155.

Mindretalsdomme nedsat

28. juni: Landsretten nedsatte mindretalsdomme. Lrs. Clausen fik 9 års fængsel (mod 12), Asmus Jürgensen - Asmus von der Heide - 7 års fængsel (mod 10), oberstløjtnant Peter Larsen 13 år (mod 15), dyrlæge Jens Møller 12 år (mod 15), Rudolf Stehr 9 år (mod 10). For alles vedkommende med fradrag af 4 års varetægtsfængsel.

Jes Christiansen 25 år som direktør for Sønderjyllands Højspændingsværk.

30. juni: Udførlige referater fra Gråsten Landbrugsskoles 25 års jubilæum. Amtmand Refslund Thomsens festtale ordret gengivet i avisen.

Forlig i Sydslesvig-spørgsmålet. Fem partier med i forliget. En særudtalelse fra Venstre beklager, at der ikke kunne blive flertal for sikring af selvbestemmelsesretten.

1. juli: Lovforslag om den sønderjyske præstegårdsjord vedtaget. Jørgen Gram kæmpede imod.

Tekstilrationeringen er nu helt ophævet!

5. juli: Statens første sømandsskole indviet i går i Sønderborg under overværelse af kongeparret. Skolen får lokaler på Håndværkerskolen.

13. juli: Stor hyldestartikel til Holger Fink, der fylder 70 år - var Aabenraas borgmester

1920-46.

25. juli: „Kom med 25 køer og kvier og tog 25 l. præmier med hjem“ hedder det i overskrift fra dyrskuet i Tønder. Det var gdr. Rahbek Andersen, Mejerholm, der tegnede sig for forsideomtalen af hans besætning af hollandsk race.

27. juli: Første coloradobilleangreb i Sønderjylland i Bjerndrup ved Tinglev.

28. juli: Nye coloradobilleangreb i Helleved og Arnum samt i Spandet.

3. august: Sydslesvigsk Forening 1.020 færre medlemmer. Nu 71.605 medlemmer.

12. august: 6.433 sønderjyske børn har ferieret på kronprinsesse Ingrid's feriehus i Blåvand. 10 år siden, at hjemmet blev taget i brug. I. P. Nielsen berettede om de 10 år for 100 indbudte. 560 lærere og lærerinder været med i de 10 år.

13. august: Helsidesartikel: Rødekrø fylder 300 år den 14. august.

15. august: SSW 16.244 stemmer tilbage ved valget i går. 75.387 stemmer ved forbundsdaysvalget mod 91.631 ved kommunalvalget i oktober 1948. Herman Clausen valgt som medlem af Forbundsdagen.

Smukt og moderne alderdomshjem indviet i Ulkebøl.

17. august: 68 drenge uddannes på Sønderborg Sømandsskole.

24. august: Kongebesøg på lyng- og tyttebærklædt Rømø. Tredie danske kongebesøg i Rømø kirke. De to foregående i 1832 og 1949.

29. august: Kiel-overenskomst med vidtgående sikring af frihedsrettigheder for den dansksindede befolkning i Sydslesvig.

1. september: Forsiden: Hele syv billeder under overskriften: Dystert 10 års minde for udbruddet af 2. verdenskrig.

Stor artikel af pastor N. P. Nielsen, Højer, om danskhedens fremtid i Sydslesvig.

2. september: Kongeparrets sommerophold på Gråsten forbi for i år.

Paragraf 5-debat

2. september: Lederartikel vedr. paragraf 5, der ophævedes af Bismarck i 1878, men som H. P. Hanssen nævnte 23. oktober 1918, da han i den

tyske rigsdag gjorde krav på folkeafstemning i det nordlige Slesvig. Lederen er ikke ret meget for at tillægge det betydning, at H. P. Hanssen nævnte paragraf 5, men henviser til, at det var præsident Wilsons 14 punkter bl.a. om national selvbestemmelsesret, der førte til afstemningen i 1920. Lederen vender sig imod sydslesvigske krav om en historisk selvbestemmelsesret - hvorved „Hejmdal“ er lodret på tværs af „Dannevirke“ i Haderslev og mange kongerigske aviser.

5. september: Ung servitrice omkommet under ildebrand i „Tonhalle“ i Tønder. De næste dage sønderlemmende kritik bl.a. om mangelfuld alarmering. Således varede det mindst 20 minutter at vække den sovende centraldame!

8. september: 2-årig indebrændt i Solderup. 4-årig storebror legede med tændstikker.

9. september: Tre dages militært landsidrætsstævne på Søgård. Prins Viggo protektor.

10. september: Den tyske frimenigheds første årsmøde i syv år. Holdtes i Tinglev.

12. september: Skarpe ord i paragraf 5-debatten. Lederen slutter med citat af brev fra H. P. Hanssen til statsminister Neergaard i 1923: „I alt, hvad der vedrører Sønderjylland og i tilknytning dertil vort forhold til Tyskland, føler jeg derfor som sagkyndig et særligt ansvar, og dette vil medføre, at jeg i disse spørgsmål udelukkende lader mig lede af min egen overbevisning om, hvad der tjener folket og riget bedst og aldrig vil kunne bøje af derfra af hensyn til partiformål. I disse spørgsmål må jeg derfor fra første færd af forbeholde mig helt frie hænder“. Disse H. P. Hanssens ord er vedvarende øverste lov for „Hejmdal“ i alt, hvad der vedrører Sønderjylland og i tilknytning dertil vort forhold til Tyskland, slutter lederen, skrevet af red. Bjørn Hanssen - søn af H. P. Hanssen.

15. september: I Sydslesvig er der 351.732 flygtninge ud af et samlet indbyggertal på 831.746. I Flensborg land er der 40.604 flygtninge ud af en befolkning på 90.697.

16. september: Tønder Svin slagteri træder i likvidation. Nyt andelsslagteri i stedet.

19. september: Tværs over hele forsiden: Sterling devalueres med 30 procent. Den danske krone følger med.

20. september: Militæret overtager Fårhuslejren. Ca. 2,3 mio.kr. i udgifter.

Seks tidligere tyske privatskoler på tvangsauktion i Tønder den 6. oktober.

24. september: Tønder Andelsslakteri oprettet i går. 500 andelshavere.

27. september: Landdagen i Kiel vedtog det danske mindretals frihedsrettigheder.

Et andagtsrum indrettet til soldaterne på Haderslev kaserne efter initiativ af oberst Gabel-Jørgensen. Indviet af biskop Noack ved kirke-dag på kasernen, hvor 85 præster og højskole-folk deltog.

28. september: 250 boliger nødvendige i Aabenraa for at afhjælpe bolignøden.

4. oktober: Dansk-tysk Fårhusforening stiftet ved møde i Tinglev af tidligere Fårhusfanger. 75 deltog i mødet. Man forventer 5.000 medlemmer inden årets udgang!

Toldkontrollen i Møllehus nedlægges. Pas-sage over grænsen ikke tilladt siden krigsudbruddet i 1939. Overtoldbetjent Christensen har i de sidste 10 år faktisk kunnet holde ferie. Den molboagtige tilstand flere gange kritiseret. Når

Christensen skulle have ferie, sendtes en assistent fra Tønder Toldkammer til „afløsning“ Christensen forflyttes fra 1. januar. Bygningen sælges til Grænsegendarmeriet.

6. oktober: Forsiden: Mindehøjtidelighed for de 38 gendarmere, der døde i KZ-lejre.

7. oktober: Asmus von der Heide udvises nu af landet. Er blevet benådet og udvises sammen med sin hustru og parrets fem børn. Siden maj 1945 har familien boet i den tyske privatskole i Bovrup. Bovrup kommune får stor besparelse ved udvisningen, da kommunen hidtil har betalt 7/10 af familiens understøttelse.

Landets ældste præstegård, præstegården i Udbjerg, har 275 års jubilæum.

Forsiden: Det tyske mindretal anmoder om frihedsbrev svarende til de i Kiel-overenskomsten fastsatte rettigheder for danskheden i Sydslesvig.

11. oktober: På Haderslev Østeramts Grænseforenings årsmøde opfordrer formanden, gdr. Jakob Friis, Hauge, landstingsmedlem Ingeborg Refslund Thomsen til at udtræde af statens kulturudvalg på grund af hendes udtalelser om,

Præstegården i Udbjerg

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

at den hjemmehørende befolkning ikke beskæftiger sig med grænsespørgsmålet.

13. oktober: 100 år siden, at „Harmonien“ i Haderslev blev stiftet. 350 personer til stor fest med referat af mange taler.

Restaureringsforslag vedr. kirken i Bylderup Bov. Udgift 110.000 kr.

14. oktober: Bolig-udstillingen i Strandgården i Aabenraa vil blive åbnet af minister Fanny Jensen. 11 lejligheder møbleres til udstillingen.

15. oktober: Kæmpeskorsten til Højspændingeværket skal rejses snarest. 800.000 mursten hviler på 600 tons cement-sokkel og 196 nitten meter lange pæle.

17. oktober: 1.800 mennesker besøgte i går boligudstillingen i Aabenraa.

Fra Fårhuslejr til Padborglejr

18. oktober: Forsiden: Fårhuslejrens saga slut. Militæret har hejst splitflaget over lejren.

Udenrigsminister Gustav Rasmussen: Ikke nødvendigt med særlig sikring af det tyske mindretals rettigheder.

22. oktober: Jepsen Christensen oplyser, at

351 danske lærere virker i Sydslesvig. Dansk Skoleforening for Sydslesvig får hjælp af Grænseforeningen til at aflønne 111 lærere. De øvrige 240 lønninger udredes med hjælp af de midler, der forvaltes af „Udvalget til støtte for dansk sprog og kultur i udlandet“.

24. oktober: Stort udsalg fra Fårhuslejren. Bl.a. 2.000 vattæpper, 1.000 senge, 200 borde og 1.000 taburetter på auktion.

Højspændingsværket i Aabenraa har 25 års jubilæum.

24. og 27. oktober: To fremragende artikler af førstelærer H. C. Spandet, St. Jyndeved: „Lidt om vort første rigsdagsvalg for 100 år siden - 4. dec. 1849“.

25. oktober: Jacob Petersen anmelder Marten Refslund Poulsens bog: „Minder. Person- og folkelivsskildringer fra Nordslesvig“. Fortjent anmeldelse af en fin bog.

Dramatisk ildebrand i Hovslund i nat. 73-årig mand ville ikke ud af den brændende bygning. Blev dog reddet i sidste øjeblik sammen med to andre.

26. oktober: Hyldestartikel af Bjørn Svensson

Frøstevlejr. Tysk koncentrationslejr for danske frihedskæmpere, oprettet 1944. Efter befrielsen fangelejr for landssvigere under navnet Fårhuslejren. 1949-67 anvendtes lejren til militære formål under navnet Padborglejr.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

til Marten Refslund Poulsen, der fylder 75 år. Især fødselarens kamp for bevarelse af dansk jord på danske hænder fremhæves stærkt.

Sønderjysk Smørekseportforening har rekordomsætning. 101.000 tdr. smør mod 78.468 året før.

29. oktober: Baggrundsartikel om „den ny danske militærlejr ved vor sydgrænse”. 1.000 odenseanske soldater rykker ind i Padborglejren på tirsdag.

„Mandlige sygeplejere er ganske utænkligt“ hedder det i overskriften fra referat af Dansk Sygeplejeråds 50 års jubilæum i Tønder amt.

31. oktober: Det tyske mindretal nedsætter klageudvalg.

3. november: På Vestereggen har der været 32 ildebrande i år.

Forsidebillede: Soldaterne rykker ind i Padborglejren.

8. november: Domkirken i Haderslev restaureres for 2,1 mio. kr.

Marten Refslund Poulsen (1874-1960)

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Tinglev banegård og skærsilden

9. november: Fr. Heick i finanslovdebatten: Ængstelse ved DSB's politik i Sønderjylland. Om Tinglev banegård sagde Heick: Der er den fordel ved et ophold her, at det fradrages den tid, man evt. skal tilbringe i skærsilden, men det falder vist ind under begrebet „tvivlsom reklame”, tilføjede Heick, hvis utraditionelle sammenligning blev refereret i stort set alle landets aviser!

16. november: Endnu megen tuberkulose i Sønderjylland. Tuberkulosestationen i Aabenraa har haft 25 nye tilfælde, Haderslev 23, Sønderborg 34 og Gram 6.

Klage fra de gamle på alderdomshjemmet i Tønder. Man ønsker bl.a. fælles andagt før eller efter morgenmåltidet. Det oplyses, at Tønder alderdomshjem er det eneste i Danmark, hvor der ikke holdes morgenandagt.

18. november: Lausten-Horsten har en stor artikel om Rømmø-gårdens historie.

21. november: Grundsten nedlagt til Vedsted Landbohjem, der i 1944 blev sprængt i luften af tyskerne.

Forsiden: Et dokument nedlagt i domkirken i Haderslev. Det fortæller om restaureringen m.v. sammen med et dokument fra forrige restaurering i 1840.

23. november: Forsiden: Griseso nedkom med vildsvineunger! På statens forsøgsgård, Frederiksgård ved Løgumkloster, er en griseso i går nedkommet med 10 grise, hvoraf 6 bar umiskendelige tegn på at have en vild orne som fader. En vildorner i Draved skov er under mistanke!

Een Verden danner afdeling i Aabenraa.

Menighedsrådsvalget i Sønderborg i går et godt dansk valg. Tyskerne tabte et mandat, dansk borgerliste vandt to mandater.

24. november: I statistik over dødsårsager i 1948 oplyses, at i Sønderjylland døde 443 mennesker af hjertesygdomme, 25 af kræft og 40 af tuberkulose.

Dansk flertal ved menighedsrådsvalget i Udbjerg. Før 4 tyske og 2 danske, nu 4 danske og 2 tyske.

25. november: Ingen særlovgivning for de dømte tyske lærere. Statsminister Hedtoft

afviser deputation fra mindretallet med, at man ikke må forvente, at regeringen fremsætter forslag om særlovgivning for de tyske lærerkræfter, der er dømt efter straffelovstillægget af 1945.

Padborg toldvæsen skyggede en rejsende fra Svejtsler-ekspressen til København, hvor en hollænder blev arresteret med ikke færre end 300 ure på sig.

26. november: Højer menighedsråd har uændret 4 danske og 3 tyske medlemmer.

„Rønhave“ ved Sønderborg forsøgsstation under Statens planteavlsudvalg.

28. november: Tre store gårde overtaget af Jordlovsudvalget: „Travstedgård“ ved Tønder, „Benniksgård“ ved Rinkenæs og „Grøngrøft“ ved Felsted. Fra „Grøngrøft“ udstykes 6 husmandsbrug. Stamparcellen på ca. 80 ha indrettes til drengehjem.

1. december: DSB indvier ny bilrute Sønderborg-Aabenraa-Toftlund-Ribe-Esbjerg.

Et nyt sukermærke til køb af et halvt kg sukker i kraft!

2. december: Forsiden: 400 „plovmand“ til plovmand. Udførlig omtale og interview med

32-årige tjenestekarl Walter Jacobsen, Svanstrup ved Bredebro, der har vundet 200.000 kr. i præmieobligationslotteriet.

Ny busrute fra Haderslev til Tønder via Agerskov og Bedsted.

5. december: I dag 40 år siden, at Rødding frimenighedskirke blev indviet. Frimenigheden omfatter 12-1400 medlemmer.

„Den lille Tourné“ i Sønderjylland. Via Sønderjysk Teaterforening bringes et godt teaterprogram ud til sognene.

12 km strandvej til Ballum. Pris: 1,3 mio. kr.

6. december: Betydelig udvidelse af hotel „Tønderhus“, der nu råder over 40 senge.

7. december: Forsiden: Festlig juleuddeling i dag på „Folkehjem“. Dronning Ingrid uddelte mange smukke tøjgaver. I år 25 år siden, at uddelingen første gang fandt sted.

9. december: Dronning Ingrid for første gang i Jejsing. Stor modtagelse ved forsamlingshuset. Lokalformand for Sønderjysk Hjælpefond, arbejdsmand Peder Diedrichsen, og amtmand M. J. Clausen førte dronningen ind i den festligt smykkede sal.

10. december: Tegninger m.v. til ny kommu-

Tinglev banegård, hvor et ophold ifølge Fr. Heick fradrages den tid, man evt. skal tilbringe i Skærsilden

Foto: Institut for Sønderjysk Lokallhistorie

neskole i Tønder enstemmig vedtaget.

12. december: Sønderjyske Danske Samfunds årsmøde i Aabenraa. 150 tillidsmænd på „Folkehjem”. Formanden, Hans Andersen, Kongsbjerg: Ingen skærpelse, men vi må være på vagt.

“Lysfest” i Padborg

Stor „lysfest” i Padborg. Beboerne i Bov sogns nordlige og Tinglev sogns sydlige del har fået elektricitet. Fejret ved „lysfest” på Padborghus!

Kongeagt på Haderslevvejen. Kongen skød 2 rådyr, 2 harer og 1 sneppe. Dronning Ingrid imens til uddeling i Sdr. Vilstrup.

Nyt mejeri i Lunding ved Haderslev indviet. 250 mennesker til fest på „Harmonien” - stort referat af mange taler.

14. december: Den 28-årige bagersvend Ernst Günther, Tønder, hjem fra russisk fangenskab. Blev indkaldt 1941, tyskerne anerkendte ikke, at han var dansk statsborger. På østfronten til april 1944, hvor han blev taget til fange af russerne. Stort interview: Var der kommunister blandt krigsfangerne? Ja, der var nogle, som havde været kommunister før krigen, men det blev de nu vænnet af med i fangelejrene, svarede

Günther!

17. december: Skattestatistik viser, at der er 6 halvmillionærer i Aabenraa.

KFUM-soldaterhjem i Padborglejren indviet af biskop Noack, Haderslev.

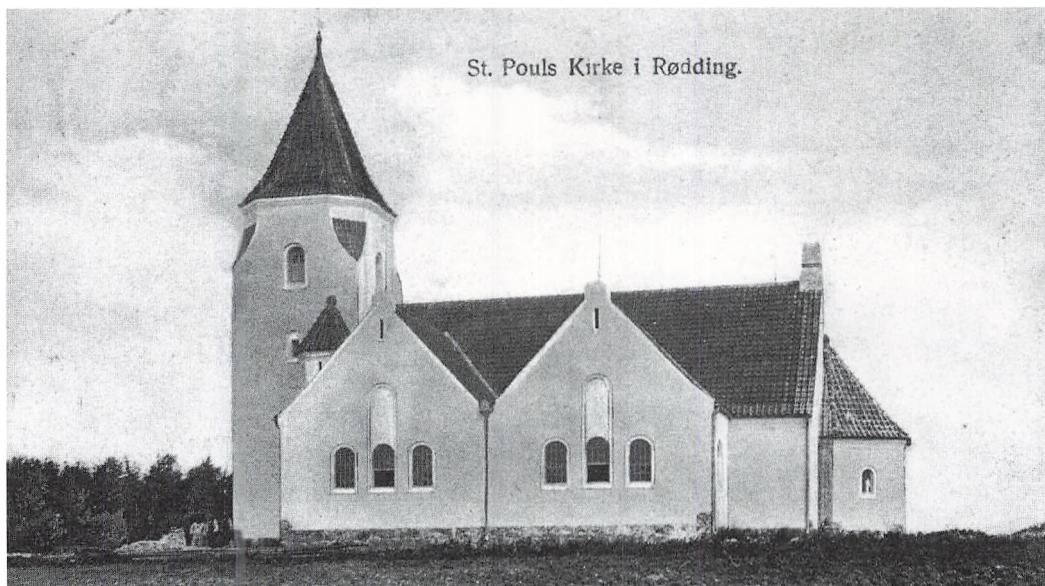
20. december: Jerseyforening for Sønderjylland stiftet på „Folkehjem”.

Uro omkring Varnæs mejeri. Kun 9 andelshavere stemte for formandens beretning. 68 stemte imod. Arbejdsudvalg nedsat af 48 andelshavere.

21. december: Forsiden: Pastor Riishøjgaard afslører i „Slesvigeren” Henri Prien, som han tidligere stærkt støttede. Prien viser sig at være straffet over en halv snes gange i Tyskland før krigen. „Komplet uegnet til at have noget at gøre med politisk arbejde i eller for Sydslesvig”, fastslår Riishøjgaard. Redaktionel kommentar: Vi har advaret - dr. la Cour har advaret - Kaj Edv. Larsen udtrådte juni 1948 af Sydslesvigsk Udvalg i protest mod Prien.

23. december: Forsiden: Også de sønderjyske hedeponerer får deres mindsten rejst i Kongenshus Mindepark.

27. december: Hans Chr. Clausen med stor artikel på side 2: „Glimt fra Ærø med nogle træk af øens slesvigske historie”.

St. Poul's Kirke i Rødding.

Frimenighedskirken i Rødding

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Ministeriel bil for fuld fart i grøften ved Rødding. En chauffør i en af statsministeriets vogne havde været til barnedåb og ville vise nogle venner vognen. Chaufføren viste sig at være spirituspåvirket.

28. december: Stor landbrugsfaglig artikel af Fr. Heick om 1949 - samt om det nye år, der vil byde landbruget store problemer, skriver han.

29. december: Sønderjysk politi jagede „udbryderkongen“ i går. Carl Lorentzen brød kort før jul ud fra Horsens statsfængsel via en tunnel, som han havde gravet fra sin celle. En mand, der forlod et hotel i Tønder uden at betale, blev mistænkt, men vendte selv tilbage og var rensset. Lorentzen stadig på fri fod.

Også dengang: Leder-artikel om, at færre skal forsørge flere!

Varnæs mejeri holder ny generalforsamling 10. januar, hvor der skal vælges ny bestyrelse, da den hidtidige er trådt tilbage.

30. december: Forsiden: „Udbryderkongen“ fanget på en gård ved Horsens. Havde tilbragt

alle dagene siden sin flugt i en lade. Lorentzen oplyste senere, at han havde brugt 10 måneder til at grave tunnelen. Han mentes at have været set mange steder i landet - og nød i øvrigt megen sympati hos mange.

Masser af tiggerbreve til Walter Jakobsen, Bredebro, da han vendte hjem fra et ophold i Tyskland. Flere hundrede breve med opfordringer til at støtte vidt forskellige formål - samt en del ægteskabstilbud!

Kværs andelsmejeri 50 år. 130 andelshavere. 3 1/2 mio. kg mælk pr. år.

Fordobling af antal svineslagtninger i Sønderjylland i 1949.

31. december: I 1949 udstedte det dansk-britiske kontor i Flensborg 46.889 grænsepas til rejsende fra Nordslesvig til Sydslesvig eller omvendt. I 1948 blev der udstedt 28.000 grænsepas.

Det tyske mindretal vil rejse 40 tyske privatskoler i Nordslesvig.

Afstemningstale

Slogs Herreds Hus 10. februar 1995

Af H.P. Clausen

Artiklen er manuskriptet til den tale, H. P. Clausen holdt på Slogs Herreds Hus den 10. februar 1995.

Først vil jeg gerne sige tak for invitationen til at komme her i aften og tale ved den afstemningsfest, hvor vi jo fejrer, at det i dag er 75 år siden, et par generationer af vore sønderjyske forfædre med deres stemmeseddel traf den beslutning, der gør, at vi siden som en selvfølge, har kunnet vokse op som danske i Danmark.

Det er nok værd at standse op ved, som vi gør i aften, og tænke over.

Om det nu er et tilfælde eller ej, skal jeg lade stå hen. Men det er i hvert fald et faktum, at året 1995 er præget af hele og halvrunde mindedage med betydning for vor nationale historie.

I dag er det 75 års dagen for afstemningen i det, der hed 1. zone, og som jo blev det nuværende danske Nordslesvig. I juli kan vi så fejre 75 året for den genforening, som folkeafstemningen den 10. februar lagde grunden til. Ind imellem skal vi i maj fejre 50 året for befrielsen efter den tyske besættelse. 1945 er jo i det hele taget 50 året for afslutningen af 2. verdenskrig, og dermed indledningen til den længste fredsperiode i århundreder i vor del af verden.

Skal vi tage det hele med, må vi også nævne, at det i marts/april er 40 år siden, Forbundsdagen i Bonn og Folketinget i København hver for sig vedtog de erklæringer, der siden er døbt København/Bonn-erklæringerne. Også her har vi en begivenhed, der har trukket rige spor efter sig i grænselandet og i forholdet mellem Danmark og Tyskland i det hele taget.

Men først vil jeg gerne sige noget om det, der samler os i aften - afstemningsfesten, som jo afspejler de mange afstemningsfester, der fandt sted i 1920 rundt om i landsdelen. I de enkelte sogne samledes man og ventede i spænding på

H. P. Clausen (1928-98)

afstemningsresultaterne.

Efterhånden som de indløb, steg stemningen, og det blev virkelig afstemningsfester - de første af slagsen, kan man godt sige.

Ifølge sagens natur er der ikke mange tilbage af dem, der stemte, og dermed var med til at bestemme vor landsdels skæbne. Stemmeretsalderen var 20 år, hvad der for så vidt tiden taget i betragtning, var bemærkelsesværdigt lavt. Tænk på, at først med Grundloven i 1953 fik vi nedsat valgretsalderen fra 25 år til 23. Og det varede adskillige årtier derefter, før den kom ned til de nuværende 18 år.

Lægger man 75 og 20 sammen, giver det 95, og man skal altså være 95 år eller derover for at

have haft stemmeret i 1920. Men de findes. Og det har jo altid hørt til en afstemningsfest, at nogle af dem, der var med i 1920, tager ordet og fortæller om dagen.

De lidt yngre, der ikke selv stemte, har jo også erindringer at fortælle. Fra dem og fra de utallige, der i aviser og bøger gennem tiden har beskrevet hændelser og stemninger fra afstemningsdagen, ved vi, hvordan den oplevedes.

Dagen oprandt jo med slud, rusk og regn og med en kraftig blæst, der satte de mange Dannebrogflag, der nu kunne hejses, på en hård prøve. Mange af dem havde ligget gemt væk på kistebunden gennem alle de 56 udlændighedsår, og de havde svært ved at klare sig, da dagen endelig var der.

Den alsiske hjemstavnsdigter, Martin N. Hansen, har i en lille erindringsbog skrevet nogle smukke linier om den 10. februar. Nogle kender dem måske, men de tåler gentagelse:

„ - hvordan skal man forklare den, der ikke har oplevet det, hvad det vil sige for første, allerførste gang, at hejse det flag, der for os betød frihed og alt, hvad vi havde drømt om. Jeg synes, jeg endnu kan føle den dyrebare dug mellem hænderne, da vi uvant og med besvær drog den til tops i stormen.

Vi stod tavse og så op på flaget og hørte det smælde i vinden. Så gik vi ud på toften og så ud over byen, hvor der var flag ved alle huse, også hvor vi næppe havde ventet det.“

Og lidt senere fortsætter han, der jo fik sit virke uden for landsdelen: „- en genforening er ikke sket med en fest, men fuldbyrdes ved en lang og trofast arbejdsdag, og jeg har nydt og nyder dens resultater hver gang, jeg vender tilbage til min hjemegn, og så kan man igen nu og da føle dette ubeskrivelige, en dirren i sindet og i fingrene som i den tidligere stormfulde morgen den 10. februar 1920.“

Så vidt Martin N. Hansen.

Jeg selv hører til den første generation, der voksede op i Sønderjylland efter genforeningen. Mine forældre havde været for unge til at kunne stemme i 1920 - min far fyldte 20 i oktober 1920 - men de havde oplevet afstemningen og genforeningen. I Bolderslev, tæt herved, blev

selve genforeningsfesten i sommeren 1920 holdt i min morfars lade.

Begge mine par af bedsteforældre, som jeg havde glæde af i flere årtier i min barndom og ungdom, havde været med og stemt dansk i 1920. Så i min barndom og ungdom havde vi endnu afstemning og genforening som en realitet i hverdagen. Danskhed var ikke en selvfølge, man ikke tænkte videre over. Det var f.eks. vigtigt for os at understrege, at vi boede på Jejsing *danske* skole. Der var jo også en tysk skole i byen.

Det var i 20'erne og 30'erne. Da foregik det lange og trofaste arbejde, som Martin N. Hansen taler om i det stykke, jeg lige citerede: den egentlige genforeningsproces.

Afstemningen, befolkningens eget valg, skabte betingelsen for genforeningen, men det var kun begyndelsen til en lang, sej proces, hvor den nordlige del af det gamle hertugdømme Slesvig, skulle indpasses i det danske samfund.

I virkeligheden havde den slesvigske befolkning aldrig siden middelalderen helt ud delt livsvilkår med befolkningen i det øvrige Danmark. Det kom den egentlig først til i 1920.

Gennem de 56 år fra 1864 til 1920, hvor Sønderjylland havde været en del, først af Preussen, derefter fra 1870 af Det tyske kejserrige, havde det været en udkant, en forsømt provins i det store, tyske rige.

Samtidig skete netop i disse år en vældig udvikling i det danske samfund. Da udvikledes det folkelige Danmark, der siden har været rammen om alle danskes tilværelse med det politiske system, med parlamentarisme, for landbrugets vedkommende andelsbevægelsen, i byerne industrialiseringen, idémæssigt højskolen og de store folkelige bevægelser: Grundtvigianismen, Indre Mission, Arbejderbevægelsen, der i al deres forskellighed alle er udtryk for en folkelig mobilisering i et Danmark i fremdrift.

Danmark i 1920 var et andet end Danmark i 1864.

I Sønderjylland, syd for Kongeå-grænsen, havde man bestræbt sig på at følge denne udvikling i Danmark tættest muligt. Men det måtte naturnødvendigt blive på afstand.

Derfor forestod en enorm praktisk opgave

med at flette Sønderjylland ind som en naturlig del af det danske samfund. Det gav problemer og spændinger, specielt økonomisk i det første årti.

Alligevel forløb processen lettere og hurtigere end mange havde frygtet. Det tjener den tids sønderjyder og hele det danske folk til ære, at det forholdsvis let lykkedes at få løst problemerne og få slettet Kongeå-grænsen.

Medvirkende til dette var i høj grad det målbevidste arbejde, der var gjort af de danske organisationer og af enkeltpersoner i Nordslesvig for at udbygge forbindelsen til Danmark, for at båndene kunne være tættest mulige, når timen var inde.

Det skyldtes også viljen bredt i det danske folk til at tage mod Sønderjylland og sønderjyderne med de omkostninger, det kunne indebære. Afstemningsresultatet og genforeningen følte som en stor lykke af alle danske. Det var en forpligtelse nu at få fuldført genforeningen fuldt ud.

Efterfølgende er det blevet sagt, at ved begyndelsen af 2. verdenskrig, var genforeningsprocessen fuldført. Under den tyske besættelse 1940-45, blev vi som det dengang udtryktes „alle sønderjyder“. Det gjorde fællesskabet til en synlig realitet.

Alligevel synes jeg godt, man kan pege på et par vigtige ting, som har med genforeningen at gøre, og som først har fundet deres leje i efterkrigstiden.

Det var jo ikke alle danske, der i 1920 kunne deltage i glæden og betragte begivenhederne som en genforening. Den efterfølgende afstemning i den såkaldte 2. zone, der omfattede Flensborg og sognene syd for den nuværende grænse, blev en stor skuffelse for danskheden. Det blev til 20 % af stemmerne - lidt mere i Flensborg.

Det betød, at Slesvig blev delt, og at et dansk mindretal måtte blive syd for grænsen under fortsat tysk herredømme. Navnlige tabet af Flensborg, landsdelens hovedby, var bittert, og sorgen blandt de danske, der måtte blive syd for grænsen, var stor.

„I skal ikke blive glemt“, var det officielle Danmarks hilsen til de danske sydslesvigere.

Men de følte nok, at det ofte kneb med at leve op til dette løfte. Under alle omstændigheder havde danskheden trange kår, ikke mindst efter Hitlers magtovertagelse. I 2. verdenskrig måtte danske igen sætte liv og helbred ind i tysk uniform for en sag, der ikke var deres.

Men krigen blev alligevel et vendepunkt for danskheden syd for grænsen. Først kom den store tilstrømning til de danske organisationer i de første år efter befrielsen, og derefter stabiliserede det danske mindretal sig på et langt højere niveau end før krigen. Og en af den kolde krigs konsekvenser var paradoksalt nok, at forholdet mellem dansk og tysk i grænselandet for første gang i 150 år blev afspændt og harmonisk med gensidig respekt.

Udgangspunktet var Vesttysklands genoprustning og optagelse i NATO. I den forbindelse enedes Danmark og Tyskland som bekendt i 1955 om hver for sig at garantere mindretallene på begge sider af grænsen kulturel og politisk frihed, og siden har udviklingen ført til en steds større respekt for de danske, som ligeberettigede borgere i Sydslesvig.

Når man er kommet dertil, at danske, sydslesvigske politikere og tillidsfolk kan modtage både danske og tyske ordener for deres indsats for danskheden i Sydslesvig, så er man nået adskilligt længere, end nogen kunne forestille sig i 1950'erne, for slet ikke at tale om tiden 1920-1945.

For nogle uger siden sad jeg sammen med en dansk gruppe i byrådsalen i Flensborg og hørte den danske viceborgmester og et dansk byrådsmedlem fortælle om den danske fraktions arbejde i kommunalbestyrelsen. 25 % af mandaterne er danske efter den store danske valgsejr ved de sidste kommunalvalg.

Vi hørte også, at man realistisk drøftede at vinde to mandater ved det forestående landdagsvalg.

For mig, der siden 1945 på nært hold har fulgt udviklingen syd for grænsen, var det faktisk en oplevelse. Jeg indrømmer, at jeg følte „dette ubeskrivelige, en dirren i sindet“, som Martin N. Hansen taler om i det citat, jeg læste for lidt siden.

Jeg ved godt, at vore sydslesvigske lands-

mænd heller ikke nu kan tale om en genforening i 1920. De er stadig uden for. Men grænsens betydning er svundet væk. De er nu så tæt på Danmark, som de aldrig har været, både fysisk og åndeligt, og de viser dagligt deres eksistensberettigelse som danske syd for grænsen.

Nu kan ingen glemme dem.

Heller ikke vore hjemmetske landsmænd kan tale om en genforening. De måtte i 1920 føle, at de var lukket ude fra deres tyske moderland. Det gav svære dønninger i forholdet til den danske flertalsbefolkning helt til efter krigen.

Men 2. verdenskrig blev også for det tyske mindretal en voldsom omvæltning. Tysklands nederlag rev i hvert fald den del af mindretallet, der havde bekendt sig til nazismen med sig i faldet. Mindretallet indskrænkede stærkt talmæssigt. Efter at det havde sundet sig oven på omvæltningen, tog det fat på at konsolidere det tilbageværende beskedne mindretal som loyale, danske statsborgere med tysk sindelag.

30'ernes krav om en grænserevision fortonede sig definitivt. Dermed var et af de sidste problemer fra 1920 ude af verden.

Jeg ser det faktum, at hjemmetske repræsentanter er indbudt til og har modtaget invitationen til at være med til genforeningsfesten på Dybbøl som symbolet på, at et af de mest ømtålelige spørgsmål, som genforeningen efterlod, nu er løst.

Som sagt er det ikke en genforeningsfest for dem. Men deres tilstedeværelse understreger, at i 1920 ved afstemningen blev de varige betingelser sat for alle borgere, danske som tyske i Sønderjylland. Endnu et forløb er fuldendt.

Jeg indrømmer, at jeg står med en følelse af, at jeg i aften mest har talt til de lidt ældre og midaldrende i denne historiske gennemgang af afstemningen og dens følger. Mon ikke det er på tide her til slut at stille det spørgsmål: Hvad kan vi bruge det til nu - 75 år efter? Hvad kan det overhovedet betyde for yngre generationer?

Ja, måske skal man begynde med at sige, hvad det under ingen omstændigheder kan bruges til. Nemlig at genoplive tidligere tiders nationale forestillinger og national selvtilstrækkelighed.

De følelser var nødvendige engang, men vi må ikke nu bruge festligholdelsen af de store,

nationale begivenheder til at nære eller genskabe en selvgod danskhed. Det tror jeg heldigvis heller ikke, at vi har forudsætningerne for, men vi bør alligevel benytte lejligheden til at minde os selv om det i en tid, hvor nationalismens spøgelse huserer rundt om os i Europa. Det må vi ikke række hånden ud efter.

Først og fremmest skal vi tænke på, at genforeningen og befrielsen var begivenheder, der lagde onde tider og forestillinger bag sig og pegede fremad.

Frem mod fred og fordragelighed. Frem mod tolerance og udsoning. Frem mod medmenneskelighed og respekt for dem med andre historiske og nationale forudsætninger.

I 1940 blev vi alle sønderjyder, som jeg nævnte det før. Og ret beset har vi i efterkrigstiden fortsat med alle at være sønderjyder. Vi har set udsoningen og afspændingen i det sønderjyske grænseland. Men vi har også i den større sammenhæng set udsoningen og det tætte samarbejde mellem Danmark og Tyskland.

Det er samme bevægelse, og den er dybt i pagt med grænselandets erfaringer. Der har været modsætninger, dybe og blodige. Men der har også altid været plads til tolerance og respekt for andre. Det har været nødvendigt, når man skulle leve side om side med naboer med et andet nationalt ståsted. Det har været en del af grænselandets rigdom, og det er den, vi har udviklet i de sidste 40 år.

Jeg forstår godt, at mange føler trang til at vende blikket bagud ved de mindedage, vi skal fejre i år. Jeg bekender min dybe respekt for dem, der specielt den 4. maj ønsker først og fremmest at mindes den kamp, der blev ført, og de ofre, der blev bragt.

Alligevel kan jeg ikke lade være med på denne, den første af de dage, vi skal fejre i 1995, at sige: Ja, det er vigtigt, men det er ikke nok!

Vi skylder nye generationer at vise, at kamp og ofre blev bragt for en bedre fremtid, der så også blev bedre. Det er grunden til, at jeg ikke kan forarges over hjemmetskere på Dybbøl ved genforeningsfesten eller over, at unge kunstnere med en lettere historisk bagage end min egen vil tænde en lysbue, der også rækker over grænsen for at symbolisere den fred, der blev skabt af

dem, der kæmpede under besættelsen. Hvad nu, hvis de unge blot havde vendt ryggen til i glemsel og uden interesse?

Hvad der skete i 1920 var stort. En befolkning fik lov at tage sin og landets fremtid i sin egen hånd med stemmesedlen. Sejren var dyrekøbt. Over 5.000 unge sønderjyder var faldet i 1. verdenskrig på tysk side, skønt de var danske.

Vi skylder dem, der bar ofrene og tog beslut-

ningen i 1920, eller som senere sloges for os og vort land, en tak, som vi ikke kan udtrykke i ord.

Men vi kan prøve at udtrykke den ved at holde fast i alt det, de satte i gang, frem mod frihed og fred.

Det bør være vort budskab til hinanden på denne afstemningsdag i 1995.

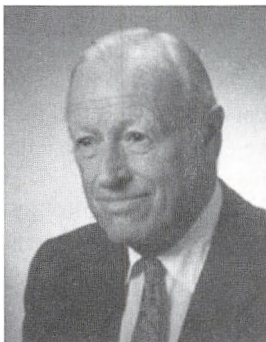
Slogs Herreds Hus i Bylderup

Over 25 år som borgmester i Flensborg

Af Helmuth Christensen

Artiklen har tidligere været bragt i Flensborg-julehæftet 1983.

Den 31. maj 1983 forlod jeg byens rådhus for sidste gang som borgmester i funktion. Dette var afslutningen på 27 års tjeneste for byen og borgerne.

Helmuth Christensen

Hvordan formede sig så denne lange embedsperiode?

Det begyndte, som altid, med en forhistorie. Min forgænger i embedet var borgmester Karl Haase. Han var blevet valgt til denne position efter forslag fra SSV-gruppen i byrådet. I foråret 1956 skulle K. Haase gå på pension efter at have nået aldersgrænsen og derfor måtte man rettidigt se sig om efter en ny borgmester. Dette problem kunne ordnes i SSV's favør, fordi CDU og SSV i 1955 havde fundet en løsning for besættelsen af overborgmesterembedet. Resultatet af overborgmestervalget i 1955, som sikrede denne post for CDU-bypræsidenten Thomas Andresen, var, at borgmester Haase's post forblev på danske hænder.

Efter en del interne overvejelser henvendte SSV-gruppen i byrådet sig i efteråret 1955 til mig og tilbød mig at blive kandidat til borgmesterposten. Selv om jeg dengang var ved at opbygge egen sagførervirksomhed, mente jeg at jeg måtte følge tilbudet. Nok var jeg ikke med i det politiske SSV-arbejde, men troede dog at kunne magte opgaven, fordi jeg syntes at være fagligt veluddannet til administrationsarbejde og allerede havde været aktivt i SSF-arbejde i en kreds omkring generalsekretær Frants Thygesen, som arbejdede med genoprettelsen af Sydslesvigsk Erhvervsfond, Sydslesvigsk

Kreditforening og dannelsen af et sydslesvigsk byggeandelselskab. Desuden var jeg Grænseforeningens juridiske konsulent i Sydslesvig.

Da SSV-gruppen havde ønsket borgmesterposten besat med en, også i tyske øjne, fuldt kvalificeret kraft, og jeg efter studierne ved Kiels universitet havde taget både juridisk doktorgrad og gennemgået den fulde uddannelse som retsreferendar med afsluttende assessoreksamen, blev jeg med et stort flertal valgt af byrådet i marts 1956 og allerede kort derefter stadfæstet af landsregeringen - uden bemærkninger. Jeg tiltrådte den 1. juni 1956 og blev siden, nemlig 1965 og 1974, genvalgt for hver gang 9 år. Dette skete uden andre kandidater og enstemmigt.

I første omgang fik jeg tildelt tilsynet med byens værker, byens slagtegårde, havnevæsenet, byens faste ejendomme og jordarealer.

I perioden frem til 1963 stod overborgmester Thomas Andresen med ansvaret for byens finanser, men efterhånden overlod han størstedelen af dette arbejde til mig. 1963 blev jeg udnævnt til kæmner og var dermed ansvarlig for byens budget og kasse ved siden af de øvrige hverv, undtagen tilsynet med slagtegårdene, som overgik til den nyvalgte rådmand K. H. Hagenau.

Foruden de hverv, som selve administrationen i rådhuset medførte, fik jeg også mange interessante tillidshverv på kommunal-, lands- og forbundsbasis. Nævnes skal kun de vigtigste: jeg blev repræsentant for kommunerne i landet Slesvig-Holstens, resp. forbundsstatens offentlige arbejdsgiverorganisation og i de forskellige kommunale sammenslutninger på energiforsynings og trafikens områder. At der også fulgte kald til institutioner som Arbeitsamt Flensborg, Landesversicherungsanstalt Lübeck, kommunernes Pensionskasse, Landesplanungsrat m.fl. skal for en ordens skyld også nævnes.

Det var interessante, ansvarskrævende og resultatrige år.

Ser man på højdepunkterne af arbejdet, så kan der peges på følgende:

I tiden, hvor Danmark stod uden for fællesmarkedet, kunne byen udnytte muligheden for oprettelse af danske erhvervs- og industriforetagender. Byrådet gav mig frie hænder til forhandling med de danske interessenter, og vi ved alle, at der i dag er flere tusinde faste arbejdspladser, som blev resultatet af dette.

På energiforsyningens område skal der, uden at glemme væksten af el- og vandproduktionen, omstillingen af nærtrafikken til ren busdrift eller diverse havnebygningsværker, nævnes indførelsen af fjernvarme. Dette må anses for at være en lille teknisk revolution for Flensborg. Målet var en skorsten for hele byen og formindskelse af

luftforureningen. Og dette mål blev nået med mange hjælpere, begyndende med byrådet, forvaltningen og personalet og hen til forbrugerne. Resultatet var strålende.

Om min indsats for at holde styr på byens finanser vil jeg kun sige, at jeg mener, det gik bedre, end mange troede.

En særlig oplevelse, som ikke var forundt mine forgængere, var dronningebesøget i juni 1978. Som første kontaktmand mellem byen og det danske konsulat i Flensborg kunne jeg åbne vejen for besøget på rådhuset med dets kommunale program.

Men også som tilsynsførende med de danske krigergrave kunne jeg vise dronningen Flensborgs danske fortid.

Alt i alt en uforglemmelig oplevelse!

Ved siden af arbejdet på kommunalt tysk plan

Flensborg Rådhus

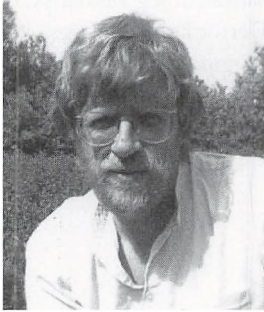
kan det også nævnes, at der var brug for mig i det internationale samarbejde. Jeg vil også henvise til min medvirken i det dansk-tyske elsamarbejde (Flensborg-Aabenraa), i den inden for den internationale Trafikforening (UITP) ønskelige informationsudveksling med Trafikselskaberne i Odense, Aarhus og Aalborg og flere års medarbejde i den dansk-tyske Fjordkommission. I alle disse tilfælde var det meget gavnligt for byen at være repræsenteret gennem en dansktalende.

Afsluttende vil jeg gerne påpege, at jeg ikke har fortrudt mit ja til tilbudet fra SSV-gruppen i 1956. Det var spændende og berigende år. Og jeg kan med glæde konstatere, at jeg hele tiden har haft et positivt og nærmest venskabeligt samarbejde med alle mine kolleger i magistraten og byrådet og alle ansatte i byens tjeneste. Alle vidste, at jeg var dansk, og det blev respekteret. Derfor kunne jeg også med ret sige, at jeg var borgmester for alle borgere i Flensborg.

Det magiske grantræ

Af Søren Ryge Petersen

Artiklen har tidligere været bragt som kronik i Politiken den 14. december 1997.

Søren Ryge Petersen

Der findes kun ét juletræ af betydning, og det stod i en lille stue i årene 1950-60, en enkelt aften om året kun, den 24. december, og det var alt nok.

Den 27. december var det blevet dobbelt så stort, og magien var afløst af barnlig stolthed. Det gemmer vi lidt.

For jeg har fået lov til at skrive en kronik om juletræet og kan kun gøre det på én måde: finde barndommens juletræ frem, selv om der hverken eksisterer billeder eller smalfilm eller videooptagelser af det, og det kun varede i 4-5 timer pr. år. Alligevel står det stærkere i erindringen end alle de andre.

De sociale omstændigheder skal nævnes, fordi de spiller med: en lille, dansk skole i Sydslesvig med store klasse, lille klasse, sløjdsal og gymnastiksal. Lærerboligen var en del af skolen, og læreren var min far. Hver tredje søndag var der gudstjeneste i den lille klasse. 3. juledag var der juletræsfest for elever og forældre i gymnastiksalen.

Lærerboligen var lille, stue, kontor, køkken og et par værelser. Det var måske en af grundene til juletræets magi - der var simpelthen ikke plads til et juletræ, hverken før eller efter, og dermed heller ikke plads til at lade træet indgå i de almindelige juleforberedelser. Vi så det ikke før selve juleaften efter maden - det var lige så hemmeligt og magisk som den bedste julegave, selv om vi vidste præcis, hvordan det så ud.

Vi vidste også, at det var et ganske gement

grantræ fra en skov på Tætvang, og at Uwe Hansen fra Nørregård kom med det (plus det store til 3. juledag) en af dagene inden jul. Det var uden magi, for det var bare et par grantræer på en vogn, og far slæbte dem ind i sløjdsalen, gav dem fødder på, lille fod og stor fod, og desuden lavede han altid et lille nummer, som var lidt snyd og alligevel tilgiveligt, fordi det også var smart: han pyntede på dem - borede huller i stammerne og satte ekstra grene ind, hvor der var luft. Jeg har selv brugt teknikken siden med største selvfølgelighed.

Men stadig var det en ganske almindelig og let manipuleret rødgran, der stod i den kolde sløjdsal i dagene inden jul og lignede et hvilket som helst andet grantræ.

Så kom da endelig den 24. december med sin ufattelige forventning. Intet om juletræ, tv fandtes ikke, men en masse pakken gaver ind, vandren rundt, komme i bad, få pænt tøj på o.s.v., og kl. 16 af sted til Læk, til gudstjeneste, hvor der for resten også stod et juletræ, hvilket var uden betydning og uden magi, fordi det ikke var vores eget, ikke var pyntet, og det slet ikke var juleaften endnu. Men salmerne var gode, især Det kimer nu til julefest, for den havde vi ikke sunget under adventskransen, den blev gemt til nu. Og endnu bedre var det at køre hjem og komme ind i den lille lærerbolig, der fyldte hele verden og duftede af andesteg, og det var en del af magien, fordi det kun var denne ene gang om året, at huset duftede af andesteg. Jeg husker ikke, hvordan den smagte, jeg aner ikke, hvordan min mor fik fordelt én and til to voksne og fire børn, men jeg husker duften.

Juleaftensmåltidet: et kapitel for sig, som falder uden for denne kroniks præmisser, selv om det var ekstremt anderledes end årets øvrige 1.094 måltider.

Derefter blev der ryddet af bordet, vasket op, og nu skete det, nu begyndte det, nu var magien

en hjertebankende realitet, nu blev de fire børn sendt ind i kontoret og døren lukket.

Og nu kommer det ubegribelige, for vi vidste jo præcis, hvad der skete på den anden side af døren. At far hentede juletræet ovre i sløjdsalen, at han fandt kasserne med pynt frem, og at han og mor pyntede juletræet. Alligevel vidste vi det ikke, for vi *så* det ikke. År efter år, juleaften efter juleaften sad fire børn i kontoret og havde en stiltiende og uerkendt overenskomst om at lade magien råde.

Vi læste lidt, vi ventede, vi snakkede lidt, vi ventede. Uoverensstemmelser blev bilagt, inden de opstod, nøglehulskiggeri var utænkeligt. Vi var fire mindreårige børn alene i et lille kontor juleaften ved 19-20-tiden, og vi var ikke specielt velopdragne, vi var gode til både at drille og skændes, men i denne halve time holdt vi frivillig julefred, for vi var fanget af grantræets magi, der satte sig som ubegribelige klumper i hoved, hals og mave og sikkert også hjerte og rygmær.

Og så blev døren åbnet. En ganske almindelig mellemdør med lakeret krydsfiner og bakelit-håndtag i en lærerlejlighed i Sydslesvig gik op, og verden gik i stå. Umiddelbart inden havde de råbt til os, at vi skulle slukke lyset, så at øjnenes pupiller kunne udvide sig optimalt og dermed være allermost modtagelige for lyset fra ca. 40 hvide og røde stearinlys.

Hvorefter kronikøren har et problem, for han er ikke et sekund i tvivl om, at de følgende minutter af juleaften var det absolutte højdepunkt, men han ved ikke, hvordan han skal yde dem retfærdighed - må prøve sig lidt frem:

Lydene: var meget beherskede, mest lidt nææh og neeiij og ååh m.v.

Forældrene: sagde ingenting, stod ude i periferien, smilede meget. Juletræet spejlede sig i deres briller.

Koreografien: fire børn, der gik i ekstremt langsom gangart rundt om juletræet, to-tre-fire omgange, mens de afsøgte hver en kvist for pynt.

Pynten: var cirka den samme kassefuld fra år til år. Foruden lysene mindst ti meter flag-guirlander, en del hjemmeflettede hjerter i rødt og hvidt, en halv snes glasklokker og -kugler,

nogle hvide pap-enge, en glimmerstjerne i toppen samt et par håndfulde strimlet stanniol, kaldet lametta. Om sidstnævnte havde jeg læst i Det Bedste, at man kastede det ned fra himlen i store mængder under krigen for at forstyrre fjendens radarbilleder. Det forstyrrede mit juletræsbillede, men kun i glimt.

Sidst, men ikke mindst var der to fugle, en rød og en grøn, af den kunstige slags, der gøres fast på grenen med ståltråd. De var anderledes end al den øvrige pynt, fordi de var gemt. Far, den skælm, placerede dem et eller andet sted helt inde ved træets stamme, skjult bag grene og kviste og julepynt, og det var en afgørende del af juletræets magi at vide med sikkerhed, at de var der, men at det kunne vare flere lyksalige minutter, inden man fandt dem.

Gaverne: de var der slet ikke. Gaver under juletræet var noget pjank, syntes far. De distraherede, der var slet ikke plads til dem, de blev hentet, når tiden var inde.

Magien: Det var en blanding af gigantisk forventning (gaverne) og højtidelighed (pjat, løb, uro og anden børnestøj var manet i jorden), skønhed (det tændte juletræ var ubetinget det smukkeste syn i verden) og familiær tryghed (far, mor og fire børn i en lille, strålende oplyst stue og mørke og kulde udenfor, intet andet). Alt dette og sikkert meget andet, som jeg ikke har ord for, kulminerede i minutterne, da døren ind til juletræet var blevet åbnet og vi bare kiggede og gik rundt om juletræet, og verden stod fuldstændig stille. Desuden var der påfaldende varmt i den lille stue. 40 levende lys varmer hurtigt og meget.

Magien blev brudt, da vi gik over til næste fase - den lidt mærkelige tradition, som kaldes at danse om juletræet, selv om vi aldrig dansede, ikke før til allersidst, hvor vi løb. Det var stadig meget højtideligt, men uden magi, fordi julesangene tog føringen. Der skulle synges, der blev sunget, der blev sunget *meget*, og vi tog hinanden i hænderne. Og vandrede først den ene vej og så den anden vej, mens man kiggede på juletræet uafbrudt og glæden så småt begyndte at udarte, fordi Ole løb ind i et lys, og Arne skulle røre ved fuglen, og Johanne ville bytte plads, fordi Søren kildede hende i hånden.

Juletræet var stadig centrum, men ikke noget mål, ikke en selvstændig, lysende kegle af magi, men glade jul, dejlige jul og dejlig er den himmel blå og et barn er født i Bethlehem og det kimer nu til julefest plus et par stykker mere, altid alle vers uden slingren, og med små pauser undervejs, fordi mor blev træet i fødderne, og vi jo også skulle smage på konfekten.

I løbet af disse 20 til 30 minutter sivede magien lige så stille ud af grantræet. Syngefasen sluttede med højt fra træets grønne top og nu har vi jul igen, og så vidste vi, at det kun var et spørgsmål om kort tid, før far stillede det fantastiske spørgsmål, om der er nogen, der vil ha' nogen gaver.

Resten springer vi over her ligesom andestegen. Juletræet stod stadig midt på gulvet, selv om det egentlig fyldte alt for meget. Men det blev stående, til lysene var brændt ned, basta, og derefter møvet lidt ud til siden, hvor der heller ikke var plads. Sidst på aftenen tog far det og slæbte det med bimplende kugler og klokker brutalt igennem køkken, bryggers og skolegang og ind i lille klasse, hvor der skulle være gudstjeneste dagen efter, og så stod det der og pyntede ved siden af præsten, nøjagtig som aftenen før og var alligevel noget helt, helt andet.

Men 3. juledag genopstod det i næsten al sin glans. Rituallet var helt anderledes, men stadig med stærke elementer af magi og dertil noget

andet, som jeg kun kan karakterisere som stolthed. Det kommer klokken lidt over halvotte.

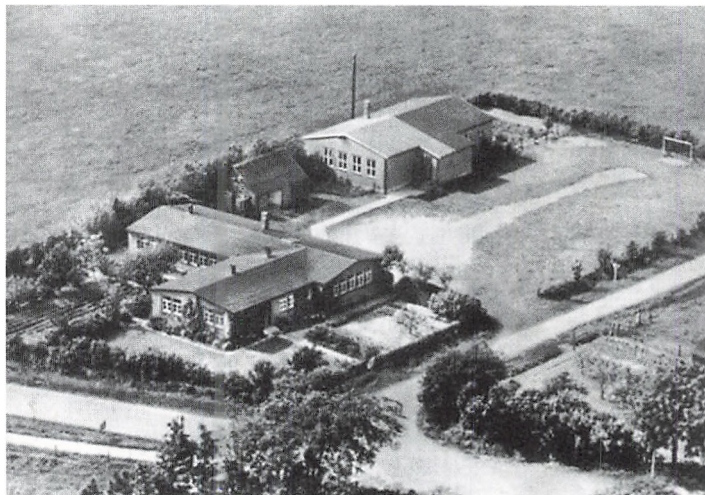
For først skal træet pyntes, og eftersom det var skolens juletræsfest, troppede en masse børn op om eftermiddagen, og vi kastede os alle over det enorme grantræ, der stod midt i gymnastiksalen. Det blev fyldt med pynt af

samme slags som inde i stuen, 50 meter dannebrogflag, utallige hjerter og andet papirklip fra skoletimerne samt vistnok 100 lys. Desuden den uundværlige lametta igen, selv om jeg tydeligt husker det år, da nogle af de store piger forsøgte at erstatte det med noget, der hed englehår (eller var det fehår?), noget hvidligt, sølvskinnende uldagtigt stads, der skulle draperes over grenene i tykke bundter som spindelvæv på et gammelt loft. Jeg kunne ikke li' det - det var forræderi - og jeg ved, at min far heller ikke kunne.

Skolens juletræ var ikke magisk Men det var et glad træ. Anderledes kan det ikke være, når en halv eller en hel snes børn får lov til at bruge flere timer i en gymnastiksal, hvor der ganske vist var et træ, der skulle pyntes, men hvor man først og fremmest kunne tordne rundt og lege og desuden glæde sig til den store godtepose, som en af fædrene - forklædt som julemand - ville komme med om aftenen.

Klokken lidt i halvtotte blev det lidt magisk alligevel. Da var alle deltagerne kommet, børn og voksne og bedsteforældre, og da var døren til gymnastiksalen lukket og låst. Vi vidste alle, at træet stod derinde, havde selv været med til at pynte det, men på forunderlig vis lykkedes det at etablere en forventningsfuld og let afdæmpet stemning, mens vi stod i sløjdsalen bag den lukkede foldedør til gymnastiksalen og ventede. Jeg sørgede for at stå i nærheden af Peter Andresen - af en ganske bestemt grund.

For han var og er et venligt

Agtrup danske skole

menneske, og der var jul i lilleby. Og da lyset blev slukket og foldedørene slået fra, og der gik et suk af betagelse igennem flokken ved synet af det strålende juletræ - da sagde han disse ord, at "det er et fint træ".

Dem hørte jeg, og de gik lige til drengehjertet. Peter Andresen var en rar og solid bondemand, der kunne alt, inklusive rundbold og folkedans, selv om han havde både kunstig arm og kunstigt ben. Peter Andresen gik ikke rundt og sagde pæne ord om smukke ting, så når han sagde, at det var et fint træ, så mente han det, så var det skovens bedste træ, og jeg blev så stolt på fars og skolens og julens og egne vegne, at jeg i alle årene sørgede for at stå ved siden af ham, når foldedørene skrumlede til side, for det var ganske vist, at han sagde det hver gang, at "det er et fint træ".

Resten var dans om juletræet endnu en gang, de samme salmer og sange endnu en gang og derefter fest, d.v.s. ren leg, resten af aftenen. Dagen efter blev træet tømt for sin pynt, slæbt udenfor, savet i stumper og stykker og lagt i lærerens rosenbed.

Der var andre juletræer i min barndom, og de hører med, fordi de gav anledning til en voldsom - og dengang ubegribelig - udvidelse af juletræsbegrebet. Til forståelse af dette skal det understreges, at vi boede i Sydslesvig, som også er Tyskland. At en stor del af verden omkring os var tysk eller plattysk, hvilket vi (børn) dog ikke tænkte så meget på, fordi der blev leget lige godt, hvad enten det var dansk eller tysk.

Men da jeg første gang så et tysk juletræ, var det et chok. Det stod hos naboen Ingwer Smed i deres pæne stue. Det var ganske lille, højst en meter højt og var placeret på et lille, lavt bord i et hjørne. Det var pyntet med utallige glaskugler og enorme mængder lametta. Der var højst ti lys, og i stedet for en glitrende stjerne i toppen var der en underlig spids/top af samme materiale som kuglerne. Jeg syntes, at det var meget grimt.

Da jeg desuden fik at vide af Hans Ludwig, deres søn, at de ikke dansede om juletræet, men *sad* i de pæne stole og kiggede på det - at de også *sad* ned, mens de sang, og at de kun sang *to* julesalmer - at det var blevet sat ind og pyntet

allerede dagen før juleaften - og værst af alt, at det var Hans Ludwig, der havde tændt lysene - da forstod jeg ikke noget som helst, og kun den kendsgerning, at Hans Ludwig havde fået en masse gode julegaver, fik mig til at tro på, at der overhovedet kunne være jul hos Ingwer Smed.

Andre steder så jeg andre mærkelige juletræer i andre pæne stuer, bl.a. et, der kun var pyntet med førnævnte englehår/fehår og en kæde med elektriske lys, og da var bunden nået, da elskede jeg vort eget mere end nogen sinde før - og siden.

For det er jo det pokkers ved det magiske grantræ, at det ikke kan efterlignes. Jo, træet og pynten og alle ritualerne, men ikke tiden og stedet og handlingen, slet ikke personernes ageren i skuespillet. Da jeg blev halv- og helvoksen, var det slut med magien, for nu vidste jeg det hele, kunne endda selv bestemme. Blandt andet, at mine egne børn skulle være med til at pynte juletræet, for det er jo så hyggeligt, og så går tiden med det, og pakkerne skal da i hvert fald ligge under træet, for det gør de hos alle de andre, og så kan vi se dem og glæde os endnu mere til dem. Fint nok alt sammen, men magien smuldrer, og det er synd, for den er mageløs.

Til sidst et par kritiske bemærkninger.

Der eksisterer i visse, eksklusive kredse en opfattelse af juletræet som en æstetisk udfordring. Stormagasiner og ugeblade kappes om at vise os det smukkeste og mest originalt pyntede juletræ, og hvad så? Det er den totale aflivning af grantræets magi - vis mig hellere nogle børn, der ikke er så julegavefikserede, at man er nødt til at pynte juletræ sammen med dem og spise i en fart og kun må synge tre sange, før pakkelhelvedet bryder løs.

Desuden er jeg desværre nødt til at sige/mene, at vore dages industrielle og stærkt forurenende storproduktion af juletræer i den grad er en hån imod juletræets grundlæggende idé, at det kræver mindst en kronik mere. Jeg havde egentlig tænkt mig at skrive om både det magiske og det forurenende grantræ i samme omgang - sådan skiftevis det ene og det andet, men kunne ikke nænne det. Glædelig jul!

Da Tinne å Jønne fek bil

Af Nis Branderup

En ka sé dert hus op fra æ skasé. Det lægge nee ve en lille vej mæ gammel popler. Dæh æ såhn en dejle frej å ro ever den lille plet. Det æ kuns et bette stej mæ 4 køe, 4 kveje, 5 svin å et gammelt øg, som hee Jokum. - Ja, så æ det natyrle å en masse høns „Plymutrogge“, føest klass, så manne eg gø di, men di blyvve å passet i olle æhne å kante. - Æ stuehus å æ stold æ nykalket å lægge å lyss så fint op i æ sol.

Hæ boe Tinne å Jønne i frej mæ hveanne å mæ æ naboer. Å det har di gøe i 37 år.

Men i den siist ti æ di kommen ledt o kant mæ hveranne - Tinne å Jønne. Jønne hæ oltins holdt o, te et davle, jævnt levned vå det bææst for olle parter. Han passet sin 6 tynde lænd, sået å høstet å striglet æ høns, åd sin katøfle mæ flæsk å duels, å hve dav sådt han o æ WC en hal stuend mæ „Flensborre Avis“. Det davle å det rolle det vå javn et levned for Jønne, å Tinne vå såmind å godt tefrejs mæ det.

Men for et halt år sindt, da Hannes i æ nabolav vånd to spell kort å en kuulpen ve å skek nove kuponne ind te en konkurangse for OTA Solgryn, da blev Tinne greffen a den stoe konkurangsedille, å no har di æ hughuus fuld a seefspån. Hun køfe seefspån for olle husholdningspæng. Hun skal bare ha 5 mærkater, så vinne hun en rejs te Malorka. Men det ska væh 5 forskelle kulører, å en kan kun vind, ven en har jet a de blå. Hun har 189 guul, 217 rosa, 76 grøn å 432 røe. Li så snart hun hæ skraft 7 krone sammel, rende hun hen te æ høkke å køfe en pak vaskepulve, å hun brække en ollered op o æ hjemvej, å „kos bevar mæ vel“ hvor det kriller i æ lyv ind te hun har funden en rø, grøøn, rosa elle gul mærkat. Å så ind i æ hughuus mæ æ sefspån.

Hun kan vask 14.000 pa undebovs i olt det seefspån. Men da Jønne æ grov sparsomle å kuns skevte undebovs to gang i æ år, kniffe det ledt mæ å få et brugt. Å no æ hun å begyndt å

hold Hjemmet, Familie Sjonal, æ Billed Blaj, æ Syndas BT, å hva di no oldsammel hee, for dæh æ konkurangser i dem old. Hun sende ind å sende ind - men hør alle et ord fra dem. Siist gang meent hun bestemt, te hun haj gjæt ret. Det vå te æ Billed Blaj. Hæh skuld hun gjæt om Dirk Passer støj o Markussens Plads i Rom, elle om han vå ue å svømm i Kattegat. Å da han faktisk haj bajbovs o å støj i vand te æ hals, skrev hun: undertegnede Tinne Hansine Dorthea Jønson, født Thomsen troe bestemt, te Dirk Passer å Markussen æ gon i æ vand. Men det må ha væt forkert, for det vå en grosserer i Klampenborg, som haj vunden æ sommehus mæ møbler å det hele.

En vonsa skuld hun så gjæt i æ Familie Sjonal om Bodil Udsen sådt o en giraf i Polen eller o et æsel i Wormstovt. Men Tinne haj donnerwetter alle set et æsel mæ såhn en lang hals. Men no ment hun bestemt, te hun haj svar righte, sjel om det da vå et svar spørgsmål, som it old å enhver kund gjæt i den slaus konkurangser. Omsie blev det tiisda, da Tinne kom strygend ind i Dora Mikkelsens høkke-butik. „Har do fåt æ Familie Sjonal, Dora?“. Jo, det haj hun da. La mæ ligh se o sie 14, å hun blajet mæ den sævanle killern i æ mav. Dæh støj det, å det blev sort for Tinnes øjn: Tinne Hansine Dorthea Jønson har vunden en Fiat 500 impulsiv skat å moms. Det blev en stolt ti for Tinne.

Desværre haj hverken hun elle Jønne køekort. Men den goj nabo Heine Kaburator vå mee end ville te å køe dem rundt o Als å Sundeved. Heine fik Jønnes gammel sommerkasket o, men det vå no mæ stoe besvær, te Tinne fek ham te å bæe hans frihedskæmperarmbånd, for Heine haj unde æ kri sold flæsk te nove tysk officerer. Å da Tinne forlangt, te han skuld spring ue å hold æ dør for hind, ven di holdt, vå han ligh ve å stå ue a det hele. Å Tinne fortoeld vidt å bredt, te Heine vå hindes privat sjaføe. Å stakkels Jønne

gek å blev mee å mee sue, ven olle pæng gek te seefspån, ughblaj å bensin.

En dav bestemt Tinne, te di skuld et smut te Flensborre. Jønne knurret jo nove ve'et, men Heine Kaburator vå parat. Han strøgh i møtz å armbind, å snart futtet di ue a æ gård. Ve æ græns kom en tolder, som vild se deres pas, å di fånd ue a, te Jønnes pas vå ueræend i 1937, så han mått kønt blyv i Patborre. "Gå do no ind å få dæ en kop kaffe å en kremsnit, Jønne, vi æ strass tebagh". Å så futtet Tinne å Heine te Flensborre.

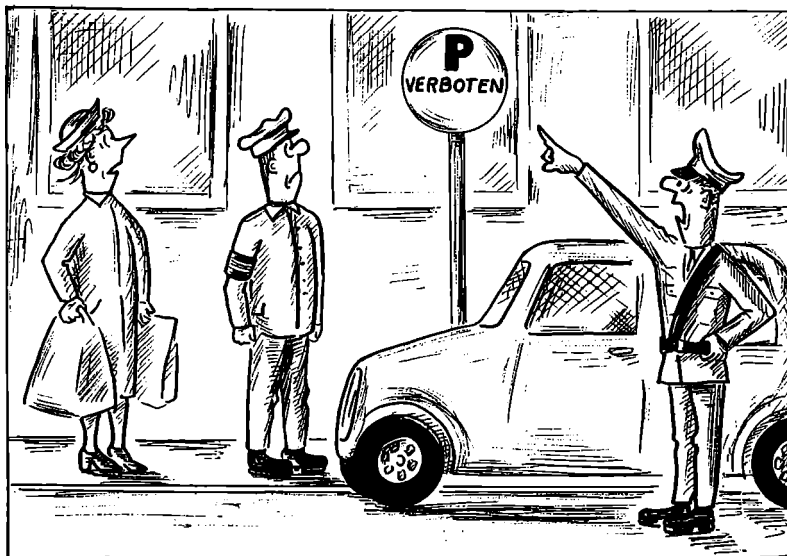
„Do Heine, æ gie en gang Sauerkraut i æ Gnomenkeller“ soj Tinne, å så sådt di æ Fiat i en siegah, vå der int støj jen jenneste bil i æ forvej, å så gek di nee a æ strøgh. - „Nej se“, soj Tinne, „sikke nove fin sofapurer i det vinne dæh, æ troe, æ ska ind å køf et par stykke, æ æ helt tombe mæ sofapurer. „Du hast eine fimmel mit putten“, soj Heine, som meent han kund snak tysk, for hans far haj væt gefreiter unde den føest verdenskri. Tinne køjt tre sofapurer, å så fånd di nee i æ Gnomenkeller. „Das ist mein privatführer, er heis Heine Kaburator“, soj Tinne te æ kelner, „vir vollen kraut durch freude essen“. Æ kelner bukket å skraft å soj: „Gnädige Frau - Weinkarte, bitte schön“. „Æ ska no kuns ha nove Süssmost“, soj Tinne, „å Heine må kuns få komælk, han skal jo fyhren æ bil“. Di

fek så skovlet æ Sauerkraut i dem, å Tinne skrej ue a æ bude som nove verdensdame mæ et nik te olle sie. „Auf Wiedersehen liebe Freunde“, soj hun så, lav di gik.

O æ vej te æ Limosine fek hun æ ledveddede køjt for æ rest a æ pæng: Sjokolade, frauenvæsche, å en boddel Veinbrand. Da di kom nee te æ Fiat, støj dæh en „grüne August“, fint klippet i æ nak å mæ kasket å skrårem. Di blev helt bang, da han skregh, kokrød i æ hoj: „Haben sie das Schild nicht gesehen? Bezahlen sie auf der Stelle 50 Mark“, olt elav han støj å preget o et skilt ligh ever æ Fiat. „Har do naue mæ den finge“, spue Heine, „så må do helle kom te doktors“. „Ach, Herr Doktor, fahren Sie weiter, und recht gute Reise, Herr Doktor“. Så kan det nok væh, te vi fik æ spider i bund. Vi landet op o æ Apenrader Strasse, så vi tov den kortest vej hjem ever Kruså. Da vi vå kommen hjem, å Tinne haj fåt en mantel a, råft hun plusle: „Nej, dævlen i'et, vi har jo glemt Jønne i Patborre“.

Å ven I no skuld kom te Patborre å see en lille forsagt mand, som sidde å flæske sæ i en kremsnit, så kan det jo væh, te det æ Jønne, å så væh ligh så venle å sej te ham, te æ Fiat æ platset, å Heine hæ fåt rø hund, å te han godt kan tej den føøst rutebil hjem te Broue.

Nis Branderup

Tegning: Hans Nissen

Det grænseoverskridende samarbejde, Sønderjylland og EU

Af Henrik Becker-Christensen

Henrik Becker-Christensen gennemgår udviklingen i samarbejdet ved den dansk-tyske grænse frem til Region Sønderjylland/Slesvig på baggrund af det grænseoverskridende samarbejde andre steder i Vesteuropa siden 2. verdenskrig.

Afslutningen af 2. verdenskrig er stadig det fikspunkt, som vi i dag måler vor egen tidsregning ud fra. Tiden frem til 1989 stod i den kolde krigs tegn. Et ydre udtryk herfor var det jerntæppe, der havde sænket sig ned gennem Europa. Pigtråd, vagttårne og automatiske skydeanlæg var på Warszawa-pagstens grund en visuel påmindelse om et „hertil og ikke længere“. Det gjaldt ikke mindst Berlinmuren. Som et hegn til en fangelejr var grænsen ned gennem Europa blevet en karikatur af sig selv.

Det var i skyggen af denne menneskelige tragedie, at Vesteuropa i tiden efter 2. verdenskrig blev præget af afspænding og samarbejde. Det kunne mærkes ved de interne grænser, hvor der skete en gradvis liberalisering af grænsekontrol, rejsegodsbestemmelser m.m. Samtidig blev der knyttet en række nye tråde over landegrænserne mellem de lokale og regionale myndigheder. I 1950'erne havde disse kontakter endnu en uformel karakter, men de fik i de følgende år flere steder en mere fast form. Det var specielt tilfældet i grænseområderne mellem Benelux-landene, Vesttyskland og Frankrig, der sammen med Italien udgjorde kernen i det oprindelige EF. Det var her de første såkaldte Euroregioner blev etableret i 1960'erne og 1970'erne. Siden har „modellen“ spredt sig til mange andre grænseområder - senest til de østeuropæiske lande. De er i reglen blevet etableret på initiativ af lokale og regionale myndigheder, men har undertiden også haft de

centrale myndigheder som fødselshjælpere.

Det samme gælder et andet indslag i det grænseoverskridende samarbejde i form af de mange bilaterale og multilaterale kommissioner, der er blevet nedsat i tidens løb til varetagelse af mere specifikke opgaver. Hertil kommer interregionale arbejdsgrupper og andre former for samarbejde. Det har alt i alt ført til en lang række sammenslutninger ved Europas grænser til varetagelse af grænseoverskridende lokalt og regionalt samarbejde. Mange af dem er medlemmer af den i 1971 stiftede Association of European Border Regions, der i en vis forstand kan karakteriseres som grænseregionernes fagforening.

Hvad er så en „Euroregion“? Et klassisk eksempel herpå er det grænseoverskridende samarbejde ved den del af den tysk-hollandske grænse, der bl.a. omfatter byerne Gronau og Enschede. De kommunale samarbejdsbestræbelser går her tilbage til midten af 1950'erne. I 1965 blev de formaliseret under navnet „Euregio“, der tilsammen omfatter et landområde med en befolkning på 1,9 mio. Samarbejdsorganet er et fælles råd, som består af 30 hollandske og 30 tyske repræsentanter valgt af kommuner, byer, Kreise og provinser. Rådet er et rådgivende og koordinerende organ. Det har ingen formel lovgivende eller udøvende magt, men arbejder ud fra princippet om frivillighed og gensidig vilje til, at man lytter til dets anbefalinger. Foruden rådet er der også et sekretariat og flere stående udvalg. Hovedopgaver er fælles tiltag vedr. økonomiske og sociale forhold, arbejdsmarked, landbrug, miljø, kultur, turisme, transport, teknologi og uddannelse.

I de nordiske lande har kommuner og amter (fylker, län) i mange år taget livlig del i det

grænseoverskridende samarbejde. Et af de steder, hvor der allerede i 1960'erne blev etableret nære kontakter er Nordkalotten. Den består af de fylker og län i Norge, Sverige og Finland, der ligger nord for polarcirklen - et enormt landområde, men med under 1 mio. indbyggere. Samarbejdet her blev formaliseret i årene omkring 1970 og koordineres af det såkaldte Nordkalotråd (tidligere Nordkalot-komitéen).

I 1993 fik Nordkalotsamarbejdet en vældig overbygning ved etableringen af den såkaldte Barentsregion, der foruden Nordkalotten også omfatter Murmansk, Arkangelsk og den Karelske republik i Rusland. Samarbejdet sker her i to forskellige organer, Barentsrådet og Regionsrådet. Den grundlæggende tanke bag Barentsregionen er ikke kun løsning af fælles problemer - herunder den russiske atomtrussel mod miljøet, men også et nordisk forsøg på gennem samarbejde med russerne at yde et regionalt bidrag til afspændingen i denne del af verden.

Et andet eksempel på nordisk grænseoverskridende samarbejde er Østfold-Bohuslän, der

udgør det sydligste grænseområde mellem Norge og Sverige med en samlet befolkning på o. 250.000. Samarbejdet blev formaliseret i 1980 ved oprettelsen af „Gränskommittén“, der repræsenterer en række kommuner og to amter (län/fylkeskommune). Komiteens kommunale repræsentanter mødes 5 gange om året, mens et særligt arbejdsudvalg holder møde 10 gange om året. Hertil er også knyttet et sekretariat. Hvis man går et skridt længere mod syd, er der i disse år i forbindelse med etableringen af den faste forbindelse over Øresund ved at ske en kraftig udvikling af de grænseoverskridende kontakter mellem hovedstadsområdet og Skåne - den såkaldte Øresundsregion.

I 1960'erne og 1970'erne så flere nationalstater med skepsis på den udvikling, der var i gang i Europas grænseregioner. Det var dels ud fra en opfattelse af, at grænseoverskridende kontakter - og en formalisering heraf - var et udenrigsministerielt anliggende, dels ud fra en centralistisk tankegang. Denne skepsis er aftaget med tiden. Milepæle i denne udvikling er Nordisk Råds og Europarådets konventioner om grænseoverskridende kommunalt samarbejde fra

Svinesund-brøen på grænsen mellem Norge og Sverige. Den forbinder Østfold med Bohuslän, som i 1980 etablerede et grænseoverskridende samarbejde

henholdsvis 1977 og 1980. I de senere år har EU's Interreg-programmer med økonomisk støtte til grænseområder også på afgørende vis trukket i samme retning. I dag er det derfor ofte sådan, at de centrale myndigheder selv er gået ind som deltagere i det grænseoverskridende samarbejde, der hvor de administrative strukturer kræver det.

Grænseregionernes motiver til at indlede et formaliseret samarbejde har ofte været ønsket om at fremme den økonomiske udvikling i området. Der er også en følelse af, at det er nemmere i fællesskab at råbe de respektive hovedstæder op og stå styrket i konkurrencen om regionale tilskud. Hertil kommer behov for løsning af en lang række praktiske spørgsmål - herunder fysisk planlægning, veje og infrastruktur, koordinering og udbygning af kollektiv trafik, turisme, uddannelsesforhold og i stigende omfang miljøspørgsmål, der som bekendt ikke gør holdt ved landegrænsen.

Med til billedet hører, at regionsbetegnelserne „Euregio“, „Nordkalotten“, „Regio Basiliensis“, „Euroregion Elbe/Labe“ etc. på trods af de klingende navne er forblevet teknisk-administrative betegnelser, der angiver det geografiske rum, hvor det grænseoverskridende samarbejde finder sted. Der har således ingen steder vist sig tegn på, at der i de berørte befolkninger er blevet skabt en fælles identitet på tværs af landegrænserne, eller at den nationale identitet er blevet udvisket. Samarbejdet har heller ikke ført til skabelsen af „flydende“ grænseområder eller etableringen af nye grænser i baglandet. Samarbejdet sker inden for rammerne af hvert lands nationale lovgivning. Hermed være også sagt, at det bygger på frivillighed og gensidig enighed.

For de involverede parter har samarbejdet ført til en øget indsigt i forholdene på den anden side af grænsen/grænserne og dermed også en større hensyntagen til naboen, når det gælder egne tiltag. De konkrete resultater af de fælles initiativer veksler naturligvis alt efter samarbejdets art, genstand, intensitet og andre forhold. Alle steder er det grænseoverskridende samarbejde imidlertid med til at nedbryde gamle fjendebilleder og fordomme. Som helhed er det

et regionalt sidestykke til det statslige samarbejde i Europa.

Målt med den vesteuropæiske alen, er udviklingen af det grænseoverskridende samarbejde ved den dansk-tyske grænse foregået i et langsommere tempo. Fra et nulpunkt i de første efterkrigsår blev der i 1950'erne og 1960'erne spundet nye tråde over grænsen. Det skete dels på det politiske og kulturelle plan ved afholdelsen af de såkaldte dansk-tyske dage, der gik på skift mellem de fire nordslesvigske købstæder og Flensborg, dels på det praktiske med løsning af en række fælles opgaver. Det sidstnævnte førte bl.a. til, at der i 1972 blev nedsat en fælles komité til undersøgelse af vandkvaliteten i Flensborg Fjord. Den blev i 1975 efterfulgt af den såkaldte Flensborg Fjord Kommission, der skulle koordinere den danske og den tyske indsats mod forureningen.

I 1977 gik man et skridt videre på det politiske område, da Sønderjyllands Amt sammen med Flensborg by, Kreis Nordfriesland og Kreis Schleswig-Flensburg dannede Dansk-Tysk Forum. Formålet var, at politikere og embedsmænd skulle mødes én gang om året for at drøfte emner af fælles interesse. Et tysk forslag om et mere formaliseret samarbejde blev derimod afvist fra dansk side.

Ti år senere kom hertil et nyt initiativ, da Sønderjyllands Amt og landsregeringen i Kiel i 1988 igangsatte udarbejdelsen af en fælles ansøgning til EF-kommissionen om økonomisk støtte til en række fælles projekter. Dette samarbejde blev intensiveret, da EF et år senere lancerede det første Interreg-program med økonomisk støtte til grænseregioner. Det var i forbindelse hermed, at der blev etableret en fælles dansk-tysk styringskomité bestående af bl.a. den sønderjyske amtsborgmester og europaministeren i Kiel. Ved to årlige møder tager denne komité stilling til projekter af fælles interesse - i perioden 1989-93 var det i alt 65 mio. kr., som på denne måde tilfød grænse-regionen. Dette samarbejde er siden fortsat og vil indtil videre strække sig til udgangen af 1999, hvor det nuværende Interreg-program udløber.

Inspireret af den ovenfor skitserede udvikling i andre grænseområder blev der i efteråret 1995 ved flere lejligheder fra tysk side efterlyst et mere langsigtet perspektiv på og formalisering af det dansk-tyske samarbejde. Det førte til, at der med afsæt i Dansk-Tysk Forum blev lavet udkast til en samarbejdsaftale mellem Sønderjyllands Amt, Flensborg by, Kreis Nordfriesland og Kreis Schleswig-Flensburg. Kernen i forslaget var oprettelsen af et regionalråd med lige mange danske og tyske medlemmer samt en fælles bestyrelse og et dansk-tysk sekretariat.

Der er tale om et rådgivende og koordinerende organ. Det skal bl.a. søge at fremme det erhvervs- og arbejdsmarkedspolitiske samarbejde - herunder bidrage til at løse grænsependlernes særlige problemer samt medvirke til at koordinere og forbedre miljøet, infrastrukturen og den fysiske planlægning i grænseregionen. Hertil kommer bestræbelser på at fremme den menneskelige kontakt over grænsen og kendskabet til nabosproget.

Forslaget førte i vinteren 1996-1997 til en voldsom debat i Sønderjylland. Medvirkende hertil var uden tvivl navnet „Euroregion Slesvig“, der kaldte på både EU-modstand og national modstand. Efter at navnet var blevet ændret til „Region Sønderjylland/Slesvig“, blev forslaget i juni 1997 vedtaget med stort flertal i amtsrådet. Siden er regionalrådet trukket i arbejdstøjet og begyndt at behandle spørgsmål af fælles interesse.

Set i en europæisk sammenhæng er formaliseringen af det dansk-tyske grænseoverskridende samarbejde ikke noget særsyn - det var debatten

derimod. Ingen andre steder har den antaget de dimensioner, som den gjorde i Sønderjylland - eller sagt anderledes, der har stort set ikke været nogen debat andre steder. Spørgsmålet er så, hvor dybt stak/stikker den sønderjyske modstand mod Region Sønderjylland/Slesvig. Amtsrådsvalget den 18. november 1997 blev på det givne tidspunkt opfattet som en prøvesten herpå. Da stemmerne var talt op, viste det sig imidlertid, at der kun var tale om små forskydninger i det politiske landskab: Venstre havde tabt to af sine 14 mandater, og de nyopstillede Dansk Folkeparti og Den Sønderjyske Borgerliste havde hver fået ét. Sidstnævnte havde stillet op i protest mod regionsdannelsen. Set i forhold til debatten i medierne et halvt år tidligere, var der tale om beskedne udsving.

Ekkoet fra regionsdebatten var imidlertid endnu i pressens øre op til folkeafstemningen om Amsterdamtraktaten i maj 1998. Sønderjyder blev flittigt interviewet om deres holdning til det grænseoverskridende samarbejde, og flere landsdækkende aviser havde oprettet „feltstationer“ i grænselandet for at måle temperaturen. Sensationen udeblev imidlertid. Med 56,9 % ja-stemmer placerede vælgerne i Sønderjyllands Amt sig på det jyske gennemsnit, hvilket var ca. to procent over landsgennemsnittet. Målt over tid må det konstateres, at Sønderjylland er et led i en landspolitisk udvikling og ikke indtager en særstatus, når det gælder holdningen til EU. Alt tyder på, at det samme vil blive tilfældet i en europæisk sammenhæng, når det gælder det grænseoverskridende samarbejde.

Over markerne med varm suppe - og på alverdens slagmarker

Af Jørgen Poulsen

Jørgen Poulsen, generalsekretær i Dansk Røde Kors, fortæller om sin barndom i Branderup Kaadner og trækker linjer herfra til Røde Kors' indsats rundt om i verden, både før og nu.

Jørgen Poulsen

Foto: Heine Pedersen

Det kræver som regel en del geografisk eksersits at forklare dem her-

ovre i hovedstaden, hvor i Sønderjylland, jeg kommer fra og hvor Branderup ligger. Og det bliver ikke nemmere af at jeg hårdnakket fremturer, at det ikke er selve Branderup - men *Branderup Kaadner!*

For at ingen skal få overdrevne forestillinger om stedets storhed vil jeg skynde mig at nævne, at *Branderup Kaadner* består af fem mindre ejendomme og en ajlebeholder. Og nu er det så at Sønderjysk Almanak gerne vil vide, hvordan det er at vokse op på en ajlebeholder og ende med hele verden som arbejdsplads.

Bag det hele gemmer sig naturligvis det klassiske spørgsmål: Hvordan bliver man den, man er? Hvad er det for usynlige tråde der trækker og former? Jeg er overbevist om, at svaret i høj grad rummes i de værdier man får med hjemmefra. Selvom det dengang var et selvfølgeligt livsvilkår, kan jeg i dag se, at noget af det vigtigste, jeg fik med mig, lå i selve den måde, man levede med hinanden på i min barndoms Branderup. Det var et sted, hvor man bekymrede sig om hinanden, hvor man behand-

lede mennesker og dyr ordentligt og hvor man altid havde lidt tilovers til den som havde endnu mindre end en selv.

Naturligvis var min barndom præget af efterkrigstidens knaphed. Rationeringsmærker og indkøbstilladelser. Men mærkeligt nok var 2. verdenskrig, for os der var født under krigen, uendelig langt borte. Det kan forekomme underligt, men i 50-ernes Branderup var 1. verdenskrig langt mere nærværende i dagligdagen end den krig der var sluttet fem år tidligere. Herom mere senere.

På en lille ejendom som vores var der, som sagt, ikke meget at rutte med. Alligevel var der dengang råd til ting, som der i dag ikke længere synes at være råd til. F.eks. var der råd til at beholde en tre-pattet ko, hvis ellers det var en skikkelig ko. I dagens mere rationelle landbrug er der ikke økonomi til den slags hensyn. Her tæller kun mælkeydelser og fedtprocenter - ikke at det er en god og venlig ko.

Derfor klinger det også lidt sært, når regeringen i dag taler om at indføre „dyre-velfærd“ ved lov. Måske skulle man se lidt på vores model i Branderup? Vi havde - som alle andre ejendomme på den tid - lidt af hvert. Heste, køer, grise og høns. Man satte ikke alt på et bræt. Var der dårlige priser på det ene, blev det gerne opvejet af det andet.

Hønsene var som regel konens gebet. Og det skal være ganske vist, at man ved at se på hønseholdet, straks kunne afgøre, på hvilke ejendomme, det var konen, der bestemte. Så havde de helt sikkert hvide italienere. De hvide var nemlig dyrere i foder end de brune. Men de lagde flere æg og de penge, æggene indbragte, var som regel det, konen havde til at holde hus for.

Hestene var noget helt særligt. Man sagde

dengang, at man kunne kende en mand på, hvordan han behandlede sine heste. Hjemme hos os udviklede flere af vores heste sig til rene personligheder. Jeg vil stadig i dag kunne beskrive hver enkelts særhed og vaner. Men den tid kom da også, da traktoren fandt vej til Branderup Kaadner. En godt brugt grå Ferguson, som havde tjent sine bedste år i Hønning mose. Anskaffelsen betød, at vi måtte sige farvel til vores kære nordbagger, Fanny. Både børn og voksne græd, da hun tog afsted. Flere søndage derefter tog familien til Døstrup for at besøge Fanny og forsikre sig om, at hun havde det godt i den nye plads.

Det mærkelige er, at mens motoriseringen har gjort alle afstande kortere, så synes afstanden mellem mennesker at være blevet længere. Det gælder ikke mindst afstanden til de gamle og de ensomme.

Det sociale sikkerhedsnet dengang bestod i at man kom hinanden ved. På godt og ondt. Man var hinandens forsikring. Lå en af konerne i barselsseng, eller var nogen syge, bragte de andre koner en terrin suppe.

Det lokale netværk fungerede: Sygekassen, Hestekassen, Julens Glæde, Gymnastikforeningen, Husmandsforeningen, Andelsmejeriet og ikke at forglemme DSK, foreningen af Dansk-sindede Sønderjydske Krigsdeltagere.

Set i bakspejlet går der for mig en lige linje fra den suppe min mor kogte og gik op over markerne med til Lene Kliplev, en gammel og ensom kone, der boede i et lille aftægts-ude midt på marken - og så til de suppekøkkener, frivillige fra Røde Kors nu om stunder må sætte op i Østeuropas storbyer, hvor alle sikkerhedsnet er faldet væk og den sociale nød er meget stor.

Ligesådan med vores besøgstjeneste i Dansk Røde Kors, der desværre er blevet en nødvendighed for ensomme og isolerede mennesker i nutidens Danmark. Frivillige besøgsvenner aflægger et ugentlig besøg, viser omsorg og holder kontakt. Et stykke medmenneskelighed i praksis - at tage vare på hinanden. Måske varmede det gamle Lene Kliplev - endnu mere end suppen - at der fandtes mennesker som kerede sig om, hvordan hun havde det.

Mange af de måder, man indrettede sig på i Branderup, oplever jeg igen i vores arbejde med at skabe udvikling ude i den fattige del af verden. Når vi organiserer udlån af høns til fattige bønder i Nordvietnam, er det samme sag som med de hvide italienerne. Så har konen æg og kan sikre lidt ekstra penge og børnenes sundhed.

Når vi ude i verden forsøger at få bønderne til at organisere sig omkring et fælles mejeri - så er

Jørgen Poulsens barndomshjem i Branderup Kaadner, som det ser ud i dag. Alt er ændret og meget bygget til, og ajlebeholderen er blevet til et større gylleanlæg. Ejendommen drives i dag af Jørgen Poulsens bror Mads Poulsen

jeg tilbage i Branderup, hvor Jef Thøisen skramler med mælkespandene. Hvis det er sandt, at man kan vurdere en mand på, hvordan han behandler sine heste, så var Jef et ordentligt menneske. Selv da hestene blev gamle og affældige, nænnede han ikke at skaffe sig af med dem. Den sidste var så stivbenet at den blev stående på alle fire efter at de havde skudt den en kugle for panden.

Historien om Jefs mælketur er i høj grad historien om et lokalt netværk. Vi sendte indkøbskurven med Jef og fik varer med, når han kom tilbage fra mejeriet. På den måde havde vi indført kreditkortet i Branderup længe før de kom i plastik. Navnet var kontra-bogen. Var der brug for andre indkøb gik det også fint med at lægge kontanter ud til mælkespandene. Jeg tror ikke det faldt nogen ind at pengene kunne forsvinde.

Mens vi i dag suser fra den ene ende af landsdelen til den anden på få minutter så var det i min barndom langt til metropolerne Haderslev og Åbenrå for slet ikke at tale om Sønderborg.

Selv i det sønderjyske var der klare sproggrænser. Allerede i Toftlund begyndte de at tale et mere forfintet sønderjysk. Da jeg blev optaget på mellemskolen i Toftlund gik der ganske lang tid før jeg turde sige noget af frygt for at mit

meget bondske mål skulle gøre mig til grin.

Da jeg senere endte på Danmarks Radio blev der ofte henvist til mit Kalundborgjyske. Historien er, at jeg fik min uddannelse i Kalundborg - og var overbevist om, at det talte ord der var rigsdansk...

På en eller anden måde er de store grænselandsproblemer gået hen over hovedet på mig. Var der noget uførtalt mellem danske og tyske familier blev det holdt godt skjult for os børn. Jeg har hjemme aldrig hørt et nedsættende ord om hjemmetyskere i sognet.

Til gengæld var snakken ved familiesammenkomster og i al almindelighed præget af, at de fleste mandlige medlemmer af familien havde deltaget i 1. verdenskrig. Der blev talt om Stade og Hannover. Om Flandern og Østfronten. Og som jeg mindes det, var det altid morsomme episoder. Disse oplevelser står i dyb kontrast til de forfærdelige beretninger om krigens gru man kan læse om hos Remarque og andre forfattere. En gru, der desværre gentager sig den dag i dag alt for mange steder på kloden.

Man kunne jo ellers nok regne ud, at det ikke havde været den rene søndagstur, når en havde en jernkrog i stedet for en hånd, en anden et glasøje og en tredje et træben. Men højst kunne man opsnappe en bemærkning om, at denne eller hins gigt nok skyldtes dengang han lå i

iskoldt mudder i skyttegraven. Eller der var episoder, hvor de for at få varmen havde tændt op, med det resultat at de futede det meste af ammunitionsdepotet af. Eller en stiv arm kunne føres tilbage til dengang de på vej hjem fra Sibirien i 30 graders frost havde stået udenpå togene, fordi der ikke var plads. De var endda de heldige, fortalte de. Dem, der havde anbragt sig på taget af togene, blev fejret af i en viadukt og nåede aldrig hjem.

Fra Røde Kors' arbejdsmark. Generalsekretær Jørgen Poulsen taler med mineofre i Angola 1996

Foto: Tomas Bertelsen

Når man sad der og lyttede, skulle man tro at de allesammen havde spillet rollen som Zvejk i Brechts skuespil - den umulige soldat og lystige fyr, som på sin egen måde gjorde oprør mod den rolle, han var sat i. Men dette var ingenlunde tilfældet. Ved 60-året for afslutningen af 1. verdenskrig besøgte jeg som ung journalist ved radioen en række medlemmer af DSK med henblik på et radioprogram. Det slående var at de allesammen satte en stor ære i, at de havde været gode soldater. Som en af dem sagde: „Mange af os heroppefra blev gefreitere og underofficerer - for de vidste jo, at os kunne de stole på“.

Selv var jeg nogle år forinden blevet stærk overrasket, da vi ved min fars død fandt et jernkors. Det havde han aldrig fortalt om. Det viser sig da også, at de sønderjyske krigsdeltagere har modtaget flere erkendtligheder end som flest - for deres tapperhed og indsats som kejserrigets soldater. Dette står i dyb kontrast til at de kæmpede for en sag og et land, som ikke var deres. Var der mon tale om en soldats æresbegreb - at de ikke ville svigte? Var det hensynet til kammeraterne? Det kan jeg kun gætte om.

Det har nok ikke været uden betydning for min egen livsbane, at Røde Kors spillede en positiv rolle i disse DSK-eres beretninger. Det var med stor veneration min onkel Thomsen Skøtt fra Bæk ved Nustrup kunne fortælle om, hvordan han i russisk krigsfangelejr havde overlevet på de pakker, der kom fra Dansk Røde Kors. Andre havde mødt Røde Kors' hjælp på slagmarken eller i krigslazareterne. Det var også ofte gennem Røde Kors, at de derhjemme fik at vide, at deres kære fandtes i live i en eller anden fangelejr og det var gennem Røde Kors, de kunne sende en meddelelse til deres søn eller bror.

Det var i øvrigt samme Thomsen Skøtt, der resten af sit liv insisterede på, at russerne også er en slags mennesker. Ved tilfangetagelsen havde han mistet sin hue. Og da han frøs allermost i den russiske vinter, havde hustruen til en officer taget huen af sin søn og placeret den på min onkels iskolde isse. En medmenneskelig handling, han aldrig glemte.

I dag ved jeg, at selvom Danmark ikke var inddraget i 1. verdenskrig, kom Røde Kors i Danmark til at spille en overordentlig stor rolle i krigen - ikke mindst for de sønderjyske krigsdeltagere. Røde Kors komiteerne rundt om i landet havde forberedt sig grundigt og skaffet penge ved private indsamlinger. Det satte dem i stand til at fremstille over 100.000 enkeltmandsforbindinger, fylde katastrofedepoterne med materiale til hjælpelazaretter og ambulancevogne, som kunne sættes ind straks efter krigsudbruddet.

Efterhånden som krigen skred frem, kom Dansk Røde Kors til at stå for hele det internationale Røde Kors hjælpearbejde for krigsfanger på østfronten. Senere også i Østrig-Ungarn og Rumænien. Der blev oprettet kontorer rundt om i Europa, og danske delegater besøgte under krigen over 5 mio. fanger på begge sider af fronten.

Deres vigtigste opgave var at registrere fangerne, se til at de blev behandlet i overensstemmelse med Genevekonventionerne. Men ligeså vigtigt var det at skabe forbindelse mellem krigsfangerne og deres pårørende. Efter kampene modtog Røde Kors i Danmark lister over tilfangetagne. Allerede i 1915 nåede man op på at ekspedere over 1600 breve om dagen - ja på visse travle dage kunne man få over 10.000 henvendelser - og på mange slags sprog.

Dødsbudskabet til hjemmet kunne komme med et brev fra Kompagniet, fra en kammerat eller i form af returnerede breve. Ofte lød meddelelsen på „savnet“. Det kunne betyde, at denne far, bror eller søn var taget til fange, men lige så ofte at han var faldet. Uvisheden var tung at bære. Og det var her Røde Kors kunne hjælpe til med at skabe vished, som vi ofte gør det den dag i dag.

På mit kontor inde i Røde Kors har jeg en bog med over 19.000 navne over savnede i Bosnien alene. Selv om de fleste af dem sikkert er døde, er det en meget stor hjælp for de pårørende at få vished. Der er så mange efternavne, der går igen, så man kan se, at det drejer sig om brødre, fædre, sønner - hele familier - nøjagtig som man kan konstatere det på stenene over de faldne uden for sønderjyske kirker.

Når man i dag studerer de gamle arkiver er det temmelig imponerende at konstatere, at der under 1. verdenskrig var ansat 635 personer på krigsfangekontoret. Der blev formidlet i alt 1.354.000 breve og 24.816 pengeforsendelser. Samtidig arbejdede 350 personer i døgndrift med at forsende tøj og fødevarepakker.

Min egen onkel glemte aldrig, at han midt under fangeskabet i Rusland pludselig var kommet i besiddelse af en bog skrevet på sit eget modersmål: dansk! I årene 1915-18 blev der fra Røde Kors i København sendt over 1 mio. bøger til 5000 forskellige fangelejre.

Hele dette hjælpearbejde under 1. verdenskrig overstiger den svimlende sum af 60 mio. kr. - i datidens kroneværdi!

I dag kan jeg jo så forstå, at det ikke var så mærkeligt, at Røde Kors blev omtalt med stor respekt af DSK-erne. Dertil kommer, at de sønderjyske krigsfanger, der endte i russiske lejre, nød en særlig bevågenhed fra Kejserinde Dagmar. Hun var under krigen præsident for det russiske Røde Kors. Som barn i det danske kongehus var hun opdraget med Sønderjyllands historie og kendte de unge sønderjyske soldaters skæbne. Takket være hendes energiske indsats lykkedes det at få kontakt til de fleste sønderjyder i russisk fangenskab. Hun forsøgte også at få samlet de sønderjyske krigsfanger i en særlig lejr. Men de var spredt over enorme afstande, og det lykkedes kun at få samlet 36 af dem i lejren Pawlowo Possad uden for Moskva. Gennem Dansk Røde Kors fik hun tilmed udvirket, at der blev sendt en dansk præst til lejren.

Det var derfor nok ikke uden grund, at vi så en opblomstring af Røde Kors foreninger i Sønderjylland i 20'erne. Mange hjem fik berøring med Røde Kors under krigen og ville gerne være med til at støtte bevægelsen.

Men det var naturligvis længe før jeg blev født, og derfor ikke en viden, jeg dengang bar

rundt på som barn i Branderup. Men eftersom Røde Kors spillede en rolle for DSK-erne, som fyldte utroligt meget i min tilværelse, vil jeg ikke se bort fra at der findes en tråd i dette, som har været med til at styre mig mod det arbejde jeg nu sidder midt i på Røde Kors.

Min far var kasserer og fanebærer. Når kammerater gik bort, blev de fulgt til graven af DSK-ere, der dannede fanetog, iført høje hatte. Som barn var det mit arbejde hvert efterår at omdele DSK's årsbog - til foreningens medlemmer. Jeg tør ikke sige hvor mange de var, men min fornemmelse er, at der ikke var mange gårde, jeg skulle springe over. I øvrigt er disse DSK-bøger et sandt skatkammer for den der vil læse om vores landsmænd i 1. verdenskrig. Et kapitel som jeg gerne kunne unde flere i det øvrige Danmark at stifte bekendtskab med.

Sønderjylland kom i øvrigt også til at spille en betydningsfuld rolle for det internationale Røde Kors' historie. Første gang en Røde Kors delegat var i aktion var netop ved Dybbøl under krigen i 1864. Det var nu ikke fordi han fik nogen særlig god modtagelse. Sagen var jo den, at man efter bedste Røde Kors princip også havde sendt en delegat over på den tyske side af krigen. Det blev stærkt kritiseret i de danske aviser. At sende en mand over for også at hjælpe fjenden var for meget for danskerne. Man mente at Røde Kors måtte beslutte sig til hvem de holdt med. Det er såmænd en problemstilling vi stadig er ude for.

Den dag i dag er jeg mig personligt meget bevidst, hvad Dansk Røde Kors' indsats i praksis kan betyde for den enkelte, som må leve en dagligdag i vore dages krige og konflikter. Røde Kors betyder virkelig en forskel. Muligheden for overlevelse, et håb at klamre sig til. Og også i dag skyldes det i høj grad almindelige menneskers vilje til at hjælpe andre, der ikke har det så godt som de selv.

Tre billeder af Franciska Clausen - en nytolkning

Af Jens-Peter Hansen

Da Franciska Clausen 1922 vendte hjem fra München, malede hun nogle billeder med motiver fra familiens store have bag palæet i Vestergade i Aabenraa. Et af disse billeder forestiller en havebænk omgivet af frodig vegetation. Noget tyder på, at billedet skulle demonstrere alt det nye, Franciska Clausen havde lært hos ekspressionisten Hans Hofman i München 1921-22.

Billedets virkning beror først og fremmest på kontrasten mellem havebænken og omgivelserne. Bænkens arkitektoniske klarhed sættes op mod mangfoldigheden af urolige, organiske former. Kontrastvirkningen forstærkes af farvevalget: bænkens ensfarvede lysegrå mod omgivelsernes utal af grønne nuancer, isprængt brune, røde, orange, blå og violette stænk.

Man kan filosofere over, hvad Franciska

Haven i Aabenraa. 1922. Olie på lærred. 40 x 45 cm. Privat eje

Clausen i grunden ville give udtryk for med dette billede? Kontrasten mellem kultur og natur? Spændingen mellem forstand og følelser? Glæden ved at være hjemme og, på samme tid, længslen efter at komme bort?

Hen på efteråret 1922 rejste Franciska Clausen i hvert fald bort, denne gang til Berlin. Ved et tilfælde kom hun ind i en kreds af østeuropæiske kunstnere, Lazlo Moholy-Nagy, Nathan Altman, El Lissitzky. Hun besøgte den 1. Russiske Kunststudstilling, hun blev elev hos Alexander Archipenko og kredsen sørgede for, at hun fik sin internationale debut på Grosse Berliner Kunstaussstellung 1923.

Da Franciska Clausen vendte hjem til Aabenraa sommeren 1923, færdiggjorde hun et oliemaleri, som hun gav titlen „Grammofonpladen“. Billedet hænger nu på Kunstmuseet Brundlund Slot i Aabenraa. Atter har man på fornemmelsen, at værket skal demonstrere alt

det nye, FC havde lært i det fremmede.

Sammenholdt med havebilledet fra det foregående år er der tydeligvis tale om et brat skifte. Den varierede penselføring, de levende former og det varme, rige farvevalg, der prægede havebilledet, er borte. Billedfladen er nu stramt organiseret med klart afgrænsede former, ensfarvede flader og et behersket farvevalg.

I andre henseender er skiftet om muligt endnu mere vidtgående. I havebilledet tog Franciska Clausen udgangspunkt i et motiv fra den eksisterende verden. Hun valgte et parti af familiens have, et motiv, som hun tidligere havde behandlet i sine skitsebøger. Havebilledets budskab fremkommer dels ved motivvalget, dels ved valget af virkemidler ved gengivelsen af motivet.

I „Grammofonpladen“ er udgangspunktet et helt andet. „Grammofonpladen“ giver

Grammofonpladen. 1923. Olie på pap. 34 x 44 cm. Kunstmuseet Brundlund Slot, Aabenraa

nemlig ikke, som man umiddelbart skulle tro, et motiv fra den virkelige verden. Der er ikke tale om et stilleben i traditionel forstand. De genstande, vi ser på lærredet, er nemlig ikke malet af. Grammofonpladen, kuglen, lakæsken osv. er Franciska Clausens egne opfindelser, så at sige skabt på tegnebrættet med passer og lineal. „Grammofonpladen“ er en „abstrakt“ konstruktion.

Når man følger de tanker, Franciska Clausen kom i berøring med i Berlin, var der ingen ide i at gengive noget fra den verden, der allerede fandtes. Målet var det stik modsatte: at konstruere en helt ny verden. Det indbefattede opfindelsen af nye genstande og nye billeder.

Men der var andre krav. Fremtidens nye billeder skulle skabes i et fælles og upersonligt sprog. Subjektiv farvegivning, organiske former og den personlige streg var bandlyste. Ifølge kredsen i Berlin skulle det nye universelle billedsprog tage udgangspunkt i matematikkens og geometriens strenge og regelbundne formverden.

Som man kan se, overholder „Grammofonpladen“ disse strenge krav. Alle de genstande, vi ser, er regelbundne som en matematisk formel. På trods af sin uskyldige overflade er „Grammofonpladen“, for så vidt angår virkemidlerne, i realiteten et revolutionært billede med rødder i den russiske revolution.

Men billedet rummer mere.

Da Franciska Clausen „opfandt“ „Grammofonpladen“, var hun som nævnt ikke bundet af et motiv, der var givet på forhånd. Med det in mente er det naturligt at spørge, hvorfor hun netop valgte at gengive en kugle, en æske, en skål, en grammofonplade? Spiller størrelsen og placeringen af tingene i forhold til hinanden en rolle? Og hvor er de personlige følelser og stemninger henne, som FC gav så kraftige udtryk i havebilledet?

Det viser sig, at „Grammofonpladen“ har en skjult dimension, som bærer Franciska Clausens dybere og egentlige budskab med hele værket. På dette plan skal kuglen, æsken, skålen og grammofonpladen forstås som tegn, der står for noget andet end det, vi umiddelbart kan se. Billedet rummer i virkeligheden en præcis og

stemningsfuld beskrivelse af Franciska Clausens ophold i Berlin 1922-23.

På dette betydningsbærende plan „er“ den hvide kugle i billedets centrum således kunstneren selv. Den hvide farve angiver, at der er tale om en billedkunstner, måske også, at vedkommende er ung og modtagelig. Kugleformen angiver, at der er tale om en kvinde.

Billedet er konstrueret således, at beskueren får indtryk af, at den hvide kugle er trillet ind i billedet fra venstre og har lagt sig til ro på grammofonpladen. Grammofonpladen er billedets største genstand, den, der har givet billedet navn. Kuglen spejler sig i pladens blanke overflade. Ved nærmere undersøgelse opdager man, at det er spejlingen, der bevirker, at vi opfatter den hvide cirkel som en tredimensionel størrelse, en kugle i stedet for en flade. Grammofonpladen „er“ Lazlo Moholy-Nagy, en høj, mørk ungare (og, i parentes bemærket, en notorisk skørtejæger).

Lakæsken til højre „er“ propagandisten, kunstneren og jøden El Lissitzky. Lissitzky byggede hele sin filosofi på det sorte kvadrat, der danner æskens grundrids og låg. Lakæsken er anbragt således, at de skarpe, aggressive kanter kommer tydeligt frem. Æsken er malet i dystre farver. Æsken er lukket, som om den rummer hemmeligheder (El Lissitzky var i Berlin som hemmelig propagandaagent for 3. Kommunistiske Internationale, KOMINTERN).

Den åbne hvide porcelænsskål med de røde pletter „er“ Nathan Altman, Lissitzkys ven og kollega. Venskabet kan aflæses ved, at lakæsken og skålen lige akkurat rører hinanden, Altman var sovjetrussisk kunstfunktionær, ansvarlig for den 1. Russiske Kunststilling i Berlin. Det forklarer, hvorfor den hvide skål er forsynet med røde cirkelrunde pletter. Der er seks røde pletter, fordi billedets tilblivelsesår, 1923, var det sjette år efter den russiske revolution. Hele billedet rummer i øvrigt seks genstande: kuglen, grammofonpladen, lakæsken, skålen, metalbeholderen og det hvide ark papir.

Billedets harmoniske stemning bæres frem af „værkets smukke og klangfuldt samstemte farver“, sort, gråt, blå, hvidt og rødt mod det varme brune. Genstandenes form, størrelse,

farve og indbyrdes placering viser, hvorledes Franciska Clausen „havde det“ med de pågældende personer. Med lidt fantasi kan man forestille sig det hele som en scene i Moholys

atelier i Lützowstrasse i Berlin: Franciska Clausen, Nathan Altman og El Lissitzky i livlig samtale om tidens betydningsfulde politiske og kunstneriske spørgsmål.

Radioaktiv egn. 1960. Olie på lærred. 63,5 x 50 cm. Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder

Det stof, Franciska Clausen giver form i „Grammofonpladen“, er som i havebilledet overvejende af følelsesmæssig karakter. Men Franciska Clausen benytter det kølige, geometriske sprog til at give udtryk for sine følelser på en helt ny måde: kontrolleret, raffineret og præcist - og skjult for den uindviede beskuer. „Grammofonpladen“ er en opfindelse og en kærlighedserklæring.

1924 flyttede Franciska Clausen til Paris. Hun afsluttede sin uddannelse som kunstmaler hos Fernand Leger 1924-25. 1931 vendte hun hjem til Danmark.

Franciska Clausens egne beretninger rummer ikke meget til belysning af parisertiden. Det var umuligt at leve af at fremstille avantgardistisk kunst. De fleste kunstnere fremskaffede midlerne til dagen og vejen ved at kopiere billeder i Louvre og afsætte dem til de mange amerikanske turister i byen. Der var også salg i genrebilleder med parisermotiver. Krisen på verdensmarkedet 1929 bevirkede, at disse indtægtskilder efterhånden tørrede ind. Som kvinde og udlænding, uden eget atelier og uden midler af betydning, var Franciska Clausen hele vejen igennem henvist til kontakter og forbindelser for at overleve i den barske parisiske kunstverden.

Mens Franciska Clausen aldrig fortalte ret meget selv, fortæller hendes billeder fra Paris så meget mere om disse kontakter og forbindelser. I en række værker fastholdt FC nemlig - så præcist og så skjult som i „Grammofonpladen“ - alt hvad der var værd at registrere på det kunstneriske og personlige plan. Det bedst kendte blandt disse betydningsbærende værker er „Skruen“, som findes i en række varianter fra 1926-28. „Skruen“ er i virkeligheden et skjult selvportræt: fremstillingen af en billedskabende

„maskine“.

Da Franciska Clausen 1931 rejste hjem til Danmark, gjorde hun et energisk forsøg på lægge den pinefulde tid i Paris bag sig og vinde fodfæste i den hjemlige kunstverden. Hun arrangerede selv en bred præsentation af sine værker i Bingers Kunsthandel i København januar 1932. Det blev en anmelder- og publikumsfiasko af dimensioner. 1933 flyttede hun hjem til Aabenraa.

1960 udførte Franciska Clausen et sidste billede i den betydningsbærende geometriske stil. Hun gav det titlen „Radioaktiv egn“. Billedet hænger nu på Sønderjyllands Kunstmuseum i Tønder.

Af de genstande, vi oplevede i „Grammofonpladen“, er alene kuglen tilbage. Men kuglen er ikke længere hvid, den er ikke længere stor, og den befinder sig ikke længere i billedets centrum.

Det går ned ad bakke. Verden er ude af balance, en blanding af et edderkoppespind og en slagmark. Kunstneren selv optræder som en lille blålig planet i billedets højre side. Denne gang er kuglen ikke trillet ind i billedet fra venstre som i „Grammofonpladen“, og denne gang er der ingen at lægge sig til rette på eller drøfte sagerne med.

„Radioaktiv egn“ kan opfattes som en besk fremstilling af den ensomme, uforståede kunstners daglige martyrium i en aggressiv, giftig-sødladen omverden gennem tre årtier. Kunstneren befinder sig omsider i en isnende, men beskyttende isolation. Hun har meldt sig ud. Intet kan tilsyneladende ramme hende længere og intet kan nå hende længere. Hun er på vej ud til højre.

Ung i dag...

Af elever fra Sundeved Ungdomsskole

Ung i dag ...

Jeg er ung, og det er mig, der sammen med resten af min generation skal til at bane vejen frem. Snart skal jeg til at tage vigtige beslutninger, vælge og sætte kryds.

Et af de emner jeg skal til at tage stilling til er EU. Et fælles Europa, en fælles mønt, et fælles sprog? Hvad mener jeg? Det er ikke noget let spørgsmål. Vil jeg være europæer? Vil jeg være dansker? - eller måske begge dele. For at finde svar er jeg nødt til at være fuldstændig på det rene med en central ting: Hvad vil det sige at være dansk?

*I et land uden høje bjerge
hvor det både regner og sner
Ska' jeg leve mine dage
og dø den dag det sker.
I en plet på verdenskortet
som ingen regner med
Og som let kan blive borte
når vi ikke mer har fred.*

*Mit flag har hverken stjerner,
hammer eller segl
Det dumpet' ned fra himlen
vist nærmest ved en fejl.*

*I et land uden høje bjerge
vil jeg bygge - vil jeg tro
I et land uden høje bjerge
vil jeg bygge - vil jeg bo.*

Michael Falch

Ved første øjekast virker Michael Falchs sang måske lidt simpel, men jeg synes alligevel, der udtrykkes kærlighed til Danmark på en fin måde - ikke for meget „blær“ - men bare helt enkelt og positivt. Og sådan er det vel generelt, når vi bliver stillet overfor spørgsmålet om, hvad det vil sige at være dansk.... Vi har utrolig svært ved

at finde noget negativt om Danmark, og det i sig selv er temmelig sigende.

For mig har det at være dansk først og fremmest noget med selve landet at gøre. Umiddelbart synes vores natur nok ikke over-vældende smuk, men der er alligevel noget utrolig charmerende over markerne, skovene og det fladelandskab. Intet er større, end vi sagtens kan overskue det, og afstandene er så korte, at de fleste danskere kender nogle fra alle kanter af landet. De korte afstande betyder også, at vi aldrig har de store problemer med at komme til en læge, og det at fare vild i dansk natur er simpelthen et ukendt begreb.

Det er ikke sikkert, vi altid indrømmer overfor os selv, hvor meget den danske natur betyder for os, men jeg tror alligevel, de fleste danskere føler en lille uforklarlig glæde inderst inde over at mærke en ægte dansk regndråbe eller over igen at mærke ægte dansk morgensol på kinderne, når de vender hjem fra charterferien.

At intet er større, end vi kan overskue det, gælder ikke kun i naturen, men også i skellene mellem de forskellige samfundslag. Selvfølgelig findes der i Danmark både rig og fattig, men det er på en måde, der slet ikke tåler sammenligning med andre landes rige og fattige. Hos os har pengene ikke så stor betydning, og vi får samme slags seng på sygehuset, ligegyldigt hvor meget eller lidt vi tjener. Det er en klar form for ligestilling, og lige præcis dette begreb er en væsentlig del af det danske. Der findes ikke mange andre steder i verden, hvor ytrings-

Marie Tygesen

friheden er så accepteret, eller hvor der bliver gjort så lidt forskel på f.eks. mænd og kvinder.

At vores levestandard er super første klasses er tydeligt, men at forskellene er så små, som de er, er egentlig mærkværdigt. Måske kunne det fortælles, at det at være dansker også betyder at dele de goder, der er, nogenlunde ligeligt mellem hinanden.

Nogle gange griber jeg mig selv i at tænke, „Hvorfor griner jeg af det?“, når nogen har sagt eller gjort noget morsomt, og det er vel lidt typisk for dansk humor. Den er uhøjtidelig og ironisk, og man bliver som regel nødt til at være dansker for at kunne se noget som helst sjovt i det. Det samme gælder vores sprog, der på fremmede virker fladt og udtryksløst, men for danskere er et enkelt men smukt sprog, der kan udtrykke det hele på en fin måde uden at virke prangende. At der kun er så få i verden, der taler dansk, er blot en ekstra grund til, at vi skal værne om og være stolte af vores sprog. Nok er det vanskeligt at lære, men derved også noget ganske specielt.

Vores sprog er en vigtig bestanddel af vores kulturelle liv. Uden vores sprog ville der f.eks. aldrig være blevet skrevet så mange gode danske sangtekster, og lige netop sangene er en uundværlig del af dansk kultur. Fællessange giver en god følelse af sammenhold, og for mit eget vedkommende er det noget, der bliver brugt meget i mit liv lige for øjeblikket. Jeg er nemlig del af et typisk dansk fænomen - efterskolelivet, der dyrker ideen med at være fælles om at spille musik, teater, få viden, være kreative osv. osv. For både højskoler og efterskoler gælder at højskolesangbogen er uundværlig.

En del af det, der har med danskhed at gøre, er præget af alle de traditioner, vi har fået gennem tiderne. Man kan sige traditioner er bagateller, men jeg synes alligevel, der ligger noget styrkende i at udføre ritualer, som man ved er blevet udført af generationer og atter generationer tilbage. Begynder man at slække på traditionerne, tror jeg, man også automatisk slækker på vores danskhed, så det er vigtigt at holde fast. Traditionerne har vi fået gennem historien, så samtidig med, at vi skal værne om

traditionerne, skal vi også huske historien, for uden Danmarkshistorien ville Danmark slet ikke være dansk på samme måde.

Betydningen af Danmarkshistorien oplever jeg især her i Sønderjylland, hvor de tidligere generationer virkelig har kæmpet for at forblive danske. Derfor bliver jeg også vred, når nogle påstår, at sønderjyder er tyskere, for hvis der er nogen, der er danske, så er det sønderjyder.

Jeg er ung, og jeg er dansker. Dansker fra inderst til yderst. En dansker, der ikke ønsker et stort Europa, hvor et lille Danmark med utrolig mange kvaliteter vil blive slugt. Det er fint at samarbejde, men vi må ikke drive det så vidt, at Danmark ikke længere er Danmark, men blot en lillebitte del af et gigantisk Europa. Vi skal værne om det danske, for det er det hele vores tilværelse er bygget på.

Marie Tygesen

Sundeved Ungdomsskole 1997/98

Valg af uddannelse.

Mange mener at ungdommen må være en let tid. Mange mener at det må være ekstremt dejligt at have så mange muligheder og veje, hvad uddannelser og job angår.

Mange mener at det må være en fornøjelse at skulle til at vælge, til at tage ansvar, og til at blive voksen. Spørgsmålet er så bare: er det så nemt?

Selvfølgelig. Ungdommen er en skøn tid, ingen tvivl om det, men let er den bestemt ikke. Det kan da godt være at man har alle muligheder, men man skal jo også vælge de rigtige!

Nu er det ikke for at dramatisere uddannelses- og jobvalget. Der er jo heldigvis en stor del af den danske ungdom der ved hvad de vil. Det jeg med denne artikel prøver at sige er: hvad med resten? Hvad med dem, der ikke ved hvad de vil, hvilken linie de vil følge, hvad de vil være. Det er jo for dem, det hele er svært!

Allerede i de små klasser, bliver man i dag bombarderet med spørgsmålet: Hvad vil du være når du bliver stor? Det er jo egentlig et godt spørgsmål, for hvem ved det med sikkerhed som barn?

I dag er der jo så mange muligheder. Man kan efter folkeskolen tage på efterskole, hvilket jeg selv har gjort. Man kan gå på gymnasiet, på handelsskolen, på den tekniske skole, man kan rejse til udlandet, tage ud for at arbejde eller noget helt andet.

Pia Sparvath Jørgensen

Der er mange muligheder og få begrænsninger. Det eneste man egentlig skal, er at vælge, men dette kan også være svært nok i sig selv. Hvis man ikke ved hvilket arbejde man senere vil have, er det også svært at vælge hvad man skal efter folkeskolen.

Man skulle jo nødig komme til at spærre sine egne veje og muligheder, bare ved at vælge det forkerte. Heldigvis er det dog sådan i dag at systemet er rimelig fleksibelt, og at man på visse punkter kan fortryde og vælge om.

Jeg selv havde også et problem med at finde ud af, hvad jeg skulle efter folkeskolen. Jeg valgte at tage 10. klasse på Sundeved Ungdomsskole, og dette valg har jeg på ingen måde fortrudt. Valget faldt på en efterskole netop fordi

jeg ikke vidste hvad jeg ellers skulle, og fordi jeg syntes at det kunne være spændende at prøve.

Efterskoleopholdet har givet mig et utrolig godt og solidt grundlag for fremtiden. Dels er jeg blevet mere moden og selvstændig, og dels har jeg endelig fundet ud af hvad jeg vil efter 10. klasse.

Det har været svært at finde ud af, men skolerne kender efterhånden de unges tvivl hvad uddannelses- og jobvalgene angår. De er efter min mening blevet utrolig gode til at informere og vejlede unge om alle deres muligheder, og dette letter altså de unges valg en hel del.

Skolerne sender også deres elever i noget der hedder praktik. En praktikperiode er oftest på 14 dage, og i løbet af disse dage kan eleverne både se og føle en eller flere arbejdspladers dagligdag. Praktikanter kan sættes lig med lærlinge. Den eneste forskel er, at praktikanterne ikke får løn. Jeg synes at skolerne gør et godt stykke arbejde for at informere unge om deres muligheder. Måske hjælper disse informationer og vejledninger, måske ikke. Valget er op til den enkelte unge, og det er et utroligt svært valg. Det er jo trods alt et valg, der kan have indflydelse på resten af ens liv.

Pia Sparvath Jørgensen

Sundeved Ungdomsskole 1997/98

Et ren Geweden

Han men et godt den gammel Degn
den sidste Dav la di såt for ham.
Han forman dem te dert Geweden sku bliv ren,
å å te di sku hyt dem for Spott o Skam.

Se Børn de ert gammelt Oe.
Kigh ligh i æ Hoj di Folk i mør.
Kan i det, så er et godt om i er små eller stoe.
Om i bliver righ eller te di Arm etgang i hør.

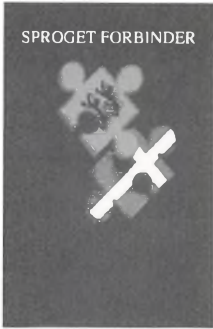
De ve altso ligh før Palmsynde dejert,
å Sketoste skul di så oll te Kirk,
te Gusoe sorn som de ollti har vært, -
O Ulrich ku vel mærk æ Vin o virk.

Han stilt se midt hen å æ Vej
me en Pif i æ Mund, som en gammel jen.
Å la æ Degn kom der astej,
trin Ulrich for ham hen.

Na, min dreng, va har du så å dit Hjart,
va stir do mæ an, ka do se naue å min Nejs?
Du er vel int righte klogh, din Pjat.
Din Far sku gi dæ en ornle Rejs!

O nej Herr Degn, Di tejer fejl
Di soj da sjæl den Dav la æ gik a,
te en sku kigh æ Folk i æ Yn, som i et spejl.
Mit Geweden er ren, den Pif den fik æ a min Far.

Walter Christiansen
12.11.1948

Sprogforeningen

- oprettet 1880 til fremme af dansk sprog og kultur

Ove Nissen

Sprogforeningen på rette vej

“Sproget forbinder” siger den sydslesvigske afdeling af Sprogforeningen. Som slogan er det en yderst flot og tiltalende måde at erklære fællesskab og samhørighed på. Et fællesskab, der bygger på, at man taler dansk - at man besidder og plejer en dansk kultur - bruger de danske skoler og videregiver danske traditioner, f.eks. i forbindelse med vore højtider - samt i vid udstrækning benytter danske symboler. Man gør sig bekendt med, og man anvender de danske identitetslementer. Med andre ord, man „holder gryden i kog“. Det er tiltalende. Det er flot.

Den samhørighedsfølelse er et begreb, som mange sydslesvigere er i besiddelse af ud fra vidt forskellige grunde - det er en fornemmelse at tilhøre det danske mindretal. At være dansk er et personligt valg. Det kan ikke og bør ikke efterforskes.

I Nordslesvig - Sønderjylland, som den landsdel oftest hedder - er det at være dansk en selvfølge - en selvfølgelig fornemmelse med eget modersmål - og de færreste opfatter det som et valg. Man kan naturligvis fravælge dansk. Det er der et lille mindretal, der gør. Selvfølgelig er sproget DANSK, og fællesskab og samhørighed med hinanden i det danske er ligeledes en selvfølgelighed.

I forlængelse af det sydslesvigske slogan er der i det grænseoverskridende fællesskab igen ved at opstå en supplerende fællesnævner for samhørigheden. At være dansk forpligter i fællesskabet - det betyder, at man er enig med andre - med hele flertalsbefolkningen om fælles ting - om fælles opgaver. Man har en lovgivning - man har et flag - et kongedømme og sammen-

fattende en fælles sproglig forståelse - man har samme sprog. Det forpligter.

“Sproget forpligter”

Den fornemmelse, der gør, at man tilhører et folk - et land, er naturligvis det enkelte individs opfattelse af situationen. Men er beslutningen taget om det danske, så er sproget dansk, om du bor på Færøerne, Bornholm eller i Sydslesvig - og sproget forpligter. Sprogforeningen vil samle - vil skabe fælles fodslag i den danske identitet og om det danske sprog - styrke og fremme forpligtelsen. Derved vokser symbolikken ud over grænser og bygger broer - mellem syd og nord - nord og syd. Broer skaber vækst - og væksten bliver grundpillen i den sproglige forståelse, som det danske sprog er et billede på. **Vil du den forpligtelse - så styrk SPROGFORENINGEN.**

Ove Nissen, formand

Fra generalforsamlingen 1998

Uddrag af beretninger

Ved generalforsamlingen den 6. maj 1998 gav formanden *Hans Henrik Bang* en redegørelse over årets forløb - bl.a. om det store arbejde med organisering af kontaktpersoner i de 23 sønderjyske kommuner, samt at føre medlemslisten ajour. Sprogforeningen kan glæde sig over 61 nye medlemmer i kalenderåret 1997 og yderligere allerede 44 i dette år, således at det nye arbejdsår starter med 856 medlemmer nord for grænsen og 383 syd for grænsen, *i alt 1239 medlemmer.*

Endvidere fremsførte Hans Henrik Bang

sæsonens aktiviteter, støtte og tilskud, samt årets møder. Vi har været medarrangør af afstemningsfest den 10. februar på Folkehjem i Aabenraa og af „Dansk dialogmøde“ på Jaruplund Højskole.

På Sydslesvig-afdelingens vegne aflagde *Signe Andersen* beretning om arbejdet der, som bl.a. bød på 7 møder fordelt rundt i landsdelen med henvendelse til 200 deltagere - herunder et fint samarbejde med SSF-distrikter, og derved god mulighed for kontakt med nye medlemmer. Der mærkes stor interesse i Sydslesvig for at lære dansk. Afdelingen modtog mange høringsbrev som svar på årets elevkonkurrence, der skal ses som en måde at skabe et naturligt behov for at bruge det danske sprog.

„Sproghjørnet“ i Flensborg Avis gør os synlige og bringer således Sprogforeningens budskab og formål frem i rampelyset. Video-filmen „Rødgrød med fløde“ viser gode glimt fra voksenundervisningens dansk-kurser.

Alle, der kan dansk, skal bruge sproget - og derved udsende signaler om, at *dansk er mindretallets kommunikationssprog!*

Nye navne i bestyrelsen

Generalforsamlingen måtte imidlertid vælge nye folk i bestyrelsen, da Hans Henrik Bang af helbredsmæssige grunde havde valgt at trække sig tilbage, og Tage Madsen ønskede ikke at blive genvalgt. De øvrige bestyrelsesmedlemmer fremlagde deres enstemmige forslag, tidl. skoleinspektør Ove Nissen, Rinkenæs, til formandsposten og gårdejer Thomas Rodenberg, Løgumkloster, som bestyrelsesmedlem. Der var ikke andre forslag.

Sprogforeningens nye bestyrelse

Ove Nissen, Rinkenæs (formand)
Signe Andersen, Hatsted (næstformand)
Volker Bock, Thumbj
Povl Verner Hansen, Christiansfeld
Thorbjørn Heick, Tønder
Johann Mikkelsen, Læk
Thomas Rodenberg, Løgumkloster.

Generalforsamling 1999 holdes onsdag d. 5. maj kl. 19.30 på Folkehjem i Aabenraa

Sprogforeningens kontaktpersoner

Aabenraa	Knud Kristensen	74 61 36 32
Augustenborg	R. Liboriussen	74 47 44 41
Bredbro	Else Nissen	74 71 01 18
Bov	H. H. Bang	74 67 16 18
Broager	Johan Tychsen	74 44 18 90
Christiansfeld	P. V. Hansen	74 56 22 48
Gram	Anton Poulsen	74 82 17 50
Gråsten	Ove Nissen	74 65 07 45
Haderslev	N. Aa. Madsen	74 52 16 24
Højer	Sv. Kristiansen	74 78 32 15
Lundtoft	Tove Asmussen	74 68 53 30
Løgumkloster	Jens A. Berg	74 74 35 10
Løgumkloster	Ths. Rodenberg	74 74 33 83
Nordborg	Nis Christensen	74 45 10 31
Nr. Rangstrup	Hans Schmidt	74 83 41 08
Ribe	Andreas Schmidt	75 42 15 48
Rødding	Peter Madsen	74 84 50 05
Rødebro	Mary Andresen	74 66 21 44
Skærbæk 1	Tove Lorenzen	74 75 31 44
Skærbæk 2	Rosa Schmidt	74 75 52 10
Sundeved	Johan Philipsen	74 46 13 70
Sydals	Marie Simonsen	74 41 51 12
Sønderborg	Hans J. Nielsen	74 42 64 32
Tinglev	Tage Madsen	74 76 21 27
Tønder	Th. Heick	74 72 12 27
Vojens	Povl S. Frank	74 54 10 01
Sydslesvig	S. Andersen	04846 590
Sydslesvig	V. Bock	04623 7189
Sydslesvig	J. Mikkelsen	04662 3185

Sprogforeningens kontor:

Sprogforeningen, Folkehjem, Haderslevvej 7,
DK 6200 Aabenraa. Girokonto 641-3463.
Telefon 74 62 11 50.

Kontortid: 2. mandag i måneden kl. 15-17 eller efter aftale. Telefonsvareren tager altid imod en besked. Man er velkommen til at besøge Sprogforeningens kontor i kontortiden og f.eks. se, hvad vi har af bøger og gamle almanakker.

Kontingent: Livsvarigt medlemskab 200 kr. Vi sender gerne et indbetalingskort.

Enkelte har givet udtryk for, at et kontingent på 200 kr. ikke er ret meget for så mange år. Men vi tager gerne imod gaver som livstegn!

Sønderjydsk Skoleforenings årsberetning 1998

Af Lisbet Skau

Årsberetning 1998 blev afgivet på Sønderjydsk Skoleforenings årsmøde den 10. juni 1998 på Folkehjem i Aabenraa.

*Oplysning være skal vor lyst,
er det så kun om sivet,
men først og sidst med folkerøst
oplysningen om livet;
den springer ud af folkedåd
og vokser, som den vugges,
den stråle i vort folkeråd,
til aftenstjernen slukkes!*

Dette vers fra Grundtvigs sang „Er lyset for de lærde blot“ fra 1839, synes jeg er en god indledning til beretningen ved Sønderjydsk Skoleforening's årsmøde 1998. Sønderjydsk Skoleforening har haft et roligt og godt år. Selv om en aktiv, national forening aldrig må gå i stå, har bestyrelsen trods alt fået lov til at få lidt ro om arbejdet og gå lidt i dybden med andre ting.

Der er nu ca. 210 efterskoler med ca. 20.000 elever og med den store interesse, der er for efterskoler, undrer det mig, at det er så svært at få slået værdien af sådan et skoleophold fast. Jeg har truffet skolefolk fra andre skoleformer, folk knyttet til skoleformer uden for de frie skoler, handelsskolefolk, gymnasielærere, ja selv rektorer, der ikke aner, hvad der foregår på de frie skoler. Nogle af de „lærde“ folk - derfor citering af verset i starten - tror stadig, at de elever, der har været på efterskole, er elever, man får besvær med i det videre skoleforløb. I min naivitet troede jeg, første gang jeg blev konfronteret med det, at det var fordi, man mente, at eleverne var for dygtige - havde for god en ballast. Det var det til min store undren ikke.

Vi har stadig en stor opgave i at udvide kendskabet til de frie skoler - og kendskabet til

Lisbeth Skau

Privat foto

Sønderjydsk Skoleforening og foreningens mulighed for at give økonomisk støtte. Selvfølgelig er det ikke et stort beløb, men dog et beløb, man kan mærke.

I år har vi uddelt i nærheden af 800.000 kr., heraf 568.000 kr. til 476 efterskoleelever. 52 højskoleelever har fået 77.300 kr. tilsammen. Vi har forhøjet tilskuddet i håb om, at de unge mennesker, som f.eks. tager instruktør-uddannelse på en højskole, kommer tilbage til landsdelen og muligvis fortsætter som instruktører. Vore foreninger mangler dem - og det bedste for et ungt menneske må være, at der er brug for en - det giver glæde mangefold igen. Men selvfølgelig vil vi også glædes, hvis de får brug for deres uddannelse i andre dele af landet.

Der er 12 elever, som har fået stipendie. De har fået ca. 1000 kr. hver. Stipendie gives til 1. års-studerende ved højere læreanstalter.

Den Sønderjydsk Fonds Legat deles ud til unge danske syd for grænsen. Det kan enten søges eller anbefales fra Dansk Skoleforening for Sydslesvig og gives til såvel efterskoleelever som studerende. 19 har delt 32.341 kr.

Endelig er der „Købmand af Nr. Hostrup Hans Jessen og hustru Kela Jessens studielegat“, hvor der sidder en bestyrelse, som administrerer legatet. Bestyrelsen består af 6 personer fra

Sønderjydske Skoleforening's bestyrelse. Et af medlemmerne er Povl Callesen, som er i familie med Kela Jessen, der har testamenteret legatet til os. Vi har uddelt 94.700 kr. til 97 ansøgere. Der var omkring 180 ansøgninger, så det har ikke været let for bestyrelsen af legatet at sortere så mange fra. Vi har lagt nogle linier, og vi går efter og prøver - på bedste måde - at gøre det så retfærdigt som muligt. Og selvfølgelig bliver nogle glade og nogle skuffede. De sidste anmoder vi om, hvis det er muligt, at søge igen næste år.

Vi oplever desværre - nu da legathåndbogen er blevet en god investering for de studerende - at mange søger uden at have læst legatets formål ordentligt. Det giver os lidt mere arbejde. Men det er en fornøjelse at læse de fleste ansøgninger igennem. Der findes mange dygtige og målbevidste unge mennesker, som vi før eller siden vil høre om andre steder.

Vi har fået ansøgninger om tilskud til forskellige ting, som bestyrelsen har skønnet ikke var berettiget til tilskud. Vores formålsparagraf er at yde sønderjydske ungdom syd og nord for grænsen hjælp til skoleophold og uddannelse, samt på anden måde at støtte folkeoplysende arbejde på sønderjydske grund, særligt i nationalt blandede egne.

Bestyrelsesmøder

Der har været afholdt 3 bestyrelsesmøder. Oveni kommer så det, at bestyrelsesmedlemmerne er repræsenteret andre steder gennem det at være skoleforeningsbestyrelsesmedlem. Det gælder - som jeg nævner hvert år i årsberetningen - Løgumkloster Refugium, Løgumkloster Højskole, Jaruplund Højskole, og gennem Hejlsfonden Nordborg Slots Efterskole. Hejlsfonden er Elsebeth Smidt formand for. Desuden Folkehjem og H. P. Hanssens Mindefond - alt i alt har vi mange gøremål og derfor skal der lyde en tak til alle bestyrelsesmedlemmer for et godt år.

Bestyrelsen har prøvet at holde bestyrelsesmøde på en af de frie skoler - Emmerske Efterskole. Vi har prøvet det før, men mit mål er, at Sønderjydske Skoleforening's bestyrelse får besøgt alle skoler i landsdelen. Vi blev meget

flot modtaget i Emmerske - både af elever og forstanderpar. Vi fik set skolen, hørt om dens holdninger, glæder og sorger, det er et stort arbejde at være ansat på en efterskole. Samtidig fik vi fortalt om skoleforeningens arbejde og muligheder for tilskud, og vi håber også, at flere personer fra de frie skoler i landsdelen vil melde sig ind i skoleforeningen.

Sønderjysk Almanak

Nævnes skal også Sønderjysk Almanak, som nu er udkommet for 5. gang - og for 2. gang med overskud. Her sidder også bestyrelsesmedlemmer samt nogle meget energiske personer, og jeg vil tillade mig at nævne vores redaktør, Hans-Ole Mørk, som præsterer et stort stykke frivilligt arbejde sammen med det øvrige almanakudvalg.

Dialogmøde

Sammen med Det sydslesvigske Samråd og Sprogforeningen fik vi i år gennemført Dialogmøde på Jaruplund Højskole.

Emnet var „Nationale mindretal og nationale foreningers rolle i det grænseoverskridende samarbejde“.

Der var inviteret 4 foredragsholdere, nemlig: Formand for Tønder Amts Grænseforening Svend Kristiansen, forstander Dieter Küssner, SSW-amtsrådsmedlem Andreas Lorenzen og programchef ved Radio Syd i Aabenraa Tharben Hansen. Ebba Strange var ordstyrer. Flensborg Avis havde et udførligt referat den 28.4.1998. Der deltog ca. 60 mennesker og vi var enige om, at det er en meget vigtig ting, at folk nord og syd for grænsen mødes på denne måde, får kendskab til hinanden, får lært at bruge hinanden og på den måde blive „stærkere“.

Vi var ca. 30 fra hver side af grænsen.

Året er gået, der har været valg, også valg her den 28. maj, og vi har ikke blandet os i debatten for eller imod Amsterdam-traktaten. Jeg tror, det ville ødelægge os, hvis vi havde blandet os, men vi er alle enige om at gøre et godt og konstruktivt grænselands-arbejde. Det er spændende og her kan vi aldrig læne os tilbage og sige: „her går det godt“. Der er altid nye udfordringer at tage op.

Kontoret

Sekretær Inger Rahbek Andersen har fået kontoret til at fungere godt og er som tidligere en stor hjælp for formanden. Hun har en god dialog med vores tillidsmænd, vi har stadig et pænt antal - 144 helt præcis - som gør et flot arbejde, og det skal I have tak for! I er helt uundværlige for vores forening. Nogle er holdt op i årets løb og dem takker vi for veludført arbejde. Nogle har meddelt, at de har fundet en ny til at overtage posten, og det er vi selvfølgelig meget glade for. Vi ønsker de nye tillidsmænd velkommen i flokken.

Det forgangne år har været trangt for de frie skoler - især højskoler/ husholdningsskoler, som kæmper med et dalende elevtal og højere „selvbetaling“. Dette sidste er nok en del af forklaringen på skolernes problemer, men der

bliver gjort et beundringsværdigt arbejde fra skolernes side for at få skolen/skuden rettet op. Både på højskoler og efterskoler bliver der udført et fortræffeligt arbejde, som jeg er sikker på, at alle i denne forsamling påskønner.

Jeg indledte denne årsberetning med et vers af Grundtvig. Og jeg vil slutte med et andet vers af Grundtvig, nemlig det sidste i „Hvad solskin er for det sorte muld“ fra 1856:

*Vorherre vidner, at lys er godt,
som sandhed elskes, så lyset yndes,
og med Vorherre, som ler ad spot,
skal værket lykkes, som her begyndes;
trods mørkets harme,
i strålearme af lys og varme
vor skole stå!*

MINDEORD

Knud Brummer

Øsby

† 15. 7. 1997

* 4. 7. 1907

Det var hænderne og de milde øjne, man først lagde mærke til ved mødet med gårdejer Knud Brummer.

Hænder, som var furet af landmandens slid, men også hænder, som nænsomt og blidt fattede om de mange sten, som vore forfædre havde hugget til brugbare redskaber, og som Brummers vågne øje kunne skelne, når de dukkede frem blandt hundreder af andre sten på stranden.

Så var det den lidt forsigtige stemme, den næsten undskyldende stille latter, og den utrolige stædighed.

Skønt født i Vinding ved Vejle, hvor hans far var højskolelærer ved Askov Højskole, var Knud Brummer mere sønderjysk af sind end den mest fædrelandskærlige sønderjyde.

Efter at være blevet uddannet som landmand med ophold i både England og Finland, flyttede hans og hans kone til Aarø i 1960.

Manden med den lidt krogede skikkelse og den karakteristiske alpehue blev hurtigt accepteret af øens befolkning.

Med undren så de hans stensamling vokse, og han satte endog skaft på flinteøkserne for at vise de mange skolebørn, som kom til hans gård for at se samlingen, hvordan vore forfædre havde arbejdet.

Mange gange har han kørt besøgende, som sad i hans landbrugsvogn efter en traktor, rundt på Lillebælts Perle, Aarø, medens han fortalte om stedets oprindelse og herlighed.

Brummers historiske interesse og viden var utrolig. Han levede med i historien og var aktiv i den. I mange år mødte han frem ved

mindehøjtideligheden for de faldne danske soldater fra kampene den 9. april 1940 på Sønderbro i Haderslev, og pyntede mindestenen med påske-liljer fra sin have på Aarø. Efter højtideligheden gik han med veteranerne op på Haderslev kaserne, og her kom den gamle violin frem, og rystende nervøs spillede han nogle fædrelandssange akkompagneret af Grethe Bosak på klaver.

Han besøgte også daværende regimentschef, oberst Leif Nielsen, og forærede Slesvigske Fodregiment de skindindbundne bøger „Fenrik Staals saga“ på svensk og dansk.

I landsbyen Øsby fandt Knud Brummer en gammel dåbssten, som stammede fra vore forfædre, og han fik biskoppens tilladelse til, at stenen en årrække virkede som døbefond i Julekirken på Aarø.

Knud Brummer døde i en alder af 90 år som en lykkelig mand.

Statsskovrider Karsten Ørnsholt havde via Skov- og Naturstyrelsen købt Knud Brummers gård på Aarø og på en del af jorden plantet skov. Her blev der plads til Brummers „egetræsbørn“, som han kaldte træerne. De var fra en podet eg fra Kongeegen, som er landets ældste, for „så har vi 2000 år at frydes over“, sagde Brummer, for det var just egens alder.

Til det sidste, hvor han opholdt sig på Øsby plejehjem efter sin kones død, deltog han aktivt i udformningen af planerne for genrejsningen af Aarøskoven, som nu er en realitet.

„Skovbunden skal have alle slags løgvækster, og skovplantningen skal indeholde Aarø birke

og alle Danmarks sjældne træer og buske“. Sådan skrev Knud Brummer i sit sidste brev. Stædigt kæmpede han i årevis for sine ideer og fik dem gennemført.

Knud Brummer og hans kone ligger begravet på Vinding kirkegård.

Svend-Aage Mattson

Harald Duggen

Skovsende

† 13. 8. 1997

* 10. 12. 1929

Harald Duggen, en god ven og kammerat gennem mange år, er ikke iblandt os mere.

Han døde, mens familien var hos ham. En dagligt forekommende operation svækkede ham så meget, at hans liv til sidst ebbede ud.

Vi havde vores fælles skoletid på Duborg Banke, hvor vi tidligt blev tilknyttet Det danske Spejderkorps i Hejmdal-troppen sammen med mange andre. Spejderarbejdet optog meget af vores fritid i de dage og gav os det bedste fundament til at leve en dansk hverdag her i Sydslesvig.

Harald Duggen viste tidligt sine lederevner, hvilket senere kom ham til gode, da han overtog El-forretningen i Harreslev. Ligesom hans far, gik Harald også ind i kommunalpolitikken, hvor han sikkert huskes for hans markante holdninger i bestemte sager.

Jeg husker ham helst som det dejlige menneske, han var, når vi havde vore private sammenkomster i Skovsende, på tur til hans elskede Katrinesminde Teglværk, andre steder i landsdelen eller bare til en kop kaffe i det smukke hjem. Haralds og Annelises store gæstfrihed har mange nydt godt af. Sidste år ved vores jubilæums-sammenkomst i anledning af vore klassers 50 års dag for dimissionen fra Duborg-Skolen i 1946, var der ikke grænser for hans opfindsomhed i at fremskaffe adresser på gamle elever og i

organiseringen af festen. Det var ganske naturligt for dem at åbne deres hjem, så det gav os mulighed for samvær, der sent vil glemmes af alle, der deltog.

Harald havde altid mange jern i ilden og var enormt flittig. Når der opstod problemer, var han manden til at løse dem. En af hans sidste opgaver var at organisere en tur til Katrinesminde, Skibsfartsmuseet i Flensborg samt besøg på Jaruplund Højskole for deltagerne i Dansk Vestindisk Selskabs festival, der i 1997 afholdtes i Danmark. Alt var i orden, og Harald havde glædet sig enormt meget til at gense gode venner fra de Vestindiske Øer og fra Danmark. Sådan skulle det bare ikke blive. Nogle dage før de kom, måtte han på hospitalet. Da han fik det meget dårligt, bad han familien om at gennemføre det planlagte, for som han selv sagde: "the show must go on". Det gjorde de og til trods for mange gode ønsker fra taknemmelige deltagere og venner, ebbede Haralds kræfter til sidst ud.

Harald efterlader et stort tomrum, som det vil være svært at udfylde. Vi vil mindes et aktivt og dejligt menneske, der havde familien i højsædet og en dansk hverdag i Sydslesvig som en selvfølge.

Æret være Harald Duggens minde.

Wilhelm Dierking

Ingrid Bøgh Andersen

Jaruplund

† 15. 9. 1997

* 28. 8. 1909

Kære Ingrid.

Vi mødtes tidligt - du og jeg. Jeg var ikke fyldt seks, da du tog mig under dine vingers skygge, og der var plads til yderligere et halvt hundrede Ole Bole kandidater sensommeren 1947, hvor du som vores klasselærerinde lempede døren op til dansk væren og sindelag på Frederikshøj-skolen. I fire år var du vores sikre fikspunkt uden for hjemmets verden: inspirator og vejleder ind i det danske sprogs hovedveje og krinkelkroge og sjælesørger, når nød og elendighed i efterkrigsårenes kummertid truede livsmodet. Hvis det er sandt, at barneårenes præg ligger som et mycelium under voksenalderens holdninger og gøremål, så fik du betydning for et stort tal danske sydslesvigere, der må mindes dig i taknemmelighed.

Sidst i 50'erne var du der så igen. Nu som madmor og utrættelig sanglærke, der fulgte os ud i højskolesangbogens vers og viser. Fire år forinden havde du og din Bøgh valgt udfordringen Jaruplund Højskole. Efter at Bodil og Jørgen Jessen havde givet barakkerne ved Jaruplund sø mening og indhold, var det nu jeres opgave at fastholde den danske højskole i Sydslesvig som et dannelsens udgangspunkt for unge sydslesvigere. Du var den organisatoriske kraft de år, der både tog vare på hjem og børn, forstanderens terminkalender, undervisning, skolens udseende, regnskab samt indkøb og madplan sammen med kokkepigen. De kræfter du brugte på højskolen de år rummes ikke af nogen timenorm, du sled i det uden klage. Det var også de år højskolen ændrede ansigt.

Barakkerne måtte vige for en mere varig højskoledrøm i sten og tegl. For at styrke den nødvendige samtale i Sydslesvig og med Danmark, formede du og Bøgh den nye forstanderbolig som en åben arena, hvor himmel og jord blev vendt oftest til langt ud på natten. Dine grønne fingre ordnede rammerne for samtaleens nødvendighed, men selv trak du dig gerne diskret tilbage til de øverste gemakker, hvor du fra din balkon havde udsigt over søen og børneværelserne på nærmeste hånd. Det er ikke let at være barn på en højskole, men jeg har set dig værne om det mindstemål af privatliv, der er nødvendig for en families trivsel. Det var altid med en smule ærefrygt man kom op til dig på førstesalen - her herskede du uindskrænket med dit sytøj eller læsningens lise.

Da I for snart længe, længe siden følte jer gamle nok til at gå på pension, fulgte lærere og elever jer i triumftog til Jaruplundgaard. Der var stadig en snes år til sammen at forme alderdommens glæde, og det var her Bøgh revancherede sig for et langt arbejdslivs hårde trækken på din konto. Bøgh serverede for dig, inviterede dig med ud i byen, og fulgtes med dig på rejser ud i verden. Når vi kom hos jer de år, var det mærkbart, at du ikke mere måtte søge ovenpå for at få bare lidt fred. I var i samklang og dyrkede gæstevenskabet til glæde for mange.

Så blev du alene. Men alligevel ikke alene. Du havde dine piger, svigersønner, børnebørn og oldebørn, og mange fælles bekendte fortsatte med at sidde i dine stuer. Da du fik sorgen på afstand var du Ingrid, som vi altid kendte dig.

Mennesker kom og gik, men naturligvis var familien dit sikre holdepunkt. Du delte rundhåndet af din glæde over børnebørn og oldebørn.

Så blev det tid til den sidste rejse. Du var afklaret, du var parat. Nu har du fundet fred ved

siden af din Bøgh på Aventoft kirkeæger, men i mit univers står du som en varig fiksstjerne: uselvsk og stor i gerning. Du var den gode fe - og intet mindre.

Dieter Paul Küssner

Christen Nielsen Christensen

Egebæk

† 22. 9. 1997

* 14. 10. 1911

Den 22. september 1997 i en alder af lige ved 86 år døde Christen Nielsen Christensen, Egebæk, tidligere Høgsbro. Født i 1911 undgik han ikke at gå i tysk skole et par år inden Genforeningen i 1920.

Forældrene Kirstine og Hans Jepsen Christensen købte efter deres bryllup få år ind i det nye århundrede en gård i den lille landsby Høgsbro i Hviding sogn tæt ved den daværende dansk-tyske grænse. Her var omkring 1900-tallet adskillige gårde, hvorfra sønner og døtre var udvandret til Danmark, og der var nu brug for nye unge danske kræfter. Chr. N. Christensens forældre var et af de unge danske par, kommende fra de gamle enklave-sogne Visby og Daler, som overtog en gård her i et af de dengang udsatte områder for at være med til at dæmme op for de tyske gård- og jordopkøb.

I dette hjem voksede Chr. Christensen op som den midterste i en søskendeflok på syv. Da faderen i medfør af mange tillidshverv både før og efter genforeningen med Danmark, var meget borte fra hjemmet, fik børnene tidligt lært at tage fat og hjælpe med ved det daglige arbejde. Efter at have været elev på Skibelund Efterskole, Antvorskov Højskole og Graasten Landbrugsskole samt haft forskellige lærepladser ved landbruget købte han i 1938 en gård

i Høgsbro og holdt i 1941 bryllup med Ester Lauritsen fra nabosognet Rejsby. På gården i Høgsbro skabte de to unge mennesker et godt hjem, hvor to døtre og en søn voksede op.

Men Chr. N. Christensen havde evne og vilje til ud over det daglige arbejde i hjemmet at deltage i en lang række af nationale, folkelige og politiske opgaver. Han var medlem af Hviding sogneråd helt til kommunalreformen 1970 og fortsatte derefter i fire år i Ribe byråd. Også i Tønder amtsråd havde han sæde indtil 1970, ligesom han var medlem af Skyldrådet. I 50 år sad han i bestyrelsen for Hviding sogns forsamlingshus, oprettet i 1906, deraf de 48 år som kasserer. Også den i 1951 oprettede Højer Ungdomskole nød gennem mange år godt af hans erfaring og indsigt som medlem af skolens bestyrelse. I de unge år deltog han med liv og lyst i ungdomsarbejdet og var i 12 år formand for sognets idrætsforening.

Fra 1956 og til 1992, hvor gården i Høgsbro blev solgt, og han sammen med Ester flyttede til Egebæk, hvor de havde købt hus, varetog han med stor trofasthed sit hverv som tillidsmand for Sønderjydsk Skoleforening, vel nok den kæreste af hans mange opgaver.

Kendt og respekteret på sin hjemegn og videre ud røgtede han igennem et langt liv på

sin rolige og tillidsvækkende måde de mange udadvendte gøremål.

Et stort følge fulgte den 27. september Christen N. Christensen til graven på Hviding

kirkegård og deltog i det efterfølgende minde-samvær i forsamlingshuset.

Niels Aage Madsen

Richard Andersen

Askov

† 20. 11. 1997

* 22. 12. 1912

Richard Andersen var indfødt københavner. Men han blev en kender af grænselandet som få. Kun 23 år gammel blev han cand.theol. i 1935 og tiltrådte umiddelbart efter som højskolelærer i Rødding. Fra 1940 til 54 var Richard Andersen frimenighedspræst i Ågård ved Kolding, hvorfra han af Knud Hansen blev hentet til Askov Højskole, som derefter blev det faste udgangspunkt for en overordentlig alsidig virksomhed som højskolelærer, foredragsholder, radiomand og forfatter. Richard Andersen var aktiv på alle felter lang tid efter pensionsalderen.

Som fortæller var Richard Andersen et naturtalent af de sjældne. Hans inciterende diktation og enkle fortællestil fængede enhver. Oftest var emnerne hentet fra historien, den danske, den franske og fremfor alt den sønderjyske, hvad forfatterskabet bærer tydeligt præg af. Bogen „Danmark i 30'erne“, der udkom i 1968, blev en bestseller, og det samme gælder „Vandringer syd for grænsen“ fra 1981, standardvejviseren for alle, der vil lære Sydslesvig nærmere at kende. Nævnes må også Richard Andersens indsats i forbindelse med udgivelsen af Niels Bøgh Andersens erindringsbøger.

Bag bøger og foredrag lå ikke bare en omfattende læsning, men også et stort arbejde i marken, ofte på lange vandreture, der kunne strække sig over flere dage. Om aftenen kom

Sisse, hans trofaste hustru, med bilen, og de fandt en hyggelig kro. Det er ikke mange år siden, Richard Andersen begav sig af sted alene på en tur til Frankrig. Når han kom til en by, tog han straks en taxa til en kro i omegnen, indlogerede sig der, kom i snak med folk og værten, og fik så alt at vide, hvad der var værd at vide om stedet og egnen. Bl.a. ville han finde marskal Petains grav. Han skulle efter eget ønske være blevet begravet stående. Richard Andersen havde en særlig evne til at finde frem til det unikke, historierne bag historien.

Alt, hvad der havde med steder og mennesker at gøre, fængslede Richard Andersen. Men han talte aldrig om sig selv eller om, hvad han selv havde udrettet, hvordan han f.eks. under besættelsen i årevis skjulte jøder i sit hjem i Ågård, og han nævnte aldrig sin egen indsats i modstandskampen.

Det er virkeligheden, der er spændende, mente Richard Andersen, ikke fortælleren. Han var altid ude ved tingene, menneskene, historien. Det skulle være renfærdig tale, hvad der foregik på højskolen og i det folkelige foredrag. Richard Andersen vidste som Jakob Knudsen, hvad forloren folkelighed er, og han afskyede den. Og han havde heller ikke for ingenting stået i lære hos Lund i Rødding.

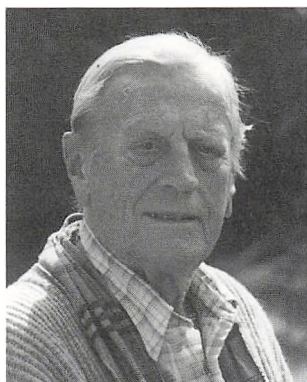
For Richard Andersen betød det udadvendte

arbejde meget. Han havde en omfattende kontaktflade ud over landet, men også i det lokale. Han var en periode medlem af Askov Brugsforenings bestyrelse og prædikede jævnligt i Askov kirke. Ingen gik forgæves til

Richard Andersen, når der var brug for et foredrag, til en rundvisning af nogle gæster på højskolen eller andet. Han var altid imødekomende. I et og alt et højskolemenneske.

Hans Henningsen

Hans-Iver Toft, R.

Roskilde

† 27. 11. 1997

* 12. 12. 1913

Apoteker, dr.pharm. Hans-Iver Toft overtog 1947 det af hans far, Peter Toft, i tiden mellem 1919 og 1945 ledede Store Apotek på torvet i Tønder. I modsætning til den historisk engagerede far, kendt som bog- og antikvitetsamler og mellem 1925 og 1945 leder af Tønder Museum, var han efter sin cand.pharm.-eksamen 1937 som forsker knyttet til seruminstitutet i København og ved faderens død egentlig ikke indstillet på at overtage apoteket, men i året 1945-46 virksom i Argentina, blev dr.pharm. 1946 for så året efter endeligt at overtage ledelsen af apoteket i Tønder til 1988.

Han kom i årenes løb til at bestride mange tillidsposter: Formand for Kredsrådet i Sparekassen Sønderjyllands Tønder afdeling 1948-82, medlem af bestyrelsen for Tønder Museum 1954-1970, af bestyrelsen for Sammenslutningen for bygnings- og landskabskultur 1963-86 (æresmedlem 1988), af Fonden til bevarelse af gammelt dansk apotekerinventar 1972-89, æresmedlem af Selskabet til bevarelse og forskønnelse af Tønder, formand for den sønderjyske kreds af Apotekerforeningen.

Landskendt blev han for sin „Fond til Bevarelse af gamle Huse i Tønder“, som han ledede fra 1962 til 1979. Det lykkedes ham for efterti-

den at redde 17 bevaringsværdige ejendomme i byen og til det formål skaffe betydelige fondsmidler og med al tænkelig saglig assistance at ændre byens holdning til værdien af disse, så Tønder nationalt og internationalt blev anset for forbillede. Han publicerede 10 ypperlige beretninger om de af fonden gennemførte restaureringer.

1988 måtte han opgive driften af apoteket, som af myndighederne efter 300 års funktion forlangtes nedlagt. Det kostbare privatinventar flyttedes til et af fonden restaureret hus i Østergade 62, mens det enestående apoteksinventar for en tid bibeholdtes i det gamle apoteks enestående officin.

For at være sine tre sønner på Sjælland nærmere, flyttede han og hustruen Jytte 1991 til Roskilde, men var dog en hyppig gæst i Tønder, bl.a. ved opsætningen af den af Tønder kommune bekostede mindeplade på apoteket og sidste gang i juni 1997 ved åbning af kniplingsudstillingen i Storegade 14.

Sig. Schoubye

Jens Ole Lefèvre

Sønderborg
 † 7. 12. 1997
 * 13. 9. 1940

For Jens Ole Lefèvre var det noget af en drøm, der gik i opfyldelse, da han ved årsskiftet i 1994 blev leder af Museet på Sønderborg Slot.

Selvom han havde lagt 24 års arbejdsindsats i det kronjydske på Skive Museum, har der hele tiden været en linje til Sønderjylland privat. Bedsteforældrene boede i Øster Lindet, så der var barndoms minder fra ferier der i bagagen. Lefèvres kone, Annemarie Lefèvre, er sønderjyde fra Bevtoft sogn, og familien har i mange år haft sommerhus på Rømø.

Så han, københavnere, følte det lidt som at komme hjem, da den faste adresse kom til at ligge syd for Kongeåen i 1994.

Og så blev virket så kort!

Men visionerne var der. Lefèvre ville have reorganiseret de historiske udstillinger, og han havde så småt taget fat på at „møblere om“ på nogle af de faste udstillinger.

Andre ting nåede at blive færdige. Han fik et par vigtige aftaler i hus. Den ene med Den selvejende Institution Dybbøl Mølle. Den gik på, at Museet på Sønderborg Slot fra 1995 overtog udstillingerne i møllebygningerne. De blev åbnet i forbindelse med 75-året for Genforeningen.

Den anden aftale blev indgået med Augustenborg Kommune om en formidling af Augustenborg Slot. Og i 1996 blev der åbnet en permanent udstilling i slottets portbygning, ligesom der blev guidet adgang til noget af slottet, hvor forskellige effekter fra hertugfamiliens tid belyser den hertugelige hverdag.

Det blev også i Lefèvres tid, at renaissance-

orglet i Dronning Dorotheas Kapel på Sønderborg Slot blev indviet, og det var ham en glæde jævnligt at kunne åbne dørene for koncerter i sommerens løb.

Jens Ole Lefèvre var ved sin død sekretær for Historisk Samfund for Sønderjylland, og nåede kort før at være med til at præge temaet for næste årbog. Desuden var han med i det alsiske dialektselskab, Alsinger Gildet.

Hans Helmer Kristensen

Lissen Jessen

Aabenraa

† 14. 2. 1998

* 21. 11. 1921

Den 3. februar 1998 var Lissen og Erik Jessen, Marie og jeg til frokost hos Birte og Troels Fink. Det var vor traditionelle kvartalsfrokost, der altid gik på skift. Næste møde blev aftalt til den 11. maj. Det blev ikke til noget. Lissen døde pludseligt og vi fulgte hende til graven den 18. februar.

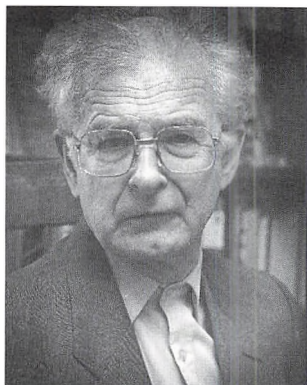
En plads vil fremover stå tom. Selvfølgelig vil vi, der er tilbage, fortsætte med vore møder. Det skylder vi Lissen - og os selv. Vi vil savne hendes glade latter, hendes spørgelyst og hendes praktiske gode råd.

Lissen står for os som spejderpigen, der altid var beredt. Altid beredt til at hjælpe, den nærmeste familie samt alle, der havde behov for hjælp, det være sig i det lokale samfund og på det nationale eller det internationale plan. Ingen gik forgæves til Lissen, når der var brug for en hånds-rækning og for aktiv hjælp.

For Erik var hun en uvurderlig hjælp i alle situationer igennem et langt liv. De lærte hinanden at kende i spejderarbejdet. Hun fulgte Erik i modstanden mod besættelsesmagten. De holdt bryllup i 1944, selv om Erik dengang var under jorden. Lissen var som en rigtig spejder altid beredt. Beredt til at hjælpe til enhver tid. Beredt til at stå inde for det, hun troede på. Der var ingen vaklen hos Lissen. Sådan har vi kendt hende i alle årene, og sådan vil vi mindes hende. Vi er mange, der har grund til at takke Lissen for meget. Den tak, vi kan give hende, er selv at være beredte; beredte til at sige ja til de berettigede krav, vi stilles overfor, men også beredte til at sige nej til krav, der uberettiget stilles til os.

Lissen vidste, hvornår der skulle siges ja og hvornår der skulle siges nej. Svarene faldt altid klare, ærlige og bestemte. Sådan har vi oplevet Lissen, og sådan vil vi huske og mindes hende.

Marie og Karl Otto Meyer

Jørgen Ulrich Lersey

Tønder

† 26. 2. 1998

* 2. 12. 1919

Den 26. februar 1998 døde landsretssagfører Jørgen Ulrich Lersey, Tønder.

Han var født og opvokset i en advokat-familie i Odense, og det var naturligt for ham, at han også skulle gå i sin fars fodspor og læse til jurist. Jørgen U. Lersey var ugift.

Under sin uddannelse havde han en lærer, som fortalte ham meget inspirerende om sønderjyderne og det sønderjyske arbejde syd for grænsen i Sydslesvig. Læreren fortalte bl.a., at sønderjyderne var hæderlige folk helt igennem. Derfor var han meget tidligt indstillet på at flytte til Sønderjylland, men havde været spændt på, om der var advokatarbejde nok i Tønder. Kendsgerningerne havde dog vist ham, at sønderjyderne var næsten lige så kriminelle som andre danskere, så der havde været god basis for en dygtig forsvarsadvokat i Tønder.

I sine unge dage rejste han meget og var bl.a. i Moskva. Han flyttede til Tønder i 1954, hvor han købte egen advokatforretning. Denne advokatforretning drev han frem til 1980, hvor han solgte til advokat Kjemtrup.

Jørgen U. Lersey var meget energisk og arbejdede ofte til langt ud på natten, især strafferetten interesserede ham meget.

På grund af alvorlig sygdom i 1980 (hjerneblødning) flyttede han på Richtsens Plejehjem, hvor han således boede i 18 år.

Jørgen U. Lersey interesserede sig meget for det danske arbejde i Sydslesvig, og han deltog gerne i forskellige arrangementer i landsdelen. Han kom i Grønseforeningens bestyrelse som næstformand, denne post beklædte han i 18 år,

til sygdommen ramte ham.

Jørgen U. Lersey var politisk meget interesseret i partiet Venstre, hvor han i mange år var med i bestyrelsen i Venstre-Tønder. Han var også en meget aktiv og fremsynet formand for Tønderkredsens Venstre og var i denne periode med til at opstille Peder Sønderby, Toftlund, til Folketinget.

Jørgen U. Lersey var principfast og havde ingen bil - for han dumpede til køreprøven. Men alligevel kom han rundt i området ved hjælp af tog og cykel samt gå-ben.

Han holdt meget af sit sommerhus på Fanø, og det var hans højeste ønske at komme derover, også efter at sygdommen havde ramt ham.

Det kunne være besværligt, når rullestol, sygeseng og sygemedhjælper skulle medbringes eller organiseres på Fanø.

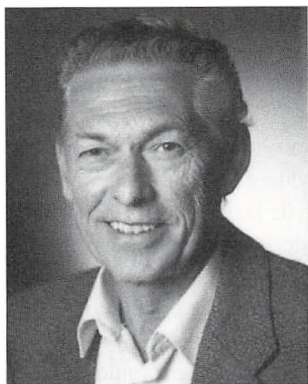
Han var meget energisk og viljefast - intet skulle holde ham tilbage.

Jeg besøgte ham en del på plejehjemmet, og han fortalte ofte om sine oplevelser fra sine rejser, og holdt meget af at diskutere Venstre-politik, og hvordan det nu gik med Uffe Ellemann-Jensen, hvis bøger han læste med stor interesse.

Sin sygdom til trods var han optimist og energisk til det sidste, bl.a. sendte han ved sin 78-års fødselsdag indbydelser ud til sin 80-års fødselsdag, den 2/12 1999. Gæsterne skulle da endelig reservere dagen, hvor han ville servere sin livret: Risengrød og frikadeller.

Æret være hans minde.

Paul-Erik Jensen

Hans Jessen Hansen, R.

Bedsted

† 26. 2. 1998

* 30. 12. 1923

Fhv. borgmester i Løgumkloster Hans Jessen Hansen døde den 26. februar 1998 efter længere tids sygdom - 74 år gammel.

I 1978 blev han valgt til borgmester, og han var borgmester lige til kommunalvalget i 1993, hvor han gik af som 70-årig.

Hans Jessen Hansen var 9. generation på slægtsgården i Bedsted. Lige fra han var dreng, var det klart, at han skulle være landmand og føre gården videre.

Allerede som dreng afslørede han et medfødt handels- og organisationstalant, og det kom til at præge hele hans voksenliv i de mange forskellige opgaver, han fik i sogn og i landbrugs-sammenhæng.

På det landbrugsfaglige område gjorde han sig først gældende med lokale andelsinitiativer på svineavlens område og senere ved at lægge grunden til en indkøbsforening for korn og foderstof. Desuden sad han i 30 år i Bedsted og senere Hellevad Andelsmejeris bestyrelse, en del år som formand.

I sine helt unge år havde Hans Jessen Hansen været på højskole i Tommerup på Fyn. Dette ophold kom på afgørende måde til at præge hans senere liv og virke. Her mødte han - som i sit barndomshjem - en åben kristen livsholdning, der viste respekt for andres meninger og livsindstilling. Desuden vakte hans interesse for samfundsanliggender. „Gør din pligt - og krævn din ret - og gør det i den nævnte rækkefølge“, kunne man høre ham sige.

I sit kirkelige engagement blev det især spejderbevægelsen, han brugte sine kræfter på.

Han var medstifter af Bedsted gruppe inden for KFUM-spejderne. Han var leder og gruppe-rådsmedlem i 34 år, heraf 15 år som gruppe-rådsformand.

I 1948 overtog Hans Jessen Hansen, 24 år gammel, sammen med sin kone Henny slægtsgården som forpagtere, 10 år senere som ejere.

Samme år, i 1958, blev han indvalgt i Bedsted sogneråd, 34 år gammel. „Nok mest fordi jeg havde haft næsen for langt fremme i de fællesskaber og andelsforetagender, jeg deltog i“, sagde han senere.

I 1970 var han med i sammenlægningsudvalget, der planlagde sammenlægningen af Bedsted, Øster Højst, Nr. Løgum og Løgumkloster sogne til Løgumkloster Kommune.

I Løgumkloster Byråd var han i første periode formand for skoleudvalget og senere for teknisk udvalg. En tid med stor udvikling på netop disse områder.

I 1978 blev han valgt til borgmester og sad på posten i 16 år.

Han var en uhyre afholdt borgmester både blandt de ansatte på rådhuset og i kommunen som helhed. Han var sig selv, men ikke sig selv nok. Han lod sit borgmesterarbejde præge af den livsholdning og de livsværdier, han havde fået med fra sine unge år. Trange kår og sparsommelighed i barndomshjemmet sad dybt i ham. Alligevel slog hans sans for en god handel og syn for investeringsmuligheder ofte igennem til gavn for kommunen og for de sammenhænge, han var med i. Som borgmester blev Hans Jessen Hansen indvalgt i Løgumkloster Højsko-

les og Løgumkloster Refugiums bestyrelser og sad der som formand i alle sine borgmesterår.

På den baggrund engagerede han sig kraftigt i det kulturelle liv i Løgumkloster og sluttede op om de mange kulturelle institutioner.

Som formand forstod han at stille de rigtige spørgsmål på de rigtige tidspunkter, og han lyttede og bakkede op. Der var tryghed under hans ledelse af bestyrelserne.

De, der fik lykken at arbejde sammen med ham i sogn og kommune, i faglig sammenhæng eller i foreningslivet, vil aldrig glemme dette renlivede menneske og hans indsats i de mange

sammenhænge, han var med i.

I alt, hvad han rørte ved, havde han en utrolig stærk støtte i sin hustru Henny, der stammer fra Ejstrupholm.

I hjemmet kom der 6 børn, hvoraf Birger i dag fører slægtsgården videre som 10. generation.

I februar 1994 havde Hans Jessen Hansen den ære at modtage Ridderkorset af Dannebrogordenen. Med glæde og taknemlighed modtog han denne hædersbevisning for et langt og opofrende liv i samfundets tjeneste.

Æret være Hans Jessen Hansens minde!

Kurt Andersen

Erik Oksborg

Hammelev

† 3. 3. 1998

* 13. 9. 1939

Amtsrådsmedlem Erik Oksborg er ikke mere iblandt os. Godt nok havde jeg fået at vide, at Erik var sygemeldt, men alligevel kom meddelelsen om Eriks alt for tidlige død som en overraskelse.

Erik havde været medlem af det sønderjyske amtsråd siden 1970 og var ved sin død det medlem, der havde siddet længst i Amtsrådet.

Erik stammede fra København og var oprindeligt udlært som guldsmed. Efter ansættelse i Danmarks Socialdemokratiske Ungdom blev han i 1965 konsulent i Dansk Røde Kors, hvor han havde kontakten til lokalforeningerne i Syd- og Sønderjylland.

I Sønderjylland engagerede han sig hurtigt i det politiske arbejde og fik sæde i det daværende Hammelev Sogneråd, senere i Vojens Byråd og Sønderjyllands Amtsråd. Han var bl.a. medlem af amtets socialudvalg og var i årene 1977-1993 udvalgets formand.

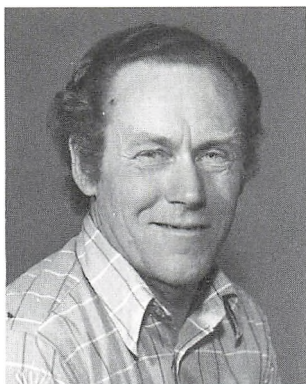
Igennem 27 år havde jeg samarbejde med Erik. Og det var især i den periode, hvor jeg var gruppeformand, jeg mærkede Eriks evne til at formulere de indlæg, som skulle forelægges Amtsrådet på Socialdemokraternes vegne. Jeg var aldrig i tvivl om, at Socialudvalgets sager blev godt varetaget af Erik Oksborg.

Også det stille og ofte usynlige samarbejde mellem os to udvalgsformænd er det godt at have i erindring.

Erik Oksborg var en god ambassadør for Socialdemokratiet i Sønderjylland. Han var meget flittig, også i det organisatoriske arbejde. Foreningen, kredsene og amtet nød godt af Eriks arbejdssevne.

Socialdemokraterne i Sønderjylland har meget at takke Erik Oksborg for. Hans alt for tidlige bortgang har berørt os dybt, og vi vil minde Erik for hans store uegennyttige indsats.

Dycke Hoff

Laurids Aalling

Selskær

† 27. 3. 1998

* 29. 4. 1929

Den 27. marts døde gårdejer, agronom Laurids Aalling, 68 år gammel, efter længere tids sygdom.

Laus Aalling, som han selv yndede at blive kaldt, var født i Skodborgskov ved Haderslev, men opvoksede på gården i Selskær ved Sommersted.

Efter realeksamen, arbejde i praktisk landbrug, militærtjeneste og landbrugsskoleophold, blev han cand.agro. fra Landbohøjskolen i 1956.

I årene 1956-57 var han assistent ved Aabenraa Amts Landboforening hos konsulent Carl Poulsen, som han betragtede som sin lærerester, desuden prøvede han at være højskolelærer på Antvorskov Højskole.

I 1957 blev han ansat som planteavl-konsulent for Slogs Herreds Landboforening, hvor han var en meget afholdt konsulent. Hans lune væsen bevirkede, at han havde let ved at komme i kontakt med egnens landmænd. Ved en kop kaffe ved køkkenbordet i de enkelte landbohem blev der både snakket om landbrugsproduktion og familieforhold. Mange ældre landmandsfamilier mindes disse besøg med glæde. De nystiftede landboudomsforeninger nød også godt af hans arbejdskraft og viden.

I 1964 rejste han sammen med sin familie til Indien, hvor han indtil 1966 var leder af Danish Mysore Project. Her kom familien ud for mange udfordringer. Oplevelserne derude kom til at præge deres senere virke.

Kort efter, at familien var vendt hjem fra Indien, overtog de hans forældres gård i

Selskær. Samtidig var Laus direktør for Harvestofabrikken i Düsseldorf og stod for deres salg af siloer i Danmark. Stillingen gav mulighed for mange rejser i udlandet.

Fra 1967-70 var han timelærer på Ladelund Landbrugsskole, hvor grundskoleeleverne nød godt af hans erfaringer og evne til at fortælle.

Laus Aalling var i mange år synonym med „Højderysbonden“ på „Kongmaj“, som skrev i „Dansk Landbrug“ og „Jydske Vestkysten“. Han beskrev på en levende måde både den teoretiske og praktiske del af bondens hverdag, han kendte begge dele. Han var ofte ude i sønderjyske forsamlingshuse for at fortælle om sine rejser.

Selv om han i de senere år var svækket af sygdom, var det altid en fornøjelse at besøge ham og Edith på gården i Selskær. Her skabte de et godt hjem for deres fem børn og de tilkomne børnebørn.

I Vestslesvig vil vi i taknemmelighed minde Laus Aalling som konsulent, der forstod at snakke med bønder.

Hardy Knudsen

Hans Peter Clausen, K¹ p.p.

Flensborg

† 21. 4. 1998

* 31. 1. 1928

Det er ikke så ofte, at et dødsfald sætter sig spor i så mange sammenhænge, som tilfældet var, da Danmarks generalkonsul i Flensborg, professor H. P. Clausen døde den 21. april. Engageret, som han var, i en lang række fundamentale samfundsansliggender måtte H. P. Clausens død sætte sig smertelige aftryk hos mange danskere. Tilmed var hans død et helt uventet chok! Vi havde hans egne ord for, at den lille operation, han skulle igennem, nærmest var en rutinesag. Men sådan er tilværelsen ikke skruet sammen, - pludselig stod vi der uden ham!

Da H. P. Clausen i foråret 1997 blev generalkonsul i Flensborg, var der vist ikke et menneske, hverken nord eller syd for grænsen, der undrede sig. Ganske vist var han fyldt 69, og ganske vist havde han takket nej til jobbet for en del år siden. Men alligevel var reaktionen: Selvfølgelig, hvem ellers?

Derfor tror jeg også, at det er sandt, når jeg hævder, at på trods af alt det sørgelige, var ringen for H. P. Clausens vedkommende sluttet. Født i Borg ved Tønder kun 18 år efter genforeningen og død i Flensborg 70 år senere.

Da Lorenz Rerup - desværre også efter kun kort tid som generalkonsul - døde i december 1996 var der noget at leve op til for den danske regering. Den fine historiker med dyb indsigt i grænselandets særlige vilkår skulle erstattes. På det tidspunkt var HP og jeg kolleger på Christiansborg. En eftermiddag „ved lukketid“ kom han ind på mit kontor, satte sig ned og sagde: “Bortset fra Birthe er du den første, der får det at vide: I aftes ringede statsministeren til mig og

spurgte, om jeg ville være generalkonsul i Flensborg“. Inden jeg fik trukket vejret føjede han til: „Jeg har sagt ja tak!“.

Hvis man nu ellers kunne spørge HP om, hvad han betragtede som „kronen på værket“, er jeg ikke i tvivl: Flensborg. I den forbindelse skal man jo erindre sig, at vi altså taler om den tidligere statsbibliotekar i Århus, om en højt respekteret minister (tilmed med flere kasketter) og om indehaveren af landets fornemmeste politiske embede, Folketingets formand. Alligevel tror jeg, at embedet i det statelige hus med den mageløse udsigt over Flensborg for ham var „kronen“.

„Det havde jeg aldrig drømt om!“. Sådan sagde han da vi dagen efter det slesvig-holstenske kommunalvalg den 22. marts havde vores sidste samtale i Flensborg. Det var ikke Sydslesvigsk Vælgerforenings imponerende 38.000 stemmer og den flotte mandatmæssige fremgang for mindretallets parti HP ikke havde „drømt om“. Nej, ved valget havde Birthe og han afgivet deres stemme som danske statsborgere i Forbundsrepublikken. Og så er vi der igen: Ringen var sluttet!

Hvad var det så, der karakteriserede ham? Mange ting. Lad mig fremdrage et par: HP var i besiddelse af en kolossal *viden*. Jeg tænker her på hans enorme forråd af historisk indsigt, både når talen var om den generelle danmarkshistorie og når det specielt drejede sig om Sønderjyllands og Slesvigs krogede begivenhedsforløb. Men der var unægtelig ikke tale om en „støvet“ viden uden forbindelse til nutiden. Den var

kombineret med en præcis indsigt i mindretallets særlige problemstillinger. Jeg tror faktisk ikke, man kunne stille et spørgsmål om det danske mindretal, han ikke kunne svare på!

En særlig side af hans viden var hans præcise *personkendskab*. Han kendte dem alle: Tyske og danske politikere, journalister (som han havde en særlig evne til at kigge i kortene), sydslesvigske organisationsfolk, videnskabsfolk, læg og lærer. For adskilliges vedkommende kunne han tilmed deres slægtshistorie flere generationer bagud - og placere dem geografisk.

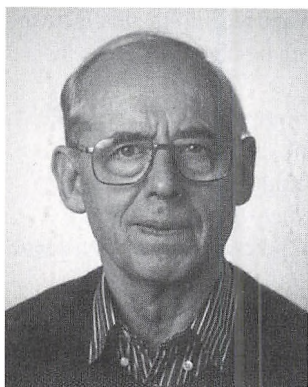
Og så var han den personificerede *ro*. Jeg har oplevet ham i mange situationer - også hvor han måtte lægge øre til meget vrøvl - men altid bevarede han roen. Han lyttede, dannede sig sin mening og gav stilfærdigt udtryk for den. Det var spændende at opleve ham som taler. Jeg har været gennem det hele fra det historiske foredrag til den humørfyldte bordtale! Det var jo ikke de store armbevægelser, det var ikke de

billige tricks og de vandede vittigheder. Det var sagligheden, humoren og den smittende selvironi.

Han blev „ansat“ for tre år. Han nåede ikke engang det ene. Tænk, hvad han yderligere kunne have tilført samtalen om det danske mindretal i Sydslesvig - og om mindretal generelt. Det fik han ikke lov til, men han nåede meget!

I mit eget tilbageblik over de år, hvor jeg har haft samarbejde og venskab med H. P. Clausen, er det naturligvis først og fremmest *mennesket*, som bliver stående i erindringen. På Christiansborg var der mange, der beklagede hans beslutning om ikke at lade sig male og ophænge i Folketingets enestående portrætgalleri. Men her var en sag, der ikke var til diskussion. Vi, der fik lov at komme tæt på HP, behøver imidlertid ikke malerier. I erindringen vil han blive stående lyslevende og nærværende.

Torben Rechendorff

Christian Petersen

Bylderup

† 10. 6. 1998

* 7. 1. 1924

Den 10. juni døde Christian Petersen efter kort tids sygdom, 74 år gammel. Christian Petersen var født i slægtsgården på Kirkevej i Bylderup Sogn, hvor han selv fik sit hjem og virke.

Han var som ung på Nordborg Slots Efter-skole, Frederiksborg Højskole og Gråsten Landbrugsskole. Han deltog i ungdomsarbejde og gymnastik på sin hjemegn og på de egne, hvor han havde plads i landbrugsbedrifter.

I 1949 deltog han på et gymnastikhold fra Sønderjylland i „Lingiaden“ i Stockholm.

Efter giftermål med Karen Brodersen havde de hendes hjem i Havervad i forpagtning i tre år. Det blev imidlertid i Bylderup, Christian Petersen fra 1956 fik sit livsvirke som landmand. Mange unge har haft plads på gården hos Karen og Christian i Bylderup. Det var en god læreplads for unge, og det blev et godt hjem for de fem børn, der voksede op i hjemmet.

I 1960 blev Christian valgt ind i bestyrelsen for Bylderup Andelsmejeri og senere i bestyrelsen for „Andelssmør“ i Århus, hvor han var bestyrelsesmedlem i 19 år.

I 18 år var han ligesom sin far medlem af Slogs Herreds Landboforenings bestyrelse og senere i bestyrelsen for Andels Kartoffelmels-fabrikken i Toftlund.

Det kirkelige arbejde havde hans interesse. I 1957 blev han medlem af Bylderup Menigheds-råd, han blev kasserer og kirkeværge fra 1961, og desuden var han medlem af provstiudvalget, tillidsposter han havde indtil sin død.

Som formand for forsamlingshuset Slogs Herreds Hus i Bylderup gennem 21 år gjorde

han et stort arbejde for husets vedligeholdelse og modernisering.

Familien fra Kirkevej deltog i det folkelige liv, der udgik fra forsamlingshuset.

I 1957 blev Christian Petersen tilknyttet forsikringsselskabet Alm. Brand som vurderingsmand. Han var en værdsat vurderingsmand, indtil han holdt op i 1992. Han kom gennem dette arbejde i kontakt med mange mennesker.

Fra 1981 til 1996 var han medlem af energiselskabet EASV's bestyrelse, og i en årrække var han formand for bestyrelsen, det førte til bestyrelsesposter i Sønderjyllands Højspændingsværk og ELSAM.

De mange tillidsposter gav ham en stor berøringsflade og vennekreds. Man havde tillid til Christian, han var trofast overfor de opgaver, der blev ham betroet. På sin lune ofte lidt drillende måde kunne han sætte gang i en diskussion, men også få smilet frem.

I 1981 brændte udbygningerne til gården på Kirkevej. Gården blev flyttet uden for byen, og der blev i 1984 gennemført et glidende generati-onsskifte med sønnen Peter. Christian og Karen blev boende i det gamle stuehus på Kirkevej. Der var det hyggeligt at besøge dem.

I 1989 mistede Christian sin hustru Karen, men han evnede at fortsætte sit aktive liv, indtil sygdommen ramte ham.

Han fik sin gerning på gården i Bylderup og kom til at præge sit sogn, gennem sine mange tillidsposter satte han sine spor, hvor han virkede. Vi vil mindes ham i taknemmelighed for hans virke.

Hardy Knudsen

Maren Jacobsen

Sønderborg
 † 25. 6. 1998
 * 14. 6. 1899

Maren Jacobsen var født på Rundemølle ved Løjt som den ældste af møllerens børneflokk på ni. Da hendes mor blev lammet efter en hjerneblødning, måtte hun blive hjemme og forestå husholdningen. Hun fik derfor ikke den uddannelse, hun gerne ville have haft.

I begyndelsen af 30'erne var hun i et par år den første bestyrer af Løjt Forsamlingshus. Derefter byggede hun et sommerpensionat ved Barsmark strand, „Loddenhøj“, som hun drev igennem 20 år, hvorefter det blev solgt. For pengene købte hun en stor villa i Sønderborg.

I en lang årrække åbnede hun sit hjem på Ringgade i Sønderborg for sydslesvigere, der trængte til et rekreationsophold i et par uger. Mange kom der flere gange, og for alle blev det en tid, de med glæde og taknemmelighed tænkte tilbage på. Hos Maren fik de god mad og pleje, men dertil kom, at hun tog sig tid til at snakke med sine „gæster“ og høre på deres problemer, og hun havde altid noget godt og opmuntrende at give dem, så de tog hjem med friske kræfter og fornyet mod.

Som dansk sønderjyde - og begge dele var Maren, og det blev hun ved med at være - fulgte hun nøje med i, hvad der skete i Sydslesvig, og de dansksindede her støttede hun på alle måder.

Hun var et menneske, for hvem andres ve og vel lå så meget på sinde, at hun ikke fik megen tid til overs til at tænke på sig selv, men det bekymrede hende ikke. Hun fandt sit livs mening i at være noget for dem, der kom til hende, og hun var taknemmelig over at have mødt så mange mennesker, som - sagde hun -

havde givet hende så meget.

At det var hende, der var den givende, ville hun ikke høre tale om. Da kræfterne ikke længere slog til, og hun måtte opgive at have „gæster“ fra Sydslesvig, solgte hun sit hus og flyttede i en lejlighed i Borgmesterløkken, hvor hun gæstfrit tog imod alle, der besøgte hende. Da hendes helbred blev sådan, at hun ikke kunne bo alene - det var lige efter hendes 95 års fødselsdag - var hun så heldig at få en plads på Tandsbjerg Plejehjem, og her fik hun lov at sove stille ind få dage efter, at hun var fyldt 99 år.

Maren Jacobsen var fast forankret i sin kristne tro, som havde hjulpet hende gennem et langt liv og gjort det muligt for hende, at hun kunne være så meget for andre, som hun var. Det var noget, hun aldrig selv ville tage æren for, det var blevet hende givet. Sådan var hendes indstilling, og den kunne intet rokke ved.

Med Maren Jacobsens bortgang har Sydslesvig mistet en god og frofast ven og et stort menneske. Vi, der fik lov at lære Maren at kende, vil mindes hende i taknemmelighed.

Hans Peter Simonsen

Peter Cornelsen

St. Jyndeved
 † 26. 6. 1998
 * 25. 6. 1926

Den 26. juni døde Peter Cornelsen pludselig, dagen efter han fyldte 72 år.

Han deltog sammen med sin hustru, Anne Grethe, i DGI's landsstævne i Silkeborg, hvor han var med på et motionshold fra Sønderjyllands Amt, men døde pludselig på stævnets anden dag.

Peter Cornelsen var født i St. Jyndeved, hvor han fik sin livsgerning.

Han overtog landpostruten i Rens efter sin far. Han var et populært og afholdt postbud, mange ældre nød godt af hans omsorg, han havde tid til at snakke og eventuelt gøre et ærinde for dem.

I de unge år var han en ivrig og dygtig gymnast og håndboldspiller. Han var fanebærer for Dansk Forening i St. Jyndeved, i 1947 var han i København med Jyndeveds fane og stod sammen med andre unge fanevagt ved Kong Christian X's begravelse. Han har flere gange senere repræsenteret foreningen med fanen.

Han var i en del år håndbolddommer og kampfordeler i Tønder Amts Idrætsforening; han kom til at præge de unge, han var sammen med.

Peter Cornelsen mødte sin hustru på Rens Efterskole, der lå på postruten, og hvor hun var kokkepige. De blev gift i 1955 og overtog samme år ledelsen af Det unge Grænseværns vandrerhjem, „Jyndevedhus“ i St. Jyndeved, som de drev indtil 1970.

På vandrerhjemmet var Peter Cornelsen en central skikkelse, der sørgede for de praktiske gøremål og tog sig af gæsterne, specielt de mange lejrskoler, der kom på vandrerhjemmet.

Han var desuden en stor støtte for Anne Grethe på vandrerhjemmet og i hendes omfattende arbejde med ledelse af gymnastik inden for DGI.

Forsamlingshuset i St. Jyndeved havde i Peter Cornelsen en uvurderlig hjælper og medarbejder, han havde sin egen stille måde at ordne tingene på.

Efter pensioneringen fik han tid til at arbejde i haven ved deres hus på Bøgelhusvej, det resulterede i en stor fuchsia-produktion.

Vi, der deltog ved begravelsen fra Burkal Kirke og i mindesammenkomsten bagefter i Jyndeved Forsamlingshus den 2. juli, fik et levende indtryk af, at Peter havde været i kontakt med mange mennesker, som satte pris på hans væremåde. Han havde en stor vennekreds.

Jyndeved-egnen og det folkelige foreningsarbejde har mistet en af sine gode støtter. Vi vil mindes ham i taknemmelighed for hans virke.

Hardy Knudsen

Anna Büchert

Flensborg

† 18. 7. 1998

* 5. 3. 1912

Nok vidste vi om Anna Bücherts alvorlige sygdom og sygehusindlæggelse, alligevel levede hun i vore tanker som den smilende, hjertevarme og interesserede deltager i Den slesvigske Kvindeforenings arrangementer også gennem de senere år - for heller ikke efter flytningen til Flensborg svigtede hun Kvindeforeningen.

Ved meddelelsen om Anna Bücherts død føler vi et tomrum, men fyldes tillige med taknemmelighed for alt det, som Anna både menneskeligt og i sit folkelige arbejde har givet os.

Anna stammede fra et lærerhjem i Nr. Hostrup og kom allerede i 1937 til Sydslesvig, hvor hun startede som vandrelærerinde. I 1938 blev hun gift med Nicolai Büchert, men da han blev indkaldt til krigstjeneste, måtte hun klare en del af undervisningen selv på den danske kommuneskole i Duborggade, hvor hun og hendes mand var ansat.

Da Anna og Nicolai Büchert i 1947 flyttede til Husby danske Skole, begrænsede deres virke sig ikke kun til at opbygge et dansk skolearbejde i Husby og omegn, men med samme ildhu og idealisme tog de fat på det folkelige arbejde, Nicolai som bevidst dansk sydslesviger og Anna med den gode folkelige nationale ballast, hun havde med fra sit sønderjyske hjem.

Arbejdet i Den slesvigske Kvindeforening blev ganske naturligt Annas område. Hun blev formand i Husby-kredsen, distriktsformand i Angel-Nord, og i 1961 valgtes hun til formand for Den slesvigske Kvindeforenings hovedstyrelse. Denne stilling udfyldte hun til stor

glæde og gavn for foreningen og dens medlemmer, indtil hun ønskede at overlade denne post til en anden i 1969.

Adskillige ældre medlemmer rundt om i Sydslesvig husker Anna især fra foreningens generalforsamlinger, hvor hun på sin engagerede måde fremlagde de fyldige årsberetninger. Ordene fulgtes altid med opmærksomhed, men samtidig gik tankerne også til det store arbejde, der hvilede på Annas skuldre.

Anna Büchert har sat sine spor i Den slesvigske Kvindeforenings arbejde. Æret være hendes minde.

Margret Lassen

HÅNDBOG OG VEJVISER

Redaktionen afsluttet den 30. juni 1998

Det danske kongehus

Ifølge § 1 i tronfølgeoven af 27. marts 1953 nedarves tronen inden for Kong Christian X og Dronning Alexandrines efterslægt

Margrethe II,

(Alexandrine þorhildur Ingrid) Danmarks Dronning, født 16. april 1940 på Amalienborg, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 i København med Prins Henrik af Danmark (født Henri-Marie-Jean-André greve de Laborde de Monpezat), født 11. juni 1934 i Talence, Gironde, Frankrig.

Sønner:

- (1) Kronprins Frederik André Henrik Christian, født 26. maj 1968 i København.
- (2) Prins Joachim Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969 i København, gift 18. november 1995 i Frederiksborg Slotskirke med Prinsesse Alexandra Christina, født Manley, født 30. juni 1964 i Hong Kong.

Dronningens søstre

Prinsesse Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944 på Amalienborg, gift 3. februar 1968 på Fredensborg Slot med Richard Casimir Karl August Konstantin Prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934 på Berleburg.

Børn:

- (1) Prins Gustav Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969 i Frankfurt a.M.
- (2) Prinsesse Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970 i København gift 6. juni 1998 i Gråsten Slotskirke med greve Jefferson-Friedrich Volker Benjamin von Pfeil und Klein-Ellguth.
- (3) Prinsesse Nathalie Xenia Margareta Benedikte, født 2. maj 1975 i København.

Prinsesse Anne-Marie Dagmar Ingrid, født 30. august 1946 på Amalienborg, gift 18. september 1964 i Athen med Konstantin II, fh. Hellenernes Konge. Ved ægteskabets indgåelse er arveretten til Danmarks trone bortfaldet for prinsessen og de i ægteskabet fødte børn og disses afkom.

Dronningens moder

Dronning Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges Prinsesse, født 28. marts 1910 på Stockholm Slot, gift 24. maj 1935 i Stockholm med Kong Frederik IX, født 11. marts 1899 på Sorgenfri Slot, død 14. januar 1972 i København.

Dronningens farbroder

Arveprins Knud Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900 på Sorgenfri Slot, død 14. juni 1976 i Hellerup, gift 8. september 1933 på Fredensborg Slot med Arveprinsesse Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født Prinsesse til Danmark, født 27. april 1912 på Jægersborghus, død 14. december 1995.

Børn:

- (1) Prinsesse Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margaretha Désirée, født 8. maj 1935 i København.
- (2) Ingolf, Greve af Rosenborg.
- (3) Christian, Greve af Rosenborg.

Dronningens farfaders broders børn

† Arveprinsesse Caroline-Mathilde, født Prinsesse til Danmark, se ovenfor.

† Prins Gorm Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

† Oluf, Greve af Rosenborg.

Regeringen Nyrup Rasmussen IV

Udnævnt 23. marts 1998

Statsminister · Poul Nyrup Rasmussen (A)

Økonomiminister og
minister for nordisk samarbejde · Marianne Jelved (B)

Finansminister · Mogens Lykketoft (A)

Udenrigsminister · Niels Helveg Petersen (B)

Miljø- og energiminister · Svend Auken (A)

Minister for udviklingsbistand · Poul Nielson (A)

Indenrigsminister · Thorkild Simonsen (A)

Bolig- og byminister · Jytte Andersen (A)

Forsvarsminister · Hans Hækkerup (A)

Forskningsminister · Jan Trøjborg (A)

Socialminister · Karen Jespersen (A)

Justitsminister · Frank Jensen (A)

Minister for fødevarer, landbrug og fiskeri · Henrik Dam Kristensen (A)

Sundhedsminister · Carsten Koch (A)

Skatteminister · Ole Stavad (A)

Erhvervsminister · Pia Gjellerup (A)

Trafikminister · Sonja Mikkelsen (A)

Kulturminister · Elsebeth Gerner Nielsen (B)

Undervisnings- og kirkeminister · Margrethe Vestager (B)

Arbejdsminister · Ove Hygum (A)

Folketingsvalget den 11. marts 1998

Parti	Hele landet		Sønderjyllands Amt	
	Antal stemmer	Antal mandater	Antal stemmer	Antal mandater
Socialdemokratiet	1.223.620	63	55.080	3
Det Radikale Venstre	131.254	7	4.382	0
Det Konservative Folkeparti	303.965	16	11.164	1
Centrum-Demokraterne	146.802	8	6.169	0
Socialistisk Folkeparti	257.406	13	7.332	0
Dansk Folkeparti	252.429	13	14.515	1
Kristeligt Folkeparti	85.656	4	5.206	0
Demokratisk Fornyelse	10.768	0	958	
Venstre, Danmarks Liberale Parti	817.894	42	49.608	3
Fremskridtspartiet	82.437	4	4.169	0
Enhedslisten - De Rød-Grønne	91.933	5	1.675	0
Uden for partierne	1.833	0	51	
I alt	3.405.997	175	160.309	8
Stemmeprocent	85,95		85,68	

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet · Frode Sørensen, filialchef

· Inger Bierbaum, lærer

· Lis Greibe, civilingeniør

Det Konservative Folkeparti · Kaj Ikast, major

Dansk Folkeparti · Inge Refshauge, lokalredaktør

Venstre, Danmarks Liberale Parti · Hans Chr. Schmidt, viceskoleinspektør

· Erik Jacobsen, vognmand

· Helga Moos, forfatter

Afstemningen om Amsterdam-traktaten den 28. maj 1998

	Hele landet	Sønderjyllands Amt
Antal stemmeberettigede	3.996.333	189.032
Valgdeltagelse i procent	76,2	77,7
Antal gyldige stemmer	2.990.287	144.527
Antal Ja-stemmer	1.647.692	82.212
Ja-stemmer i procent	55,1	56,9
Antal Nej-stemmer	1.342.595	62.315
Nej-stemmer i procent	44,9	43,1

Valg til Sønderjyllands Amtsråd den 18. november 1997

Liste	Parti- liste	Gyldige stemmer			Kandidater			
		I alt	Personlige stemmer		Opstillede		Valgte	
			I alt	På kvinder	I alt	Kvinder	I alt	Kvinder
A	N	39.674	25.936	6.477	26	12	10	2
B	N	3.176	2.016	555	26	7	0	0
C	N	10.499	7.235	4.466	21	5	2	2
D	N	532	287	0	6	0	0	0
F	J	5.977	3.769	1.054	26	7	1	0
O	N	8.250	5.090	4.042	7	3	1	1
Q	N	3.043	2.324	248	10	2	0	0
S	N	4.538	3.779	241	23	2	1	0
T	N	7.306	5.507	584	13	4	1	0
V	N	49.596	43.440	3.540	24	7	12	2
Z	N	4.905	3.785	210	22	3	1	0
Ø	N	970	475	0	6	0	0	0
I alt		138.466	103.643	21.417	210	52	29	7
Valgforbund: AB; CV; DQS; FØ								

Valg til de sønderjyske kommunalbestyrelser den 18. nov. 1997

Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater	Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater	Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater
Augustenborg			Christiansfeld			Haderslev		
A	1.457	6	A	1.496	5	A	5.813	8
C	783	3	C	607	2	B	287	0
L	596	2	F	512	2	C	2.625	3
V	894	4	L	158	0	D	57	0
Z	69	0	V	1.942	7	F	911	1
I alt	3.799	15	Z	311	1	G	1.094	1
Valgforbund: CV			I alt	5.026	17	I	140	0
Bov			Valgforbund: AF; CVZ			O	1.497	2
A	2.114	6	Gram			Q	70	0
B	50	0	A	691	4	Q1	434	1
C	982	3	C	237	1	Q2	55	0
O	361	1	F	117	0	S	322	0
Q	10	0	G	587	2	V	3.556	5
S	195	0	O	216	1	Z	390	0
T	197	1	V	1.108	5	Ø	253	0
V	1.609	6	Z	19	0	I alt	17.504	21
Y	80	0	I alt	2.975	13	Valgforbund: AB; COVZ; DIQ(1-2)S; FØ		
Z	85	0	Valgforbund: CV; AF			Listeforbund: Q(1-2)		
I alt	5.683	17	Gråsten			Højer		
Valgforbund: COVY; BQST			A	1.556	5	A	388	3
Bredebro			C	425	1	C	107	0
A	855	6	G	64	0	L	328	3
C	154	1	Q	69	0	S	177	1
N	273	1	S	239	1	V	624	5
V	813	5	T	548	2	Z	129	1
Z	93	0	V	843	3	I alt	1.753	13
I alt	2.188	13	Z	254	1			
Broager			I alt	3.998	13			
A	2.090	7	Valgforbund: VZ; QS					
C	436	1						
F	108	0						
V	917	3						
I alt	3.551	11						
Valgforbund: CV								

Valg til de sønderjyske kommunalbestyrelser den 18. nov. 1997

Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater	Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater	Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater
Lundtoft			Nørre Rangstrup			Rødekre		
A	1.039	4	A	1.209	4	A	3.116	9
C	536	2	C	456	2	C	416	1
L	293	1	M	54	0	S	186	0
S	143	0	O	223	0	V	159	0
V	1.361	6	Q	452	1	V1	1.143	4
Z	121	0	V	83	0	V2	993	3
I alt	3.493	13	V1	275	1	Z	192	0
Valgforbund: VZ; CLS			V2	445	2	I alt	6.205	17
Løgumkloster			V3	643	2	Valgforbund: SV(1-2)		
A	718	3	V4	1.107	4	Listeforbund: V(1-2)		
C	140	0	Z	320	1	Skærbæk		
L	343	1	Å	120	0	A	1.362	6
Q	254	1	I alt	5.387	17	C	342	1
S	356	1	Valgforbund: CQ			J	438	2
V	1.741	8	Listeforbund: V(1-4)			N	231	1
Z	344	1	Rødding:			V	1.696	7
I alt	3.896	15	A	242	0	Z	153	0
Valgforbund: QS; CV			A1	426	1	I alt	4.222	17
Nordborg			A2	692	3	Sundeved		
A	2.865	6	A3	460	2	A	748	3
C	385	1	B	209	0	L	1.554	8
F	981	2	C	560	2	Q	82	0
I	1.172	2	Q	123	0	V	450	2
O	503	1	V	116	0	I alt	2.834	13
V	1.838	5	V1	1.021	3	Valgforbund: LQV		
Z	358	0	V2	1.040	4	Sydals		
Å	206	0	V3	1.236	4	A	899	3
I alt	8.308	17	I alt	6.125	19	C	449	1
Valgforbund: AÅ; COVZ			Valgforbund: CQ; A(1-3)B			L	1.487	6
			Listeforbund: A(1-3); V(1-3)			V	692	3
						Y	61	0
						I alt	3.588	13
						Valgforbund: CV		

Valg til de sønderjyske kommunalbestyrelser den 18. nov. 1997

Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater	Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater	Liste	Gyldige stemmer	Valgte kandidater
Sønderborg			Tønder			Aabenraa		
A	5.926	8	A	2.487	9	A	4.396	9
B	502	0	B	142	0	B	387	0
C	2.106	3	C	639	2	C	943	1
F	1.475	2	F	457	1	D	80	0
L	591	0	H	64	0	F	905	1
N	157	0	Q	88	0	O	1.133	2
Q	164	0	S	503	1	S	638	1
S	410	0	V	2.524	8	V	2.948	6
V	4.488	7	Z	252	0	Z	789	1
Z	671	1	Ø	83	0	I alt	12.219	21
I alt	16.490	21	I alt	7.239	21			
Valgforbund: BF; CLVZ; QS			Valgforbund: ABF; CQS; VZ					
Tinglev			Vojens					
A	1.757	6	A	3.890	9			
C	380	1	B	307	0			
Q	287	1	C	612	1			
S	991	3	G	253	0			
V	1.736	6	O	514	1			
Z	143	0	Q	205	0			
Å	244	0	V	3.527	10			
I alt	5.538	17	Z	223	0			
Valgforbund: QÅ			I alt			9.531 21		
			Valgforbund: COQVZ; AB					

Valg i Sydslesvig

Danske stemmer ved kommunevalgene i Sydslesvig 1970-1998

Kredsresultater:

	FLENSBORG	SLESVIG- FLENSBORG	NORD- FRISLAND	RENDSBORG- EGERNFØRDE	KIEL	SAMLET
1970	10.055	6.005	4.346	1.294	103	21.803
1974	10.196	6.196	4.634	1.232	109	22.367
1978	10.447	8.116	4.144	1.558	115	24.380
1982	10.454	8.624	4.875	1.526	104	25.583
1986	8.918	7.860	4.997	1.503	138	23.416
1990	8.323	8.192	4.383	1.906	225	23.029
1994	11.091	13.398	7.415	4.978	1.043	37.925
1998	9.487	12.979	7.071	8.048	1.130	38.715

Antal kommunerådsmedlemmer

1990 94
1994 137
1998 137

Antal kredsmedlemmer

1990 15
1994 21
1998 24

Danske stemmer ved landdagsvalgene 1983-1996

1983 21.807
1987 23.316
1988 26.646
1992 28.245
1996 38.285

Antal landdagsmedlemmer

1983 1
1987 1
1988 1
1992 1
1996 2

5-mandsudvalget

*(Undervisningsministeriets udvalg
vedrørende danske kulturelle anliggender
i Sydslesvig)*

A Fhv. minister og MF

J. K. Hansen (formand)
Strandparken, Sundgade 58 D,
6400 Sønderborg
tlf. 74 48 60 43

V Fhv. MF, gårdejer Peder Sønderby

Toldbodgade 13, 6520 Toftlund
tlf. 74 83 15 78

C Fhv. minister og MF

Torben Rechendorff
Kirkeåsen 45, 2850 Nærum
tlf. 45 80 51 08

F Fhv. MF

Ebba Strange
Gartnervænget 29, 8310 Tranbjerg
tlf. 86 29 02 29

O MF

Poul Nødgaard
Vigerstedvej 6, 4100 Ringsted
tlf. Christiansborg 33 37 51 10
tlf. privat 53 62 52 33

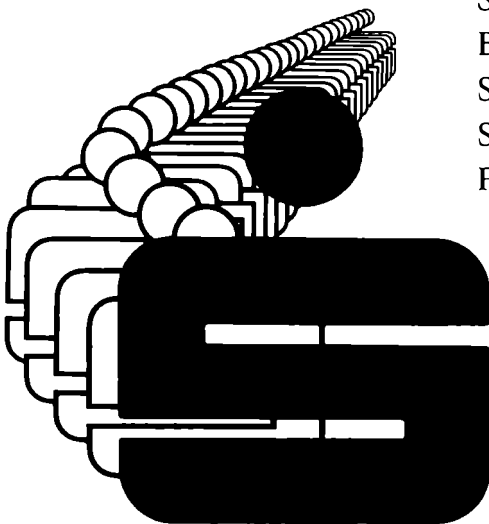
Sekretær:

Kontorchef C. E. Lautrup
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K
tlf. (Undervisningsministeriet) 33 92 54 37

Arkitekt:

Ole Grenness
Byggedirektoratet
Nørre Voldgade 16, 1358 København K
tlf. (Byggedirektoratet) 33 12 54 88

Velkommen i

Sparekassen Bredebro
Broager Spare- og Laanekasse
Sparekassen Løgumkloster
Sparekassen Ravsted
Frøs Herreds Sparekasse

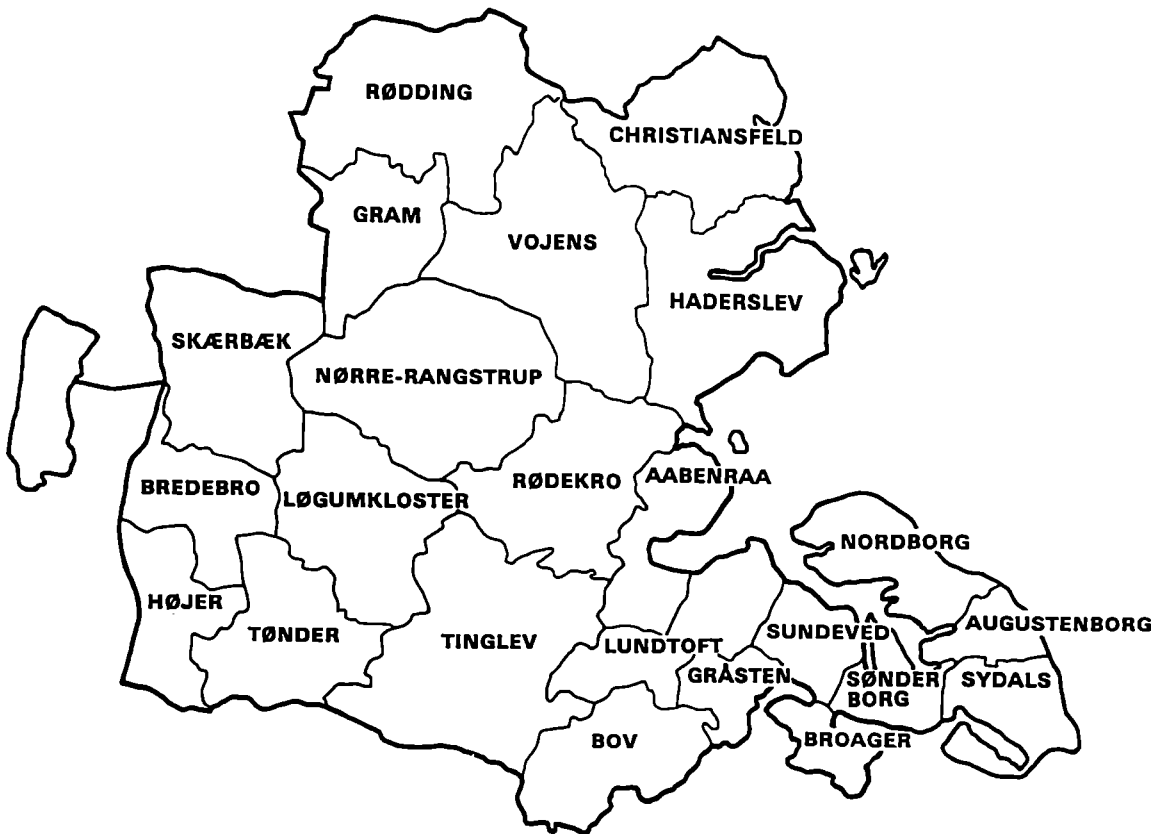
Få råd som aldrig før!

Sønderjyllands Statsamt

H. P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
tlf. 74 31 31 31
Kontortid: kl. 10-14.30, torsdag dog 10-17.
Lørdag lukket

Stiftamtmand
Ole Perch-Nielsen

Tilsynsrådet for Sønderjyllands Amt
H. P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
tlf. 74 31 31 31
Kontortid: kl. 10-14.30, torsdag dog 10-17.
Lørdag lukket

Kort over Sønderjyllands Amt

Sønderjyllands Amt

Amtsgården

Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa
tlf. 74 33 50 50

Amtsborgmester

Kresten Philipsen

Amtsdirektør

Finn Hansen

Amtsrådsmedlemmer 1998-2001

V Kresten Philipsen, amtsborgmester, gårdejer,
„Lundtoftbjerg“, 6200 Aabenraa

V Helge Jensen, 1. viceamtsborgmester,
overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk

A Karsten Meyer Olesen,
2. viceamtsborgmester, overlærer,
Grønningen 34, Smedeby, 6340 Kruså

A Heine Andersen, lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder

V Jens Andresen, gårdejer,
Tingvej 2, 6535 Branderup

T Kresten Bjerre, direktør,
Barsbølmarkvej 10 A, Jels, 6630 Rødding

V Marie Bonfeld, husmor,
Mintebjergvej 7, 6470 Sydals

Z Jan Køpke Christensen, faglærer,
Løjt Storegade 19, 6200 Aabenraa

A Britt Tryde Haarløv, sognepræst,
Storegade 2, Klipleve, 6200 Aabenraa

A J.K. Hansen, fhv. minister,
Sundgade 58 D, 6400 Sønderborg

V Carl Holst, lærer,
Rødding Nygade 2, II, 6630 Rødding

V Nanna Hørlück, gårdejer,
uddannelseskonsulent,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding

C Anna Margrethe Ikast, fhv. markedschef,
Hasselvej 39, 6510 Gram

F Bent Iversen, uddannelseschef,
Fælleslykkevej 34, 6100 Haderslev

V Helge M. Lauritzen, lærer,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg

A Jens Ole Juhler, distriktssekretær,
Højlund 73, V. Sottrup, 6400 Sønderborg

V Regnar Liboriussen, ingeniør,
Nedergade 33, Fynshav, 6440 Augustenborg

C Kirsten Lyck, jordemoder,
Toftehøj 7, Høruphav, 6470 Sydals

V Egon Lykke, gårdejer,
Bramhalevej 45, Bramdrup, 6100 Haderslev

A H.E. Madsen, konsulent,
Kastanieallé 24A, 3., 6400 Sønderborg

V Jens Møller, automobilforhandler,
Valmuevej 2, Bedsted, 6240 Løgumkloster

A Grethe H. Nielsen, uddannelseskonsulent,
Nederbyvænget 83, 6100 Haderslev

V Thorkild Dahl Nielsen, borgmester, gårdejer,
Stormsgårdevej 38, 6372 Bylderup-Bov

A Kurt Nissen, afdelingskasserer,
Enøvej 3, Kirkeby, 6430 Nordborg

A Bent Krogh Petersen, skolepsykolog,
Pileløkke 36, 6310 Broager

O Inge Refshauge, lokalredaktør,
Stagehøjvej 95, Bov, 6330 Padborg

S Harald Søndergaard, bankdirektør,
Gyden 4, 6360 Tinglev

V Orla Tangbæk, politiinspektør,
Nygade 29, 6270 Tønder

A Bente Weber Tietttje, distriktssekretær,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg

Regionalrådet for Region Sønderjyl- land/Slesvig

Til Regionalrådet for Region Sønderjylland/Slesvig er der udpeget 21 medlemmer fra hver side af landegrænsen.

Udpeget af Sønderjyllands Amtsråd:

Amtsborgmester Kresten Philipsen,
Amtsdirektør Finn Hansen,
Amtsrådsmedlem Karsten Meyer Olesen
Amtsrådsmedlem Harald Søndergaard,
Amtsrådsmedlem Anna Margrethe Ikast,
Amtsrådsmedlem Jens Andresen,
Amtsrådsmedlem Carl Holst,
Amtsrådsmedlem Grethe Nielsen,
LO-formand Willy Sahl.

Udpeget af Det tyske Mindretal:

Formand for BdN Hans Heinrich Hansen.

Udpeget af Sønderjyllands ErhvervsCenter:

Direktør Jens Sejer Sørensen,
Statsaut. revisor Arnt Sørensen.

Udpeget af Det regionale Arbejdsmarkeds- råd:

Kredsformand Thorkild Jacobsen,
Personalechef Ove Gerber,
Regionschef Jørn Kristiansen.

Udpeget af Kommuneforeningen for Sønderjyllands Amt:

Borgmester Jørn Lehmann Petersen,
Borgmester Nis Mikkelsen.

Udpeget af kommunerne i Sønderjyllands Amt:

Borgmester Allan Niebuhr,
Borgmester Rudi Jensen,
Borgmester Peter Holst,
Borgmester Erik Schmidt.

Udpeget af byrådet i Flensborg:

Bypræsident Peter Rautenberg,
Overborgmester Olaf Cord Dielewicz,
Byrådsmedlem Knud Franck,
Byrådsmedlem Oliver Dörflinger,
Byrådsmedlem Gerhard Maas,
Direktør Peter Michael Stein,
Kredsformand Peter Köhler.

Udpeget af Slesvig-Flensborg Amt:

Amtspræsident Johannes Petersen,
Landråd Jörg-Dietrich Kamischke,
Amtsrådsmedlem Ingo Degner,
Amtsrådsmedlem Peter-Dietrich Henningsen,
Amtsrådsmedlem Andreas Lorenzen,
Kommuneforeningsformand Walter Behrens,
Borgmester Klaus Nielsky.

Udpeget af Nordfriesland Amt:

Amtspræsident Helmut Wree,
Landråd Dr. Olaf Bastian,
Kommuneforeningsformand Peter Petersen,
Amtsrådsmedlem Mogens Lesch,
Borgmester i Wyk
Heinz-Georg Roth,
Amtsrådsmedlem Armin Nickel,
Amtsrådsmedlem Thomas Nissen.

Observatører:

Folketingsmedlem Hans Chr. Schmidt,
Folketingsmedlem Lis Greibe,
Direktør Henrik Becker-Christensen,
Landdagsmedlem Jost de Jager,
Landdagsmedlem Ulf von Hielmcrone,
Departementschef Rüdiger von Plüskow.

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 · 6200 Aabenraa
Telefon 74 62 37 20 / 74 62 22 29

Amtsprogramrådet

Amtsrådsmedlem (A)

Bent Krogh Petersen,
Pileløkke 36, 6310 Broager

Amtsrådsmedlem (V)

Helge Jensen,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk

Arbejdernes Radio- og Fjernseerforbund

Edel Zimmerman
Ahlefeldtvej 17, Søgård, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Brystrupvej 25, Hellevad, 6230 Rødekro

Familie og Samfund Sønderjylland, Dansk Familie Landbrug og Sydslesvigs Kvindeforening

Kathrine Rodenberg
Vester Terpvej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster

Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund og Kirke og Medier, Sønderjylland

Birgit Brammer (formand)
Sivkrovej 4 B 1.tv., Bedsted,
6240 Løgumkloster

LO i Sønderjylland

Jytte Schmidt,
Mellemgade 23, 6760 Skærbæk

LOF i Sønderjylland

Ejner Schmidt (næstformand),
Vestergade 14, 6240 Løgumkloster

Personlige repræsentanter

Britt Linnet Enna,
Kettingvej 18, 6440 Augustenborg
Marie Gregersen,
Kvistrup Gl. Skole, Kvistrupvej 30,
6100 Haderslev
Kirsten Madsen,
„Højgård“, Skodborgvej 7, Langetved,
6630 Rødding
Arne Rasmussen,
Lundtoftvej 21, Kliplev, 6200 Aabenraa

Bitten Vestergaard,
Høgelsbjerg 50, 6200 Aabenraa

Sydslesvigsk Forening (observatør)

Heinrich Schultz,
Tönninger Strasse 29,
D-25836 Garding, Tyskland

Sønderjysk Forsamlingshusforening

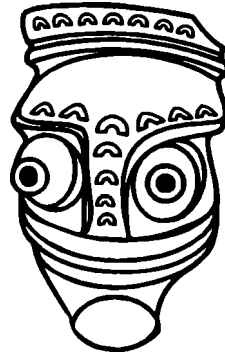
Hans Christian Hansen,
Ravsted Skolegade 14, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov

Eldresagen, Sønderjylland

Ellen Borum,
Trenevej 77, Dybbøl, 6400 Sønderborg

EN SPENDENDE RAMME OM

- aktiv udflugt
- en anderledes fest
- møde el. konference

Ring tlf. nr. **74 75 08 00**
og få sendt et tilbud.

Eller find os på
www.hjemsted.dk

HJEMSTED OLDTIDSPARK

Kommuner i Sønderjyllands Amt

Kommuneforeningen i Sønderjyllands Amt

Kommunekontoret, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 21 61 · fax 74 84 29 03
Formand: Borgmester Nis Mikkelsen
Sekretær: Forvaltningschef Knud Sørensen

Kommuner:

Aabenraa Kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 62 12 00 · fax 74 62 38 59
Borgmester: Jørgen Witte
Kommunaldirektør: Torben Holding

Augustenborg Kommune

6440 Augustenborg
tlf. 74 47 15 82
Borgmester: Erik Schmidt
Kommunaldirektør: John Borggreen

Bredbro Kommune

6261 Bredbro
tlf. 74 71 16 50 · fax 74 71 12 54
Borgmester: Ib Lindegaard
Kommunaldirektør: Gert Horn

Bov Kommune

6330 Padborg
tlf. 74 67 00 67 · fax 74 67 59 05
Borgmester: Allan Niebuhr
Kommunaldirektør: Bent Sørensen

Broager Kommune

6310 Broager
tlf. 74 44 10 33
E-mail: raadhuset@broagerkom.dk
Borgmester: Jørn Lehmann Petersen
Kommunaldirektør: Erik Breum

Christiansfeld Kommune

6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 26
Borgmester: Jørgen From
Kommunaldirektør: Benny Balsgaard

Gram Kommune

6510 Gram
tlf. 74 82 21 31 · fax 74 82 21 45
Borgmester: Hans Peter Geil
Kommunaldirektør: Niels A. Koustrup

Gråsten Kommune

6300 Gråsten
tlf. 74 65 12 30 · fax 74 65 30 70
Borgmester: Bendt Olesen
Kommunaldirektør: Ejner Støtting

Haderslev Kommune

6100 Haderslev
tlf. 74 22 23 24
Borgmester: Karen From
Kommunaldirektør: Poul Johansen

Højer Kommune

6280 Højer
tlf. 74 78 23 27
Borgmester: Knud Hansen
Kommunaldirektør: Th. Uhre

Lundtoft Kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 68 55 11
Borgmester: Villy Jakobsen
Kommunaldirektør: Jes Schramm

Løgumkloster Kommune

Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 45 11 · fax 74 74 45 12
E-mail: lklost01@pip.dknet.dk
Borgmester: Kaj Armann
Kommunaldirektør: Hans Holt

Nordborg Kommune

6430 Nordborg
tlf. 74 15 16 17
Borgmester: Jan Prokopek Jensen
Kommunaldirektør: Alfred Holm-Petersen

Nørre-Rangstrup Kommune

6520 Toftlund
tlf. 74 83 19 34 · fax 74 83 05 32
Borgmester: Birthe Thyssen
Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding Kommune

6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61
Borgmester: Peter Holst
Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Rødekro Kommune

6230 Rødekro
tlf. 73 36 36 36 · fax 74 69 48 75
Borgmester: Tove Larsen
Kommunaldirektør: Ervin Mølgård

Skærbæk Kommune

6780 Skærbæk
tlf. 73 95 95 95 · fax 73 95 95 73
Borgmester: Peter A. Petersen
Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Sundeved Kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 46 12 16 · fax 74 46 10 12
E-mail: sundeved@sundeved.dk
Borgmester: Ruth Jørgensen
Kommunaldirektør: Frank Larsson

Sydals Kommune

6470 Sydals
tlf. 73 11 50 00 · fax 73 11 51 00
Borgmester: Jens Peter Kock
Kæmner: Poul-Erik Johansen

Sønderborg Kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 42 93 00 · fax 74 42 93 90
Borgmester: A. P. Hansen
Kommunaldirektør: Steffen Røntorp

Tinglev Kommune

6360 Tinglev
tlf. 73 34 35 36 · fax 74 64 20 24
Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen
Kommunaldirektør: Morten Knudsen

Tønder Kommune

6270 Tønder
tlf. 74 72 18 10 · fax 74 72 08 72
Borgmester: Rudi Jensen
Kommunaldirektør: Egon Nielsen

Vojens Kommune

6500 Vojens
tlf. 74 20 30 40
Borgmester: Nis Mikkelsen
Kommunaldirektør: Mogens Olsen

FOLKIEHJEM

RESTAURANT
KURSUSCENTER
v/ Jutta Sennels
Haderslevvej 7
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 28 48
Fax. 74 63 12 48

*For borgere
og borgerinder*

Foreninger, organisationer, institutioner m.v.

Sønderjyds Skoleforening

Formand: Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 79 22

Næstformand: Elsebeth Smidt,
Tanderupgaard, Tanderup Digevej 38,
6760 Ribe

Kasserer: Hanne Clausen,
Sydbank, 6270 Tønder
Privat: Toghale 11, Møgeltønder, 6270 Tønder

Sekretær: Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 40 81

Povl Callesen,
Varnæsvej 700, Varnæs, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard,
Københovedvej 11, Københoved, 6630 Rødding

Steffen Oxholm,
Bevtoftvej 28, Tirslund, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen,
Højsvej 3, Ullerup, 6400 Sønderborg

Inger Langhede,
Varnæsvej 559, Felstedskov, 6200 Aabenraa

Birthe Boe,
Jættevej 17, Hostrupskov, 6200 Aabenraa

Ellen Christensen,
Nyrøjsvej 6, Lavensby, 6430 Nordborg

Kern Haurum Pedersen,
Tørsbølgade 56, Tørsbøl, 6300 Gråsten

Hans Diderik
Kloppenborg-Skrumsager,
Sjølund Landevej 24, 6093 Sjølund

Uffe Bjerre,
Mølleparken 97, 6240 Løgumkloster

Peter Ravn,
Høgsbrovej 52, Hviding, 6760 Ribe

Marie S. Simonsen,
Mjang Bygade 13, Mjang, 6470 Sydals

Søren Hansen,
Slogsherredsvej 37, 6372 Bylderup-Bov

Københavnsafdelingen

Niels Jørgen Nørgaard,
Halls Allé 1, 1802 Frederiksberg C

Almanakudvalget

Formand: Kern Haurum Pedersen,
Tørsbølvej 56, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 91 92

Ansvarshavende redaktør: Hans-Ole Mørk,
Farverhus 21, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 80 62

Hans Schmidt,
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund

Hardy Knudsen,
Surreroj 7, 6372 Bylderup-Bov

Hanne Clausen,
Toghale 11, 6270 Tønder

Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck

Tage Madsen,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov

Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens

Uffe Bjerre,
Mølleparken 97, 6240 Løgumkloster

Henrik Skov Kristensen,
Ørstedsgade 24, 6400 Sønderborg

Sprogforeningen

Folkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50

Bestyrelse:

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Sognepræst Thorbjørn Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 27

Kordegn Poul Verner Madsen,
 Damgårdsparken 51, 6070 Christiansfeld,
 74 56 22 48

Vandrelærer Volker Bock,
 Meiereistrasse 7, D-24891 Schnarup-Thumby,
 tlf. 0049 462 37 189

Lærer Johann Mikkelsen,
 Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
 tlf. 0049 4662 3185

Gårdejer Thomas Rodenberg,
 Vester Terpvej 10, 6240 Løgumkloster,
 tlf. 74 74 33 83

Lærer Signe Andersen,
 Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
 tlf. 0049 4846 590

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5,
 Postboks 1530, 1020 København K,
 tlf. 33 11 30 63,
 fax 33 32 73 76

Formand: Chefredaktør Bent A. Koch
 Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Lisbet Skau,
 Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens,
 tlf. 74 50 79 22

Haderslev Vesteramts Grænseforening

Formand: Sigrid Andersen,
 Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov,
 tlf. 74 83 31 56

Sønderborg kreds

Formand: Marie Hess,
 Frydenlund 5, 6430 Nordborg
 tlf. 74 45 62 65

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen,
 Østerbyvej 32, 6280 Højer,
 tlf. 74 78 32 15,
 fax 74 78 32 17

Aabenraa kreds

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
 Dalsmark 3, Rinkenæs,
 6300 Gråsten,
 tlf. 74 65 07 45

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen,
 Langager, Stenderup, 6400 Sønderborg

Slesvigsk Samfund

Formand: Direktør Andreas Nicolaisen,
 Bukkeballevvej 54 A, 2960 Rungsted Kyst,
 tlf. 42 86 71 79

Kontor: Vagtelvej 65 ^{4. tv.}, 2000 Frederiksberg,
 tlf. 38 88 80 04

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Elise Jensen, Højtoftgård,
 Gammelbyvej 40, Fjelstrup, 6100 Haderslev
 Næstformand: Kirsten Schmidt,

Blåmose 15, Høruphav, 6470 Sydals

Sekretær: Rita Jespersen,

Dimen 55, 6200 Aabenraa

Kasserer: Kirsten Nissen,

Sandemandsvej 3, Brøns, 6780 Skærbæk

Adresse: Rømmø Kur og Rekreation

Havnebyvej 119, 6792 Rømmø,

tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 46 83

Åbningstider: Mandag-torsdag kl. 9-14

Forretningsudvalg:

Formand: Lars N. Henningsen

Næstformand: Hans Schultz Hansen

Kasserer: Henning Mathiesen

Kim Furdal

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Henrik Becker-Christensen

Elsemarie Dam-Jensen

Lennart S. Madsen

Henrik Skov Kristensen

Carsten Porskrog Rasmussen

O. Perch-Nielsen

Hans H. Worsøe

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:

Lars N. Henningsen

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Postboks 528, 6330 Padborg,

tlf. 0049-461 86970

Sønderjysk Månedsskrift:

Kim Furdal

Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:

Hans Schultz Hansen

Landsarkivet for Sønderjylland

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa

tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:

Karl Erik Olesen, Starup (Haderslev amtskreds)

Peter Madsen, Løgumkloster (Tønder amtskr.)

Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)

Briks Iversen, Baså, Sønderborg

(Sønderborg amtskr.)

Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P. Christensen,

Stationsgade 1, Vester Sottrup,

6400 Sønderborg, tlf. 74 46 74 70

Sekretær: Museumsinspektør Inge Adriansen,

Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg,

tlf. 74 42 25 39

Landsforeningen af

Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt, Gåsemosen 7,

Snave, 5683 Hårby, tlf. 64 77 14 40

Næstformand: Hans Chr. Hansen,

Ravsted Skolegade 14, Ravsted,

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Chr. Hansen,

Ravsted Skolegade 14, Ravsted,

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Næstformand: Christian Torp,

Hærvejen 103, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 22 11

Kasserer: Helga Becker,

Sønderhedevej 10, Østerby Mark, 6280 Højer,

tlf. 74 78 32 03

Sekretær: Jens Knudsen,

Nørbygårdvej 40, Marstrup, 6100 Haderslev,

tlf. 74 57 51 65

Institut for Grænseregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 55 50, fax 74 62 51 69,

→

Direktør: Vakant

Samfundsvidenskabelig forskningsleder:

Cand. polit., Ph. D., Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann,

Rosenbakken 109, 6100 Haderslev,

tlf. 74 52 27 65

DGI Sønderjylland

Øbeningvej 1, 6230 Rødekro,

tlf. 74 66 92 69, fax 74 66 96 42,

tlf.tid: Mandag-torsdag kl. 10.30-12.30 og

13.00-16.00 samt fredag kl. 10-12.30

Formand: Sverre Jørgen James Olsen,

Stolligvej 4, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 74 30

1. næstformand: Anne Marie Christensen,

Bygaden 15, Hønsnap, 6340 Kruså,

tlf. 74 60 84 24

2. næstformand: Christian Rasmussen,

Gl. Hejlsmindevej 6, 6100 Haderslev,

tlf. 74 56 63 36

Haderslev/Rødding-egnen: Helge Moosmann,

Hjort Lorensensvej 47, 6100 Haderslev,

tlf. 74 52 14 43

Sønderborg-egnen: Knud Møller, Skolegade 14,

Guderup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 97 68

Tønder-egnen: Birgitte Bang Schmidt,

Vinklen 5, 6270 Tønder, tlf. 74 72 41 92

Aabenraa-egnen: Birgit Langelund,

Søndergade 7, 6392 Bolderslev, tlf. 74 64 64 68

SI Skyttegruppen:

Formand: Kurt Bromann,

Havretoften 21, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 16 20

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,

tlf. 74 74 33 01, fax 74 74 33 25,

Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Danmarkssamfundet

Amtsformand: Helge Moosmann,

Hjort Lorensensvej 47, 6100 Haderslev,

tlf. 74 52 14 43

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K, tlf. 33 11 75 41

Foreningen »Venner af Rømø's natur«

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby,

6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10

Foreningen Hjemmeværnsmuseets Venner

Formand: Oberstløjtnant Jørn Nielsen,
Hjemmeværnsdistrikt 34, Søgaardlejren,
6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Vestergade 30,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 33

Formand: Dyrslæge Hans Heinrich Hansen,
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Jørgensgaard 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 45

Formand: Lærer Hans-Werner Nissen,
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 22 76

Forretningsfører: Knut Lippert.

Jugendhof Knivsberg, Haderslevvej 484,
Genner, 6230 Rødekro. tlf. 74 69 88 20, fax 74
69 84 24

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Ramsherred 49A, 6200 Aabenraa,

Formand: Gårdejer Joachim Schramm,
Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 42 37

Kirkelige foreninger og organisationer

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer

Formand: Viceskoleinspektør Bent F. Petersen,
Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 34 39

Næstformand: Sognepræst Hans Fabricius,
Søndergade 7, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 81 14

Sekretær: Fru Bodil Bjerre,

Tøndervej 13, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 14 10

Sønderjyske landsstyrelsesmedlemmer:

Sognepræst Hans Fabricius, Søndergade 7,
Skodborg, 6330 Rødding, tlf. 74 84 81 14

Dansk Kirke i Udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, fax 66 13 96 69

Postgiro 900 13 95

Præsident: Biskop Olav C. Lindegaard,
Ribelandevej 37, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 25

Formand: Domprovst Jens Arendt,
Domkirkepladsen 4, 4000 Roskilde,
tlf. 46 35 08 74

Medlem af bestyrelsen: Kirsten Vigen Clausen,
Dyssevej 7, Hostrupskov, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 61 41 25

Generalsekretær og kasserer:

Egon Christiansen, Store Klaus 39,
5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Brødremenighedens Danske Mission (BDM)

Nørregade 14, 6070 Christiansfeldt,
tlf. 74 56 22 33

Missionssekretær: Svend Søe

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeldt,
tlf. 74 56 22 33

Løgumkloster Refugium

Refugieophold

Ferie, ro, hvile, studier og rekreation.

- perioder med program
- perioder med pensionstrabat
- gavekort udstedes
- velegnet som kursussted

Send bud efter nærmere oplysninger.

6240 Løgumkloster
Tlf. 74743301 Fax 74743325
Ellen Bjern, Kirsten og Svend Stidsen.

Sudanmissionen**Folkekirkelig Mission i Afrika**

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 22 33, fax 74 56 06 33

Generalsekretær: Carsten Haugaard Nielsen

Den Danske Israelsmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 22 33

Generalsekretær: Heinrich W. Pedersen

Det Danske Missionsselskab (DMS)

Strandagervej 24, 2900 Hellerup,

tlf. 39 62 99 11

Generalsekretær: Harald Nielsen

Formand: Provst Tranholm-Mikkelsen,

Halsvej 272, Vester Hassing, 9310 Vodskov

Fonde

Dansk Kultursamfund af 1910

Formand: Fhv. minister J. K. Hansen,

Strandparken, Sundgade 58 D,

6400 Sønderborg

Sekretær: Jutta Petersen,

Klinkbjerg 1, Postbox 116, 6200 Aabenraa

Fonden til bevarelse af gamle Rømmøhuse

Formand: Rosa Schmidt,

Ternevej 11, Havneby, 6792 Rømmø

H. P. Hanssens Mindefond

Formand: Margrethe Wind,

Foldingbrovej 3, Hjerting, 6630 Rødding,

tlf. 74 84 14 66

Næstformand: J.P. Caspersen,

Kirkebakken 6, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 22 23

Kasserer: Finn Dyhr,

H. P. Hanssensvej 23, 6100 Haderslev

Danske og frisiske foreninger og institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdelingen

Formand: Signe Andersen

Osterwung 5, D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/590

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Henrik Becker-Christensen

Konsul: Hanne Eder

Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,

tlf. 0461/144000, fax 0461/17928

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: Heinrich Schultz

Tönninger Strasse 29, D-25836 Garding,

tlf. 04862/512, fax 04862/1729

Flensburg by

Formand: Kai Gram Nielsen,

Mürviker Str. 155A, D-24943 Flensburg,

tlf. 0461/37171

Sekretariat: Sekretær Viggo Petersen,

Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,

tlf. 0461/24766, fax 0461/180369

Flensburg amt

Formand: Werner Matlok,

Schwennastr. 12, D-24960 Glücksburg,

tlf. 04631/7179

Sekretariat: Sekretær Monika Jansen,

Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,

tlf. 0461/25827, fax 0461/12979

Gottorp amt

Formand: Preben Vognsen

Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,

tlf. 04642/2114, fax 04642/7123

Sekretariat: Sekretær Gudrun Petersen,

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,

tlf. 04621/23888, fax 04621/21105

Husum amt

Formand: Lass Erhardtsen,
Dörpumer Weg 75, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227
Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen,
Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/2612, fax 04841/63618

Ejdersted amt

Formand: Peter Jacob Alberts, Augustenkoog,
D-25881 Tating, tlf. 04865/836
Sekretariat: Am Hafen 30, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Rendsborg/Egernfælde amt

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 7,
Lehmrade, D-24811 Brekendorf, tlf. 04353/581
Sekretariat: Sekretær Jan Svendsen,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4,
D-24768 Rendsburg, tlf. 04331/23376 og
H. C. Andersen-Weg 8, D-24340 Eckernförde,
tlf. 04351/2527, fax 04351/5183

Sydtønder amt

Formand: Johann Mikkelsen, Flensburger
Strasse 109, D-25917 Leck, tlf. 04662/3185
Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen,
Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/2755, fax 04661/2432

Aktivitetshuset

Norderstr. 49, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/140143, fax 0461/12320
Leder: Georg Buhl

»Christianslyst«

Lejrscole- og kursushjem,
D-24392 Süderbrarup,
tlf. 04641/92229, fax 04641/92229
Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,
tlf. 0461/51311, fax 0461/582397
Forstander: Bodil Bjerregaard-Brocks

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg,

Dansk postadresse: Box 528, 6330 Padborg
tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220
Åbent: Sommerhalvåret kl. 10-18,
lørdag kl. 9-13. Vinterhalvåret kl. 10-19,
lørdag kl. 9-13. Overgangsdatoer mellem
halvårene meddeles i Flensburg Avis
Overbibliotekar: Alice Johansen
Studieafdelingen og arkivet:
Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen
Slesvigske Samling: Vakant

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Gerd Pickardt,
Annenweg 11, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75900, fax 0461/78299

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76,
D-24939 Flensburg eller
Postfach 2664, D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/144080, fax 0461/1440830
Generalsekretær: Gert Wiencke
Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen
Kulturafdelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff
Dansk postadresse: Box 369, 6330 Padborg

Dansk Gymnastikforening Flensburg

Formand: Heinz Dieter Franz,
Nikolaiallee 1-3, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/55836
Klubhuset: Marienhölzungsweg 62,
D-24939 Flensburg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/54819

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, Wrangelstrasse 14,
D-24937 Flensburg, tlf./fax 0461/52925
Provst: Viggo Jacobsen
Forretningsfører: Detlev Lorenzen

Dansk Lærereforening for Sydslesvig

Süderstr. 31, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/773230, fax 0461/73073
Formand: Niels Nielsen

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071

→

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/ pastor Morten Mortensen,
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/ pastor Preben Kortnum Mogensén,
Herrengården 3, D-25832 Tønning
tlf. 04861/453

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand: Lone Schuldt, Heidewinkel 1,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/74426

Skoledirektør: Hans Andresén

Kontor: Stuhrs Allee 22, D-24937 Flensburg
eller Postfach 1461, D-24904 Flensburg,
tlf. 0461/50470, fax 0461/5047137

Dansk postadresse: Box 389, 6330 Padborg

Børnehøjsinspektørens kontor:

Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/5047161, fax 0461/581816

Feriekontoret: Marienhölsungsweg 41,
D-24939 Flensburg,

tlf. 0461/56664, fax 0461/54372

Skolepsykologisk kontor:

Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/570870, fax 0461/581816

Centralen for Undervisningsmidler:
Stuhrs Allee 33, D-24937 Flensburg eller
Postfach 1461, D-24904 Flensburg,
tlf. 0461/5047146, fax 0461/5047153

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Dieter Matthiesen,
Richard-Wagner-Strasse 17,
D-24943 Flensburg, tlf. 0461/62788
Korpschef: Roland von Oettingen,
Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9647

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme,
Kappelner Strasse 3, D-24996 Sterup,
tlf. 04637/275

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071, fax 0461/57326

Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg

Formand for sundhedsrådet og
forretningsudvalget: Pastor Paul Tappe,
Hauptstrasse 5, D-24923 Humptrup,
tlf. 04663/187110

Kontorchef: Georg Hanke

Ledende sygeplejerske: Jochen Arndt,
tlf. 0461/52072

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Kirsten Fabricius,
Wasserlooserweg 5, D-24944 Flensburg,
tlf. 0461/30353

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmuth Autzen, Drosselweg 2,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/41830

De Sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Inge Nielsen,
Sesklint 22, D-24358 Ascheffel

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Margret Lassen, Dorfstrasse 23,
D-24891 Struxdorf, tlf. 04623/250

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. 04841/82280
Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsén

Det danske Bibliotek i Slesvig

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/988054
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhé

Det lille Teater

Hjemmet, Marienstr. 20, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/24835
Formand: Hans Jørgén Henningsén,
Osterweg 55, D-25899 Niebüll
Foreningspost til: Else Fanø,
Gertrudenstr. 1, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52795

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Heinrich Schultz,
Tönninger Str. 29, D-25836 Garding,
tlf. 04862/512

→

→

Næstformand: Viggo Jacobsen, Wrangelstr. 14,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/52565
Sekretær: Alice Johansen,
Norderstr. 59, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen,
Teichweg 2, Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75668

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/144390, fax 0461/22430
Dansk postadresse: Box 380, 6330 Padborg
Privat dansk gymnasium
Rektor: Erik Jensen
Pedel: Tlf. 0461/22282

Flensburg Avis

Hovedredaktion og lokalredaktion Flensburg
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg
tlf. 0461/50450, fax 0461/59090
Chefredaktør: Bjarne Lønborg
Direktion: Bjarne Lønborg og Uffe Mayland
Husum: Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/3593, fax 04841/62739
Nibøl: Hauptstr. 46, D-25899 Niebüll,
tlf. 4661/5904, fax 04661/2886
Slesvig: Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/26228, fax 04621/27976

Flensburg danske Journalistforening.

Formand: Lise Kristensen,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/50450

Flensburg Y's Men's Club

v/Ulla Steenild, Svangkærvej 31, 6340 Kruså

Foriining for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Jörgen Jensen Hahn,
Dorfstr. 91, D-25920 Risum-Lindholm,
tlf. 04661/5620, fax 04661/6498
Sekretariat: Bensmoor 29, D-25842 Bargum,
tlf. 04672/77520, fax 04672/77521
Sekretær: Manfred Nissen

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Gerhard Jessen, Twedter Mark 96,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/37458
Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/1440829, fax 0461/1440832

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktsleder: Knud Morsing, Waldstr. 39B,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/57854

Lejrskoler og hytter:

»Trenhytten«, Markielweg 2, D-24963 Tarp,
tlf. 04638/527,
udlejning v/Arne Hou, Emmerlev,
DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

»Kongenshus«, D-25882 Tetenbüll,
udlejning v/Ole Hübertz Knudsen,
Yurian-Ovenstrasse 19,
D-25832 Tönning, tlf. 04861/476

Gamles Værn

Formand: Svend Lekkat, Mistelhof 11,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/315003

Hejmdal Blæseorkester

v/Ejnar Geipel, Industrieweg 47,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75983

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sydslesvigs Amtskreds
Formand: Jesper Bolund Nielsen, Hafengang 8,
D-24837 Schleswig, tlf. 04621/25509

I. C. Møller-Fonden

v/ Henrik Geipel, Osterlücken 13 A,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/71969

Idrætshallen

Moltkestrasse 20C, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/5035021
Inspektør: Ullrich Schmitzkowski

Jaruplund Højskole

Lundweg, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343
Forstander: Dieter Paul Küssner

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K. H. Zeuch, Nordergraben 26,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/23165

Kunstcentret Mikkelberg

v/ Henry Buhl, Hattstedter Chaussee,
D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/6604

Kunstkredsen, Flensburg

Formand: Hanne Bay Lührssen, Moltkestr. 34,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/5700244

Ladelund Ungdomsskole

Karlumer Str. 1, D-25296 Ladelund,
tlf. 04666/714, elevtlf. 1200, fax 04666/853
Forstander: Asger Gyldenkærne

Landboforeninger

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016, fax 0461/78262

Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/96337,
Sekretær: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/96337

Konsulent: Jes Simonsen,
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/187020, fax 04663/187019

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Hans Jacob Asmussen,
Holming, D-24873 Havetoft, tlf. 04603/228

Landboforeningen for

Gottorp og Ejdersted amter

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 7,
Lehmrade, D-24811 Brekendorf,
tlf. 04353/581

Konsulent: Dirk Hansen,
Straussweg 5, D-25887 Winnert,
tlf 04845/535, fax 04845/536

Landboforeningen for Sydtønder amt (Gest)

Formand: Frede Andresen,
Sprakebüller Str. 2, D-25917 Achtrup,
tlf. 04662/4802

Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Den nordfrisiske Landboforening (Marsk)

Formand: Karl-Heinz Matthiesen, Dammhusum,
Bundesgarderweg 10, D-25927 Neukirchen,
tlf. 04664/815

Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem,
Grosse Strasse 54, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2456, fax 04631/3820
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Nordfriisk Instituut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2081, fax 04671/1333
Institutleder og direktør: Dr. Thomas Steensen

Radioklubben Duborg

v/ Klaus Thordsen, Ihlseeweg 8,
D-24983 Handewitt, tlf. 04608/577

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Karen von Oettingen, Zum
Dorfteich 7, D-24975 Husby, tlf. 04634/9647

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/979393

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet: Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau,
tlf. 04621/4445, fax 04621/41192

→

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975, fax 0461/78617
Forretningsfører: Nis Hansen

Slesvig Y's Men's Club

Formand: Kristen Iver Kristensen,
Domweg 11, D-24837 Sehleswig,
tlf. 04621/23538

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Waldstrasse 13, Ellund, D-24983 Handewitt,
tlf. 04608/1346

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Anne Kämper,
Kappellerstr. 22, D-24975 Husby,
tlf. 04634/346
fax 04634/9616
Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestrasse 20A, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/503500, fax 0461/5035022
Forretningsfører: Horst Schneider

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Paul Küssner,
Jaruplund Højskole, Lundweg,
D-24941 Jarplund, tlf. 04630/343

Sydslesvigsk Pressetjeneste

Norderstrasse 76, D-24939 Flensburg, eller
Postfach 2664, D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/12696 eller 14408-20/22,
fax 0461/1440831

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Knud A. Rasmussen,
Teichweg 4, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/7942
Pressesekretær: Bernd Engelbrecht

Sydslesvigs Skakkreds

Kontaktmand: Horst Wesoly,
Stenbusch 1, D-24885 Sieverstedt,
tlf. 04603/541
Post til: Svend Kjems Hove,
Marienhölungsweg 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57279

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

Landsformand: Gerda Eichhorn, Lornsenstr. 2,
D-24392 Süderbrarup, tlf. 04641/2970
Landssekretariat: Schiffbrücke 42,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/1461410, fax 0461/14614111
Landssekretær: Dieter Lenz
SSW-Landdagsfraktionen i Flensburg:
Norderstr. 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/21514, fax 0461/22514
Landdagsmedlemmer:
Anke Spoorendonk,
Achter de Möhl 35, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/73187, fax 0461/75398
Peter Gerckens,
Heinrich-Heiner Str. 21, D-25813 Husum,
tlf. 04841/73218, fax 04841/1286
SSW-Landdagsfraktionen i Kiel:
Schleswig-Holsteinischer Landtag,
Düsternbrooker Weg 70, D-24105 Kiel,
tlf. 0431/988-1380 eller 0431/988-1381,
fax 0431/988-1382

Sydslesvigske Folkedansere Flensburg

Formand: Inge-Marie Christensen,
Rudekamp 36, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2800

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen,
Carstenstr. 32, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/29671

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Anthonisen,
Westerstr. 30B, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/74102

»Tydal« Spejdergård

D-24852 Eggebek,
tlf. 04609/91030,
fax 04609/494
Bestyrer: Helmuth Werth

Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444
Forstander: Uwe Becher

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/8414-0, fax 0461/8414-290
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/700320, fax 0461/7003232
Schleswiger Str. 85, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/902100, fax 0461/9021010
Direktion: Hans Erik Hansen, Uwe Axen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

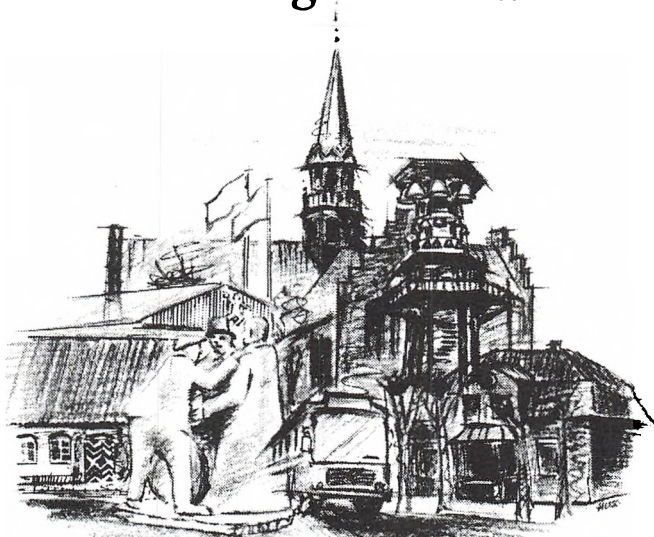
Formand: Uwe Stollberg, →

Herzog-Phillip-Allee 17, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/236
Sekretær: Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf. 04846/590

Æ' Amatører

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf./fax 04662/3185

**Kulturelle værdier
og traditioner med plads,
miljø og grobund
for meget mere...**

LØGUMKLOSTER

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2 · 6240 Løgumkloster · Telefon 74 74 45 11

Musik, teater og kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Musikhuset, Skovvej 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 61 61, fax 74 42 61 06

Repræsentantskab:

Formand: Amdsrådsmedlem

Anna Margrethe Ikast

Bestyrelse:

Formand: Amdsrådsmedlem

Anna Margrethe Ikast

Orkesterchef:

Leif V.S. Balthzersen

Der eksisterer mange private ensembler i Sønderjyllands Symfoniorkester, og man kan rette henvendelse til ensemblerne på nedenstående telefonnumre:

Den Danske Harpeduo

Benedikte Johanse, Torill Hald-Nielsen,
tlf. 74 43 20 67

Collegium danicum

Thomas Jensen, Arne Møller Jørgensen,
Johan Korsfeldt, Finn Sigfusson
tlf. 74 48 68 86

Fløjte og Harpeduo

Thomas Jensen, Benedikte Johansen
tlf. 74 40 75 18

Wiener Ensemblet

Atli Sigfusson, Eliane Karecki, Jan Åkerlind,
Finn Sigfusson
tlf. 74 46 74 53, fax 74 41 62 22

Duo Virtuoso

Cellog og kontrabas:
Anna Kristina Hindø, Jesper Hindø
tlf. 74 43 12 13

Symphonic Brass

Sønderjyllands Symfoniorkesters messingkvintet,
Ernst Wedam, tlf. 74 42 44 58

2 trompeter og Orgel

John Frederiksen, Bo Fuglsang, Helge Granum
tlf. 74 42 94 23

Strygetrio

Lars Rimer, Johan Korsfeldt,
Henrik Steensgaard,
tlf. 74 42 93 55

Two Gents

Mogens Eskildsen,
Flemming Neergaard Pedersen
tlf. 74 43 20 67

Dream Band (dansemusik)

Jesper Hindø
tlf. 74 43 12 13

Sønderjysk Amatørsymfoniorkester (SASO)

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Slesvigske Fodregiments Musikkorps

Haderslev Kaserne,
Louisevej 2A, 6100 Haderslev, tlf. 74 22 44 24

Haderslev Musikforening af 1987

Ingrid Dalsgaard,
Vendekobbel 8, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 12 33

Midtlandets Musik- og Teaterforening

Erik Stent Pedersen, Herredstedgade 3,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 28 66

Nordschleswigsche Musikvereinigung

Hans H. Lodemann,
Klostervænget 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 55
Musikkonsulent Peter von der Osten,
Dyrhave 37, 6200 Aabenraa

Sønderborg Musikforening

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Tønderegnens Musikforening

Max Kjær Nielsen, Markgade 14, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 45 61

Aabenraa Kunst- og Musikforening

Mogens Mølskov,
Hipholm 2, Varnæs, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 08 44

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, II, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 26

Sekretær: Erik Stent Pedersen,
Herrestedgade 3, 6520 Tofthund,
tlf. 74 83 28 66

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Villy Dall,
Tinggårdsvej 4, Skyum, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 69 75, fax 97 93 69 75,
mobil 40 46 60 02

Generalsekretær: Thomas Hauger
Redaktør af »Rampelyset«: Thomas Hauger

Landssekretariat:
Nygade 15, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 03, fax 74 65 20 93

E-mail: dats@dats.dk

Hjemmeside: <http://www.dats.dk>

Teaterforlaget DRAMA: Nygade 15,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 41, fax 74 65 20 93

Sønderjydsk Forsøgsscene

Formand: Randi Jepsen,
Ryes Møllevej 33, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 35 - 223 eller 74 52 20 34

Sekretær: Poul Dannow,
Nystadvej 3, Bylderup, 6272 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 21 83

Sønderjydsk Forsøgsscenens Kirkespilgruppe

Formand: Randi Jepsen,
Ryes Møllevej 33, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 35 - 223 eller 74 52 20 34

Forsøgsscenen, Haderslev

Formand: Marianne Møller,
Grubesvej 20, Kelstrup, 6100 Haderslev

Det lille Teater, Gråsten

Formand: Tage Nielsen,
Stjerneparken 64, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 00 40

Det lille Teater, Aabenraa

Formand: Peder Kjærgaard,
Nygade 20, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 56 22

Amatørteaterforeningen Stjernen

Formand: Per Mølgaard, Digevej 9, Brøns,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 36 03

Teatergaleasen, Højer

Formand: Kai Kjær-Andersen, Prilen 14,
6280 Højer, tlf. 74 78 92 41

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Kristian Hald Jensen,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og 15

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 46 10 - Information
tlf. 74 72 10 00 - Billetsalg

Broagerlands Kunstforening

Signe Gad Thuemoes,
Højløkke 66, 6310 Broager, tlf. 74 44 20 50

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Ilse Søgaard, Lysestøbervej 3,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 16 73

Gråsten Kunstforening

Mads Friis, Sejrsvej 79, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 22 68

Haderslev Kunstforening

Poul-Erik Hansen, Badstuegade 6,
6100 Haderslev

Kunstforeningen Vandtårnet

Nr. Rangstrup Kommune
Formand: Henriette Holsteen Jessen
Hjartbro Byvej 11, 6541 Bevtoft
tlf. 74 51 46 46

Lokalhistoriske foreninger, arkiver og samlinger

Landsarkivet for Sønderjylland

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 58

Landsarkivar: Hans Schultz Hansen

Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 60

Leder: Kim Furdal

Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger i Sønderjylland (LASS)

Formand: Randi Demuth, Østerhøj 3,
6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Dansk Slægtsgaardsforening

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen,
Kaaregård, Badstrupvej 39, Badstrup,
5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Haderslevkredsen:

Formand: Elise Jensen, Højtoftegård,
Gammelbyvej 40, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 63 16

Det sydlige Sønderjylland:

Formand: Gårdejer H. C. Clausen, Rosenvvej 69,
Ullerup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 19 61

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/Mette M. Andersen, Gl. Toftlundvej 13,
Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Ole H. Jensen, Kløvermarken 3,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 02 35

Augustenborg Kommune

Lokalhistorisk Arkiv

for Augustenborg Kommune

Slotsallé 10, 6440 Augustenborg

tlf. 74 47 18 08

Formand: Ruth Forum Møller,
Storegade 19, 6440 Augustenborg,

tlf. 74 47 10 30

Åbent: Onsdag kl. 9-12 og 16-18.

Første mandag i hver måned kl. 19-21.

Leder: Ruth Forum Møller

Bov Kommune

Bov lokalarkiv

Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg,

tlf. 74 67 34 54

Åbent: Som biblioteket og efter aftale

Historisk forening for Vis Herred

v/overlærer H. H. Bang, Padborgvej 27, Bov,
6330 Padborg, tlf. 74 67 16 18

Bredbro Kommune

Historisk Forening for Bredbro Kommune

Formand Søren Schmidt,

Randerup 66, 6261 Bredbro, tlf. 74 71 63 39

Arkiv: Brede Bygade 14, 6261 Bredbro, (biblioteket)

Åbent efter aftale

Leder: Søren Schmidt

Broager Kommune

Lokalhistorisk Forening for Broagerland

Formand: Christian Frederiksen,

Klør-Fire 20, 6310 Broager, tlf. 74 44 29 23

Arkiv: Storegade 33, 6310 Broager,

tlf. 74 44 93 51

Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale

Leder: Randi Demuth,

Østerhøj 3, 6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Christiansfeld Kommune

Christiansfeld lokalhistoriske forening

Formand: N. P. Wiborg,

Bojskov Byevej 25, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 35 07

Arkiv: Nørregade 1, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 25 98

Åbent: Fredag kl. 15-17, lørdag kl. 14-16

Leder: Annelise Gram,

Kongensgade 19 ^{14v}, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 19 92

→

Fjelstrup Lokalhistoriske Forening

Formand: Anne-Kirsten Glumsø,
Fjelstrup Nørrevej 70, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 62 14
Arkiv: Skolebakken 2, Fjelstrup, 6100 Haderslev
Åbent: Efter aftale med formanden

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Hejls-Hejlsminde

Formand: Gunnar M. Krag,
Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54
Arkiv: Hejls Landevej 57, 6094 Hejls
Åbent: Sept.-april tirsdag kl. 15.30-17.30 og
1. tirsdag i måneden kl. 19-21
Leder: Kirsten Degn,
Bagvejen 14, 6094 Hejls, tlf. 75 57 44 65

Vejstrup lokalhistoriske Forening og Arkiv

Formand: Johannes Larsen, Gl. Skamlingvej 1,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 50 97
Arkiv: »Lærkebo«, Sjølundgade 28,
6093 Sjølund
Åbent: 1. tirsdag i måneden kl. 19-22
og efter aftale
Leder: Jørgen Hesselberg, Vejstruprødvej 17,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

Gram Kommune

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Gram og Omegn

v/Gunnar Lundgaard,
Kirkeallé 13, 6510 Gram, tlf. 74 82 21 61
Arkiv: Østergade 10, 6510 Gram
Åbent: Sept.-maj tirsdag kl. 9-11 og 1. mandag i
måneden kl. 19.30-21.30 samt efter aftale
Leder: Gunnar Lundgaard

Tiset Lokalhistoriske Forening

Formand: Arne Skafsgård, Stenholtvej 6, Tiset,
6510 Gram, tlf. 74 82 12 96
Arkiv: Stenholtvej 6
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 14-17 og 19-22
samt efter aftale
Leder: Ellen Skafsgård

Højrup Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Andreas Petersen,
Kastrupvej 27, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 74 →

Arkiv: Arnum Skole,
Skolevej 2, Arnum, 6510 Gram
Åbent: Efter aftale
Leder: Agnes Trans, Kastrupvej 12, Arnum,
6510 Gram, tlf. 74 82 64 31

Gråsten Kommune

Gråsten Kommunes lokalhistoriske arkiv

Biblioteket, Ahlmannsparken, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 13 75
Åbent: Mandag kl. 14-16, torsdag kl. 16-18 og
efter aftale
Kontaktperson: Elsebeth Thygesen Kristensen,
Palægade 10, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 03 57

Historisk Forening for Gråsten By og egn

Formand: Frede Ihle, Buskmosevej 16,
Rinkenæs, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 99

Haderslev Kommune

Haderslev Arkiv- og Museumsforening

Formand: Karen Bagge Hansen,
Abildgaard, Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 61 44

Haderslev Byhistoriske Arkiv

Stadsarkiv for Haderslev Kommune
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 21 18, fax 74 22 21 23
E-mail: habyar@post9.tele.dk
Åbent: Tirsdag- torsdag kl. 13-16, 1. lørdag i
måneden kl. 10-13
Leder: Bent Vedsted Rønne

Haderslev Slægtsforsknings Forening

Formand: Orla Iver Madsen, Skovbrynet 14,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 14

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen D. Schmidt, Halkvej 100,
6100 Haderslev, tlf. 74 57 13 64
Arkiv: Halk Skole, Hejsagervej, 6100 Haderslev
Leder: Jørgen D. Schmidt

Hoptrup sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Holger Bonde,
Lysmosen 34, Marstrup, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 52 74 →

Arkiv: Hoptrup Hovedgade 62, 6100 Haderslev
 Åbent: Torsdag kl. 14-16 (ikke i skoleferier)
 og efter aftale
 Leder: Holger Bonde

Moltrup sogns lokalhistoriske Forening

Formand: Karin Bonde, Bramdrup Lillefort 5,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 23 98
 Arkiv: Bramdrup Vestergade 7, 6100 Haderslev
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Hans Skøtt, Rovstrupvej 61,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 24 25

Starup sogns lokalhistoriske Arkivforening

Formand: Karl Erik Olesen, Starup Kirkevej 25,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 20
 Arkiv: Starup Skole, Starup Skolevej,
 6100 Haderslev
 Åbent: Medio september - ultimo april
 hver anden torsdag (lige uger) kl. 19.30 og
 efter aftale
 Leder: N. P. Bladt, Bjørnøvej 3, Starup,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 41 95

Vilstrup Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Orla Iver Madsen,
 Skovbrynet 14, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 52 15 14
 Arkiv: Midlertidigt på Haderslev
 Byhistoriske Arkiv
 Åbent: Tirsdag-torsdag kl. 13-16 og efter aftale
 Leder: Orla Iver Madsen

Lokalhistorisk Forening for Vonsbæk Sogn

Formand: Holger Eskildsen,
 Kildeager 30, Bæk, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 57 91 10
 Arkiv: Vonsbæk Skole, Vonsbækvej 88,
 6100 Haderslev
 Åbent: Efter aftale

Højer Kommune

Højeregnens Lokalhistoriske Forening

Formand: Svend Kristiansen,
 Østerbyvej 32, 6280 Højer, tlf. 74 78 32 15

Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv

Møllegade 12, 6280 Højer

Åbent: Mandag kl. 14.30-17 og efter aftale
 Brevadresse: Lis Hindrichsen,
 Nørregade 38, 6280 Højer, tlf. 74 78 23 03

Lundtoft Kommune

Historisk Forening for Felsted Sogn

Formand: Andreas Asmussen,
 Kirkevej 2, Felsted, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 68 51 23
 Arkiv: Rådhuset, Gråstenvej 1, Felsted,
 6200 Aabenraa
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Hans Thomsen,
 Møgellosevej 27, Felsted, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 68 52 83

Lokalhistorisk Forening for Kliplev Sogn

Formand: Jakob Mørk,
 Præstevænget 3, Kliplev, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 68 78 93
 Arkiv: »Straagaards Smedie«, Skolegade 4,
 Kliplev, 6200 Aabenraa
 Åbent: 1. juni - 1. oktober: Tirsdag og fredag
 kl. 15-17 og efter aftale
 Leder: Jørgen Hansen, Lillegade 3, Kliplev,
 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 76 28

**Historisk Sogneforening
 for Varnæs og Bovrup**

Formand: Anne Marie Jensen, Stenagervej 1 B,
 Bovrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 17
 Arkiv: Bovrup Aktivcenter, Bytoften 13,
 Bovrup, 6200 Aabenraa
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Johan Meier, Gl. Skolevej 6, Varnæs,
 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 06 18

Løgumkloster Kommune

**Historisk forening
 for Løgumkloster Kommune**

Formand: Vagn Lauritzen, Ved Dammen 56,
 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 43 03
 Arkiv: Løgumkloster kommuneskole,
 Grønnevej, 6240 Løgumkloster
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Frede Gotthardsen,
 Ringgade 15, 6240 Løgumkloster,
 tlf. 74 74 42 04

→

*Nordborg Kommune***Lokalhistorisk Arkiv for Nordborg Kommune**

Løjteroft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29
 Åbent: Mandag-torsdag kl. 10-14 samt mandag kl. 17-20 i tiden 1. september-1. maj
 Leder: Erik Manthei Nielsen,
 Fribjerg 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 18 10

Egen Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen Jørgensen, Skadebjergvej 6, Elstrup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 84 42
 Arkiv: Gl. Guderup 19, Guderup, 6430 Nordborg
 Åbent: Torsdag kl. 16-18 og efter aftale
 Leder: Egon Hangård, Dyssevænget 13, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 85 84

*Nørre Rangstrup kommune***Lokalhistoriske Forening for Agerskov Sogn**

Formand: Egon Petersen, Boldershøj 24, 6534 Agerskov, tlf. 74 83 32 97
 Arkiv: Agerskov skole, Nørregade 17, 6534 Agerskov
 Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale (lukket i skoleferier)
 Leder: Karen Bech Jensen, Sønderbyen 18, 6534 Agerskov, tlf. 74 83 31 09

Lokalhistorisk Forening for Arrild Sogn

Formand: Inger Rahbek Andersen, Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup, tlf. 74 83 43 84
 Arkiv: Arnumvej 29 B, Arrild, 6520 Toftlund
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Inger Rahbek Andersen

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Forening

Formand: Verner Bruhn, Smedegade 1, 6535 Branderup, tlf. 74 83 52 51
 Arkiv: Branderup Bygade 17, 6535 Branderup
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Mette Marie Andersen, Gl. Toftlundvej 13, Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Lokalhistorisk Forening for Toftlund og Omegn

Formand: Tove Rasmussen, Østergade 41, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 33

Arkiv: Søndergade 56, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 58
 Åbent: Mandag kl. 16-18 og efter aftale
 Leder: Tove Rasmussen

Lokalhistorisk forening for Bevtoft og Tirslund Sogne

Formand: Valdemar Frisk, Over-Jerstal 202, Neder Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 51 41 95
 Arkiv: Bevtoft skole, Krügersvej 45, 6541 Bevtoft
 Åbent: Onsdag kl. 14.30-17.30
 Leder: Holger Rosenberg, Rosenvænget 2, 6541 Bevtoft, tlf. 74 51 45 19

*Rødding Kommune***Rødding lokalhistoriske Arkiv**

Vestergade 9, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 88 eller 74 84 11 28
 Åbent: Tirsdag kl. 9-12 og torsdag kl. 15-17.30 og efter aftale
 Leder: Hans Carlo Jensen

Brændstrup Hjemstavnsforening

Formand: Hans M. Schmidt, Havrumvej 2, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 83
 Arkiv: Brændstrup Kristne Friskole, Ramsherred 13, 6630 Rødding
 Åbent: 1. mandag i hver måned kl. 19-21 og efter aftale.
 Leder: Hans M. Schmidt

Hjerting sogns lokalhistoriske forening

Formand: Jes Friis, Hjerting Skovvej 1, Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 84 13 61
 Arkiv: Hjerting Forsamlingshus, Skovvej 1, Hjerting, 6630 Rødding
 Åbent: Efter aftale.
 Leder: Jes Friis

Hygum lokalhistoriske Forening

Formand: Peter Madsen, Skolegade 4, Hygum, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 69
 Arkiv: Ribevej 42, Hygum, 6630 Rødding
 Åbent: 1. tirsdag i hver måned kl. 15-17 og efter aftale.
 Leder: Peter Madsen

→

Lokalhistorisk forening for Jels sogn

Formand: Margit Ottosen,
Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 22 45
Arkiv: Jels skole, Krygersvej 2, Jels,
6630 Rødding
Åbent: Efter aftale
Leder: Margit Ottosen

Lintrup Sogns lokalhistoriske udvalg

v/Mogens Lorentzen,
Grænsevej 1, Foldingbro, 6660 Lintrup,
tlf. 74 85 53 45
Arkiv: Lintrup skole, Kirkepladsen 1,
6660 Lintrup
Åbent: 1. og 3. tirsdag i måneden kl. 16-18
og efter aftale.
Leder: Mogens Lorentzen

Skodborg Hjemstavnsforening

Formand: Kirsten Fynbo,
Rugtoften 43, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 81 48
Arkiv: Biblioteket, Søndergade 2, Skodborg,
6630 Rødding
Åbent: Onsdag kl. 10-13 og efter aftale
Leder: Kristian Holmgård, Mølletofte 16,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 84 85

Skrave Hjemstavnsforening

Formand: Karl Kristoffer Juhl,
Skravevej 28, Langetved, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 71 75
Arkiv: Skrave Skole
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 19.30-20.30
(i vinterhalvåret) og efter aftale

Lokalhistorisk Forening for Øster Lindet Sogn

Formand: Arne Buhrkal,
Villavej 7, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 61 54
Arkiv: Vestergade 9, 6630 Rødding
Åbent: 1. torsdag i måneden kl. 14-17 og
efter aftale
Leder: Hanne Flebo,
Østervænge 22, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 62 05

Rødekro Kommune

Lokalhistorisk Forening for Rødekro Kommune

Formand: Ellen Jensen, Stationsvej 36,
Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 44 04
Arkiv: Villa Catharina,
Callesensgade 1A, 6230 Rødekro
Åbent: 1. og 3. mandag i måneden kl. 15-17
og efter aftale.
Leder: Inger Danielsen, Skovvænget 11,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 42

Skærbæk Kommune

Rejsby-arkivet

Formand: Niels L. Petersen, Hovedvejen 33,
Kærbølling, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 33 64

Rømø lokalhistoriske Forening

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby,
6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10
Arkivleder: Arne Jørgensen, Strømmen 10,
6792 Rømø, tlf. 74 75 63 47

Historisk Samfund i Brøns

v/ Godfred Degn, Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Historisk Forening for Skærbæk og Omegn

Formand: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04
Arkiv: Skærbækegnens Museum, Storegade 47,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
Åbent: Juni-oktober mandag-fredag kl. 10-17
Leder: H. E. Sørensen

Sundeved Kommune

Historisk Forening for Sundeved

Formand: Jørgen Schmidt, Osmark 10,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 94
Arkiv: Truenbrovej 21 A, Avnbøl,
6400 Sønderborg
Åbent: Onsdag kl. 15-18 og efter aftale
(juli kun efter aftale)
Leder: Inga Christensen, V. Snogbæk 10,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 75 35

Selskabet for Nydamforskning

Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg,
Skovbyvej 14, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47 →

Arkiv: Nydamskolen, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg
Åbent: Efter aftale
Leder: Ejgild Dyrmosé, Bøgevang 18, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 57 81
Udstilling: Nydamhuset, Nydamvej 41,
Øster Sottrup, 6400 Sønderborg

Sydals Kommune

Lokalhistorisk forening for Kegnæs sogn
Formand: Peter Wehl, Torsthoved 3, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 92
Arkiv: Kegnæs Skole, Østerbyvej 11,
Kegnæs, 6470 Sydals
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 18-19.30 i
vinterhalvåret og efter aftale
Leder: Hans Bertelsen, Østerbyvej 50, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 10

Tandslet Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Peter Johannsen, Mommarkvej 313,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33
Arkiv: Tandslet skole, Ertebjergvej 2,
6470 Sydals
Åbent: 1. oktober- 1. april torsdag kl. 14-17 og
efter aftale
Leder: Sven Iversen, Østkystvej 117, Ertebjerg,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 85

Lysabild sognehistoriske forening

Formand: Viggo Vandkær Thomsen, Lysabild
Degnegård, Lysabild, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 42 84 (kl. 16-18)
Arkiv: Lysabild Skole
Åbent: 1. torsdag i hver måned kl. 18-20 og
efter aftale
Leder: Nicolai Hansen, Mommarkvej 395,
Mommark, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening for Hørup sogn

Formand: Chresten Wolf, Østerbakken 11,
Høruphav, 6470 Sydals, tlf. 74 41 53 06
Arkiv: Hørup centralskole, Vestervej 42,
Kirkehørup, 6470 Sydals
Åbent: Efter aftale med arkivmedhjælper
Peter Hell, tlf. 74 41 52 15
Leder: Karen Harboe, Hørup Bygade 34,
6470 Sydals, tlf. 74 41 52 32

Sønderborg Kommune

Lokalhistorisk Forening for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Ole Andersen,
Ringløkke 24, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 84 79

Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Sophie Rasmussen, Sneppevej 5,
Skovby, 6470 Sydals, tlf. 74 40 48 63
Arkivafdeling: Kirkegade 8, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 27 10
Åbent: Mandag kl. 9-12, onsdag kl. 15-17
Leder: H. C. Carstensen, Sundquistgade 7,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 52 75
Arkivafdeling: Torvet 2, Ulkebøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 93 66
Åbent: Tirsdag kl. 10-12, onsdag kl. 19.30-21
og efter aftale
Leder: Sophie Rasmussen

Tinglev Kommune

Lokalhistorisk Forening for Tinglev Kommune

Formand: Benny Lau,
Kværnholtvej 16, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 11 00
Arkiv: Bylderup-Bov Bygade 17,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 21 41
Åbent: Mandag kl. 15-18 og onsdag kl. 15-22
og efter aftale
Postadresse: Tinglev Bibliotek,
Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev
Leder: Ina Juhl, Porsevænget 4, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 32 61

Tønder Kommune

Lokalhistorisk Forening for Tønder Kommune

Formand: Kaj Elkjær Larsen,
Grev Schacksvej 3, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 20 20
Arkiv: Biblioteket, Richtsensgade 10,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26
Åbent: Tirsdag kl. 13-18, onsdag-torsdag
kl. 13-17 og efter aftale (lukket i juli)
Leder: Britta Bargfeldt, Østergade 19,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 11

Vojens Kommune

Lokalhistorisk Forening for Vojens Kommune

Formand: Agnes Svendsen, Jernhytvej 21, 6500 Vojens, tlf. 74 54 19 41

Arkiv: Møllerens Hus, Tørning Mølle, Tørningvej 7, Hammelev, 6500 Vojens, tlf. 74 50 70 31

Åbent: Tirsdag kl. 19-21, torsdag kl. 14-16 og efter aftale

Leder: Laurids Lund, Hovedgaden 104, Over Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 54 73 45

Lokalhistorisk Forening for Jegerup sogn

Formand: Mathias Nørsgaard, Haderslevvej 2, 6500 Vojens, tlf. 74 50 61 84

Arkiv: Jegerup skole, Bygaden 16, Jegerup, 6500 Vojens

Åbent: 1. mandag i måneden kl. 19-21

Leder: Kaj Sandholdt, Kærager 8, Jegerup, 6500 Vojens, tlf. 74 54 29 80

Lokalhistorisk Forening for Oksenvad Sogn og Omegn

Formand: Ernst K. Svennesen, Vadstedvej 10, Oksenvad, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 43 05

Arkiv: Øster Lindetvej 5, Oksenvad, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 46 07

Åbent: Efter aftale.

Leder: Ernst K. Svennesen

Aabenraa Kommune

Ensted sogns lokalhistoriske forening

Formand: Hans Peter Meier, Buen 80, Stubbæk, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 33 98

Arkiv: Skolegade 1, Stubbæk, 6200 Aabenraa

Åbent: Efter aftale

Leder: Hans Peter Meier

Løjt lokalhistoriske Forening

Formand: Erling Madsen, Dybvighoved Møllevej 1, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 78 04
Foreningens billedarkiv er åbent efter aftale med formanden.

Arkiv og Lokalmuseum: Rundemølle
Henv.: Erling Madsen, tlf. 74 61 78 04 eller Jacob Holdt, tlf. 74 61 77 90

Aabenraa Byhistoriske Forening

Formand: Esther Buchreitz, Nybro 14, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 35 11

Biblioteker

Augustenborg Kommune

Augustenborg Kommunebibliotek
6440 Augustenborg, tlf./fax 74 47 16 71
Filialer i Asserballe og Fynshav

Bov Kommune

Bov Bibliotek
6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54
Filialer i Kollund og Holbøl

Bredebro Kommune

Bredebro Bibliotek
6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28
Biblioteket har overenskomst med Tønder Bibliotek

Broager Kommune

Broager Bibliotek
6310 Broager, tlf. 74 44 16 13
Filial i Egersund skole
Åbent: Mandag kl. 13-18, tirsdag-onsdag kl. 13-17, torsdag kl. 10-14, fredag kl. 14-19

Christiansfeld Kommune

Christiansfeld Bibliotek
Nørregade 12, 6070 Christiansfeld
tlf. 74 56 18 37, fax 74 56 11 49
Filial i Vejstrup

Gram Kommune

Gram Bibliotek
Østergade 10, 6510 Gram, tlf. 74 82 19 70, fax 74 82 01 11
Filial i Arnum

Gråsten Kommune

Gråsten Bibliotek
6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75, fax 74 65 03 95

Haderslev Kommune

Haderslev Bibliotek

Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,

tlf. 74 22 21 20, fax 74 22 21 23

Åbent: Kl. 9.30-19 på hverdage, kl. 9.30-13 på
lørdage, 1. lørdag hver måned kl. 9.30-15**Højer Kommune**

Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer,

tlf. 74 78 26 86, fax 74 78 26 85

Åbent: Mandag kl. 17-20, tirsdag og
torsdag kl. 15-18, onsdag kl. 14-17**Lundtoft Kommune**

Felsted Bibliotek, Sønderborgevej 137, Felsted,

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 53 20

Klipleve Bibliotek

Skolegade 12, Klipleve, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 68 78 37

Søgård Bibliotek

Søgård Ringvej 1, Søgård, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 68 79 01

Bovrup Bibliotek

Bytoften 13, Bovrup, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 68 01 08

Løgumkloster Kommune

Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16,

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 42

Åbent: Mandag kl. 15-19, tirsdag og onsdag
kl. 13-17, torsdag kl. 10-18, fredag kl. 15-17 og
lørdag kl. 10-13

Filial i Bedsted, tlf. 74 77 73 15

Åbent: Onsdag kl. 17.30-19.30

Filial i Øster Højst, tlf. 74 77 53 44

Åbent: Tirsdag kl. 17.30-19 og

torsdag kl. 18.30-20

Nordborg Kommune

Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg,

tlf. 74 45 03 36 , fax 74 45 08 20

E-mail: bibliotek@nordborg.dk

Filialer i Guderup og Havnbjerg

Nørre Rangstrup Kommune

Toftlund Bibliotek

Torvegade 1, 6520 Toftlund,

tlf. 74 83 13 03, fax 74 83 14 75

Filialer i Agerskov og Bevtoft

Rødding Kommune

Rødding Bibliotek

Kongevej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 88

Åbent: Mandag kl. 14-19,

tirsdag og torsdag kl. 11-17,

onsdag og fredag kl. 14-17

Afdelingen i Jels, Søndergade 7, Jels, 6630

Rødding, tlf. 74 55 23 96

Åbent: Mandag kl. 14-17,

tirsdag kl. 16-18, torsdag og fredag kl. 15-17

Afdelingen i Skodborg, Søndergade 2,

Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 85 69

Åbent: Mandag og fredag kl. 15-17,

onsdag kl. 14-16, torsdag kl. 17.30-19.30

Hygum sogns bibliotek

Ribevej 42, 6630 Rødding

Åbent: Mandag kl. 10-11, onsdag kl. 16-17.30

og fredag kl. 19-20

Rødebro Kommune

Rødebro Bibliotek

Vestergade 20, 6230 Rødebro, tlf. 74 66 26 23

Filialer i Genner, Hellevad, Hjordkær og

Hovslund

Skærbæk Kommune

Skærbæk Bibliotek, Jernbanegade 2,

6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80

Sundeved Kommune

Sundeved Bibliotek

Skolevej 8, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg

tlf. 74 46 74 30, fax 74 46 73 20

E-mail: bibliotek@sundeved.dk

Sydals Kommune

Sydals Bibliotek

Vestervej 42, Kirke-Hørup, 6470 Sydals

tlf. 73 11 50 96, fax 74 41 60 73

E-mail: sydalsbib@po.ia.dk

Sønderborg Kommune

Sønderborg Kommunes Biblioteker
Kongevej, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 26 31, fax 74 43 09 18
Filialer: Ulkebøl, Torvet, tlf. 74 42 82 58
Dybbøl, Gl. Aabenraavej 20, tlf. 74 48 84 88

Tinglev Kommune

Tinglev Bibliotek og Turistinformation
Tinglev Midt, 6360 Tinglev
tlf. 73 34 36 45, fax 74 64 22 64
Filialer i Bolderslev og Bylderup-Bov

Tønder Kommune

Tønder Bibliotek
Richtsensgade 10, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26
fax 74 72 33 21

Vojens Kommune

Vojens Bibliotek
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 16 80,
fax 74 59 02 11
Filialer i Hammelev, Jegerup, Nustrup,
O. Jerstal, Oksenvad, Skrydstrup, Sommersted
og Vedsted

Aabenraa Kommune

Det sønderjydske Landsbibliotek
Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 25 62, fax 74 62 14 80

TYSKE BIBLIOTEKER

Deutsche Zentralbücherei Apenrade
Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 11 58
Åbent: Mandag og tirsdag kl. 10-18,
onsdag kl. 13-18, torsdag og fredag kl. 10-18,
lørdag kl. 10-13
Desuden 3 bogbusser

Filialer:

Deutsche Bücherei Hadersleben
Åstrupvej 9, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 15 29
Åbent: Mandag, tirsdag og
fredag kl. 10-12 og 14-17, torsdag kl. 10-12
og kl. 14-18.
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Deutsche Bücherei Sønderburg
Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg
tlf./fax 74 42 57 65
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og kl. 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Deutsche Bücherei Tingleff
Hovedgaden 100, 6360 Tinglev,
tlf./fax 74 64 35 77
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Deutsche Bücherei Tøndern
Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Frie skoler

Ungdoms- og efterskoler

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler
Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. H,
1463 København K,
tlf. 33 12 86 80, fax 33 93 80 94
Formand: Lærer Kurt Gjerrild,
Plantagevænget 11, 4340 Tølløse,
tlf. 59 18 56 61

Agerskov Ungdomsskole

Vellerupvej 25, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
Oprettet 1919 (hvilende 1930-42)
Forstanderpar: Kirsten og Henrik Juul-Dam

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 44 27 62
Oprettet 1992
Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Deutsche Nachschule Tingleff

Grønnevej 51, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 48 20, fax 74 64 48 79
Oprettet 1951
Forstander: Bendix Brodersen

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81
Oprettet 1992
Forstanderpar: Evelyn og
Erik Rosenbæk Bollerslev

Efterskolen i Gram

Slotsvej 19-21, 6510 Gram, tlf. 74 82 04 82
Oprettet 1998
Forstander: Werner Sternberg

Emmerske Efterskole

Åbenråvej 14, St. Emmerske, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 44 33
Oprettet 1978
Forstanderpar: Mette og Niels Johansen

Frøslevlejrens Efterskole

Lejrvejen 85, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 66 44, fax 74 67 67 94
Oprettet 1996
Forstanderpar: Heidi og Bjarne Flyman

Højer Ungdomsskole

Nørrevej 68, 6280 Højer,
tlf. 74 78 21 40, fax 74 78 22 40
Oprettet 1951
Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Efterskolen i grænselandet

Grundtvig/Koldsk efterskole for 8. - 10 årgang i
historiske omgivelser. Alle elever indkvarteret på
2 mands værelser med eget toilet og bad.
Mange valgfag, ekskursioner, skitur til Norge.
Vi tilsender gerne materiale

Frøslevlejrens Efterskole

**Lejrvejen 85, 6300 Padborg
tlf.: 74 67 66 44 Fax: 74 67 67 94**

Kongeådalens Efterskole

Foldingbrovej 19, Dover,
6660 Lintrup,
tlf. 74 85 53 33
Oprettet 1979
Forstander: Jes Imer

Løgumkloster Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 36 52
Oprettet 1951
Forstanderpar: Ulla og Jens Peter Rejkjær

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg,
tlf. 74 45 15 28, fax 74 49 11 51
Oprettet 1922
Forstanderpar: Merete og Arley Bastiansen

Rejsby Europæiske Efterskole

Kogsvej 3, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 36 22, fax 74 75 30 04
Oprettet 1994
Forstanderpar: Ragna og Thorkild Bork Hansen

Rens Ungdomsskole

Pebersmarkvej 21, Rens, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 83 70
Oprettet 1921
Forstander: Olav Velds

Rinkenæs Ungdomsskole

Sejrsvej 100, Rinkenæs, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 13 08, fax 74 65 36 08
Oprettet 1952
Forstanderpar: Margit Skov og
Erik Back Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

GI. Skamlingsvej 1, 6093 Sjølund,
tlf. 75 57 40 26
Oprettet 1955
Forstander: Johannes Larsen

Sommersted Ungdomsskole

Talind 2, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68
Oprettet 1952
Forstanderpar: Tove og Sten F. Mortensen

Sundeved Ungdomsskole

Storegade 5, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 03 11
Oprettet 1957
Forstander: Kr. Kristensen

Sønderjyllands Idræts- og Naturefterskole

Idrætsvej 23, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 49 90, fax 74 74 59 90
E-mail: sine@itai.dk
Oprettet 1997
Forstander: René Jacobsen

Vojens Ungdomsskole

Ungdomsskolevej 8, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11
Oprettet 1939
Forstander: Bjarne Friis Pedersen

Aabæk Efterskole

Jørgensgård Skovvej 101,
6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 50 63, fax 74 62 53 55
Oprettet 1970
Forstander: Jørgen Kusk

Højskoler

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 41 12, fax 74 47 45 99
Oprettet 1920
Forstanderpar: Hanne og Kaj Smedemark

Hoptrup Højskole

Hoptrup Hovedgade 11, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 52 13,
fax 74 57 60 13
Oprettet 1920
Forstanderpar: Anne-Marie og
Carsten Bruhn-Lauritsen

Løgumkloster Højskole

Brorsonsvej 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 40 40,
ax 74 74 45 51
E-mail: loegumkloster.hoejskole@grundtvig.dk
Oprettet 1960
Forstanderpar: Vita og Bent Andreassen

Rødding Højskole

Flors Allé 1, 6630 Rødding., tlf. 74 84 22 84
Oprettet 1844
Forstander: Annemarie Morris

Rønshoved Højskole

Højskolevej 4, Rønshoved, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 83 18, fax 74 60 85 46
Oprettet 1921
Forstander: Erik Lindsø

Idræthøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 18 48, fax 74 42 17 89
E-mail: ihs@ihskole.dk
Hjemmeside: <http://www.ihskole.dk>
Oprettet 1952
Forstander: Stig Jensen

Højskolen Strand

Strandvej 1 A, 6400 Sønderborg.,
tlf. 74 42 21 60
Kontor daglig kl. 9-16
Oprettet 1972
Forstander: Henrik Schelde Andersen

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herredstedgade 6-8, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 01 04
Oprettet 1984
Forstander: Erik Stent Pedersen

Løgumkloster Højskole

Lange kurser 2, 3 og 5 måneder
fra januar og marts. Også dag-
elever. Gode støttemuligheder.
Ca. 40 korte kurser sommer
og efterår. Få vores program.

LØGUMKLOSTER HØJSKOLE
Tlf. 74 74 40 40 • Fax 74 74 45 51

Højskolen Østersøen

Flensborgvej 50, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 47 00, fax 74 62 47 01
E-mail: hojoster@hojoster.dk
Hjemmeside: <http://www.hojoster.dk>
Oprettet 1993
Forstander: Knud-Erik Therkelsen

Husholdningsskoler og håndarbejds-skoler

Kost- og Tekstilskolen

Præstegårdvej 11, 6630 Rødding
tlf. 74 84 25 00, fax 74 84 25 08
Oprettet 1981
Forstander: Annelise Zander

Kirkemusikskoler

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 40 70
Telefontid: Mandag-fredag kl. 8.30-12.30 samt
tirsdag, onsdag og torsdag kl. 13.30-15.30
Rektor: Peter Langberg
Telefontid: Tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 9.30-12.30
Horsens afdeling, tlf. 75 61 25 05

Erhvervsskoler

AMU-Center Sønderjylland

Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 47 80
Forstander: Finn Tiemroth

EUC Syd

ErhvervsUddannelsesCenter
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg
tlf. 74 12 42 42, fax 74 12 42 00
Direktør: Svend Aage Olsen

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 10 24, fax 74 65 06 24
Oprettet 1924
Forstander: Peder Damgaard

Haderslev Tekniske Skole

Christen Koldsvej 20, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 40 72, fax 74 53 43 59

Købmandsskolen

Aabenraa Business College

Dr. Margrethesvej 6-12, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 73 00, fax 73 62 73 01
Forstander: Torben Jessen

Mommark Handelskostskole

Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13
Forstander: Jens Schultz
Viceforstander: Jørgen H. Bonde
Administrationschef: Carl Johan Bjørnsholm
Inspektør: Erling Junker

Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser

Bjergparken, Postboks 120, Bjerggade 4M,
6200 Aabenraa, tlf. 74 63 26 80, fax 74 63 26 88

Sønderborg Handelsskole

Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 55 25
Forstander: Direktør Frede Kühll

Tønder Handelsskole

Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder
tlf. 74 72 43 53, fax 74 72 05 84
E-mail: toendhs@toendhs.dk
Hjemmeside: <http://www.toendhs.dk>

De fleste kender Skærbæk og alle kender Rømø

*...og vi synes selv, at vi er værd
at lære nærmere at kende,
fordi vi har meget at byde på!*

Skærbæk Kommune

Storegade 51 · 6780 Skærbæk
Telefon 73 95 95 95 · Fax 73 95 95 73

Gymnasier og voksen- uddannelsescentre

Gymnasier

Amtsgymnasiet i Sønderborg

Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 05 01, fax 74 43 32 38

E-mail: ags@posthus.amtsgym-sdbg.dk

Hjemmeside: <http://www.amtsgym-sdbg.dk>

Rektor: Henning Steen Jensen

Deutsches Gymnasium für Nordschleswig

Svinget 26-28, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 36

Rektor: Dr. Norbert Spahn

Haderslev Katedralskole

Christiansfeldvej 31, Postboks 135,

6100 Haderslev, tlf. 74 52 27 21, fax 74 53 46 27

Rektor: Jørn Jul Pedersen

Studenterkurset og

Kostskolen i Sønderjylland

Vestergade 8, 6520 Toftlund

tlf. 74 83 20 62, fax 74 83 20 63

Rektor: Niels Leth Sørensen

Afdelingsinspektør: Hans Erik Erichsen

Sønderborg Gymnasium og HF-kursus

Kongevej 37, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 34 27, fax 74 42 80 27

E-mail: sg@sndrborg-gym.dk

Rektor: Karl Kristian Højbjerg

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9,

Postboks 143, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 10 28, fax 74 72 17 08

Rektor: Jesper Vilbrad

Aabenraa Gymnasium og HF

Forstallé 14, Postboks 50, 6200 Aabenraa

tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24

Rektor: Eva Nielsen

Voksenuddannelsescentre

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,

6270 Tønder, tlf. 74 72 30 14, fax 74 72 17 08

Forstander: Jette Thomsen

VUC-Gram

Åvej 3, 6510 Gram,

tlf. 74 82 22 21, fax 74 82 04 05

Forstander: Ole Stryhn

VUC-Haderslev

Christiansfeldvej 31D, 6100 Haderslev

tlf. 74 52 59 77, fax 74 52 59 38

E-mail: kontor@post.vuc-haderslev.dk

Forstander: Kai Bjørnskov

VUC-Sønderborg

Sct. Jørgens Skole, Asylvej 18,

6400 Sønderborg,

tlf. 74 42 70 57, fax 74 42 20 49

Forstander: Elin Lunding

VUC-Aabenraa

Nygade 20, 6200 Aabenraa

tlf. 74 62 40 30, fax 74 62 99 77

Forstander: Søren P. Munk

BOV KOMMUNE

– vi bygger bro
mellem Europa
og Skandinavien

Videregående uddannelser

Handelshøjskole Syd - Ingeniørhøjskole Syd

Grundtvigs Allé 150, 6400 Sønderborg
tlf. 74 32 11 11 (Handelshøjskole Syd)
tlf. 74 32 16 00 (Ingeniørhøjskole Syd)

Den Sønderjyske Sygeplejeskole

Agervang 2, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 65 30
Rektor: Hanne Thaysen

Haderslev Statsseminarium

Lembckesvej 7, 6100 Haderslev
Rektor: Søren Vang Rasmussen
Læreruddannelsen:
tlf. 73 22 24 24, fax 73 22 24 98
Pædagoguddannelsen:
tlf. 73 22 24 54, fax 73 22 24 99
Kursus- og projektafdelingen:
tlf. 73 22 24 74, fax 73 22 24 98

Seminarier i Aabenraa

Sønderjyllands Pædagogseminarium
Dr. Margrethesvej 11-13, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 06, fax 74 62 27 03
Rektor: Peder Andersen

Design Seminarier

Søndergade 21, 6280 Højer
tlf. 74 78 27 33, fax 74 78 92 25
Rektor: Hanne Pjeldsted-Rasmussen

Hold det danske
grænseblad
FLENSBORG AVIS

Wittenberger Weg 19
24941 Flensburg
Tel.: 00 49 4 61 50 45-0
Fax: 00 49 4 61 50 45-2 03

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Skoleinspektør Henrik Nielsen,
Harevænget 39, 6000 Kolding, tlf. 75 56 54 46
Sekretariat: Skeelslund, 9440 Aabybro
tlf. 98 24 47 33

Sønderjyllands ErhvervsCenter Turist-Marketing Sønderjylland

Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Anna Margrethe Ikast
Leder: Thorsten Fredsted Pedersen

Augustenborg Erhvervs- og Turistforening

Formand: Hanne Lund, Mommarkvej 17,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 39 90

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Peter Boest,
Smedevej 11, 6310 Broager,
tlf. 74 44 29 29
Bureau: Ihle's Papirhandel
Storegade 23, 6310 Broager,
tlf. 74 44 11 00

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Restauratør Erik Petersen,
Seggelund Hovedvej 55, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 09
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistbureau

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf./fax 74 82 01 11.
Leder: Christine Strange

Haderslev Turistforening

Formand: Christian Bork, Favrdalen 37,
6100 Haderslev
Bureau: Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Kerstin Pedersen

Højer Turistbureau

Møllegade 12, 6280 Højer,
tlf. 74 78 29 93, fax 74 78 28 93

Nord-Als Turistforening

Formand: Filialdirektør Carl Aage Thomsen,
Møllehaven 10, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 27 55
Bureau: Nord-Als Turistbureau
Stationsvej 8, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 05 92
Turistchef: Bureauleder Lars Carlson

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann,
Barsbøl Markvej, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 23 56
Bureau: Den Gamle Mølle,
Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10, fax 74 55 32 77
Leder: Lone Skøtt

Rømø-Skærbæk Turistforening

Formand: Bernd Hougaard,
Midtpunkt, Lakolk Butikstorv, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 53 68
Bureauer: Havnebyvej 30, Tvismark,
6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
Jernbanegade 16, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 11 25
Turistchef: Ole Pedersen,
Havnebyvej 30, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 51 30, mobil 40 18 51 30
E-mail: romo@romo.dk

Sønderborg Turistforening

Formand: Jes Johansen,
Ringridervej 89, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 48 54
Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 35 55, fax 74 42 57 47
Turistchef: Berit Jensen

Tønder Turistforening

Formand: René Bunch,
Jernbanegade 20, 6270 Tønder, tlf. 74 72 00 75
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 20, fax 74 72 09 00
Turist- og centerchef: Lis Langelund-Larsen

Vojens Turistforening

Formand: Hans Egon Lorenzen, Allégade 43,
6500 Vojens
Bureau: Vojens Bibliotek,
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00
Turistchef: Lone Nissen

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 74 62 86 84
Bureau: H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 35 00
Turistchef: William Klinker

Vandrerhjem

Danhostel Enderupskov Vandrerhjem

Ribelandsvej 30, 6510 Gram
tlf. 74 82 17 11, fax 74 82 07 82

Danhostel Haderslev Vandrerhjem

Erlevvej 34, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 13 47, fax 74 52 13 64

Danhostel Jels Idrætscenter og Vandrerhjem

Ørstedvej 10, Jels, 6630 Rødding
tlf. 74 55 28 69, fax 74 55 31 07
Centerleder: Dan Forsberg

Rudbøl Forsamlingshus og Vandrerhjem

Rudbølvej 19-21, Rudbøl, 6280 Højer
tlf. 74 73 82 98, fax 74 73 80 35

Sønderborg Vandrerhjem

Kærvej 70, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 31 12, fax 74 42 56 31

Danhostel Tønder Vandrerhjem

»Kogsgården«, Sønderport 4, 6270 Tønder
tlf. 74 72 35 00, fax 74 72 27 97

Danhostel Sønderborg/Vollerup

»Abildgården«, Mommarkvej 17 og 22,
6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 39 90, fax 74 42 52 90

→

E-mail: vollerup@post1.tele.dk
 Hjemmeside:
<http://www.danops.dk/vollerup/vh.html>

Danhostel Aabenraa Vandrerhjem

Sønderskovvej 100, 6200 Aabenraa
 tlf. 74 62 26 99, fax 74 62 29 39

Museer

Bov Museum

»Oldemorstofte«, Bovvej 2, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 51 50
 Åbent: 1. april - 1. november kl. 14-17
 hver dag, undtagen mandag.
 Besøg uden for disse tider modtages efter aftale

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, 6070 Christiansfeld
 Åbent: 1. juni - 31. aug. kl. 14-17, mand. lukket.
 Besøg uden for disse tider efter aftale med
 Ella de Molade, Lindegade 3,
 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 12 37

Cathrinesminde Teglværksmuseum

Illerstrandvej 7, Iller Strand, 6310 Broager
 tlf. 74 44 94 74, fax 74 44 17 20
 Åbent: 1. - 30. april tirsdag-søndag kl. 10-16
 1. maj - 31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-17
 1. sept. - 31. oktober tirsdag-søndag kl. 10-16.
 Rundvisninger på bestilling.
 Leder: Kim Jacobus Paulsen

Dansk Klokkemuseum

Farrisvej 12, Over Lerte, 6500 Vojens

Ehlers Samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev
 Åbent: 1. juni - 31. aug. tirsdag-fredag kl. 10-17
 Lørdag og søndag samt helligdage kl. 14-17
 1. september - 31. maj tirsdag og torsdag
 kl. 10-17, lørdag og søndag samt helligdage
 kl. 14-17.
 Besøg eller studier herudover kan aftales på
 tlf. 74 53 05 58 - Slotsgade 20

Frøslevlejrens Museum

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 65 57, fax 74 67 60 77
 Åbent: Alle hverdage, undtagen mandag,
 kl. 9-16, lørdag, søndag og helligdage kl. 10-17,
 24. juni - 10. august hver dag kl. 10-17,
 december og januar lukket

Genforenings- og Grænsemuseet

Koldingvej 52, Frederikshøj, Postboks 58,
 6070 Christiansfeld,
 tlf. 75 57 30 03, fax 74 26 74 22
 Åbent: 1. juni - 31. august hver dag kl. 10-17,
 undtagen mandag

Haderslev Museum

Dalgade 7, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66
 Åbent: Sommer (1. juni-31. august) tirsdag -
 søndag kl. 10-16.
 Vinter (1. sept.-31. maj) tirsdag-søndag kl. 13-16.
 Mandag lukket

Hjemmeværnsmuseet

Lejrvejen 101, Frøslevlejren, 6330 Padborg
 Åbent: 1. februar - 30. november alle dage
 kl. 9-17, 1. december - 31. januar efter aftale,
 tlf. 74 67 65 58
 Rundvisning og foredrag aftales på museets
 tlf. 74 67 37 38

Hjemsted Oldtidspark

Museum samt aktivitets- og oplevelsespark
 Hjemstedvej 60, 6780 Skærbæk,
 tlf. 74 75 08 00, fax 74 75 08 42
 Åbningstider i 1999: Ring på tlf. 74 75 08 00
 eller se på internettet: <http://www.hjemsted.dk>

Højer Mølle- og marskmuseum

Møllegade 13, 6280 Højer, tlf. 74 78 29 11
 Åbent: 1. april - 31. oktober kl. 10-16
 Lejrskole- og gruppebesøg uden for
 åbnings-tiden kun efter aftale,
 tlf. 74 78 29 11 el. 74 72 26 57

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37B, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45
 Åbent: Ved særudstillinger og aktivitets-
 weekender. Desuden for grupper efter aftale

Kunstmuseet Brundlund Slot

6200 Aabenraa, tlf. 74 63 36 49, fax 74 63 24 07
E-mail: kmuseum@post8.tele.dk
Åbent: Tirsdag-søndag kl. 11-17. Mandag lukket

Landbrugsmuseet Hygum Hjemstavnsgård

Ribevej 74, Sdr. Hygum, 6630 Rødding
Henv. om besøg tlf. 74 84 55 66

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00,
fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24
Åbent: 1. maj - 30. sept. alle dage kl. 10-17,
1. okt. - 30. april tirsdag-lørdag kl. 13-16,
søndag kl. 10-16, mandag lukket

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 41 65
Åbent: Palmesøn. - 14. juni lørdag samt søn- og
helligdage kl. 14-17 (alle påskedage kl. 14-17)
15. juni - 31. august alle dage kl. 10-17
1. sept. - 31. oktober lørdag samt søn- og
helligdage kl. 14-17

I Løgumkloster Kulturuge (uge 41) samt i
efterårsferien alle dage kl. 14-17 (undtagen
mandag)

Uden for åbningstiden kan der træffes aftale om
besøg på tlf. 74 74 41 65 eller 74 74 39 03

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 25 39, fax 74 43 06 55
Kontortid: Man.-torsdag kl. 9-15, fredag kl. 9-13
Åbent: 1. maj - 30. sept. kl. 10-17,
1. - 31. oktober kl. 10-16,
1. november - 31. marts kl. 13-16,
1. - 30. april kl. 10-16

Nationalmuseets Kommandørgård

Toftum, 6792 Rømø, tlf. 74 75 52 76
Åbent: Påskeåbent fra palmesøndag til lørdag
efter påskedag kl. 10-15, 1. maj - 30. september
kl. 10-18, 1. - 31. oktober kl. 10-15
Mandag lukket

Orion Planetarium

Søvej 36, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 24 00

Formand: Dekan Karl Pedersen

Leder: Ph.D. Lars Petersen,
Søvej 36, Jels, 6630 Rødding

Skærbæk Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 20 52

Leder: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04

Slesvigske Vognsamling

Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Sønderjyds Brandværnsmuseum

Fabriksvej 5, 6510 Gram, tlf. 74 82 24 95

Sønderjyllands Kunstmuseum

Kongevej 51, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50
Åbent: 1. maj - 31. oktober kl. 10-17,
1. november - 30. april kl. 13-17.
Mandag lukket hele året

Tønder Museum

Kongevej 51, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50
Åbent: 1. maj - 31. oktober kl. 10-17,
1. november - 30. april kl. 13-17.
Mandag lukket hele året

Tønder Museums Byanneks

Drøhses Hus, Storegade 14, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 49 90
Åbent: 1. marts - 31. december mandag - fredag
kl. 10-17, lørdag kl. 10-14

Aabenraa Museum

H. P. Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 45
Åbent: 1. juni - 31. august kl. 10-16,
1. september - 31. maj kl. 13-16.
Mandag lukket hele året

→

Museer i Sydslesvig

Danevirkegården

Museum og forsamlingshus,
Ochsenweg 5, D-24867 Dannewerk,
Museumsleder: Jørgen Kühl,
tlf. 04621/37814, fax 04621/31025

FLENSBORG

Bymuseet

Lutherplatz 1, D-24937 Flensburg
tlf. 0461/852956

Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 10-13 og 15-17,
søndag kl. 10-13

Flensborg Søfartsmuseum

Schiffbrücke 39, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/852970

Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 10-17,
søndag kl. 10-13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/852504

Åbent: kl. 10-12, 15-17, søndag kl. 10-13,
mandag og lørdag lukket

HEDEBY

Vikingsmuseet i Hedeby

Ved Hedeby (hovedvej 76)
Adr. Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig
Åbent: April - oktober hver dag kl. 9-18,
november - marts tirsdag-fredag kl. 9-17,
lørdag og søndag kl. 10-18

HUSUM

Husum Slot

D-25813 Husum
Åbent: April-oktober tirsdag-søndag
kl. 10-12 og 14-17.
Resten af året tirsdag, torsdag og
lørdag kl. 15-17

Nissen-Haus

Herzog-Adolf-Str. 25, D-25813 Husum

Åbent: April - oktober dagligt kl. 10-17,
nov.-marts dagligt, undtagen lørdag, kl. 10-16.
Søndage og helligdage kl. 10-16.

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum
Åbent: Juni - august daglig kl. 10-12 og 14-17,
maj - sept. tirsdag-søndag kl. 10-12 og 14-16

Røde Haubarg

Roter Haubarg, D-25889 Witzwort
Åbent: Dagligt kl. 10-22

Theodor Storm-Huset

Wasserreihe 31, D-25813 Husum
Åbent: April - oktober tirsdag-fredag kl. 10-12
og 14-17, lørdag-søndag kl. 14-17,
nov. - marts tirsdag, torsdag
og lørdag kl. 15-17

ISTED

Isted-mindehallen

D-24879 üb. Schleswig
Åbent: April - september tirsdag-søndag
kl. 8-18, oktober - marts tirsdag-søndag kl. 9-17

KEITUM / SILD

Det frisiske Hus

D-25980 Keitum/Sylt
Åbent: Maj-november onsdag-mandag
kl. 10-12 og 14-17

Hjemstavnsmuseum på Sild

Sylter Heimatmuseum, D-25980 Keitum/Sylt
Åbent: April - oktober tirsdag-søndag
kl. 10-12 og 14-17.30

LYKSBERG

Lyksborg Slot

Schloss Glücksburg, D-24960 Glücksburg
Åbent: 15. maj - september
tirsdag-søndag kl. 10-16.30

NIBØL

Naturhistorisk Hjemstavnsmuseum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll
Åbent: 15. maj - 15. august daglig kl. 10-12
og 14-17, 16. august - 14. maj daglig kl. 14-17

→

RENDSBORG

Det jødiske museum for kunst og kultur

Dr. Bamberger-Haus, Prinzessinstr. 8,
D-24768 Rendsburg
Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 11-13 og 15-18,
søndag kl. 14-18

Hjemstavnsmuseum

Alter Markt, D-24768 Rendsburg
Åbent: Tirsdag-søndag kl. 10-12,
fredag-søndag også kl. 15-17

Kunststøbejernsmuseet (Carlshütte)

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdelndorf
Åbent: Tirsdag-lørdag kl. 15-18,
søndag kl. 10-12 og efter aftale

SKT. PETER - ORDING

Ejdersted Hjemstavnsmuseum

Olsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording
Åbent: April - september tirsdag-lørdag
kl. 10-12 og 15-17, søndag kl. 10-12,
oktober - marts tirsdag-lørdag kl. 15-17,
søndag kl. 15-17

SLESVIG

**Det Slesvig-Holstenske Landsmuseum
for Forhistorie**

Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig
Åbent: April - oktober kl. 9-17,
november - marts kl. 9.30-16,
mandag lukket (Nydamhallen åben)

**Det Slesvig-Holstenske Landsmuseum
for Kunst og Kulturhistorie**

(se ovenfor)

Slesvig Bymuseum

Friedrichstr. 7-9, D-24837 Schleswig
Åbent: Mandag, onsdag-lørdag kl. 9-17,
søndag kl. 9-13

SØBØL

Nolde-Museet

Seebüll, D-25927 Neukirchen, tlf. 04664/364
Åbent: Marts - oktober kl. 10-18,
november kl. 10-17

VYK / FØR

Haerberlin-museet

Rebbelstieg, D-25938 Wyk/Föhr
Åbent: Juni - august tirsdag-søndag kl. 10-12
og 14-18,
maj - september tirsdag-søndag kl. 10-12
og 15-16

Husholdnings- foreninger

Forbrugerorganisationen**Familie og Samfund Sønderjylland**

Regionsbestyrelse:

Regionsformand: Edel Petz,

Smedegade 35, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 53 77, fax 74 83 52 24

Kasserer: Marianne Schmidt, Heimdalsvej 26,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 39 81

Als og Sundeved: Ida Nielsen, Mjang Mark 6,
6470 Sydals, tlf. 74 41 65 50

Det Blandede Distrikt: Hanne Rosenberg,
Nørremarken 10, 6280 Højer, tlf. 74 78 22 47
Sonja Jensen, Gærupvej 13, 6280 Højer,
tlf. 74 78 34 90

Haderslev: Christa Petersen, Løvsangervej 9,
6500 Vojens, tlf. 74 54 05 09

Løgumkloster: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

Nr. Rangstrup Herred: Karen H. Lange,
Tirslund sognevej 7, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 20 24

Slogs Herred: Kirstine Justesen,
Korupmarkvej 27, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 72 32

Rødding: Maren Hansen, Lintrupvej 51,
Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 84 16 74

Aabenraa: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Røddekro, tlf. 74 66 64 96

Bodil Beuschau, Hærvejen 68, Gejlå,
6330 Padborg, tlf. 74 68 79 96

HADERSLEV

Formand: Christa Petersen, Løvsangervej 9,
6500 Vojens, tlf. 74 54 05 09

Fjelstrup: Jonna Petersen, Stenskrovej 50,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 15 95

Haderslev: Solveig Lauesen,
Sillerup Møllevej 69, 6100 Haderslev

Skrydstrup: Agnes Østergård Rosenlund,
Uldallund 6, 6500 Vojens, tlf. 74 54 05 19

DET BLANDEDE DISTRIKT

Formand: Hanne Rosenberg, Nørremarken 10,
6280 Højer, tlf. 74 78 22 47

Abild: Jette Jørgensen, Østerbyvej 9,
6270 Tønder, tlf. 74 72 07 57

Ballum: Karen Madsen, Byvej 16,
Ballum, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 65

Bredebro: Anna Jensen, Østervang 33,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 15 05

Daler: Sonja Jensen, Gærupvej 13,
6280 Højer, tlf. 74 78 34 90

Emmerlev/Hjerpsted/Sejerslev:
Marie Holst, Sejerslevvej 30,
6280 Højer, tlf. 74 78 23 64

Højer: Hanne Rosenberg, Nørremarken 10,
6280 Højer, tlf. 74 78 22 47

ALS OG SUNDEVED

Formand: Ida Nielsen, Miang Mark 6,
6470 Sydals, tlf. 74 41 65 50

Broager: Ingeborg Caspersen,
Sletmarken 18, 6310 Broager, tlf. 74 44 09 00

Nordals: Marie Louise Christensen,
Akelejevej 7, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 10 33

Sydals: Else Kryhlmund, Majbølbjerg 7,
6470 Sydals, tlf. 74 41 53 73

NØRRE RANGSTRUP

Formand: Karen Lange, Tirslund Sognevej 7,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 24

Agerskov: Hanne Marie Thorøe,
Bovlundbjergvej 8, 6535 Branderup J.,
tlf. 74 83 54 09

Arrild: Lene Schmidt,
Skovvænget 29, Arrild, 6520 Toftlund

Toftlund: Karen Lange,
Tirslund Sognevej 7, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 20 24

AABENRAA-EGNEN

Formand: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96

Bedsted: Ketty Jensen, Bøgevej 9,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 71 21

Ensted: Inger Schmidt, Ringvej 21,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 31 06

Egvad: Marie Wollesen, Nr. Hostrupvej 19,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 20 88

Hovslund: Alida Jørgensen, Foldingbrovej 14,
Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 45 58

Hjordkær: Sonja Beuschau, Agertofte 49,
Hjordkær, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 68 90

Kassø: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96

Løjt: Erna Faaborg, Barsmark Bygade 50,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 75 52

Vis herred: Edel Christiansen, Kragelundvej 26,
6330 Padborg, tlf. 74 67 66 51

LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
Nr. Løgum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

SLOGS HERRED

Formand: Kirstine Justesen,
Korup Markvej 27, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 67 72 32

Ravsted: Sigrid Nissen,
Fogderup Bygade 9, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 73 72

RØDDING-EGNEN

Formand: Maren Hansen, "Bjørnekær",
Lintrupvej 51, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 16 74

Hjerting/Lintrup: Maren Hansen,
"Bjørnekær", Lintrupvej 51, Hjerting,
6630 Rødding, tlf. 74 84 16 74
Sdr. Hygum: Gurli Buhrkal, Søndervang 29,
Sdr. Hygum, 6630 Rødding, tlf. 74 84 52 53

Konsulent:

Asta Nissen Sørensen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88,
fax 74 74 59 59

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Karen Rasmussen, Nørre Landevej 38, 6470 Sydals, tlf. 74 40 53 30

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Gerda Lyck, Kirkeagervej 11, V. Sottrup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 65 65

Sønderjysk Familielandbrug

Husholdnings- og havebrugsudvalget:

Amtsformand, Haderslev: Inge Lise Schmidt, Sommerstedvej 29, Bjerndrup, Christiansfeld, tlf. 74 50 44 99

Næstformand, Tønder: Marie Hansen, Grønågade 2, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47

Nørre Rangstrup: Else Larsen, Skovbjergvej 5A, Stenderup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 82

Haderslev: Nanna Petersen, Christiansfeldvej 124, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 10 99

Aabenraa: Lone Jensen, Hovslundvej 34, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 45 57

Sønderborg: Bodil Lund, Nedergade 12, Mjang, 6470 Sydals, tlf. 74 41 65 22

Knud Strøm, Øster Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Konsulent:

Inga Boldt, DSH Faglige Center, Guldagervej 2, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40

Havebrugsudvalget:

Formand: Ole Brink, Høllskovvej 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal, 1620 København V, tlf. 33 12 75 61, fax 33 32 76 62
E-mail: ddl@ddl.dk

Formandskab:

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke, Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen, tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

1. viceformand: Gårdejer Niels Th. Ilsøe, Grünebjerggård, Slæggerupvej 214, Ågerup, 4000 Roskilde, tlf. 46 78 70 45

2. viceformand: Gårdejer Hans Bang-Hansen, Provstlund, Silkeborgvej 130, 8700 Horsens, tlf. 75 61 36 68

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6, Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64

Gårdejer Hans Petersen Schmidt, Vestergade 55, Arnum, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 21

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Udkærvej 15, 8200 Århus N, tlf. 87 40 55 40

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke, Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen, tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6, Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6, Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64

Regionssekretær: Helge Petersen, Vestslesvigs Landbrugscenter, Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 04 31

Formand: Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6, Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64

Sekretær: Konsulent Erik M. Pedersen, Åstrupvej 36, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 04 31, fax 74 52 05 85

→

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gårdejer Anders Madsen,
Skodborgvej 7, Langetved, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 72 63

Sekretær: Kristian R. Poulsen, Sdr. Tingvej 6,
6630 Rødding, tlf. 74 84 10 17

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Hans Petersen Schmidt,
Vestergade 55, Arnum, 6510 Gram,
tlf. 74 82 63 21

Sekretær: Niels Peter Diget, Gyvelvej 6,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 03 25

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gårdejer Jens Peter Kaad, Tandsgård,
Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 72 44

Sekretær: Planteavlskonsulent Helge Lorenzen
Landbocentret, Stenagervej 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 46 46, fax 74 42 12 43

Landboforeningen for Vestslesvig

Kontor: Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraaavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Formand: Gårdejer Jan Toft Nørgaard,
Nørremarksvej 31, Birkelev, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 71 51

Sekretær: Per Silius Emdal,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraaavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88

Aabenraa Amts**Landboforening**

Formand: Gårdejer Laurits Pedersen,
Præstegårdsvej 9, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 51 36

Sekretær: Konsulent Hans Lausten Hansen,
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

**Landwirtschaftlicher Hauptverein
für Nordschleswig**

Formand: Hinrich Jürgensen, Bajstrupvej 14,
Bjernerdrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 64 36 44
Sekretær: Planteavlskonsulent Claus Erichsen,
Industriparken 1, Postboks 61, 6360 Tinglev

Sønderjyllands Landboudom

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Formand: Peter Jørgensen

Familielandbrug

Dansk Familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V, tlf. 33 12 99 50
Formand: Husmand Peder Thomsen,
Godrimsvvej 7, Sir, 7500 Holstebro,
tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:

Peter Petersen, Tørvebjergvej 2, Ellum,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Sønderjysk Familielandbrug

DSH Faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51,
fax 74 74 54 40

Centerleder: Mogens W. Birch

Formand: Peter Petersen, Tørvebjergvej 2,
Ellum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramts Familielandbrug

Formand: Arne Nielsen, Tapagervej 40, Knud,
6100 Haderslev tlf. 74 56 63 60
Sekretær og kasserer: Jørgen Peter Sørensen,
Elsager 34, 6100 Haderslev, tlf. 74 58 21 97

Haderslev Vesteramts Familielandbrug

Formand: Svend E. Eilrich, Søndermarksvej 28,
Spandet, 6760 Ribe, tlf. 74 86 71 43
Sekretær: Villy Johansen, Lindholmvej 4,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 18 40

Familiebruget Als og Sundeved

Formand: Kristian Staadsen Petersen,
Dybbøl Banke 33, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Familielandbrug

Formand: Erik Obling Petersen,
Barsbølgård, Barsbølvej 1, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 12 90

Aabenraa Amts Familielandbrug

Formand: Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Land- og skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110,
8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktion: Ove Kloch, adm. direktør

Formand: Hofjægmester,
godsejer Peter Skak Olufsen, »Quistrup«,
Hjermvej 59, 7600 Struer

Miljø- og Energidivisionen, Viborg:
Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg,
tlf. 86 67 61 11

Direktør: K. E. Bornhardt

Skov- og Landskabsdivisionen, Viborg:
Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg,
tlf. 86 67 61 11

Direktør: Carsten With Thygesen
Skovregion Syd: Regionschef Asger Olsen,
Søvangen 20, 5884 Gudme, tlf. 62 25 20 99,
mobil 40 31 40 99

Strukturdirektoratet

Toldbodgade 29, 1253 København K,
tlf. 33 63 73 00, fax 33 63 73 33

Direktør: Søren Skaftø

Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Vicedirektør Peter Jørgensen,
Amtsgården, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:

Gårdejer Torben Bagge Hansen,
Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 61 44

Husmand Vagn Madsen, Hornsgårdvej 3, Fole,
6510 Gram, tlf. 74 82 27 67

Tiltrædende formand

i henhold til jordfordelingsloven:

Dommer Frida Liebach,
Retten i Haderslev

Realkreditkyndigt medlem:

Landmand Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester-Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3,
1609 København V, tlf. 33 14 56 72,
fax 33 14 95 74

E-mail: landbrugsraadet@landbrug.dk

Præsident: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87,
fax 75 55 50 89

Adm. direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 66 88,
fax 38 88 66 11

Ledende præsident: Godsejer Jon Krabbe,
Frederiksdal, Frederiksdalsvej 30,
4912 Harpelunde

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gårdejer Anders Thyssen,
Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21
Skovrider: Per Krarup, Landbogården,
Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, lokal 216

Skovdyrkerforeningen Syddjylland

Formand: K. Sejer Sørensen, Bramdrupgård,
Bramdrupgårdsvej 3, 6580 Vamdrup,
tlf. 75 59 82 38

→

Konsulent: Skovrider T. W. Stranddorf,
Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 28 07

Kort & Matrikelstyrelsen Sønderjyllands Matrikel

Aabenraa:

Bjerggade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 03 53
Chefen for Sønderjyllands Matrikel
Jens Wolters
Teknisk kontor
statslandinspektør Peter Lindbo Larsen
Landinspektørkontoret
Område: Aabenraa, Rødekro,
Lundtoft og Bov kommuner

Tønder:

Ribe Landevej 30, 6270 Tønder, tlf. 74 72 10 34
Matrikelkontoret
statslandinspektør Per Bonde
Landinspektørkontoret
Område: Tønder, Højer, Bredebro, Skærbæk,
Løgumkloster, Tinglev og Nr. Rangstrup
kommuner samt Hviding, Roager og Spandet
sogne og ejerlavet Hjortvad, Kalvslund i Ribe
kommune

Haderslev:

Moltrupvej 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 11
Landinspektørkontoret
Landinspektør Birgit Susanne Hansen
Område: Haderslev, Christiansfeld (bortset fra
Hejls, Taps og Vejstrup sogne), Vojens, Rødding
og Gram kommuner

Sønderborg:

Ringridervej 23, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 36 36
Landinspektørkontoret
landinspektør Peter Mortensen
Område: Nordborg, Augustenborg, Sydals,
Sønderborg, Sundeved, Broager og
Gråsten kommuner

Have-selskaber

Det jyske Haveselskab

Åby Bækgårdsvej 6, 8230 Åbyhøj,
tlf. 86 15 56 88

Det jyske Haveselskab, Region IV Sønderjylland

Formand: Niels Aage Sørensen,
Hvidøre 1, 6580 Vamdrup,
tlf. 75 58 13 29
Konsulenter i området:
Erik Kiel, Sandager 8, Hovslund,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 41 65
Birgit Møller Bach, Valmuevænget 28,
6710 Esbjerg, tlf. 75 11 64 08
Lars Bach, Valmuevænget 28, 6710 Esbjerg,
tlf. 75 11 64 08

Husdyrbrugs- organisationer

Sønderjysk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekvæg

Formand: Gårdejer Gudmund Katborg,
Kassøvej 46, Kassø, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 64 96

Avlsforeningen Den jyske Hest

Formand: Aksel Poulsen, Nr. Løvigvej 3,
7540 Haderup
Sekretær: Henning Rasmussen,
Ringklostervej 8, 8660 Skanderborg
Bestyrelsesmedlemmer fra Sønderjylland:
Birgit Jørgensen, Nørrevang 8, 6230 Rødekro

Kontaktperson:

Laurids Rasmussen,
Bolderslevskovvej 23, 6392 Bolderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl

Kontor: Østergade 11, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 00 00

Formand: Gert Karkov,
Hærvejen 14, Skovby, 6500 Vojens,
tlf. 74 66 46 36

Landsbrugets Rådgivningscenter

Landskontoret for Fjerkrærådgivning,
Udkærvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 87 40 50 00, fax 87 40 50 92

Mejeriforeningen Danish Dairy Board

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 86 31 20 00

Formand: Gårdejer Knud Harck Madsen,
Solbjergvej 64, 6731 Tjæreborg, tlf. 75 17 01 03
Direktører: K. Thaysen (adm.), Ole Thing og
Preben Mikkelsen

Slagterier

Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V
tlf. 33 11 60 50

Formand: Gårdejer Jørgen Laursen Vig,
Boring 30, 8763 Rask Mølle, tlf. 75 67 85 11
Adm. direktør: Anne Birgitte Lundholt,
Ålegårdsvænget 41, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 91 94

Slagteriselskabet Danish Crown A.m.b.a.

Formand: Bent Claudi Lassen, Lykkegårdsvej 2,
5466 Asperup
Hovedkontor: Marsvej 43, 8900 Randers
Adm. direktør: Kjeld Johannesen

Afdelinger i Sønderjylland:

Blans/Sønderborg, tlf. 74 46 16 11,
fax 74 46 14 21

Skærbæk, Aabenraavej 11, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 19 11, fax 74 75 16 33

Vojens, Nørregade 27, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 11, fax 74 54 09 79

Aabenraa, Kilen 10-12, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 39 23, fax 74 63 19 46

Handel

Brugsforeningsbevægelsen

FDB's hovedkontor: Roskildevej 65,
2620 Albertslund
Formand: Ebbe Lundgaard

FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:

Gårdejer Jørgen Bjerrum,
Bjerrumvej 16, 6760 Ribe

Kredsformænd:

Kreds 35 - Aabenraa:

Uddannelseschef Preben Nielsen,
Nørrehaven 17, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 55

Kreds 36 - Ribe/Tønder:

Gårdejer Jørgen Bjerrum,
Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, tlf. 75 42 03 64

Kreds 37 - Sønderborg:

Ingeniør Bent Juhl, Elstrup Overby 4 A,
6430 Nordborg

SYDBANK

VI FORSTÅR DET MESTE

Det danske Handelskammer

Formand: Koncernchef Lars Bruhn, København,
tlf. 33 95 05 00

Sekretariat: Børsen, 1217 København K,
tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:

Ny Banegårdsgade 45, 8100 Århus C,
tlf 86 13 53 55

Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf 98 16 06 00

Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 1

H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 49 62

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarerelskab

Hovedkontor: Axelborg, 1503 København V
tlf. 33 15 11 13

Formand: Gårdejer Niels Skadhaug

Sønderjyske medlemmer af repræsentantskabet:

Gårdejer Hans Skøtt, Kratkjær, Rovstrupvej 61,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 25

Gårdejer Jens Bonde,

Sømosegård, Tirslundvej 2, 6541 Bevtøft,
tlf. 74 83 19 79

Gårdejer Tage Petersen, Raaholt,

Goldbækvej 6, Øbening, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 92 11

Gårdejer Peter Hanquist,

Bovlundbjergvej 38, Vellerup, 6535 Branderup J,
tlf. 74 83 51 97

Gårdejer Bent Villadsen, Ørbygård,

Sillerup Møllevej 70, Ørby, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 08

Gårdejer Hans Hansen, Ellekobbøl 5,

Augustenhof, 6430 Nordborg., tlf./fax 74 45 08 77

Købmandsforeninger

De samvirkende Købmænd

Hovedkontor - Sekretariat: Svanemøllevej 41,
Postboks 122, 2900 Hellerup, tlf 39 62 16 16

Formand: Købmand Paul F. Nönnecke,

Østergade 6, 3200 Helsingø, tlf. 48 79 62 00

Centralorganisationen

af Købmandsforeninger i Jylland

Formand: Købmand Henry Meyer,

Storegade 27, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 47 42

Handelsstandsforeninger

Graasten Handelsstandsforening

H. P. Toft, Postboks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelsstandsforening af 1844

Sekretariat: Udviklingscenter Haderslev,

Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,

tlf. 74 53 00 53, fax 74 53 46 67

E-mail: sekretariat@uch.dk

Toftlund Handels- og Håndværkerforening

Formand: Thea Kloster, Vestergade 7,

6520 Toftlund, tlf. 74 83 29 00, fax 74 83 29 50

Vojens Handelsstandsforening

Formand: Bjarne Thorndal, Sydbank,

6500 Vojens, tlf. 74 54 26 39

Erhvervsråd og håndværker- og industriforeninger

Bredebro Erhvervsforum

Bredebro Kommune, Rådhuset, Stationsvej 5,

6261 Bredebro, tlf. 74 71 16 50, fax 74 71 12 54

Christiansfeld Erhvervsråd

Poul E. Jørgensen, udviklingschef,

Kongensgade 5, Postboks 15, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 26 74 30, fax 74 26 74 22

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Tinglev Rådhus, Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev,

tlf. 73 34 35 36, fax 74 64 20 24

Erhvervschef: Alice Damm

Gråsten Håndværkerforening

Formand: Vognmand Hans-Uwe Jochimsen,

Egenæs 7, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 04 92

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksomheder i Danmark. →

Kontor: Amaliegade 31,
1256 København K, tlf. 33 93 20 00
E-mail: hvr@hvr.dk
Hjemmeside: <http://www.hvr.dk>
Formand: Poul Ulsøe, Horsens
Jyllands-afdeling: Lille Sct. Hansgade 20,
8800 Viborg, tlf. 86 62 77 11

Haderslev Erhvervsråd

Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 00 53

Løgumkloster Erhvervsråd

Sekretariatschef Keld Hansen,
Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 45 11, fax 74 74 45 12
E-mail: lklost01@pip.dknet.dk

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand: Freddy Møller, Storegade 5,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 55 62

Nordborg Erhvervsråd

Mads Clausens Vej 13, 6430 Nordborg,
tlf. 74 15 16 93, fax 74 15 16 16

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd

Danavej 15, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 19 34, fax 74 83 05 32
Udviklingskonsulent: Andr. Andresen

Padborg Udviklingscenter

Sekretariat: Hærvejen 11C, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, fax 74 67 40 23
Formand: Kaj Risom, regionsdirektør
Erhvervschef: Klaus Berg

Rødding Erhvervsråd

Erhvervschef Torsten Østervig,
Østergade 28, 6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61
E-mail: erhverv@roedding.dk

Rødekro Erhvervsråd

Hærvejen 8, Boks 21, 6230 Rødekro,
tlf. 73 36 36 50, fax 74 66 27 47
E-mail: post@rodekro-erhverv.dk
Hjemmeside: <http://www.rodekro-erhverv.dk>

Skærbækegnens Erhvervsråd

Skærbæk Kommune, Storegade 51,
6780 Skærbæk, tlf. 73 95 95 95, fax 73 95 95 73

Sundeved Kommune, Erhvervsrådgivning

Poul V. Nielsen,
Kommunekontoret, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 76 12 16, fax 74 76 10 12

Sønderborg Erhvervsråd

(Augustenborg/Sydals/Sønderborg kommuner)
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 92 22, fax 74 42 92 33

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Direktør Preben Hakonsen,
Ellegårdsvej 18, 6400 Sønderborg

Sønderjyllands Erhvervsråd

Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Direktør Jens Sejer Sørensen,
Birkeallé 5, 6780 Skærbæk
Næstformand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen,
Grundtvigs Allé 171, 6400 Sønderborg
Amtsdirektør Finn Hansen, Sønderjyllands Amt,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa
Personalechef Ove Gerber,
Gram A/S, Aage Grams Vej 1, 6500 Vojens
Formand Willy Sahl, LO Sønderjyllands Amt,
Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa
Direktør Jette M. Arnskjold, TIC Danmark,
Ellemarksvej 49, 8000 Århus C
Direktør Preben Fogtmann, Kohberg Brød,
Industrivej 7, 6392 Bolderslev
Borgmester H. P. Geil, Gram Kommune,
Kongevej 14, 6510 Gram
Direktør Sven Gram, V. Å. Gram,
Klintevej 4, 6100 Haderslev
Formand Anna Margrethe Ikast,
Turist-Marketing Sønderjylland,
Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa
Direktør Jørgen Mads Clausen, Danfoss,
6430 Nordborg
Direktør for Sønderjyllands ErhvervsCenter:
Asmus Peter Asmussen
Euro Info Center:
Afdelingsleder Egon Sveistrup
EIC Manager Claus Nissen

Tønder Håndværkerforening

Formand: Bo Michelsen, Leosallé 55,
6270 Tønder, tlf. 74 72 37 70

Tønder Kommunes Erhvervssekretariat

Erhvervsmedarbejder Michael Eskemose,
Kongevej 57, 6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Vojens Erhvervsudvalg

Borgmester Nis Mikkelsen,
Rådhuset, 6500 Vojens,
tlf. 74 20 30 07, fax 74 54 39 19

Aabenraa Erhvervscenter

Direktør Poul-Chr. Jørgensen,
H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 49 62, fax 74 62 00 38,
privat tlf. 74 62 77 36

Finansiering

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,
tlf. 33 15 11 00
Direktion: Adm. direktør J. Fløystrup Jensen
Formand for repræsentantskab og bestyrelse:
Bankdirektør Jørn Kr. Jensen, Unibank, Kbh.

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev
tlf. 74 64 40 54
Formand: Gårdejer Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester-Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83
Næstformand: Gårdejer Jørgen Røde Andersen,
Ribelandevej 79, Abild, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 33 89
Sekretær: Gårdejer Regnar Jensen,
Kværsløkke 18, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 94 82
Forretningsfører: Ingeborg Knudsen,
Åløkke 1C, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 29 50

Nykredit

Formand: Gårdejer Axel Ladegaard Jensen,
Børkopvej 11, Pjedsted, 7000 Fredericia,
tlf. 75 95 41 14

Hovedkontor:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 70 00, fax 74 53 09 11

Områdekontorer:

Områdekontor Sønderborg,
Jernbanesti 3, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 11 66, fax 74 43 39 44
Områdekontor Aabenraa,
Madevej 13, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 63 01 66, fax 74 62 38 62

Realkredit Danmark

Region Syd: Albani Torv 2-3, 5100 Odense C,
tlf. 66 12 53 00
Direktion: Peter Cederfeld
Distriktschef for Sønderjyllands Amt:
Tommy Jensen, tlf. 65 43 11 30
Kontor: Sct. Nicolai Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 66 12 53 00

Sønderjyllands Investeringsfond

Klinkbjerg 1, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 17 27, fax 74 62 79 59
Formand: Direktør C. C. Hagedorn,
Broager Spare- og Lånekasse,
Storegade 27, 6310 Broager
Direktør Oskar Tygesen,
Sydbank, Jernbanegade 35, 6400 Sønderborg
Direktør Knud Hansen, Den Danske Bank,
Nørregade 23, 6100 Haderslev
Kasserer Arne Lunding,
Nørremarken 38, 6360 Tinglev
Fhv. borgmester Lauge Nielsen Jepsen,
Møllevvej 5, Visby 6261 Bredebro
Forretningsfører: Paul Chr. Kongsted

Sønderjyllands Udviklingselskab A/S

Klinkbjerg 1, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 17 27, fax 74 62 79 59

Stiftet 26. april 1995 med flg. formål:

- at drive udviklingsvirksomhed ved tilførsel af ansvarlig kapital
- at yde bistand og rådgivning til små og mellemstore erhvervsvirksomheder i Sønderjyllands Amt

Aktiekapital: 30 mio. kr.

→

→

Bestyrelse:

Formand: Adm. direktør Jan Ehlers Lønstrup,
 Anne Marievej 5, 6270 Tønder
 Adm. direktør Preben Fogtmann,
 Lærkevænget 2, 6360 Tinglev
 Afdelingsformand Orla Trandberg Frandsen,
 Vinkelvej 9, 6400 Sønderborg
 Fhv. borgmester Lauge Nielsen Jepsen,
 Møllevej 5, Visby, 6261 Bredebro
 Direktør Ole Jespersen,
 Allsundvej 15, 6400 Sønderborg

Direktør: Paul-Chr. Kongsted

Jagt- og vildtforvaltning m.v.

Administration

Skov- og Naturstyrelsen,
 Vildtforvaltningskontoret, Haraldsgade 53,
 2100 København Ø, tlf. 39 47 20 00,
 fax 39 27 98 99

Jagttegn

Skov- og Naturstyrelsen
 Jagttegn
 Haraldsgade 53, III, 2100 København Ø,
 tlf. 39 27 66 88 (kl. 9-12), fax 39 27 60 99

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Kystzoneøkologi,
 Afdeling for Landskabsøkologi,
 Grenåvej 12, Kalø, 8410 Rønne,
 tlf. 89 20 17 00, fax 89 20 15 14

Reservatsektionen

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl,
 tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

Vildtforvaltningsskolen, Kalø

Molsvej 34, 8410 Rønne, tlf. 87 91 06 00

Dansk Jagtforsikring A/S

Købmagergade 3, II, 1150 København K,
 tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

Danmarks Jægerforbund

Hovedkontor: Højnæsvej 56, 2610 Rødovre,
 tlf. 36 73 05 00
 Formand: Kristian Raunkjær
 Direktør: Marcell Thistrup
 Medlemsblad: Jæger

Vildtforvaltnings- områder og vildtkonsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under
 statsskovdistrikterne og varetages primært af
 vildtkonsulenterne.

Vildtkonsulenterne varetager bl.a. jagtprøverne,
 vildtplantninger, dispensation til skadevoldende
 vildt, vildtreservater og rådgivning generelt om
 jagtloven.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt
 kan ske til de lokale statsskovdistrikter på disse
 adresser og telefonnumre:

Haderslev Statsskovdistrikt

Ulfshus, Christiansfeldvej 69, 6100 Haderslev
 tlf. 74 52 21 05
 Vildtkonsulent Bent Junker-Hansen

Lindet Statsskovdistrikt

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram,
 tlf. 74 82 61 05
 Vildtkonsulent Jeppe Ebdrup, Mandbjergvej 1,
 6520 Toftlund, tlf. 74 83 25 70

Aabenraa Statsskovdistrikt

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 31 82
 Vildtkonsulent Klaus Sloth

Gråsten Statsskovdistrikt

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten,
 tlf. 74 65 14 64

Vildtkonsulent Leo Vindahl Olsen, Nygård,
Nørreskovvej 41, 6430 Nordborg
tlf. 74 45 82 11, mobil 30 66 99 91

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning

Kapitel 4

Jagttrettens udøvelse

§ 22. Ingen må jage på en måde, der

- 1) udsætter vildtet for unødige lidelser,
- 2) skader personer, husdyr eller genstande eller udsætter personer for nærliggende fare for at blive skadet eller
- 3) medfører haglnedfald på anden persons bolig, have eller gårdsplads.

Stk. 2. Personer under 18 år, der har gyldigt jagttegn, må kun udøve jagt i følge med en person over 18 år, der også har gyldigt jagttegn.

§ 23. Nedlæggelse eller ombringelse af vildt må kun finde sted med skydevåben.

Stk. 2. Rovfugle og ugler må ikke anvendes til jagt.

Stk. 3. Jagt må ikke finde sted ved anvendelse af levende lokkedyr.

Stk. 4. Miljø- og Energiministeren fastsætter nærmere regler om, hvilke typer våben og ammunition der må anvendes, herunder regler om salg af visse typer ammunition og regler om, at visse typer ammunition ikke må medtages på jagt. →

Stk. 5. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om anvendelse af hjælpemidler, lokkemidler og lignende til jagt, herunder forbud mod at anvende visse midler.

§ 24. Ved jagt med glatløbet haglgevær på ikke-klovbærende vildt på og fra landarealer i rør- og sivbevoksninger skal egnet apporterende hund medbringes.

§ 25. Jagt må ikke finde sted fra motordrevet køretøj og luftfartøj.

§ 26. Jagt fra motordrevet fartøj må ikke finde sted på søer og andre ferske vande.

§ 27. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt på fisketerritoriet, herunder forbyde særlige jagtformer inden for bestemte områder.

§ 28. Udfodring af vildt med jagt for øje må ikke finde sted. Vildt må ikke beskydes på jorden eller på vandet i umiddelbar nærhed af foderplads.

§ 29. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt fra platforme og andre kunstige skjul, herunder regler om forbud mod at medtage jagtvåben på platforme og i andre kunstige skjul.

§ 30. Hegn, der tillader passage af vildt, skal indrettes således, at vildtets mulighed for passage er ens fra begge sider af hegnet.

Stk. 2. Undtaget fra reglen i stk. 1 er

- 1) hegn, der er etableret i forbindelse med udsætningspladser for vildt,
- 2) hegn, der har til formål at hindre vildtets adgang til skovkulturer, og
- 3) hegn langs veje og jernbaner.

§ 31. Uvedkommende må ikke færdes med skydevåben eller fangstredskaber på en anden persons jagtgrund uden for de veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. I skove er færdsel med skydevåben eller fangstredskaber

Stort udvalg i
Sønderjysk litteratur

Padborg

Launi Pedersen · Nørregade 16 · 6330 Padborg
Telefon 74 67 31 08 · 74 67 10 59
Fax 74 67 57 16

– den aktive og kreative familiebutik ...

dog kun tilladt på de offentlige veje, der fører gennem skoven.

Stk. 2. Reglerne i naturbeskyttelsesloven om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben eller fangstredskaber.

§ 32. Den jagtberettigede er beføjet til selv eller ved sine folk at anholde enhver, der overtræder § 13, og føre den pågældende til politiet.

Samme beføjelse tilkommer brugeren af arealet, selvom denne ikke har jagtret. Brugeren skal underrette den jagtberettigede om den skete anholdelse.

Stk. 2. Den anholdte kan fratages skydevåben og andre jagtredskaber samt skudt eller fanget vildt, som den pågældende er i besiddelse af ved anholdelsen. De nævnte genstande skal straks afleveres til politiet, der foranlediger, at der træffes afgørelse om eventuel beslaglæggelse.

Jagttider og fredningsbestemmelser

Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 1271 af 17. december 1996 om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v.

I medfør af § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, § 7, stk. 1, § 20, stk. 4, § 49, stk. 3 og § 54, stk. 3, i lov nr. 269 af 6. maj 1993 om jagt og vildtforvaltning fastsættes:

Kapitel 1

Generelle jagttider

■ § 1. Følgende jagttider gælder for de vildtarter, der er nævnt nedenfor.

1) Hovdyr:

Kronhjort	01.09-31.01
Kronhind og kalv	01.10-31.01

Dåhjort	01.09-31.01
Då og kalv	01.10-31.01
Sikahjort	01.09-31.01
Sikahind og kalv	01.10-31.01
Råbuk	16.05-15.07
	og 01.10-15.01
Rå og lam	01.10-15.01
Mufflonvædder	01.09-31.01
Mufflonfår og lam	01.10-31.01
Vildsvin, orme	01.09-31.01
Vildsvin, so og grise	01.10-31.01

2) Rovdyr:

Ræv	01.09-31.01
Husmår	01.09-31.01

3) Gnavere:

Hare	01.10-31.12
Vildkanin	01.09-31.01

4) Andefugle:

Grågås	01.09-31.12
Blisgås	01.09-31.12
Sædgås	01.09-31.12
Kortnæbbet gås	01.09-31.12
Gråand	01.09-31.12
Atlingand	01.09-31.12
Krikand	01.09-31.12
Spidsand	01.09-31.12
Pibeand	01.09-31.12
Skeand	01.09-31.12
Knarand	01.09-31.12
<i>Ovenstående andefugle på fisketerritoriet</i>	
desuden	01.01-15.01

Canadagås	01.09-31.12
<i>Canadagås på fisketerritoriet</i>	
desuden	01.01-31.01

Taffeland	01.10-31.01
Troldand	01.10-31.01
Bjergand	01.10-31.01
Hvinand	01.10-31.01
Havlit	01.10-31.01
Ederfugl	01.10-31.01
<i>Ederfugl på fisketerritoriet uden for</i>	
<i>EF-fuglebeskyttelsesområderne</i>	
desuden	01.02-29.02

Sortand	01.10-31.01
Fløjlsand	01.10-31.01
Stor skallesluger	01.10-31.01
Toppet skallesluger	01.10-31.01
5) Hønsfugle:	
Agerhøne	16.09-30.11
Fasanhane	01.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.12
6) Vandhøns:	
Blishøne	01.09-31.01
7) Vadefugle:	
Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Enkeltbekkasin	01.09-31.12
Skovsneppe	01.10-31.12
8) Mågefugle:	
Sildemåge	01.09-31.01
Sølvmåge	01.09-31.01
Svartbag	01.09-31.01
9) Duer:	
Ringdue	01.09-31.01
Tyrkerdue	01.10-31.12
10) Kragefugle:	
Husskade	01.09-31.01
Krage	01.09-31.01

Kapitel 2

Lokale jagttider

■ § 2. Uanset bestemmelsen i § 1 gælder følgende jagttider for de vildtarter i de områder, der er nævnt nedenfor:

1) Den del af fisketerritoriet, der ligger syd for breddegraden 55° 40':	
Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid
2) Vestsjællands Amt:	
Øen Sejerø:	
Hare	01.11-31.12
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	01.11-15.01

Fasanhøne	16.11-30.11
-----------------	-------------

3) Storstrøms Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid
Øen Fejø:	
Hare	16.10-31.12
Fasanhane	16.10-30.11
Fasanhøne	16.10-31.10
Øen Femø:	
Hare	01.11-31.12
Fasanhane	16.10-31.12
Fasanhøne	01.11-02.11
Agerhøne	ingen jagttid
Øen Nyord:	
Hare	16.10-31.12
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	16.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.10

4) Bornholms Amt:

Ræv	ingen jagttid
-----------	---------------

5) Fyns Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Sydlangeland og Rudkøbing kommuner:

Då	ingen jagttid
----------	---------------

Tranekær kommune:

Då	01.01-31.01
----------	-------------

Øen Lyø:

Råbuk, rå og lam	01.10-15.10
------------------------	-------------

Øen Strynø:

Hare	1. og 2. lørdag i oktober samt 1. og 2. lørdag i november
Fasanhane	1. og 2. lørdag i oktober, 1. og 2. lørdag i november samt alle lørdage i december
Fasanhøne	1. og 2. lørdag i november
Øen Ærø:	
Råbuk	16.06-30.06 og 01.10-07.10
Rå og lam	01.10-07.10
Hare	01.10-31.10
Fasanhøne	16.10-31.10

Bogense kommune samt den del af fiske-territoriet, der indgår i EF-fugle-

beskyttelsesområde nr. 76, Nordfyn:

Blisgås ..... ingen jagttid

6) Sønderjyllands Amt:

Stor skallesluger ..... ingen jagttid

Toppet skallesluger ..... ingen jagttid

Øen Als:Råbuk 16.05-15.07
og 01.11-31.12

Rå og lam 01.11-31.12

Hare 01.11-31.12

Fasanhane 01.11-31.12

Fasanhøne 16.11-30.11

Halvøen Kegnæs:

Råbuk, rå og lam ..... ingen jagttid

Øen Rømø:

Kronhjort, kronhind og kalv ..... ingen jagttid

Rå og lam 01.12-15.12

7) Ribe Amt:**Øen Mandø:**

Råbuk ..... ingen jagttid

Rå og lam ..... ingen jagttid

Agerhøne ..... ingen jagttid

8) Vejle Amt:**Øen Endelave:**

Råbuk 08.10-15.10

Rå og lam ..... ingen jagttid

Hare 01.10-08.10
og 16.12-31.12**9) Viborg Amt:****Den del af amtet, der ligger nord for****Limfjorden:**

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.12

Sædgås ..... ingen jagttid

10) Nordjyllands Amt:**Den del af amtet, der ligger nord for****Limfjorden og vest for hovedvejen mellem****Ålborg og Løkken:**

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.12

Sædgås ..... ingen jagttid

Den del af amtet, der ligger nord for**Limfjorden og øst for hovedvejen mellem****Ålborg og Løkken:**

Kronhjort, kronhind og kalv 01.12-15.12

Sædgås ..... ingen jagttid

Øen Læsø:

Agerhøne ..... ingen jagttid

Kapitel 3**Andre bestemmelser**

■ § 3. Jagt må kun finde sted i tiden mellem solopgang og solnedgang. Ænder må dog jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til 1 1/2 time efter solnedgang.

Stk. 2. Gæs må kun jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til kl. 11.00.

Stk. 3. På fisketerritoriet må canadagæs i perioden 1.-31. januar jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til solnedgang.

■ § 4. Reder og ynglesteder med æg eller yngel må ikke ødelægges. Æg må ikke ødelægges.

■ § 5. Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. juli. Rovfugles og uglers redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

Stk. 2. Digesvalereder må ikke ødelægges i tiden 1. april-31. august.

Stk. 3. Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

■ § 6. Grundejeren må ikke overdrage retten til at jage svømme- og vadefugle, bortset fra skovsnepper og opdrættede gråænder, til andre for en periode, der er mindre end 1 år.

■ § 7. Skov- og Naturstyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglerne i §§ 1-5. Stk. 2. Skov- og Naturstyrelsens afgørelser efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet nærmere fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen.

Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Skov- og Naturstyrelsen eller hos Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned.

Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode

(1. september - 31. oktober), skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

I forbindelse med den nye jagtlovs ikrafttræden 1.4.94 er tillige indført en obligatorisk riffelprøve, som afvikles af Danmarks Jægerforbund. De prøvesagkyndige udpeges af jægerforbundet efter retningslinier, der fastsættes af Skov- og Naturstyrelsen.

Tid og sted for riffelprøverne annonceres i dagspressen.

Tilmelding sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen. Også her sker indbetaling på særligt girokort, som fås enten hos Danmarks Jægerforbund eller samme steder, som indbetalingskort til obligatorisk jagtprøve.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig i 1999, fastlandet

Påskeferie	1. april - 16. april
Sommerferie	15. juli - 25. august
Efterårsferie	18. oktober - 22. oktober
Juleferien	23. december - 4. januar 2000

Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag

Danske helligdage 1999, som er hverdage i Sydslesvig

1. april	Skærtorsdag
30. april	Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 1999, som er hverdage i Danmark

1. maj	Maj-festdag
--------------	-------------

Flagregler

Flaget hejses kl. 8.00 og nedhales ved solnedgang - på dage hvor solen står op efter kl. 8.00 dog først ved solopgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der et øjeblik, hvorefter det sænkes til halv.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vajer frit ud fra stangen - det skåner flaget i stærk blæst.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemste plads i midten. Ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra). De fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være 1/5 af stangens længde.

Flagdage

- 1. januar - Nytårsdag
- 29. januar - Holmens Hæderstegn
- 2. februar - Kampen ved Mysunde 1864
- 10. februar - Afstemningen i Sønderjylland
- 11. februar - Stormen på København 1659
- 28. marts - Dronning Ingrid
  - Palmesøndag
- 1. april - Skærtorsdag
- 2. april - Langfredag
  - Slaget på Reden 1801
- 4. april - Påskedag
- 5. april - 2. påskedag
- 9. april - Danmarks Besættelse
(halv stang til kl. 12.02)
- 16. april - Dronning Margrethe II
- 18. april - Slaget ved Dybbøl 1864
- 29. april - Prinsesse Benedikte
- 30. april - St. Bededag
  - 5. maj - Danmarks Befrielse 1945
  - 9. maj - Kampen ved Helgoland 1864
- 13. maj - Kr. Himmelfartsdag
- 23. maj - Pinsedag
- 24. maj - 2. pinsedag
- 26. maj - Kronprins Frederik
- 5. juni - Grundlovsdag
  - Kampen ved Dybbøl 1848
- 7. juni - Prins Joachim
- 11. juni - Prins Henrik
- 15. juni - Valdemarsdag
  - Genforeningsdag
- 30. juni - Prinsesse Alexandra
  - 1. juli - Slaget i Køge Bugt 1677
  - 6. juli - Slaget ved Fredericia 1849
  - 25. juli - Slaget ved Isted 1850
- 4. oktober - Stormen på Frederiksstad 1850
- 25. december - Juledag
- 26. december - 2. juledag

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

Sønderjydske Skoleforening yder sønderjysk ungdom - nord og syd for grænsen - hjælp til skoleophold og støtter folkeoplysende arbejde i Sønderjylland.

Der kan søges tilskud til ophold på de frie ungdomsskoler i 8., 9. og 10. skoleår, samt til ophold på højskoler og husholdningsskoler af mindst 3 måneders varighed, hvortil der kan opnås statstilskud.

Sønderjydske Skoleforening bestyrer en række legatmidler, som kan søges af studerende på videregående uddannelser.

I det første studieår kan medlemmer søge stipendium fra Sønderjydske Skoleforening.

Forældre, der er medlemmer, kan søge tilskud til deres børn, indtil børnene er 20 år. Ansøgere over 20 år skal selv være medlem.

Spredt ud over landsdelen har Sønderjydske Skoleforening en stor kreds af lokale tillidsmænd. De tegner foreningens medlemmer samt udleverer og modtager ansøgningskemaer.

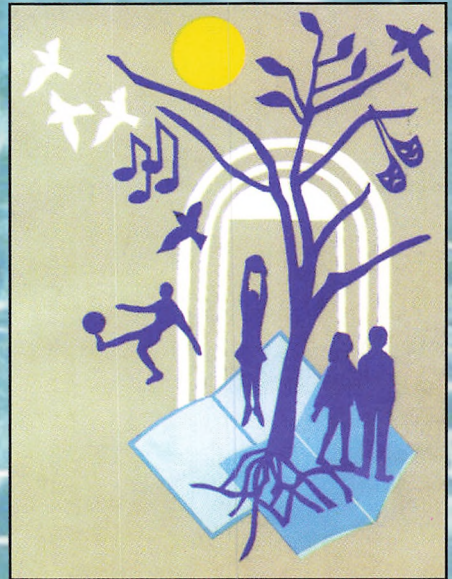
Bliv medlem af Sønderjydske Skoleforening.

Formand: Lisbet Skau, Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens, tlf. 74 50 79 22

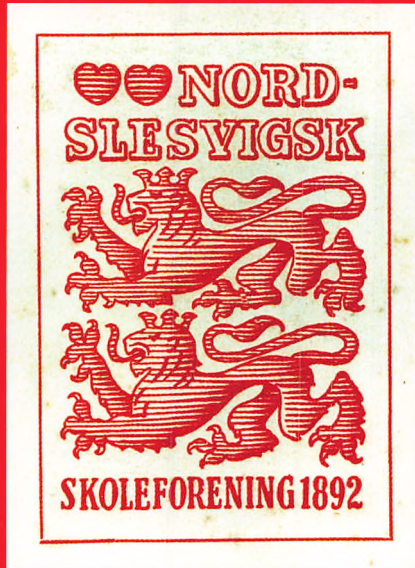
Sønderjydske Skoleforenings kontor:
Sekretær Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup
Telefon 74 83 40 81

Se også foreningens årsberetning andet sted i Almanakken.

oprettet 1892

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING UDGIVER
»SØNDERJYDSK ALMANAK«

Sønderjysk Almanak 1999
6. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening ©

ISBN-nr. 87-984347-7-2